tri quædam regio in terra Chanaan, quæ est vberrima vineis, & arboribus, ad quam accesserunt exploratores atq; duxerunt inde ficus, & malogranata: abscinderuntque Botrum cum palmite suo. Et vocatus est ille locus torrens Botri, supra capit. 13. hic autem vocatur vallis Botri, sed modicum differt, quia in loco illo vtrunque erat, scilicet, vallis, & torrens: fit autem mentio de torrente Botri, quia de loco illo adduxerunt fructus in signum vbertatis terræ, & per illos habuerunt colorem quendam mouendi corda populi, scilicet, quia exprimendo veritatem vnam de vbertate terræ multa mendacia interponebant, vel fit mentio de torrente Botri, quia ille fuit locus vltimus, ad quem accesserunt in terra Chanaan, & inde venerũt in castra subuerterunt que immediate corda populi.

Vallis Botri, an sit pars remotissima in terra Chanaan. Quæstio II.

ALiqui enim intelligunt, quòd ista vallis Botri fuerit remotissima pars in tota terra Chanaan, ad quam accesserunt exploratores, quia dicitur vsque ad vallem Botri sed, vsque significat terminum motus, ideo remotissimũ ad quod accesserunt, fuit ista vallis. Sed non est verum, quia terra, ad quam vltimo venerunt exploratores in tota regione Chanaan fuit vallis Botri, & non fuit remotissima, sed propinquissima, quia Israelitæ circuierunt terram Chanaan, & in extremitate circuitus accesserunt ad vallẽ Botri, ideo oportet, quòd sit in parte propinqua, scilicet, in ingressu terræ Chanaan. Item patet, quia de illa valle portauerunt viri Botrum pendentem in vite sua super vectẽ, vt patet supra capit. 13. si tamen esset locus distantissimus, non potuissent de eodem loco portare: tum quia ficus malogranata, & vuæ perdidissent suam pulchritudinem, cum post multos dies redirent in castra. Item quia non possent conuenienter exploratores ducere istos fructus de extremitate terræ Chanaan transeundo per totam illam. nam viderentur ab incolis terræ, & caperentur. Cum vero de extremitate terræ propinquiori istos fructus caperent, non viderent Chananæi, quia cum caperent essent in exitu regni, ideo inde conuenienter caperent.

Item videbatur esse superuacuum, quod exploratores laborarent ducendo fructus istos de extremitate remotiori terræ Chanaan, cum possent eos ducere de extremitate propinquiori, ideo videtur dicendum, quod torrens Botri fuit locus propinquissimus castris Iudæorum, quàm fuerit aliquis alius in tota terra Chanaan. Cum vero arguitur, quòd terminus motus maxime distat a principio secũdum situm, vel locum, sed vallis Batri erat terminus: dicẽdum est verum esse de motu facto secundum lineam rectam, sed contrarium est in motu per lineam circũlarem, quia qui per totam periphæriam circuli mouetur in nulla parte est ita propinquus principio motus, sicut in fine, quia redit ad eũdem punctum, sic autem exploratores nõ ambulauerunt terram Chanaan directe secundum longitudinem, sed fecerunt quendam quasi circuitum, quod patet hic, cum dicitur in litera: Lustrata omni regione. lustrare autem circundare est. Sic etiam patet supra, cap. 13. scilicet, reuersique sunt exploratores terræ post 40. dies omni regione circundata. Dicendum ergo, quod vallis Botri est in extremitate terræ Chanaan apud partem illã, per quam introierũt exploratores, & postea facientes quẽdam quasi circulum redierunt apud locum illum, per quẽ intrauerant, scad vallem Botri: ideo dicitur hic vsque ad vallem, quia ibi finita fuit ambulatio per terram Chanaã, non quidem secundum longitudinem, sed secundũ circuitum quendam. [Lustrata omni regione.] Ideſt prius circundederunt totam regionem Chanaan, quam venirent in vallem Botri: lustrare, enim, circundare signat. Non est tamen intelligendum, quod Israelitæ perambulauissent terram Chanaan proprie per circuitum, quia tunc non introissent in eam, sed ambulauissent per extremitates eius, quod non conueniebat ad sciẽdum qualitatem locorum, & habitudinem incolarum sicut iuserat eis Moyses. Item non potest stare, quia supra, c. 13. dicitur quod exploratores exploraverunt a deserto Sin vsq; Roob ad introitum Emath: sed desertũ Sin est in parte meridiana: Emath aũt

A est in parte aquilonari, vt patet, infra cap. 34. ergo non fuit lustratio per circuitum sed per longum ab vno latere terræ ad alterum latus oppositum. Nec tamen intelligendũ quod fuerit penitus progressio per longum a latere in latus: quia tunc non dicerentur lustrasse terram exploratores, sed principium itineris sui fuit a parte meridiana. & extremitas remotior fuit in latere septentrionali apud Roob, & Emath. In medio tamen itinere non procedebant directe, sed aliquando declinabant versus occidentem, & aliquando versus orientem, sicut declaratum est supra, cap. 13.

Subuerterunt corda filiorum Israel.] Ideſt Israelitæ habebant corda dispositа ad ascendendum in terram Chanaan, & pugnandum contra Chananæos: isti autem subuerterunt corda Israelitarum, cum fecerunt eos pauitare: B & hoc quia dixerunt gentes illas esse fortissimas, & quod nequaquam possent pugnare contra eas.

Vt non intrarent fines, quos eis dominus dedit.] Ideſt fecerunt, ne intrarent terminos terræ suæ, quia quando exploratores locuti sunt, nondum acceserant Israelitæ ad limites terræ promissæ, impediti sunt autem introire, quasi per 40. annos propter murmurationem exploratorũ. Dicitur autem: Quos dominus dedit: non quidem secundum rem, sed secundum promissionem, & assignationem: quia quando ista loquebatur Moyses nondum fuerat data terra, quia tamen Deus nunquam mentitur, illa, quæ promittit se facturum, ita certa sunt, ac si iam facta essent.

Qui iuratus iurauit.] Ista est pœna data pro murmuratione exploratorum: ex quo sequitur, quod istæ duæ trib. Ruben, & Gad mouerent corda populi per hoc, quòd no- C lebant transire Iordanem vnde. Deus iterum iratus iuraret aliquid durum super populum, & infligeret. Dicitur autem iratus non quidem realiter, quia impossibile est: sed se iratum demonstrauit, cum angelus, qui loquebatur loco eius verba viri irati protulerit. Eratque dominus paratus ad infligẽdum mala Israelitis, & inflixit, quòd nos in Deo iram vocamus. Dicitur etiam quod iurauit, scilicet, quod nemo de illis, qui murmurauerant introiret in terrã Chanaan, vel videret eam. sup. c. 14. iuramentum autem Dei habetur ibi cum, dicitur: Viuo ego, & implebitur gloria domini, &c. Si videbunt homines isti, ideſt non videbunt terram, & est hic figura aposiopesis. Sic habetur Psal. 94. Si introibunt in requiem meam, ideſt, non introibunt. Modus autem iste loquendi figuratus non distinguitur, nisi per modum prolationis, sicut est in modo ironico.

Qui Ascẽderunt ex Aegypto a 20. annis.] Ista est pœnalis sententiam prolata super Israelitis, s. q̃ nullus eorũ, qui attigerant annos 20. posset intrare in terram Chanaan. Nõ est autem intelligendum, quod isti, qui nõ intrare deberẽt esse 20. annorum in ipsa egressione de Aegypto, & super alios minoris ætatis nõ ferretur sniã, quia ẽt illi, qui erant 19. annorum vel 18. & 11. mensium aut. 10. in exitu de Aegypto condemnati sunt hac sententia, & mortui sunt in deserto. Quod patet, quia oẽs numerati in monte Synai cõdemnati sunt sup. 26 c. & illi, qui cõputabantur ibi, erãt ad minus annorum, 20. sup. c. 1. ab exitu tñ de Aegypto vsque ad diem illam transierunt vnus annus, & vnus mẽsis, cum fuerit inchoata cõputatio anno secundo ab exitu de Aegypto mense secundo, vt patet supra c. 1. ergo illi, qui in exitu de Aegypto erant 19. annorum, vel vno mense detracto erant. 20. annorum tempore, quo facta est computatio, alioquin si incepisset computatio ab anno 21. oportet, quod omnes, qui erant annorum. 19 in exitu de Aegypto ista sententia condemnati fuerint, & mortui in deserto, ideo non debet ista littera legi coniunctim, s. quod in exitu de Aegypto essent annorum. 20. sed disiunctum, s. E

Oẽs qui ascẽderũt ex Aegypto.] Et fiat hic pũctus a 20. annis, & sup.] i. qui erãt. 20. annor. vel vltetius nõ qñ exierunt de Aegypto, sed qñ computati sunt: mortui fuerunt.

Terrã q̃ sub iuramẽto pollicitus sũ Abrahã, Isaac, & Iacob.] i. terrã Chanaan q̃ promisit Deus istis patriarchis, & iurauit super ea. De Abrahã patet Ge. c. 16. & 22. nã fecit cũ eo fœdus de dando terrã hãc Ge. 15. c. Isaac quoq; ꝓmisit terrã istã Genes. 26. c. & non iurauit ei specialiter de hac re, sed ꝓmisit sub iuramẽto ꝓstito Abrahæ, vt patet. e. c. De Iacob autẽ patet, q̃ promiserit ei Gen. 46. sed non iurauit

ibi.intelligitur tamen sub iuramento prestito patrib. eius, F cum benedictiones eius fuerint maiores, quam patrum suorum,vt patet Gen.49.c.

Et noluerunt sequi me.] scilicet, exploratores, & alii Israelitæ non secuti sunt me confidentes verbis meis,cum ego dixissem eis,quòd intrarent in terram illam, & quod præualerent contra gentes illas. noluerunt autem introire, & in hoc non sequebantur dominum, quia Deum sequitur, qui ei tota mente adhæret,obediendo omnib. præceptis eius,& cõfidendo omnib. promissionib. illius [Præter Caleb filium Iephonne Cenezeum.] Excludũtur duo ab omnibus computatis,qui adhæserunt domino, scilicet Caleb, & Iosue, & pugnauerunt in verbis contra totam multitudinem propter diffidentiam, vnde voluit eos totus populus lapidare supra. capit.14. Iste Caleb fuit filius Iephonne, quia pater eius sic appellabatur, & semper ex- G primebatur nomen patris ad differentiam, quia in tribu Iuda erant alii vocati Caleb, scilicet Caleb filius Esron,ut patet primo Paralip. 2.& 4. capit. Vocatur autem Cenezæus, quia pater suus vocabatur Cenez, uel aliquis frater eius. De veritate autem huius declaratum fuit Ios, cap. 16.

Et Iosue filium Nun.] Iste Iosue fuit socius Caleb: & ambo secuti sunt dominum confidentes ei: nam ipsi fuerunt de duodecim exploratoribus, vt patet supra. cap.13. qui cum alij murmurarent, noluerunt murmurare, sed retiterunt aliis dicentes, quod possent præualere contra gentem terræ Chanaan: vnde Deus perhibuit testimoniũ de eis, quod secuti fuissent ipsum:supra capit.14. cum dicitur. Seruum autem meum Caleb, qui plenus alio spiritu secutus est me,inducam in terram hanc, quam circui- H uit,& semen eius possidebit eam. Vocatur autem hic Iosue filius Nun, ad differentiam aliorum, qui vocabantur Ios. Iste.n.a principio uocabatur Osee, seu Moyses mutauit nomen eius vocando eum Iosue, quando misit eum in exploratorem supra.capit.13. vocatus fuit etiam Iesus, vt patet primo Macha. 2.c, & ad Hebr.4,sed istud nomen est reducendo ad modum latinum, quia id quod in hebreo dicitur Iosue, uel Iosua apud nos dicitur Iesus, ideo nos corrupte proferentes nomen illius vocamus eum Iesum Naue idest Iosue filium Nun, vt patet per Hieronymum in prologo super Iosue. Iste autem Iosue fuit missus in exploratorem de tribu Ephraim, sicut Caleb de tribu Iuda. Ambo autem secuti sunt dominum, & fuerunt socij supra capitulo decimotertio,& 14.

Isti impleuerunt voluntatem meam.] ideſt fecerunt to I taliter quod volui. Deus enim volebat,quod Israelitæ confiderent verbis eius ita isti fecerunt, & ad hanc confidentiam incitabant totum Israel dicentes, quod poterant deuorare Chananæos, sicut cibum panis, & si Deus eis propitius esset introduceret eos in terram illam supra.cap.14. omnes autem alii exploratores murmurauerunt, & alios murmurare fecerunt. [Iratusque dominus aduersum Israel] Ista est pœna, quæ secuta fuit ex diffidentia, & murmuratione, scilicet quòd Deus percussit populum occidendo omnes, qui murmurauerant, & impediendo reliquos per 40. annos,ne introirent in terram illam. Et dicitur iratus contra Israel, ideſt contra totum Israel, nam rari fuerunt, qui non condemnarentur, scilicet Iosue, & Caleb. de omnib. duodecim tribubus. De leuitis autem an aliqui perierint propter murmurationem, vel omnes K Deo adhæserint,non patet,constat tamen, quod sententia non fuit lata contra eos, ut declaratum est supra. capit. decimoquarto.

Circumduxit eum per desertum 40. annis.] scilicet,totum Israel, nam licet aliqui fuerint, qui non peccauerũt, tamẽ ipsi propter cæteros per desertum vagati sunt annis 40.sicut de Iosue, & Caleb patet; qui alias immediatè ingressuri essent nisi murmurasset Israel; filii etiam paruuli istorum murmuratorum puniti sunt pro patribus manendo 40. annis in solitudine,ut patet sup.cap.14. s.filii uestri erunt uagi in deserto 40. annis, & portabunt fornicationem uestram, donec consumantur cadauera patrum in solitudine.

De 40. annis quibus steterunt Iudæi in deserto, & quomodo proficiscebantur, & quanto tempore fuerunt vagi. Quæst. III.

DIcitur autem quod Deus circumduxit Israel, scilicet quod nõ duxit eum itinere recto in terram Chanaan: nam a principio exitus de Aegypto vsque ad Cadesbarne, vbi fuit murmuratio transierunt Israelitæ itinere recto, & velociter,quia multas mansiones transierunt paucis temporibus postquam autem murmurauerunt in Cades iussit Deus,vt reuerterentur versus mare rubrum,vt patet supra. cap.14.& ibi manserunt magno tempore.s. vsque ad principium anni 40. & postea cum iterum venirent in Cadesbarne non potentes transire per locum ipsum prohibente rege Edom,vt patet supra.20.cap. coacti sunt redire in circuitu terrę Edom,& Moab,vt patet supra.c.21.& durauit multũ iste circuitus. Sic patet Deut.c.2.s.circuiuimus mõtem Seyr longo tẽpore,i.montes terræ idumeæ,vel Edom. Si autem non murmurasset Israel immediate, vt exploratores redirent in castra,ingressuri erant itinere recto in terram Chanaan. Dicitur autem quod 40.annis circumducti sunt,quod intelligitur computando iter rectũ,& iter obliquum,in quo vagati sunt propter murmurationem, si autem intelligatur solum de tempore,quo steterunt in deserto propter peccata,non fuerunt 40.anni completi, quia deficit annus,& quasi dimidius, in quo venerũt Israelitæ ab Aegypto vsque ad Cadesbarne itinere recto per 33. mansiones,quę sunt a Rameſſe,de qua recesserunt in Aegypto vsque ad Cadesbarne,vt patet.c.seq.nã ab Aegypto vsque- H quo recesserunt de monte Sinai fluxerunt vnus annus, & duo mẽses,& dimidius. Nam recesserunt inde die 20.mensis secundi anni secundi de Aegypto, vt patet supra capitulo decimo,& inde vsque ad Cadesbarne velocissime transierunt,ita quod fuerũt ibi in principio mensis quarti, vel quasi anni eiusdem,vt declaratum est supra capitulo 13.& ab ipso loco totum reliquum tempus fuit diuagationis, quia Cadesbarne est in extremitate terræ Chanaan, eum ponatur vnus de terminis eius.infra capitulo.34. & Iosue 15.fuit autem reliquum tempus 38.annorum,& dimidii, & modicum plus vsquequo Israelitæ transierunt Iordanẽ introeundo in terram Chanaan. sed adhuc non potest vocari proprie totum istud tempus diuagationis,nam ante finem anni 40.acquisierunt terram duorum regum Amorrhæorum,quæ pertinuit ad Israel, ergo illa acquisita non diuagabantur,cum essent in terra sua,sed fuit tempus diuagationis propriè illud,quod fluxit ex tunc,quo murmurauerũt Israelitæ in Cadesbarne,vsquequo mortui sunt omnes murmuratores scilicet ante transitum torrẽtis Zareth, & introitum in terram duorum regum Amorrhęorum,& istud fuit 38.annorum,vt patet Deuteronom.cap. 2.scilicet tempus, quo ambulauimus de Cadesbarne vsque ad transitum torrentis Zareth.38.annorum fuit donec consumeretur omnis generatio hominum bellatorũ de castris: scriptura tamen accipit.40.annos diuagationis, quia interdum de minimis non curat,& sic addit, & tollit interdum de numeris.

Donec consumeretur vniuersa generatio, quæ fecerat malum in conspectu eius.]i.tamdiu detinuit Deus Israelitas in deserto,quamdiu manebant aliqui de murmuratoribus:ideo toto tempore illo nunquã permisit Deus,vt transirent torrentem Zareth; mortuis autem illis immediate transierunt Deut.c.2.Causa huius erat,quia apud torrentẽ Zareth incipiebat terra duorum regum Amorrhęorum:& illa pertinere debebat ad Israelitas,sed Deus nolebat quod peccatores transirent in terram,quam daturus erat,ideo fecit vt morerentur omnes ante torrentẽ Zareth. Et dicitur: Donec cõsumeretur vniuersa generatio,i.omnes homines, qui fecerant malum, i. qui murmurauerant in conspectu eius ideſt Deo præsente, quod potest intelligi de generali præsentia,quia nullus locus est,vbi Deus non sit, ideo vbicunque peccemus coram Deo peccamus. Vel potest intelligi de speciali præsentia: Deus enim specialiter esse dicebatur inter iudæos,& maxime intra Sanctuarium,murmuratio autem ista fuit coram Sanctuario,vt patet supra cap. 14.ideo erat coram Deo.

Et

Et ecce inquit, vos surrexistis pro patribus vestris.] Applicat malum istorum ad malum exploratorum, scilicet, quod nunquam deficit, qui conturbet Israel. Et sicut exploratores conturbauerunt totum Israel, qui erant prædecessores istorum: ita isti turbant, ideo surrexerunt pro patribus suis, ideſt loco ipsorum, scilicet, succedentes eis in malitia, & ista erat magna increpatio.

Incrementa, & alumni hominum peccatorum.] Ideſt, vos estis augmentum super peccatum patrum vestrorum, ideſt, non estis contenti peccatis, quæ fecerunt patres vestri subuertendo mentes Israelitarum, sed etiã vultis supponere, vel augere noua peccata. Vel dicuntur isti incrementa peccatorum, ideſt, quod isti faciebant maius peccatum quam patres sui: nam licet præuaricatio exploratorũ fuisset manifesta, quia tamen erat prima, & non habuerat aliam similem, non præcesserat aliqua punitio, non videbatur esse valde magna, nunc autem cum præcessisset illa, & propter ea fuisset data pœna diuagationis per annos 40. si iterum Israelitæ murmurassent, esset maior culpa, & sic vocaretur incrementum ad priora peccata. Vocantur ẽt isti alumni hominum peccatorum, ideſt, nutritiabeis. & similes in peccatis, scilicet, quod illi prædecessores docuissent eos murmurare, & repugnare domino. [Vt augeretis furorem domini contra Israel.] Ideſt ad nihil aliud surrexistis, nisi vt faciatis Deum irasci contra Israel. Nam si isti nollent transire Iordanem diffidentes de expugnatione terræ Chanaan, & cæteri propter hoc formidarent, & nollent transire in terram illam vnde Deus irasceretur Israelitis percutiendo, vt prius. Et dicitur: vt augeretis furorem domini, ideſt, vt faciatis quod maior sit quam fuit in prima punitione pro murmuratione in Cadesbarne: quia sicut maior esset culpa secunda, quam prior vt sup. declaratum est: ita pœna esset maior: Vel dicitur, vt augeretis furorem, ideſt, vt continuaretis faciendo poni aliquid de pœna, & furore sup. id. quod iam inflictum fuit, scilicet, in diuagatione 40. annorum: intelligebat nũc Moyses, quod si nunc Israelitæ murmurarent sicut in Cadesbarne, quod Deus nunquam introduceret eos in terram Chanaan, vel faceret saltem eos manere in solitudine plusquã per alios 40. annos. Primum tamen magis credebat esse futurum, vt patet ex littera sequenti. [Quod si nolueritis eum sequi in solitudine populum derelinquet.] Ideſt si nolueritis sequi Deum confidendo in eum, & eũdo in terram, in quã iri iussit, derelinquet populum in solitudine, ideſt, non curabit de eo tanquam non esset suus, scilicet, non dabit ei manna, nec diriget per nubem, nec introducet in terram, quam iurauit, sed relinquet hostibus lacerandum, & vos eritis causa huius immensi mali. q. d. etiam si nullus peccet nisi vos, tamen totus populus peribit propter vos: hoc autem intelligebat Moyses, quia cum peccauit Israel adorando vitulum, voluit Deus totum populum conterere, nisi Moyses precatus fuisset, vt patet Exo. cap. 32. Iterum autem cum murmurauerunt in Cadesbarne penitus delere volebat omnes, & occidit ipsorum plurimos in solitudine nec relinquisset quemquam ex eis, nisi Moyses valde institisset supra, cap. 14.

Et vos eritis causa necis omnium, q. d. si vos murmurare incipitis, & Deus omnes percutit propter vos percutit, & dicuntur causa dupliciter, vno modo, scilicet, totalis: alio modo causa, ideſt, occasio. Primo modo est sensus, ꝙ isti essent causa totalis, quare delerentur Israelitæ: nam dato quod alij non peccarent, istis peccantibus Deus deleret totum populum, sic arguebat Iosue contra istas duas tribus post mortem Moysi, quando ædificauerunt altare magnum apud Iordanem, dixit, enim, quod eis solis peccantibus Deus desæuiret in totũ Israel. Et probauit hoc, quia Acham vnicus fuit in peccato, scilicet, quando furatus est regulam auream, & pallium coccineum, & tamen perierunt 36. viri de Israel, & volebat Deus totum populũ destruere permittẽdo eum cadere in manib. hostium: Iosue. 22. cap. Secundo modo intelligitur, ꝙ isti essent causa. i. occasio necis omnium, scilicet, quod alii non morerẽtur propter peccatum istorum: tamen isti tribuerent aliis occasionem peccandi, & tunc Deus puniret omnes, intelligebat autem Moyses, quod si modo peccarent morerentur, quia iam nollet remittere sicut prius fecerat dando quamcunque pœnam præter maximam, & hoc quia viderat eum valde iratum in aliis vicibus, quasi penitus delere volentem totum populum, nec etiam auderet orare pro Israel si iam amplius murmuraret, vt prius.

At illi prope accedentes, dixerunt: Caulas ouium fabricauimus, & stabula iumentorum, paruulis quoque nostris vrbes munitas: nos autem ipsi armati, & accincti pergemus ad prælium ante filios Israel, donec introducamus eos ad loca sua. Paruuli nostri, & quidquid habere possumus, erunt in vrbibus muratis propter habitatorum insidias. Non reuertemur in domos nostras, vsque dum possideant filij Israel hæreditatem suam: nec quidquam quæremus trans Iordanem, quia iam habemus possessionem nostram in orientali eius plaga. Quibus Moyses ait: si feceritis quod promittitis, expediti pergite coram Domino ad pugnam: & omnis vir bellator armatus Iordanem transeat, donec subuertat Dominus inimicos suos, & subijciatur ei omnis terra: tunc eritis inculpabiles apud Dominũ, & apud Israel, & obtinebitis regiones, quas vultis coram Domino. Sin aũt, quod dicitis, non feceritis, nulli dubium est, quin peccetis in Deum: & scitote quoniã peccatũ vestrũ apprehẽdet vos. Aedificate ergo vrbes paruulis vestris, & caulas, & stabula ouib. ac iumentis: & quod polliciti estis, implete. Dixerunt que filij Gad, & Ruben ad Moysen: Serui tui sumus: faciemus quod iubet Dominus noster. Paruulos nostros, & mulieres, & pecora, ac iumenta relinquemus in vrbibus Galaad: nos aũt famuli tui oẽs expediti pergemus ad bellum, sicut tu Domine loqueris. Præcepit que Moyses Eleazaro sacerdoti, & Iosue filio Nun, & principibus familiarum per tribus Israel, & dixit ad eos. Si transierint filij Gad, & filij Ruben vobiscum Iordanem oẽ armati ad bellum coram Domino a vobis fuerit terra subiecta: date eis Galaad in possessionem. Sin aũt noluerint transire armati vobiscum in terrã Chanaã, inter vos habitandi accipiant loca. Responderunt que filij Gad, & filij Ruben: sicut locutus est dominus serus suus, ita faciemus: Ipsi armati pergemus coram domino in terram Chanaan, & possessionem tam suscepisse nos confitemur trans Iordanem.

At illi prope accedentes. Hic ponitur tertiũ, s. cõmunis discrepatio, vbi Moyses loquitur, & duæ trib. se excusant exponentes dicta sua. Viderũt. n. Rubenite, & Gaditæ, ꝙ iõ increpat eos Moyses, quia intelligebat ex eorũ petitione velle eos habitare in terra illa, & nõ trãsire vltra Iordanẽ, iõ ipsi accesserũt ꝓpe ad Moysẽ exponẽtes ei, ꝙ non erat intẽtio eorũ manere in terra illa, sed trãsire cũ aliis ad pugnandũ donec pacifice possiderẽt totã terram q̃ habituri erãt, ꝙ sic factũ est: nã iuerũt ad pugnã, & mãserũt ibi quasi septẽ annis, quib. duravit pugna, vt sup. declarari est, & Iosc. 14. mãserunt ẽt to o tpe, quo diuisa est terra Chanaã. 9. tribub. & dimidię, ꝙ dñi aliqui fuisse tps. 7. annorũ, postea vero redierũ in terrã suã ꝑcepto Iosue, vt patet Ios. 22. Dr aũt hic, ꝙ accesserunt ꝓpe: hoc aũt nõ erat quasi nõ audiret eos Moyses ex loco, in quo erat prius, cũ bene audisset qñ ꝓposuerũt petitionẽ, sed q̃a viderat istę duæ trib, ꝙ nõ erat bene intellecta eorũ intẽtio, videntes sibi disceptadũ esse cũ Moyse, accesserũt ꝓpius, vt sic, promptius loqui possent, & intelligere, q̃ diceren. [Caulas ouiũ fabricauimus.] i. nõ volumus manere totaliter in terra ista, nõ trãseundo Iordanẽ, sed volumus facere causas pro ouib. nostris, & disponere locũ vxoribus, & filiis ad manendum in terra ista, & trãsire cũ alijs tribubus Iordanẽ ad pugnãdũ. Dicit aũt Ra. Sa. ex hoc ꝙ isti magis diligebant oues, q̃ filios, & vxores, q̃a primo caulas ouiũ, q̃ habitacula vxorũ, & filiorum niauerant. Sed hoc nihil est, q̃a nõ ſp seruatur dignitas rerũ in ordine loquẽdi, vt patet. prę. c. cũ dr de diuisione ꝑdæ. Et primo ponunt ibi asini, & boues, q̃ homines: voluerũt aũt isti fabricare caulas, quia intelligebãt se magno tẽpore duraturos in terra Chanaã expugnando hostes: iõ voluerũt prius ꝓuidere rei suæ familiari. Vocãtur aũt hic caulę ouilia gregũ, vt ouiũ, & caprarũ. De his aũt nominauerũt, quia subitãria eorũ erat in pecorib. & iumẽtis, vt patet, sup. [Stabula iumentorũ.] i. ẽt parauimus stabula pro iumẽtis. Dicunt aũt stabula a stãdo, q̃a ibi iumenta

Excusatio duarum trium buum.

Stabuli Etymon.

menta ſtant. Nominauerunt quidem iſta duo, quia in iſtis erat eorum ſubſtantia, ut patet ſupra, cum dicitur quòd habebant pecora multa, & erat illis in iumentis infinita ſubſtantia. [Paruulis quoq; noſtris urbes munitas.] ideſt parauimus pro paruulis vrbes. Intelligitur etiam de vxoribus, & reliqua familia, nam ſoli uiri pugnatores ibant cum aliis tribubus trans Iordanem ad bellum. Cum autem dicitur de vrbibus non intelligitur, quòd iſti nouiter facerent aliquas vrbes, ſed quia in terra duorum regum Amorrhæorum cum pugnarent Iſraelitæ contra incolas regionis illius, vrbes quantum ad aliquid dirutæ fuerant, volebant illas reſtaurare propter inſidias habitatorum terræ: & tunc quælibet iſtarum duarum tribuum & dimidię accepit aliquas urbes, quas refecit pro familiis ſuis; de vrbibus autem cuiuslibet tribus, patet infra in litetra. [Nos autem ipſi armati, & accincti.] Reſpondent in hoc ad increpationem Moyſi, quæ fundabatur in hoc, quòd ipſi vellent totaliter ceſſare a bello, & quòd fratres ſui pugnarent, quod irrationabile erat, ideo ipſi dicunt quòd nolũt manere in terra illa, ſed ſolum quòd vxores eorũ, & filii, & poſſeſſiones maneant, ipſi vero tranſeant, in quo nihil grauabant alias tribus immo faciebant conditionem earũ meliorem quia omnes viri bellatores de eis uolebant tranſire. Quod autem vxores manerent & res poſſeſſæ, erat duplex vtilitas reliquis tribubus, prima quòd iſti viri eſſent magis expediti, & diſpoſiti ad bellum, cum nihil ſecum ferrent, niſi bellicum apparatum: ſecundum erat vtile reliquis tribubus, quia non tantum non grauarentur in prouidendo, eis, quantum ad cibos, cum ſoli irent, quam ſi ferrent ſecum familias ſuas, iam enim non erant comeſtura manna, quia illud ceſſauit immediatè, ut tranſierunt Iordanem, ſ. diebus quinque poſtea: ideo oportebat quòd amplius inquirerent cibos opere bellico, vel labore ſuo. Antecedens patet, quia Iſraelitæ tranſierũt Iordanem decima die menſis primi, ut patet Ioſue. c. 4. & manna defecit die 5. menſis eiuſdem, & vltra nunquam comederunt de eo Ioſue. c. 5. ideo magis alleuiabantur cęteræ tribus in hoc, quam grauarentur. Dicuntur autem iſti tranſire armati, quia habebant multa arma iudæi, quæ partim duxerant de Aegypto, cum dicatur Exo. c. 13. quòd armati aſcẽderunt filii Iſrael de terra Aegypti, partim etiam acceperunt poſt ex bellis, quæ vicerunt & primo dum contra Aegyptios, qui ibant armati, vt cõprehenderent hebręos, & omnes in mari rubro ſubmerſi ſunt, atque ad aliam partem maris, in qua iudæi erant transductis illis acceperunt Iſraelitæ omnia arma ipſorum, de quo Exod. c. 14. & 15. acceperunt quoque arma in bello contra Amalechitas cũ expugnauerunt eos in Raphidim, de quo Exo. c. 17. Acceperunt etiam arma in deſtructione terræ Chananæi regis Arad, vbi deletis omnibus habitatoribus, & vrbibus potuerunt iudæi accipere omnia arma terræ illius: quamquã magis veriſimile eſt, quòd iſta combuſta ſint, cum terra illa poſita fuerit ſub anathemate, de quo ſupra c. 21. Acceperunt etiam arma multa in bello cõtra duos reges Amorrhæorum Sehon & Og, ubi totam terram depopulauerũt & poſſederunt, de quo ſupra. c. 21. & Deuter. c. 2. & 3. Acceperunt etiam arma in bello contra Madianitas, ubi omnia ſpolia ceſſerunt ipſis Iſraelitis, de quo. ca. præcedenti. Poterant ideo ſufficienter armati eſſe omnes iudæi. Dicitur etiam quòd erant accincti, ideſt diſpoſiti ad bellum, uel expediti. Dicitur autem accinctus, ideſt ad aliquid cinctus, ſcilicet quòd eſt diſpoſitus ad faciendum aliquid, & hoc dicitur ſpecialiter de iſtis duabus tribubus, & dimidia, quia aliæ tribus portabant, ſecum vxores, & filios, & omnia, quæ poſſidebant, & illa impediebant aliquo modo ab actu bellico, duæ autem tribus, & dimidia nihil ſecum portaturæ erant, ſed viri armati ſolum ibant.

Pergemus ad prælium ante filios Iſrael.] ideſt, quòd iſti præcederẽt in progreſſu in itinere. Etiã in aciebus belli præcederent, ſ. quòd offerebant ſe ituros in principio acierum. Hoc autem dicebant ad tollendum dubium, nam ſi vellent manere in parte poſteriori, eſſet periculum, quia forte retrocederent, ſiue ex itinere, ſiue ex bello. Etiam dicebant hoc ad ſignificandum intẽtionem ſuam promptã, cum in hoc offerrent ſe ad aliquid, quod non peterent filii Iſrael, erat tamen ad ſecuritatem ipſorum, quòd Moyſes videns rationabiliter dictum, conceſſit, ut iſti irent ante fratres ſuos. Mortuo quoq; Moyſe, Ioſue, qui erat princeps populi, hortatus fuit duas tribus, & dimidiam, ut præcederent, ut patet Ioſue. c. 1. ſ. armati tranſite ante fratres ueſtros omnes fortes manu. Et ſic poſtea fecerunt, quia tranſito Iordane præcedebant iſtæ duæ tribus, & dimidia ad omnes alias. Ioſue cap. 4. cum dicitur, filii quoque Ruben, & Gad, & dimidia tribus Manaſſe armati præcedebant filios Iſrael, dicuntur autem hic filii Iſrael nouẽ tribus, & dimidia, & duæ, & dimidia nõ vocãtur filii Iſrael. Cuius cauſa eſt, quia quandocunque Iſraelitæ diuidebantur in duas partes, illa pars, quæ erat maior vocabatur de filiis Iſrael, quaſi ipſi eſſent tota multitudo Iſraelitarum, & quia nouẽ tribus, & dimidia erat maior pars, vocantur filii Iſrael, & ſic multories Leuitæ comparati ad alias tribus non uocantur filii Iſrael.

Donec introducamus eos ad loca ſua.] ideſt ſemper præcedemus fratres noſtros, donec introeant ad loca ſua. i. ad terram Chanaan, quam poſſeſſuri ſunt. Non eſt autem intelligendum quòd ſolum præcederent eos, quouſque intrarent in terram, quam habituri erant, quia hoc nihil proficiebat, nam tũc ſolum tranſirent cum eis Iordanẽ, apud quem hoc tempore erant, & cõfeſtim reuerterentur, quia tranſito Iordane mox eſſent Iſraelitæ in terra Chanaan, quam habituri erant in hæreditatem. Sed debet intelligi quòd irent cum eis, & manerent ſemper quouſque expugnatis hoſtib. poſſiderent Iſraelitæ terram ſuam, quia licet prius introirent in terram Chanaan, tamen non erat ſua, ideo non dicebantur introduci in terram ſuam. ſic patet infra cum dicitur, non reuertemur in domos noſtras vſque dum poſſideant filii Iſrael hereditatem ſuam. Cum autem deletis hoſtibus poſſiderent terram illam, dicerentur introduci in terram ſuam.

Paruuli noſtri, & quidquid habere poſſumus, erunt in vrbibus munitis.] ideſt, filii noſtri manebunt hic in vrbibus. Intelligitur etiam de vxoribus, licet non dicatur hic. ſic patet, infra, ſ. paruulos noſtros, & mulieres ac iumenta, & pecora relinquimus in vrbibus Galaad. Idem intelligitur de reliqua familia. Etiam de ſenibus intelligendũ eſt, quia iſti erant inepti ad bellum, & inutilis labor eſſet eos illuc ire, ſed ſoli uiri pugnatores ibãt, ſic. n. dixit Moyſes, infra in littera. Omnis vir bellator armatus tranſeat Iordanem. Idem patet Ioſue. c. 1. ſ. tranſite armati ante fratres veſtros omnes fortes manu, & pugnate pro eis. Dicitur: & quidquid habere poſſumus, i. omnia pecora, & iumẽta, & facultates cęteræ. [Propter habitatorũ inſidias.] In hoc. n. reddunt cauſam, quare velint conſtruere urbes, quia poſſet aliquis dicere, quòd relinquerent paruulos, & vxores, & omnia, quæ habebant in terra illa non curantes de munitione vrbium. Huic autem reſpondent quòd propter inſidias habitatorum terræ opus erat poni res ſuas in vrbibus.

Quare dixerunt, quòd dimitterent vxores in vrbibus muratis. Quæſt. IIII.

SEd fortè aliquis diceret, q̃ poſſent dimittere res ſuas ſine timore in locis non munitis, quamquam eſſent hoſtes in terra, quia dominus haberet curam illarum rerum, & nullus de hoſtibus auderet accedere ad eas: ſic autem erat quando ter in anno aſcendebant omnes iudæi maſculini generis in Sanctuarium, & quia tũc videbatur, quòd hoſtes poſſent aſcendere in terram illam non exiſtẽte aliquo defenſore, dixit Deus quòd nullus auderet accedere, de quo Exo. c. 34. cum tulero gentes a facie tua, & dilatauero terminos tuos, nullus inſidiabitur terræ tuæ aſcẽdente, & apparente te in conſpectu domini Dei tui ter in anno. Ita ergo cum nunc res hebræorum manerent in locis non muratis non auderent hoſtes accedere ad illas. Reſpondendum eſt, quòd non ſe debebant iudæi exponere huic periculo, quia ſemper homines debent agere ſecundum prudentiam humanam, & non committere ſe totaliter diuino regimini, niſi in rebus illis, ad quas nullo modo pertingit humana prudentia: uel in illis, in quibus. Deus iuſſit q̃ nos totaliter permitteremus regimini illius. Cauſa huius eſt, quia Deus dedit homini intellectum, tan

quam

UNIVERSIDAD DE MURCIA

quam primum principium motiuum, & regulatiuum operationum suarum, ideo vult quòd per illud dirigatur. Cum autem homo totaliter se committit diuinæ dispositioni, non regitur per intellectum, sed per aliud principium superius, non humanum, ideo contra rationem agit: nisi forte iudicium humanum non sufficiat ad hoc, quia tunc etiam si aliquis velit se committere prudentiæ humanæ, non potest, cum ad talem casum nulla sit: & in talibus semper nos debemus submittere Deo dirigendos, alioquin diffidimus de bonitate Dei. Alius casus est, in quo non debet homo se committere prudentiæ humanæ, scilicet, si Deus iusserit, quod aliquid totaliter ponamus in eius directione, nihil agentes humano iudicio, & curæ. Tunc autem licet per humanam prudentiam aliquid proficere possemus: tamen nullo modo curare debemus de humana prudentia: alioquin grauiter peccatur, quia tantum Deo diffiditur, quantum nobis committitur, sic patet in apostolis, quib, Christus dixit quod quando starent ante reges, & præsides non præmeditarẽtur, quid loqui deberent, quia in illa hora daretur eis, quid loquerentur: Matth. 10. & Luc. 21. cap. Si ergo apostoli quando irent ad reges, vellent studere quid loquerentur, peccarent nimis, quia aut ipsi intelligebant, quod etiam si non studerent. Deus daret eis plenissimè, quid loquerentur, & tunc stultitia magna erat studere, quia diceretur eis, quod petis intus habes. Esset etiam hoc contra rationem naturalem, scilicet habitis habitibus, cessat motus, sed ipsi habitis habitibus adhuc mouerentur ad illos: aut intelligebant, quod si non studerent, non haberent quid responderent, aut non perfectè responderent, & tunc erant infideles nimis, cum Christus dixisset eis, quod in illa hora daretur eis, quid loquerẽtur, & ipsi non crederent.

Regula ad cognoscendum quantũ nos debemus submittere diuino regi, & nõ humanæ prudentiæ.

Sic etiam est in proposito, quia dimittere in terra hostili res sine defensore in locis non muratis, est contra humanã prudentiam, per quam homo se dirigere debet semper, nisi in duobus casibus datis. Etiam quod iudæi ascenderent in loco Sanctuarij ter in anno, quare nullo viro manente in vrbibus eorum, videbatur esset contra humanam prudentiam: ideo nisi sit aliquis de duobus casibus hic, illicitum est. In primo autem horum non est aliquis de duobus casibus, cum non sit super humanam prudentiam, quia sciunt homines, per quem modum tolletur inconueniens, quod sequitur, relinquendo res apud hostes, scilicet dimittendo ibi custodes, & hoc in locis munitissimis, quod poterant iudæi faciliter agere. Etiam non est hic secundus casus scilicet, quod Deus prohibuerit inniti humanæ prudẽtiæ, quia non vetuerat dimitti pugnatores, & res in vrbibus munitis, ideo istæ duæ tribus, & dimidia rectè agebãt volentes dimittere filios, & vxores in vrbibus munitis, & ibi aliquos custodes, ideo si contrarium agerent, agebant contra prudentiam humanam, & peccabant exponentes se sine causa manifesto discrimini. In alio autem casu scilicet quando ascendebant ter iudæi in anno in Sanctuario secus est quia licet videatur esse contra humanam prudentiam dimittere vrbes, & facultates sine defensore, quia tamen Deus iusserat, quod ascenderent omnes non dimittentes aliquem defensorem, & quod ipse defenderet vrbes, & res eorum, esset magna diffidẽtia, quod ipsi vellent dimittere in vrbe defensores. Recte ergo dicebant duæ tribus, & dimidia, quod vellent construere vrbes filiis suis, & familijs, vt manerent ibi propter insidias habitatorum terræ. Etiam quod relinquerent ibi aliquos custodes, quia Deus non dixerat, quod dimitterentur ista sine aliqua diligentia, ideo debebant inniti prudentiæ humanæ, alioquin peccarent, & iudicarentur insipientes. Dicitur autem hic de insidiis habitatorum terræ illius, quoniam manebant aliquæ gentes in circuitu terræ illius, quam acceperant iudæi, quæ inuaderent vrbes illorum, & res possessas si relinquerent illas sine custode, istæ autem erant Moabitæ ex parte meridiana, qui erant hostes iudæorum, & Madianitæ ex parte septentrionali, & septem populi Chananæorum ex parte occidentali, Idumæi quoque aliquo modo contingebant terram illam ex parte meridiana in extremitate terræ Moab, & isti etiam pugnarent contra Iudæos.

Non reuertemur in domos nostras.] Nondum habebant isti domos, sed dicebant se non reuersuros in domos, præsupponentes id, de quo agitur, ipsi enim petebãt quod daretur eis terra duorum regum Amorrhæorum, quod si fieret, disponerent domos suas pro familiis, & irent ad bellum cum aliis tribubus, ad istas autem domos non reuerterentur, quousque alii Israelitæ haberent id quod possessuri erant.

Vsque dum possideant filij Israel hæreditatem suam.] Hic autem declaratur magis, quam supra, quod nõ solum introirent istæ duæ tribus, & dimidia cum aliis associantes eas vsque ad terram, quam habituri erant, sed etiam manentes cum illis in terra eadem quousque pacificè possiderent eam. Et dicitur hic hæreditatem suam ideſt, quam habere debent exclusis hostibus: & tunc erit sua. Vocabãt tamen suam, quia cum Deus dixisset, quod habituri erant eam, nequaquam dubitabatur de hoc. Vel dicitur hæreditatem suam ideſt, quæ est sua secundum proprietatem, licet nondum eam possideant. Deus tamen promiserat illis dare terram istam, & ista promissio tradebat eis ius proprietatis, sicut per donationem transfertur dominium. Dicitur autem hæreditatem, quia Israelitæ habituri erant terram istam non ad vsum alicuius parui temporis tanquam colo ni, vel aduenæ, sed pro semper tanquam si terra esset iure hæreditario, per quod ius aliquis habet, perfectum dominium super rem.

Cur terra Chanaan dicetur hæreditas.

Nec quicquam quærimus trans Iordanem.] Istud poterat nimis inclinare Moysen, & nouem tribus, & dimidiã ad concedendum faciliter id, quod petebatur ab his, quod non volebant aliquid habere trans Iordanem. Nam posset accidere, quod terra, quæ erat trans Iordanẽ in terra Chanaan, esset valde magna, & si illa diuideretur nouem tribubus, & dimidiæ, maiores sortes prouenirent cuilibet tribui, quam prouenissent duabus tribubus, & dimidiæ diuisa inter eos terra duorum regum Amorrhæorum, & tunc manebat eis ius petendi sortem in terra illa: nunc autem dicunt, quod nihil volunt in terra Chanaan, nam dato, quod eis aliquid posset prouenire, ipsi renunciant iuri suo. Intelliguntur autem ista verba super cum cõditione: si daretur eis quod petebant. In hoc autem aliqualiter se habebant isti rationabiliter, quia terra ista duorum regum Amorrhæorum solum fuerat capta, & pertinebat ad omnes duodecim tribus, quod ergo permitteretur duabus tribubus, & dimidiæ ius eligendi eam, tanquam eis valde conuenientem, erat rationabile, quod ipsi aliquid permitterẽt reliquæ multitudini, scilicet, vt quod abrenunciarent eius possessioni trans Iordanem, si aliquæ partes maiores eis possent contingere. Accipitur autem hic trans Iordanem, ideſt ad occidentalem partem Iordanis: trans enim significat habitudinem situs, ideo nõ magis determinat id quod est citra, quam vltra & sic aliquando accipitur trans Iordanem pro parte occidentali, vt patet hic: cum isti haberẽt possessionem in parte orientali Iordanis, vt habetur ex littera, & aliquando signat partem orientalem, sic patet, infra in littera, & Iosue cap. 1. cum dicitur, quod acceperunt isti possessionem trans Iordanem, & tamen hoc fuit in parte orientali. [Quia iam habemus possessionem nostram in orientali eius plaga.] Ideſt ad partem orientalem Iordanis: q.d. ideo renunciamus iuri nostro, quod habemus in terra Chanaan ad occidentem Iordanis, quia iam accepimus possessionem sufficientem pro nobis ad oriẽtalem plagam Iordanis, scilicet, in terra duorum regum Amorrhæorum Intelligitur autem hoc, si feceritis quod petimus, dantes nobis terram hanc: alioquin nondum habebant aliquam possessionem: nam Moyses nihil adhuc eis dederat, vt patet, infra nam habita ista collocutione dicitur, quod dedit eis Moyses terram duorum regum Amorrhæorum, & dicitur hic: ad orientalem eius plagam. quia terra duorum regum Amorrhæorum est orientalis respectu terræ Chanaan, quam accepturæ erant nouem tribus, & dimidia. Iericho etiam ciuitas terræ Chanaan, per quam intrauerunt, erat ad orientalem partem terræ Chanaan, quia licet Aegyptus, de qua veniebant iudæi, esset ad partem meridianam respectu terræ Chanaan, tamen non venerunt Israelitæ recto itinere de Aegypto in terram promissam: potuerunt enim venire citius per terram Philisthinorum, & introisset per latus meridianum terræ Chanaan. De ista via

patet

patet Exod.cap.13. per hanc enim venerunt Ioseph, & fratres sui ad sepeliendum patrem suum in terram Chanaan, & per eandem redierunt: ideo pauco tempore morati sunt. De hoc Gen.cap.vltimo. Israelitæ tamen exeuntes de Aegypto, non venerunt recto itinere versus terram promissam, sed ascenderunt contra orientem ad mare rubrum, & solitudines Arabicas. Hoc autem, quia Deus voluit ne irent Israelitæ per terram Philistiim, quæ breuior erat, & populata: ideo cum viderent hostes contra se insurgere, redirent in Aegyptum.

Circunduxit autem eos per desertum transducens mare rubrum, vt quamquam pæniteret eos itineris, redire nō possent in Aegyptum. De hoc Exod.cap.13. postquam autem introierunt in desertum, si ambulauissent recto itinere sicut ambulauerunt vsque ad Cadesbarne, introissent per partem meridianam terræ Chanaan. Quod patet quia in anno.40. ab exitu de Aegypto Israelitę peruenientes vsque ad Cadesbarne petierunt a rege Edom transitum per locum illum, quousque venirent in terram suam, qui noluit eis dare. supra.cap.20. ideo coacti sunt circuire totam terram Edom ascendendo versus orientem supra. cap. 21. & in hoc circuitu manserunt multo tempore Deuteron. cap.2. scilicet circuimus montem Seyr longo empore, & tunc coacti sunt introire per terram duorum regum Amorrhæorum, quæ est ad frontem orientalem terræ Chanaan, vt patet hic, & Ios.c.1. si autem transissent per Cadesbarne introibant per partem meridianam terræ Chanaan, quia Cadesbarne est in latere isto, vt patet. infra trēsimoquarto & Iosue.cap.15.

Quibus Moyses ait.] Hic ponitur responsio Moysi cognita intentione duarum tribuum, & dimidiæ.

Si facitis, quod promittis.] Scilicet, quod ibitis cum fratribus vestris, & non redibitis quousque ipsi possideant terram suam. Et dicitur si facitis, idest si facere intēditis, quia an isti facerent, quod promittebant, dependebat ex futuro euentu, ideo dicitur, quod si facere intendebant inciperēt, scilicet eundo cum fratribus suis trans Iordanem.

Expediti pergite coram domino ad pugnam.] Dicitur autem expediti, quia non portaturi erant secum vxores, & filios, & cætera, quæ possidebant, sicut portabant nouem tribus, & dimidia, quæ nondum acceperant possessionem, ideo illi erant magis expediti ad bellum. Dicitur autem pergite coram domino, idest coram arca. Deus enim videbatur esse specialiter super arca, cum loqueretur de medio duorum cherubim existentium in extremitatibus arcæ supra.cap.7. ideo quando ibant coram arca dicebantur ire coram domino. Istæ autem duæ tribus, & dimidia magis appropinquabant arcæ, quam cæteræ. Nam in transitu Iordanis, & vltra, arca præcedebat totum Israel per duo millia passuum Iosue.cap.3. deinde sequebatur totus populus: sed hic ante cæteros ibant viri de duabus tribubus, & dimidia scilicet. 40. millia pugnatorum Iosue. capit. 4. vel dicebantur isti ire coram domino, scilicet in præsentia ipsius: quia etiam si non præcederet arca, tamen angelus domini præcedebat castra. Dixerat enim Deus quod mitteret angelum suum in præcursum eorum ad delendum Chananæos Exod.23.cap. Item patet Iosue. cap.5. cum apparuit quidam vir ipsi Iosue euaginato gladio: a quo cum quæreret quis esset, ait, Princeps sum exercitus domini, & nunc venio. Coram isto autem angelo semper incedebant bellatores, & iste vocatur in sacra scriptura Deus. Dicitur autem pergite ad pugnam, quia licet istæ duæ tribus, & dimidia manserint in terra Chanaan toto tempore bellorum, & postea dum diuideretur terra per multa tempora: tamen principaliter vocabantur ad pugnandum, nam sine ipsis potuisset terra diuidi, pugna tamen non exerceretur conuenienter.

Et omnis vir bellator transeat Iordanem.] i. omnes viri pugnatores apti ad bellum transeant Iordanem cum fratribus suis ad pugnandum, idem autem iussit post mortem Moysi Iosue, scilicet vos autem transite armati ante fratres vestros omnes fortes manu, & pugnate pro eis. Idem autem est esse fortem manu, & esse bellatorem.

An omnes bellatores duarum tribuum cum dimidia transierunt Iordanem. Quæst. V.

QVæretur circa hoc an omnes illi pugnatores, qui erant de duabus tribubus, & dimidia transierint Iordanem ad pugnandum.

Respondendum est, quod non, sed aliqui illorum manserunt in ciuitatibus terræ illis traditæ, alioquin enim frustra fuisset relinqui vxores, & paruulos in vrbibus muratis quia quomodocunque caperentur ab hostibus, non habentes defensores: ipsi tamen reliquerunt in vrbibus munitis ista propter habitatorum insidias, quasi ibi possent euadere, ergo oportet, quod relinquerētur aliqui viri bellatores, ad excludendum insidias habitatorum terræ.

Item si non relinquerētur aliqui potentes pugnare, quia essent ætatis robustæ, non vacaretur agriculturæ, quia nullus esset, qui vacaret: senes enim, & confracti, qui ad bellum inutiles sunt, etiam ad agriculturam sunt inepti, ideo oportuit relinqui aliquos viros de computatis in militia ad agriculturam, ne si tanto tempore terra sine cultore relinqueretur, redderetur syluestris, & plena serpentibus atque bestiis. Magno namque tempore mansuri erant viri isti pugnando in terra Chanaan, duauit enim pugna quasi per septem annos. Deinde in diuisione terræ manserunt aliquanto tempore, & semper fuerunt istæ duæ tribus, & dimidia cum aliis, quousque Iosue eis redire iussit Iosue. cap. 22. toto autem hoc tempore terra culta fuit, alioquin ipsa perderetur, saltem quantum ad possessiones arborum & vinearum: vxores quoque, & filii virorum harum duarum tribuum, & dimidiæ non haberent vnde prouiderent sibi, nisi aliquis p. o eis vacaret agriculturæ: nam iam non comedebant manna, cum cessasset quinque diebus post transitum Iordanis, scilicet die. 15. mensis primi anni. 41. ab exitu de Aegypto Iosue.cap 5.

Item patet hoc euidentius: nam de duabus tribubus, & dimidia solum iuerunt. 40. millia pugnatorum cum nouē tribubus, & dimidia ad terram Chanaan, vt patet Iosue, cap.4. & tamen si iuissent omnes viri pugnatores istarum tribuum fuissent valde plures: nam essent vltra centum decem millia. Quod patet quia de tribu Ruben in computatione, quæ fuit facta pauloante hoc anno. 40 ab exitu de Aegypto fuerūt. 43. millia. & 730. virorum. in tribu autem Gad fuerunt. 40. millia. in tribu autem Manasse fuerunt quinquaginta duo millia, & septingenti, quorum debet accipi medietas. scilicet 26. millia, & vltra. Omnes autem isti sunt vltra centum decem millia virorum. ideo necesse est, quod plures de bellatoribus manserint in vrbibus, quā transierint Iordanem cum nouem tribubus, & dimidia. Item patet, quod manserint aliqui bellatores in vrbibus istis, quia quando Iosue finitis omnibus bellis & diuisione terræ, remisit bellatores de duabus tribubus, & dimidia in terram suam, dixit illis: In multa substantia, atque diuitiis reuertimini ad sedes vestras. & concluditur: Diuidite prædam hostium cum fratribus vestris. si tamen non mansissent aliqui viri bellatores in vrbibus traditis istis duabus tribubus, & dimidiæ, non manerent aliqui, cum quibus præda diuidenda esset. Nam cum paruulis non erat diuidenda præda, cum illi essent filii horum bellatorum, & non esset aliqua causa, quare paruulis quidquam proueniret. Etiam cum senibus totaliter inutilibus ad bellum non diuideretur præda, quia nulla ratio erat, quare ipsi aliquid percepturi essent, oportet ergo, quod aliqui mansissent ibi de viris bellatoribus, cum quibus posset, & deberet diuidi præda. Erant autem percepturi rationabiliter isti de preda, quia sicut alii ibant ad bellum, ita isti manebant in custodia bellica, quia manebant in vrbibus propter insidias habitatorum terræ, & fortassis occurreret eis pugnare contra illos, sicut pugnabant alii contra Chananæos. Dicendum ideo, quod de qualibet harum duarum tribuum, & dimidia manserunt in vrbibus suis viri bellatores plures, quam iuerunt ad bellum, cum ipsi omnes essent plusquam centum, & decem millia, & solum iuerunt de eis. 40. millia vt supra declaratum est.

Sed dicetur contra, quia Moyses dixit hic: Omnis vi bellator armatus transeat Iordanem, & Iosue. capit. 1. dici-

dicitur: Transire ante fratres vestros omnes fortes manu. Responderi potest dupliciter, vno modo quod in sacra scriptura istud signum, omnis, non distribuit vniuersaliter semper sicut apud dialecticos: sed accipitur pro multis, sicut dicitur. Omnes prouinciæ veniebant in Aegyptum, vt haberent escas. Gen. 41. c. & in Psal. Omnis caro ad te veniet. nulla tamen istarum est vniuersalis proprie, quia non stat adhuc pro centesima parte indiuiduorum & sic dicitur hic, omnis bellator, ideſt, multi de bellatoribus, & idem modus est in verbis Iosue. Alio modo potest dici quod Moyses iussit, vt omnes irent: & ipsi viri de duabus tribubus, & dimidia vniuersaliter se obligauerunt ad eundum, postea tamen Israelitæ videntes, quod non erāt omnes necessarii, sed sufficeret quosdam eorum ire, assumpserunt solum quadraginta millia pugnatorum. Sed prima responsio verius stat, quia non videtur rationabile, quòd Moyses iuberet ire omnes pugnatores de his duabus tribubus & dimidia, aut quod ipsi se ad hoc obligassent, quia videbant manifeste quòd terra tradenda erat hostibus, & vxores, & filii captiuarentur, si nulli bellatores manerent in custodia. [Armatus Iordanem transeat,] ideſt, quilibet vir bellator solum accipiat arma ad transeundum Iordanem. & hoc, quia bellatores de duabus tribubus, & dimidia debebāt esse expediti, vt Moyses iusserat. [Donec subuertat dominus inimicos suos,] ideſt, donec destruat, & non dicitur. donec destruamus inimicos nostros, quia victoria quæ habenda erat de hostib. non erat ex viribus iudæorum, sed ex voluntate Dei, qui mittebat angelum suū ad subuertendum gentes illas, vt patet Exod. c. 23.

Et subiiciatur ei omnis terra.] Ideſt subiiciatur Deo. Est enim omnis terra Deo subiecta inquantum nullus ei repugnare potest, nec audet, & quodcunque ipse voluerit, faciet. Hic tamen innuitur, ꝙ non erat terra subiecta Deo, quia Deus accipitur hic tanquam dux specialis Iudæorū, & quia nondum erat terra subiecta Iudæis, dicebatur nōdum subiecta Deo. [Tunc eritis inculpabiles.] q. d. si sic feceritis, non poterit vobis imponi aliqua culpa, quia custodiuistis quod promiseratis, etiam si sequeretur aliquis euētus aduersus. [Apud Deum, & Israel.] Non habebitis culpam apud Deum, nec apud Israel, quam haberetis si non custodiretis pactum: promiserant enim duæ tribus, & dimidia istud quòd erat in fauorem nouem tribuum, & dimidiæ: ideo si promissa fallerent, nocebant illis, & erant apud eos culpabiles: etiam ista promissio fuit facta coram Deo ante atrium tabernaculi, & firmatum fuit sub inuocatione diuina, ideo qui infringeret illud, agebat contra diuinam reuerentiam, & ob hoc erat culpabilis apud Deū. [Et obtinebitis regiones, quas vultis coram domino,] ideſt, & tunc obtinebitis istam terram, quam petitis. q. d. licet nunc vobis detur, tamen non est vestra totaliter, quousq; impleatis, ꝙ promititis. Quod patet, infra quia Moyses tradidit immediate terram regis, Seon & Og duabus tribus & dimidiæ, tamen dixit ad Iosue, & ad principes Israel, quòd si duæ tribus, & dimidia nollent transire cum aliis tribubus ad pugnandum vltra Iordanem, quòd auferretur eis terra ista, & cogerentur manere extra terram illam inter alias tribus. & dicitur hic coram domino: quod potest referri ad vtrumque de duobus verbis hic positis, scilicet obtinebitis vel vultis. Si referatur ad primum est sensus, quod obtinebitis regiones istas, quæ dantur vobis iuste, scilicet quia implestis conditionem, pro qua vobis dantur, & sine verecundia tenebitis illas, & Deus talē possessionem: approbauit: illa enim coram Deo esse, vel fieri dicuntur, quæ Deus approbat. Quæ autem mala sunt coram Deo non sunt, sed abscondita dicuntur. Sic habetur Psalm. 16. De absconditis tuis impletus est venter eorum. Si autem referatur ad secundum, scilicet ad verbum vultis, est sensus quòd obtinerent illam terram, quam volebant coram domino, ideſt, quam petebat coram eo, scilicet coram tabernaculo ad ostium illius, nam ad hunc locum Moyses conuenire solebat cum principibus ad aliquid expediendum. sic patet supra capitulo decimo Congregabitur ad te omnis turba ad ostium tabernaculi fœderis: si semel clangueris venient ad te principes, & capita multitudinis Israel. Ideo quando Moyses sedebat ad iudicandum vel ad consiliandum, ibi erat. Patet supra, capit. 27. quando venerunt ad eum filiæ Salphaad: & infra 36. c. cum venerunt ad eum filii Manasse.

Sin autem quod dicitis non feceritis,] Scilicet nolendo transire Iordanem. Vel si transieritis, & redieritis ante bella expleta, & possessam terram.

Nulli dubium est quin peccetis in dominum.] Quasi dicat manifestum est, quòd peccabitis, quia istud magnum nefas esset. Et dicitur, quòd peccarent in dominum, quia infringebant illius reuerentiam, cum fuisset pactum firmatum per diuinam reuerentiam. Nec solum peccabant contra dominum, sed etiam contra Israel per violationem pacti interpositi: sic enim dixit supra, quòd essent inculpabiles apud Deum, & Israel cum ista obseruarent: ergo culpabiles essent apud vtrunque, cum nihil seruarent, vel non plenè, de interposito pacto. Et dicitur hic, quod nulli dubium est, quin peccetis, quia peccatum erat hic manifestum. Est autem istud peccatum ex tribus: primo, quia aliquis agit contra determinationem rationis, quæ est ius naturale: determinat enim ratio veritatem esse tenendam, ideo si aliquis infringit illam, etiam si nihil alterum interpositum sit peccat, sicut in pacto nudo. Secundo isti peccabant, quia in damnum proximi resiliebant a promisso, volentes infringere obligationem existentem: erant enim isti obligati trāsire Iordanem cum aliis tribubus ex pacto interposito, ideo si non seruarēt peccabant contra proximos, quod non solum in foro animæ obligabat, sed etiam iure, & armis peti poterat. Tertio peccabant contra Deum, quia ista promissa fuerunt sub protestatione diuinæ reuerentiæ, quæ læderetur non obseruatis his. [Et scitote quoniam peccatum vestrum apprehendet vos,] ideſt, pœna debita pro peccato vestro veniet super vos: non enim potest accipi hic peccatum pro actu, quia ille cum fit, transit: ideo neminem apprehendit. Etiam nec pro culpa, quia illa non est ens positiuum, vnde neminem apprehendere potest, nec pro reatu, quæ consequuntur ad delictum, quia ista non sunt in nobis aliquid sensibile, sed accipitur peccatū, ideſt, pœna, quæ est sensibilis, & dolorosa. Istam autem cōminatur Moyses duabus tribubus, & dimidiæ, quia si propter Dei reuerentiam non obseruarent pactum, saltem obseruarent metu pœnæ. [Aedificate ergo vrbes paruulis vestris.] Vidit Moyses, quòd rectè dixerant duæ tribus, & dimidia, scilicet quod ædificarent vrbes pro filiis, & vxoribus, & caulas pro pecoribus, & tunc irent ad bellum, ideo admonet, vt hæc faciant immediate, scilicet vt postea habeant tempus transeundi Iordanem cum aliis tribubus. Et dicitur hic de paruulis non exprimendo vxores, quia subintelliguntur ipsæ, & tota alia familia. [Et caulas, & stabula ouibus, & iumentis.] Debet hoc intelligi reddendo singula singulis, scilicet quod caulæ essent pro ouibus, & aliis pecoribus: stabula autem pro iumentis, in quibus ipsi nimis abundabant, vt patet supra. [Et quod polliciti estis implete,] scilicet transire armati ante fratres vestros ad terram Chanaan, & pugnate ibi pro eis, quia hoc promisistis. [Dixerunt filii Gad.] Hic ponitur acceptatio duarum tribuum, & dimidiæ, s. ꝙ se facturos concesserunt id quod Moyses iubebat. [Serui tui sumus.] Ex facundia loquuntur, quia non erant serui illius, nec vasalli, tanquam alicujus domini temporalis, sed Deus statuerat eum principem, & rectorē totius populi. [Faciemus quod iubet dominus noster.] Ideſt istud quod iubes est rationabile, ideo faciemus.

Sed etiam si non esset tam rationabile, quia tu iubes, qui es dominus noster, faceremus illud. [Parvulos nostros & mulieres.] Scilicet relinquemus in terra ista, quod intelligitur etiam de reliqua familia, & de viris senibus. Loquebantur autem hic duæ tribus, & dimidia, tanquam omnes viri de ipsis ituri essent ad pugnandum vltra Iordanem: nam licet ipsi scirent, quod non erant omnes ituri, quia tamen in potestate Moysi, & reliqui populi erat accipere de ipsis quotcunque vellent, existimabant se velut omnes ituri essent.

Quo pecabāt tribus dimidia si non obseruarēt promissionem.

Quo-

Quomodo viri bellatores, qui dimiserunt vxores suas, tanto tempore fuerunt continentes, & an possent accipere vxores de virginibus Chananæorum illo tempore, quo manebant in bello, aut de filiabus nouem tribuum, & dimidiæ. Quæst. VI.

QVæret aliquis quomodo viri bellatores de duabus tribubus, & dimidia dimiserunt vxores suas tanto tempore, scilicet septem annis, quibus duravit bellum, & postea multo tempore, in quo facta est diuisio terræ, & incæpit pacificè possideri: quomodo enim viri illi, qui imperfecti erant, poterant tanto tempore continere?

1 Opin. Aliquis respondebit, quod accipere poterãt de virginibus terræ Chanaan in vxores, quia cũ iussent Israelitæ in bellum, si in numero captiuarum appareret aliqua decora fœmina, poterat accipi in vxorem a quocunque Iudæo factis cæremoniis, quæ habentur Deuteronom. 21. cap. Sed non stat: quia non licebat aliquam de mulieribus Chananæorum accipere in vxorem, cum Deus nimis vetuisset. Exod. 34. cap. & Deuteronom. 7. Nec solum hoc, immo etiam in ancillas retinere non poterant Iudei mulieres Chananças, quia iussit Deus in terra Chanaan neminem permitti viuere siue masculum, siue fœminam, puerum, vel senem. Deuteronom. cap. 20. Item non poterant Israelitæ commisceri mulieribus terræ Chanaan sine fœdere matrimonii, quia tunc veniisset super eos ira Dei, sicut factum est in fornicatione cum mulieribus Moab, & Madian. supra capit. 25.

Si autem dicatur, quod nullam fœminam Gentilem, vel Hebræam isti accipiebant, sequebatur inconueniens, quia ex magna & diuturna continentia hominum imperfectorum, euenit interdum pollutio, & commixtio masculorum, vt ait Philosophus. 2. Politic. cap. de politia Lacedæmoniorum, ideo arguit Arist Lacedæmonios, quia bellatores a fœminis totaliter abstinere cogebant, nolentes, quod aliqua fœmina esset in castris: ex quo inferre vult, quod licet in exercitibus, & castris bellicis multitudo fœminarum esse non debeat, ne castra totaliter per libidinem dissoluantur, nec tamen totaliter subtrahi debent fœminæ a castris, ne vitium infandissimum subsequatur, maxime quando castra magno tempore durant. Fortè aliquis probabiliter dicet, quod aliquanto elapso tempore aliqui de istis ad visitandum vxores reuertebantur. Sed arguetur cõtra, quia Iosue. cap. 22. dicitur de pugnatoribus istarum duarum tribuum, & dimidiæ quando data est eis licentia, vt redirent, quod manserunt apud fratres suos, & non redierunt in tabernacula sua, nec reliquerunt fratres suos, vsque in illum diem præsentem. Poterit aliquis respondere, quod non reliquerunt fratres suos toto illo tempore, scilicet, animo non redeundi ad illos, sed bene reliquerũt eos animo eundi, & velociter redeundi. Videbatur autem hoc posse fieri, quia Israelitæ non semper pugnabant contra Chananæos, sed factis aliquibus bellis redibant in castra Galgalæ, vt patet Iosue. cap. 9 10. & 21. & ibi declaratum est, & interim poterant bellatores de duabus tribubus, & dimidia non simul, sed per vices suas venire ad visitãdum vxores, & paruulos. Sed aliquis dicet non esse conueniens,

3. Opin. quia tunc contingeret, quod Israelitæ irent ad bellum aliquando, cum venissent bellatores istarum duarum tribuũ, & dimidię in terram suam: ideo ista positio indifferens est. Aliquis fortè dicet, quod isti viri poterant accipere alias vxores de filiabus nouem tribuum, & dimidiæ, quæ erant in castris, & hoc licebat Iudæis qui simul poterant habere plures vxores, sicut patet de Abraham, qui duas habuit, & de Iacob qui quatuor simul: potissimum, quia ad hoc suberat causa, quia periculum erat tanto tempore continere, & non poterant redire ad vxores, quas reliquerant in terram suam.

Sed ista positio non multum stat, quia tunc sequeretur id, quod prius isti volebant euitare, scilicet, quia volebant ire expediti ad bellum non habentes vxores, nec filios, nec possessa bona: nunc tamen si assumerent vxores, iam haberent filios, & vxores. Et sic non essent expediti, sed impediti, vt viri aliarum tribuum.

Aliter etiam quidam arguunt, scilicet quod sequeretur idem inconueniens in fœminis, quod volebamus euitare in viris. s. quod ipsi per longam continentiam inducerentur ad adulterium. & hoc quamquam verum sit, tamen non tantum curandum est, sicut de viris, quia fœminæ magis coguntur continere, quam viri, quia in eis turpius est, & damnabilius fornicari, quam in viro. Ideo si tenere velimus, quod isti viri bellatores nunquam redierunt ad vxores suas, quousque finita fuerunt bella, & diuisa fuit terra, vt videtur significari Iosue, cap. 22. dicendum, quod erant alia remedia, quæ quilibet imaginari potest prò incontinentia virorum, & illa non erant illicita secundum statũ Iudæorum. De hoc declaratum est Iosue. capit. 1. & 22. [Ac iumenta, & pecora relinquemus.] Ista erant bona possessa ipsorum. Alia autem bona mobilia non exprimũtur, quia ista erant quasi tota possessio eorum. [In urbibus Galaad.] Non accipitur hic propriè terra Galaad, sed large pro tota terra duorum regum Amorrhæorum, quam isti acceperant, quod patet, quia non solum isti construxerunt ciuitates in terra Galaad. sed etiam extra, vbi reliquerunt familias suas, & pecora. Hoc apparet, quia vrbes Galaad dicuntur esse in circuitu montis Galaad, & istæ pertinuerũt solum ad tribum Gad & dimidiam partem Manasses, quia fuit terra istius motis diuisa in duas medietates, scilicet mons cum ciuitatibus, quæ erant in circuitu illius. Deuteronom. c. 3. & Iosue, cap 14. Tribus ergo Rubẽ non susceperit ibi aliquas ciuitates: ergo non fuerunt relicta pecora, & iumenta, & paruuli istarum tribuum in vrbibus Galaad solum, sed per totam terram duorum regum Amorrhæorum.

Item patet, quia infra ponitur quas vrbes construxerũt istæ duæ tribus, & dimidia ad relinquendum ibi res suas, & tamen ibi ponuntur quædam vrbes, quæ nullo modo pertinent ad terram Galaad, vt Esebon, Ataroth, Dibon, quæ habentur Iosue c. 13. Sed dicendum, quod accipitur terra Galaad dupliciter: vno modo propriè pro terra, quæ est in circuitu montis Galaad, & sic accipitur Deuter. c. 3. s. quod terra Galaad diuisa est in duas medietas pro duabus tribubus, & Iosue 12. dicitur quod rex Og possidebat medietatem montis Galaad, & rex Sehon aliam medietarem. Alio modo accipitur large pro tota terra duorum regum Amorrhæorum: sic accipitur Ios. cap. 22. vbi principes totius multitudinis duarum tribuum, & dimidiæ vocantur principes terræ Galaad, & tota illa terra vocatur terra Galaad. Idem patet infra cum dixit Moyses principib. Israel, quod darent duabus tribubus, & dimidiæ terram Galaad in possessionem, & subditur immediatè quomodo data est eis terra regis Sehon, & Og: ergo pro eodem accipitur ibi terra Galaad, & terra duorum regum. [Nos autem famuli tui omnes expediti pergemus ad bellum.] Sicut Moyses dixerat quod omnis vir bellatorum armatus transeat Iordanem, ita isti omnes obtulerũt se ituros: sciebant tamen quod non irent omnes, sed aliqui manerent ad custodiam terræ propter habitatorum insidias. [Sicut tu domine loqueris.] Istud potest dupliciter legi: vno modo referẽdo ad illam particulam, scilicet omnes expediti. quasi dicat nos omnes ibimus, sicut tu domine dicis, quod omnes armati transeamus. Alio modo potest referri ad totam clausulam, & ad omnia, quæ præcesserunt, scilicet, nos ibimus, sicut tu domine loqueris, id est sicut dixisti, ꝙ iremus, & pugnaremus, & non rediremus quousque terra subijceretur fratribus nostris: ita enim faciemus. [Præcepit ergo Moyses.] Postquam consenserunt duæ tribus, & dimidia sententiæ Moysi, posuit ipse iudices executores pœnæ, si isti vellent infringere pactum, & hoc quia Moyses sciebat se moriturum, cum Deus dixisset ei, quod non transiret Iordanem Deuteronom. capit. 3. & erexit Iosue, tanquam principem. supra capit. 27. ideo non poterat ipse punire duas tribus, & dimidiam, si desererent pactum tollendo eis terram, posuit ergo iudices, qui hoc facerent. [Eleazaro sacerdoti, & Iosue filio Nun.] Istis duobus principaliter locutus est, quia isti fuerunt principes post mortem Moysi. Fuit enim Iosue, tanquam Moyses rector totius multitudinis. Eleazarus autem erat sacerdos magnus. Etiam isti duo erant principes diuisorum terræ, vt

patet

Galaad duplicitèr accipitur.

UNIVERSIDAD DE MURCIA

patet infra 34.c.& Ios. 14. ideo ad istos pertinebat executio post mortem Moysi. [Et principibus familiarum per tribus Israel.] ideſt etiam iussit hoc principibus totius Israel, qui vocantur principes familiarum eo, quod erāt principes ſuper omnes familias Israel. Poteſt autem intelligi hoc de 12. principibus 12. tribuum, qui vocantur principes familiarum: non quod ipſi eſſent principes familiarum ſpecialiter, quia principes familiarum erant minores principibus tribuum, cum in qualibet tribu ſint multæ familiæ, ſed ſunt principes familiarum, quia ſunt principes totius Israel, & ſic nulla familia erat extra poteſtatem eorum. Dicitur autem per tribus Israel, ideſt, quod iſti principes erāt diuiſi per tribus, ſcilicet quod in qualibet tribu erat vnus princeps. His autem iubebatur, quod exequerentur iſta, quæ habentur hic, quia cum ipſi eſſent principes totius populi, poſſent mouere totum populum ad id, quod ipſi vellent.

B

Alio modo poteſt intelligi hoc de 12. principibus aſſignatis in diuiſores terræ Chanaan: nam de qualibet tribu fuit aſſignatus vnus diuiſor, vt patet infra 34. cap. vbi ponuntur nomina eorum, & ſuper iſtos Ioſue, & Eleazarus erant, tanquam principes. Iſti autem 12. aſſignati de tribubus Iſrael vocātur principes familiarum per tribus Iſrael, vt apparet Ioſue 14. cap. quia etiam ſi non eſſent iſti principes tribuum, tamen inquantum erant diuiſores terræ pro omnibus tribubus, habebant principatum quendam ſuper omnes familias, & tribus. Et dicūtur per tribus Iſrael, quia de qualibet tribu aſſignabatur vnus diuiſor. [Si trāſierint filii Gad, & filii Ruben vobiſcū.] Informabat enim Moyſes iſtos qualiter punirent duas tribus, & dimidiam, ſi violarent pactum, & dicitur ad iſtos principes diuiſores terrę, quia ad iſtos ordinarie pertinebat iſta executio, cum ipſi

C

eſſent iudices dati ad aſſignandum cuilibet tribui, & familiæ, quam poſſeſſionem habere deberet, ideo poterāt eis tollere terram illam, quam habebant, & dare aliam, ſi non tranſirent cum cæteris. Et dicitur hic de filiis Gad, & Ruben, quia ſubintelliguntur viri de dimidia tribu Manaſſe: nam non ſolum iſtis duabus tribubus fuit data terra illa, ſed etiam dimidiæ tribui Manaſſe, vt patet infra, in conceſſione Moyſi. & cum dicitur: Si noluerint tranſire. non ſolum intelligitur de tranſitu: ſed etiam ſi tranſirent, & redire vellent ante conſummata bella, fieri debebat hoc: quia tranſgrediebantur pactum. [Omnes armati ad bellum.] Non intelligitur vniuerſaliter, quod omnes irent, quia multi manſerunt, ſed accipiuntur omnes pro multis. Vel dicitur omnes armati, ideſt omnes quos vos determinaueritis, vt eant vobiſcum: [Coram domino.] Ideſt ſi noluerit tranſire ad pugnandum coram domino: erat iſta pu

D

gna coram domino, ideſt coram angelo, qui præcedebat caſtra, eiſque præſens erat, quando pugnabant. Ideo omnes qui ibant in exercitu dicebantur ire coram illo, ideſt in præſentia illius. [Et vobis fuerit terra ſubiecta.] ideſt ſubieceritis vobis terram Chanaan, quæ eſt vltra Iordanem: nō dicitur hoc ſub conditione, tanquam intelligeret Moyſes, quod poſſet ſubiici, vel non ſubiici, cum ſciret certiſſime ſubiiciendam eſſe: ideo non debet referri illa conditionalis ſi, ad iſtam clauſulam, Sed debet intelligi, & fuerit vobis terra ſubiecta, ideſt quando fuerit terra ſubiecta facietis id, quod dicitur, ſcilicet. [Date eis Galaad in poſſeſſionem.] i. date terram Galaad. Accipitur hic Galaad large non ſolum pro terra, quæ erat in circuitu montis Galaad, ſed etiam pro illa tota, quę fuerat duorum regū Amorrhæorum, Quod patet, quia Moyſes dedit iſtis immediate totam terram duorū regum Amorrhæorū, vt patet infra. [Sin autē noluerint tranſire vobiſcum in terrā Chanaan.] Non ſolum intelligitur ſi nollēt tranſire, ſed etiā ſi quodcunque refutarent, quod fuiſſet in pacto poſitum, ſcilicet ſi nollent adiuuare eos ad pugnam, vel ſi nollente manere cum eis toto tempore bellorum. Et dicitur in terram Chanaan, quia terra, in qua nunc erant Iſraelitæ non erat terra Chanaan, ſed duorum regum Amorrhæorum, qui quamquam pertinerent ad genus Chananæorum: tamen terra eorum non fuit a principio de terra Chanaan, nec computatur cum illa, vt patet infra 34. c. vbi principium partis orientalis terræ Chanaan eſt in Iordane. Patet etiam Geneſi. cap. 10. vbi ponitur terminus terræ Chanaan, qui fuit

A

a principio, ex quo gens Chananæorum cępit habitare in terra illa.

Inter nos habitandi accipiant loca.] i. non detis eis iſtā terram, quam ego dedi: ſed facite quod morerentur inter vos, ſcilicet diuidite iſtam terram, vt non cedat tota eis, & compellite illos, vt vadant ad bellum, & accipiant partem terræ, vbi vos acceperitis. Vnde hoc modo ſemper cogebantur duæ tribus, & dimidia tranſire Iordanem ad pugnandum, quia aut obſeruarent pactum, aut non: ſi primo modo, cogerentur ex pacto tranſire: ſi non obſeruarēt, cogerent alii Iſraelitæ eos tranſire ad pugnandum, vt ſic acquirerent locum, in quo habitarent. Si autem totaliter nollent tranſire iſtæ duę tribus & dimidia cum aliis Iſraelitis, eriperetur de manibus eorum iſta terra, quam poſſidebant; & nulla alia eis daretur, tanquam manerent extra gentem Iſraelitarum.

Reſponderunt filii Gad, & filij Ruben.] Intelligitur etiam hic de dimidia tribu Manaſſe: acceptauerunt enim iſtam ſententiam Moyſi, eo quod habebant intentionem complendi ea, quæ dicebantur. [Sicut locutus eſt dominus ſeruis ſuis: ita faciemus.] i. ſicut Moyſes, qui eſt dominus noſter dixit, ita fiet. Quod poteſt intelligi dupliciter: vno modo quantum ad pactum ſuperius poſitum, ſcilicet nos faciemus, quod locutus eſt Moyſes i. tranſibimus Iordanem cum aliis tribubus, & pugnabimus quouſque terra poſſeſſa ſit ab Iſrael, & hoc dixit Moyſes. Alio modo, ſicut locutus eſt dominus, ita faciemus, ideſt, ita conſentimus, quod tranſeat iſta ſentētia, ſicut pronunciaūit Moyſes de dando nobis, vel auferendo terram iſtam. [Ipſi armati pergemus.] Hic fit locutio nomine duarum tribuū, & dimidiæ, quaſi omnes, qui erant in illis tribubus tranſituri eſſent Iordanem ad pugnandum, ſed ſolum tranſituri erant quidam, quos vellent nouem tribus, & dimidia.

Coram domino.] i. coram arca fęderis, vel coram angelo præcedente caſtra, vt ſupra expoſitum eſt.

In terra Chanaan.] .ſ. vltra Iordanem, vbi incipit terra Chanaan: nam terra iſta non pertinet ad regionem Chananæorum.

Et poſſeſſionem iam ſuſcepiſſe nos cōfitemur trans Iordanem.] Repetunt hic id, quod poterat inclinare cæteros Iſraelitas ad dandum his facilius, & ſecurius terram Galaad, ſcilicet, quod ipſi nolebant aliquam poſſeſſionem in terra Chanaan, etiam ſi proueniret eis aliquod ius ibi diuidendo terram in partem proportionalem, ſed dicunt: confitemur nos ſuſcepiſſe poſſeſſionem trans Iordanem, ideſt totam poſſeſſionem, quam habituri eramus: vnde renunciamus iuri noſtro, ſi quod nobis competere poterat in terra Chanaan, & dicitur poſſeſſionem, ſcilicet totam, quia ſi intelligatur de parte, nihil in hoc exprimebant, quod poſſet alios inclinare, ideo magis poterant diſſuadere, quia præſupponebant ſe adhuc aliquid habituros in terra Chanaan: hoc autem non conſentirent cæteri, quia tunc cum vellent habere æquale ius cum aliis, non permitterent eis electionem terræ huius, quæ erat paſcualis, ſed quælibet tribus ſimiliter eligere vellet; ideo abrenunciauerunt hic tori iuri, quod vltra competere poſſet, confitentes ſe ſuſcepiſſe poſſeſſionem, ideſt totam poſſeſſionem, quæ eis danda erat.

Dedit itaque Moyſes filijs Gad, & Ruben & dimidiæ Ioſ. 22.
tribui Manaſſe filij Ioſeph regnum Sehon regis Amorrhæi, & regnum Og regis Baſan, & terram eorum cum vr

E

bibus ſuis per circuitum. Igitur extruxerunt filij Gad, Dibon, & Aſtaroth, & Aroer, & Etroth, & Sopham, & Iazer, Iegbaa, & Bethnemra, & Betharan vrbes munitas, & caulas pecoribus ſuis. Filij vero Ruben ædificauerunt Heſebon, & Eleale, & Cariathiarim, & Nabo, & Balmeon verſis nominibus Sabama quoque: imponentes vocabula vrbibus, quas extruxerant. Porro filij Machir filij Manaſſe perrexerunt in Galaad, & vaſtauerunt eam interfecto Ammorrhæo habitatore eius. Dedit ergo Moyſes terram Galaad Machir filio Manaſſe, qui habitauit Gen. 50.
in ea. Iair autem filius Manaſſe abyit, & occupauit vicos eius, quos appellauit Auothiair, id eſt, villas Iair. Nobe quoque perrexit, & apprehendit Canath cum viculis ſuis: vocauitque eam ex nomine ſuo Nobe.

Dedit

Petitorū esse ipse Moysen duabus tribubus

Dedit itaque Moyses.] Hic ponitur quartum, scilicet petitorum concessio. Dedit.n. Moyses terram illis, quam petierant, & fecit hoc Moyses, quia ipse erat iudex, & rector totius multitudinis, ideo ad eum pertinebat distribuere bona communitatis, illam terram, quæ erat totius populi, & nulli adhuc data fuerat, & istam concessionē conditionalem, vel potius modalem, tanquam recte factam tota multitudo approbauit.

Filijs Gad.] Hic exprimuntur duæ tribus, & dimidia, & ante hoc solum exprimebantur duæ tribus, quare autem factum fuerit in principio, c. declaratum est.

Filii Ioseph.] Dicitur hoc de Manasse, qui fuit filius Ioseph: habuit namque duos filios, scilicet Ephraim, & Manasse. Genesi. 41. & 48. capit. Et diuisa fuit progenies Ioseph in duas tribus, quia Iacob pater Ioseph dedit filiis eius ius duarum sortium dicens. Duo filii tui Manasses, & Ephraim quos genuisti, antequam venirem ad te, sicut Ruben, & Symeon reputabuntur mihi Genes. 48. capit. tribus autem Manasse diuisa est in duas medietates, & vna accepit possessionem ante Iordanem, & altera trans Iordanem.

Regnum Sehon regis Amorrhæorum, & regnum Og regis Basan.] Idest ista terra duorum regum taliter pertineat ad possessionem duarum tribuum, & dimidiæ. Hāc enim solam acceperant Iudæi de manu hostium: ideo hæc sola concessa est eis: vocatur autem Sehon rex Amorrhæorum: non quod ipse solus esset rex Amorrhæorum, quia etiam Og erat rex Amorrhæorum cum ambo vocentur reges Amorrhæi Deuteronom. capit. 3. & Iosue. capit. 2. sed quia nominatur hic Og rex Basan positum fuit nomen regni Amorrhæorum soli Sehon. Vocatur autem Og rex Basan, quia Basan est nomen cuiusdam terræ in regno Og, & cōtinet 60. vrbes munitas Deuteronom. 3. & Iosue cap. 13. Est autem hæc Metropolis regni Og, quia ipse erat de gigantibus, qui vocantur Raphaim Iosue. 12. & 13 cap. & hoc, quia ipse solus restiterat de stirpe gigantum, vt patet Deut. c. 3. In terra autem Basan habitauerunt olim gigantes, vt patet Deut. c. 3. cum dicitur: Cuncta Basan olim terra gigantum reputata est. [Terra eorum cum vrbibus suis per circuitum. Ji. dedit Moyses istis duabus tribubus, & dimidiæ totam terram, quæ fuerat duorum regū Amorrhæorum, & vrbes, quæ erant in terrā illa per circuitum, ideſt in toto circuitu, quo extendebatur regnum istorum regū.

Igitur extruxerunt filii Gad Didon.] Dicebatur supra, quod istę duę tribus, & dimidia responderant se velle construere ciuitates pro vxoribus suis, & paruulis, & facere caulas pro pecoribus, & tunc irent ad bellum, nunc ponuntur ciuitates, quas quęlibet tribus earum extruxit pro paruulis suis.

An filij Gad restauauerunt vrbes, vel illas de nouo construxerunt. Quæst. VII.

ET dicitur, quod extruxerunt, ideſt restauraueſunt: non enim potest poni pro nouiter construere, tanquam non fuissent vrbes istæ, quas construxerunt, sed fuerunt istæ prius vrbes Amorrhæorū, sed in bello aliqualiter fuerant dirutæ, ideo ad hoc, quod essent ibi securi paruuli Iudæorum, refecerunt illas, quod est restaurare: quod patet, quia hic ponuntur multæ vrbes, quas dicuntur extruxisse istæ duæ tribus, & dimidia: tamen ipsæ nō poterant in tam paruo tempore illas construere, imo nec vnam, aut mediam illarum, quod patet, quia non fuit spatium quinque mensium in ista constructione, quod apparet, quia facta est ista constructio anno. 40. ab exitu de Aegypto, quia in illo capta est terra regum Amorrhæorum. Fuit autem in principio quinti mensis anni huius mortuus Aaron, vt patet sequent. cap. & fleuerunt eum omnes Israelitæ mense vno, vt patet supra, cap. 20. scilicet vsque ad principium mensis sexti, & sic manebant ex eo tempore sex mensēs solum, vsque ad introitum in terram Chanaan: sed post planctum illum circuierūt Israelitæ montes terræ Edom, quia noluit rex Edom dare transitum illis. Et iste circuitus fuit per multos dies Deuteronom. cap. 2. circuiuimus montem Seyr lungo tempore. Quod apparet, quia in circuitu isto dicitur, quod cœpit populum tædere itineris, & laboris, supra. cap. 21. post hoc etiam pugnato contra regem Chananæum Arad, transierunt ad terram duorum regum Amorrhæorum, vbi pugnauerunt, & obtinuerunt illam. ergo ad minus esset istud tempus mensis, & dimidii, vel quasi duorum mensium, & sic vsque ad mēsem. 8 anni eiusdem, hoc duraret: vnde manerent solum quatuor menses, post quos fuit transitus Iordanis ad terram Chanaan: ergo istud tempus solum habuerunt duæ tribus, & dimidia ad construendum ciuitates: sed manifestum est, quod in tam paruo tempore nulla ciuitas, quantumcunque parua a fundamentis construi poterat: ergo nō construxerunt nouiter vrbes, sed restauarauerunt aliquid, quod diruptum erat: & ista restauratio non fuit magna.

Item patet, quod nō fuerit a principio constructio, quia istud esset, si in terra regum Amorrhæorum non fuissent aliquæ vrbes, & Iudæi cogerentur facere noua habitacula: tamen fuerunt vrbes plurimę, vt apparet Deuteronom. cap. 2. & 3. & Iudæi illas ceperunt: ergo nullo modo videtur quod ipsi a principio eas construxerunt: & apparet hic cum dicitur, quod Moyses dedit duabus tribubus, & dimidiæ terram duorum regum Amorrhæorum cum vrbibus suis per circuitum: ergo vrbes erant in terra illa. Item patet, quia si aliquæ vrbes ponuntur hic fuisse constructæ, quæ tamen ante hoc erant vrbes, sicut patet de Ataroth, quæ fuit vrbs, in qua regnabat rex Og, vt patet Iosue. cap. 12. & 13.

Item de Esebon, quæ fuerat primo ciuitas regni Moab, & accepit eam rex Sehon de manu Moab. Idem ferè de omnibus vrbibus, quæ habentur hic, quia de eis refertur partim, supra. 21. cap. & Deuteronom. c. 2. & 3. quod fuerint duoru regum Amorrhæorum. Item patet, quia supra dicitur in litera, quod duæ tribus, & dimidia viderunt Ataroth, & Dibon, &c. esse vrbes aptas alendis animalibus: & propter hoc desiderauerunt, & petierunt terram illam. & tamen ibi nominantur ferè omnes ciuitates, quæ habentur hic: ergo istæ iam fuerant constructæ. Item patet, quia dicitur infra, quod Israelitæ, quando construxerunt ciuitates istas verterunt nomina eorum appellantes eas nominibus aliis: si autem ciuitates istæ nouiter constructæ essent ante hoc nihil præfuisset de eis: vnde nec habuissent nomina, nec potuissent mutari, sed mutata fuerunt: ergo iam erant vrbes: non ergo construxerunt Israelitæ a principio, sed dirutas restauarauerunt, & forte fuit magis ista restauratio in domibus, quam in muris vrbium: nec est mirandum, quod habuerint tam paruū tempus, scilicet quatuor mensium ad plus, vel fere quinque ad restaurationem istarum vrbium, quia non oportebat, quod viri bellatores, qui transituri erant Iordanem anteaquam transirent, restaurarent: nam manebant multi de viris bellatoribus in terra illa valde plures, quam irent ad bellum, vt supra probatum fuit. & illi poterant restaurare paulisper quidquid corruisset, certum si alii pugnatores transissent Iordanem. Nicolaus autem videtur velle, quod ista fuit totalis restauratio, non quidem ciuitatum, nunquam existentium, sed ciuitatum penitus destructarum. Dicit enim, quod filii Israel a principio non putabant, quod in terra illa duorum regum Amorrhæorum habituri essent, ideo destruxerunt penitus ciuitates. Postea autem scientes, quod ibi habituri essent ręædificauerunt illas, quasi a fundamentis. Sed hoc falsum est, quia Deuteronom. capit. 2. dicitur ad Moysen. Incipe possidere terram regis Sehon, & hoc dicitur antequam pugnaret contra illam: ergo a principio sciebat, quod terram illam possessurus erat Israel, & consequenter non destrueret illam.

Nic. opi. refellitur

Item patet, quia istæ duæ tribus, & dimidia petiuerunt ad habitandum vrbes, quæ nominantur supra in litera: si tamen illæ essent penitus destructæ nihil magis eas peterent, quam partem quamcunque regni, non determinantes aliquam vrbem: ideo dicendum est, vt prius. Ponuntur autem hic primo ciuitates, quas extruxerunt filii Gad pro familijs suis, quarum prima est Dibon. Sed sciēdum, quod ista vrbs non fuit in sorte Gad, sed in sorte Ruben, vt patet Iosue. cap. 13. vbi ponitur diuisio istorum duorum regnorum inter duas tribus, & dimidiam. Erat autem ista ciuitas Dibon pertinens ad regnum Sehon, & ista olim fuit de terra Moab. Capta fuit autem a rege Sehon, de quo innuitur

Prima ciuitas reparata a filiis Gad est Dibō.

tur supra c.21. Aliqui autem volunt istam esse ciuitatem, quæ habetur sequent.cap.& ponitur tanquam mansio, cũ dicitur. Dibongad, ideſt ciuitas Dibon, quæ erat de terra Gad. Dicendum est, quod ista terra fuit diuisa per Moysen duabus tribubus,& dimidiæ iuxta formam, quæ habetur Iosue. cap. 13. & ibi non fuerunt datæ istæ ciuitates, quæ habentur hic istis tribubus sed quædam sunt è contrario, scilicet, aliquæ ponuntur in tribu Gad, quæ datæ fuerunt tribui Ruben, vel dimidiæ tribui Manasse, & è conuerso, vt patet de ista prima vrbe Dibon, & de quibusdam aliis infra patebit. Nunc tamen quando transituri fuerunt pugnatores de his duabus tribubus, & dimidia in terram Chanaan, ædificauerunt, siue restauraverunt vrbes, & quia terra erat valde magna pro eis, qui tunc pauci erant, non cui auerunt habitare distincti per vrbes suas, sicut acceperant: sed construxerunt ciuitates illas, quæ facilius poterant reparari, quia minus dirutæ fuerant: & in quibus tutius poterant conseruari res eorum: & non fuerunt omnes vrbes eorum tunc constructæ, sed illæ, quæ erant magis principales, & pro tunc necessariæ, ideo non curauerunt, quod quælibet tribus construeret vrbes terræ suæ: sed si in aliqua sorte plures vrbes facilius restaurabiles erãt, & melius defensabiles, quam in aliis sortibus, omnes duæ tribus, & dimidia accipiebant tunc de illis vrbibus: & sic tribus Gad aliquid accepit de vrbibus Ruben, & dimidiæ tribus Manasse, & è conuerso. Postquam tamen redierunt pugnatores de terra Chanaan, & augmentata fuit multitudo istarum duarum tribuum & dimidiæ, cæpit quælibet tribus habitare in vrbibus suis. [Et Ataroth.] Ista ciuitas non erat de sorte Gad, sed de sorte dimidiæ tribus Manasse, vt patet Ios. c. 13. sed construxit eam pro nũc tribus Gad. Fuit autem ista ciuitas principalissima in regno Og regis Amorrhæi: vnde dicebatur ipse regnare in Ataroth Ios. 12. & 13. erat autem causa huius, quia Ataroth erat caput terrę Basan, quæ fuit olim terra gigantũ Deut. c. 3. & in ea habuerunt caput domini sui gigantes: vnde in ipsa fuerunt olim expugnati a regibus, qui venerunt cum Chodorlaomor. De quo Gen. c. 14. s. Percusserunt Raphaim, ideſt gigantes in Ataroth carnaim Og autẽ rex erat de stirpe Raphaim Deut. c. 3. & Iosue. 12. ideo volunt in Ataroth habere principium regni sui.

Et Aroer.] Ista est alia ciuitas, quam nunc restauraverunt filii Gad: & ista est vna extremitas in regno duorum regum Amorrhæorum: est enim in principio partis orientalis regnorum illorum. Vnde quando ponuntur extrema regnorum duorum dicitur ab Aroer, vsque Galaad, quia Aroer est ibi principium orientale. Sic patet Deut. cap. 2. & similiter Deut. capit. 3. ponitur Aroer, tanquam principium orientale, & mons Hermon, tanquam occidentalis terminus: simile habetur Iosue. capit. 12. & 13. De ista ciuitate non tantum patet, sicut de cæteris, cui tribui prouenerit, quia Iosue. capit. 13. dicitur, quod possessio tribus Ruben incæpit ab Aroer, quę est super torrentem Arnon, & de sorte Gad eodem modo dicitur. Vnde necesse est ponere, quod sit Aroer in confinibus sortis Gad, & Ruben, pertinet tamen ad tribum Ruben, vt aliqualiter apparet Iosue. cap. 13.

Et Etroth.] Ista est alia ciuitas, quam cõstruxerunt filii Gad, quæ postea non reperitur in diuisione istarum sortiũ Iosue. c. 13. & hoc quia multæ vrbes subticentur, vel aliquarum nomina mutata sunt.

Et Sophan.] Ista ciuitas pertinuit ad tribum Gad, vt patet Iosue capit. 13. & aliquando vocatur Saphon, vt patet eodem capitulo, sed in hoc non differt: quia scriptores nostri non multum curantes de proprietate nominum hebræorum interdum litteras mutant, & corrumpunt.

Et Iazer.] Ista ciuitas videtur esse de regno Og: nã quando Iudæi iuerunt ad explorandum illam, exiit rex Og in occursum illis pugnaturus, vt patet supra c. 21. sed non videtur, quod faceret, nisi esset illa ciuitas sua. Ista ciuitas videtur fuisse multum pascualis: vnde cum supra exprimeretur causa, quare duæ tribus, & dimidia petierint terram istam duorum regum Amorrhæorum exprimitur sola ciuitas Iazer, & terra Galaad, vt patet in principio.

Iegbaa.] Ista est alia ciuitas, cuius nomen non habetur in diuisione sortium Iosue. capit. 13. propter aliquam de duabus causis supra expressis.

Alia autem est ciuitas, quæ sic vocatur, scilicet Azecha, sed ista est in terra Chanaan apud vrbem Bethoron, & vsque ad hanc pluit dominus lapides magnos grandinis de cœlo super Chananæos, cum persequeretur eos Iosue, capit. 10. Est autem illa ciuitas in sorte Iudæ, vt patet Iosue. capitulo decimoquinto, sed differt ab ista cum illa sit in terra Chanaan, & ista in terra duorum regum Amorrhæorum.

Bethnemra.] Ista est ciuitas, quam construxerunt filii Gad, & pertinuit ad sortem eorum. Iosue. capitul. 13. cum omnibus supra dictis, quæ non reperiuntur in aliis sortibus.

Et Betharam.] Ista est alia ciuitas in eadem tribu Iosue cap. 13. multæ autem aliæ vrbes erant in ista tribu, sed non exprimuntur hic omnes, vt patet Iosue. cap. 13. Causa est, quia non curauit hic scriptura exprimere omnes ciuitates istarum tribuum, sed solum illas, quas nunc restaurauerãt ad habitationem: sed non restaurauerunt omnes, quia erãt nunc paruus populus duę tribus, & dimidia, ideo non fuerunt omnes ciuitates descriptæ.

Vrbes munitas.] Ideſt omnes istæ vrbes, quæ hic nominantur, erant munitæ ad differentiam aliorum locorum non habentium muros: & in hoc patet, quod istæ ciuitates non fuerãt nouiter constructæ a Iudæis, quia dicitur, quod erant vrbes munitæ, sed solum eas restauraverant.

Et caulas pecoribus suis.] Ideſt etiam extruxerunt ouilia pro pecoribus. Vocantur autem caulæ propriè ouilia, quæ fiunt in campis ad receptandum ibi pecora. [Filii vero Ruben.

Ciuitates restauratæ per filios Ruben.
Quæst. VIII.

HIc ponuntur vrbes, quas restauraverant filii Ruben pro paruulis, & vxoribus, cum transierunt Iordanem. [Esebon.] Ista ciuitas fuit principalis in toto regno regis Sehon, quam cepit de manu Madianitarum, supra cap. 21. & recidit in sortem Ruben, vt patet Iosue, capit. 13. [Et Eleale.] Ista est alia ciuitas pertinens ad tribum Ruben, quam supra petierunt duæ tribus, & dimidia in litera, & non habetur in diuisione sortium Iosue. cap. 13. scilicet, quia subticuit illam scriptura, vel mutatum est nomen eius. [Et Cariathaim.] Ista quoque est ciuitas in tribu Ruben, vt patet Iosue. cap. 13.

Aliqui autem scribunt eam Cariathiarim, sed corruptũ nomen est, quia Cariathiarim est ciuitas, quæ alio nomine vocatur vrbs syluarum, & est in terra Chanaan in sorte Iudæ, vt patet Iosue. capit. 15. [Et Bame.] Ista ciuitas est in sorte Ruben, & vocatur Hamath Baal, Iosue. cap. 13. quia Baal videtur esse quædam adiectio. aliis namque vrbibus ibi additur. [Et Bameon.] Ista ciuitas vocatur Baalmaon. Iosue. capit. 13. & pertinet ad tribum Ruben, vt ibi patet. [Sabama.] Ista est etiam ciuitas tribus Ruben, vt patet Iosue. capit. 13. & vocatur supra Sabam. [Versis nominibus ponentes vocabula vrbibus quas extruxerant.] ideſt istæ vrbes vocabantur sic a principio, cum essent in potestate Amorrhæorum: Iudæi autem accipientes illas imposuerunt alia nomina iuxta conditionem linguæ suæ, sed quæ fuerint ista nomina non apparet: nam rursus cum de istis ciuitatibus agatur Iosue. capit. 13. omnes fere nominantur his nominibus, quæ habentur hic. Quod tamen fuerit sacra mutatio apparet, quia infra dicitur de quodam viro nomine Nobe, qui cepit vrbem Canath, & vocauit eam ex nomine suo Nobe. Idem patet de Iair, qui occupauit vicos Galaad, & vocauit eos nomine suo Auothiair, ideſt villas Iair.

Quare Iudæi mutauerunt nomina ciuitatũ terræ suo rũ regũ.

Causa autem huius mutationis fuit, quia ista nomina Chananæorum non bene sonabant in labiis hebræorum, ideo imposuerũt alia nomina in lingua sua. Vel, vt alii dicunt, quædam vrbes harum erant nominatæ ex nominibus idolorum, ideo mutata sunt nomina, vt non sonarent nomina idolorum per labia hebræorum, sic enim iusserat Deus. Exod. capit. 23. Per nomen externorum Deorum

UNIVERSIDAD DE MURCIA

rum non iurabitis, nec audietur ex ore vestro. Aliqua autem nomina harum vrbium videbantur esse ab idolis deriuata, vt Bamoth Baal, & Baalmaon, quæ deriuantur de Baal, quod est nomen idoli, de quibus Iosue, capit. 13. vel forte fuit mutatio ista, vt nomina hebræorum, qui tunc vincebant, imponerentur his vrbibus ad memoriam posterorum, sic patet de Nobe, & Auothiair, De quibus in litera. [Porro filij Machir.

Ciuitates restauratæ per dimidiam tribum Manasse. Quæstio IX.

HIc ponuntur vrbes, quas construxerunt viri de dimidia tribu Manasse, & dicuntur filij Machir, quia iste fuit filius Manasse, & per eum deriuata est tota stirps Manasse, quantum ad omnes familias. [Filij Manasse.] Hunc solum habuit Manasses in filium, nec vnquam legitur alium habuisse, vt declaratum est sup. cap. 26.

Perrexerunt in Galaad.] Dicitur hic de filijs Machir, q pugnauerint contra Galaad, quod non est intelligendum de omnibus filijs Machir, quia Manasses solum legitur habuisse Machir, & dato quod habuisset aliquem alium per illum non deriuata fuit aliqua posteritas Manasse, vt patet supra cap. 26. vbi ponuntur omnes familiæ tribus Manasse deriuatæ a Machir. Si ergo filij Machir pugnauissent contra Galaad tota tribus Manasse pugnabat, tamen non pugnauit tota, sed medietas, & medietati data est hic sors, vt patet supra. Reliqua autem medietas accepit sortem in terra Chanaan, vt patet Iosue capit. 17. & dicitur, quòd abierunt in Galaad, ideſt in totam terram, quæ coniuncta est monti Galaad: medietas enim huius terræ pertinebat ad regem Og, & medietas ad Sehon, vt patet Deuteron. cap. 3. & Iosue 12.

Et vestauerunt eam.] Scilicet, non loca, sed habitatores, quia cum mansuri essent ibi Israelitæ reseruabant loca quantum poterant, non incendentes ea, nec diruentes, nisi quantum necesse erat ad subuersionem hostium se tuentium in locis.

Interfecto Amorrhæo habitatore eius.] Ideſt ista vastatio fuit, quia destruxerunt Amorrheos, qui habitabant ibi, scilicet nullum eorum relinquentes ad vitam, quia iusserat dominus de Chananæis Amorrhæis, cæterisque populis, quorum terram accepturi essent Iudæi, quòd nullum omnino viuere permitterent masculum, aut fœminā Deuteron. 20. cap. & dicitur, quòd erat Amorrhæus habitator, quia tota ista terra erat duorum regnum Amorrhæorum. Et sic populi eorum erant Amorrhæi.

Dedit ergo Moyses terrā Galaad Machir filio Manasse. Ad Moysen pertinebat dare terram istam, cum esset princeps populi, & ista fuit data dimidiæ tribui Manasse. Dicitur autem terra Galaad: non quidem tota, sed medietas eius: nam alia medietas data est tribui Gad, vt patet Deuteronom. cap. 3. & magis Iosue 13. hoc autem, quia terra Galaad erat diuisa in duas partes, & vna pertinebat ad regem Og, & alia ad regem Sehon, vt patet Iosue cap. 12. & dicitur, quòd data est ista terra Machir, ideſt filijs, vel nepotibus Machir, quoniam Machir non erat tunc viuus, sed eius posteritas, qua manente dicitur manere pater. Si autem diceremus, quòd Machir esset tunc viuus, esset ad minus 240. annorum, vel quasi, ad quam ætatem nullus homo illius temporis attingebat. Quod patet, quia 215. anni transierunt ex tempore, quo ingressus est Iacob in Aegyptum, vsque ad tempus exitus, vt probatum fuit Genes. 15. cap. & Exod. cap. primo, & 12. Ioseph autē vixit annis 110 vt patet Genes. capitulo vltimo, a quibus subtractis. 30. annis quos habebat, quando iterit interpretans somnia coram Pharaone, vt patet Genes. 41. cap. & septem annis fertilitatis proximo sequentibus, & duobus annis sterilitatis, ante quos nondum descenderat Iacob in Aegyptum, vt patet Genes. 45. cap. manebūt anni 71. quibus vixit Ioseph post descensum patris sui Iacob in Aegyptum. Manent ergo post mortem Ioseph vsque ad exitum Israelitarum de Aegypto 144. anni demendo 71. de 215. quibus si addantur 40. anni, qui fluxerunt ab exitu de Aegypto, vsque ad tempus, in quo Moyses istam terram diuisit, erunt 184 & si addantur ad minus anni 25. quos haberet Machir, quando mortuus est Ioseph erunt anni 209. plures tamen debent addi: quoniam Ioseph tenuit filios Machir in genibus suis, antequam moreretur, vt patet Genesi. capitulo vltimo, cum tamen iste filios gigneret potissimum, quia significantur multi, esset annorum 30. vel plurium, aut 25. secundum modum generandi, & accipiendi vxores in illo tempore, & sic si Machir esset viuens illo tempore ad minus esset annorum 210. & amplius. Sed ad istam ætatem nullus homo illius temporis accessit. Item non solum Machir non introiuit in terram istam duorum regum Amorrhæorum: immo non exiuit de Aegypto, sed mortuus, est multo tempore ante, scilicet, antequam inciperent persecutiones Israelitarum in Aegypto. Quod patet Exo. cap. 1. scilicet, quod postquam Ioseph mortuus est, & omnes fratres sui, & tota cognatio sua, scilicet, quæ nata est tempore suo filii Israel increperunt multiplicari: ergo Machir, qui erat de illis, qui nati sunt tempore Ioseph, mortuus fuerat, antequam inciperet illa tribulatio.

Quare Machir non poterat viuere tēpore quo capta est terra Galaad.

Qui habitauit in ea.] Ideſt Machir habitauit in terra Galaad, quod intelligitur de posteritate eius: nam ipse non fuit illuc, vt dictum est.

Iair autem filius Manasse.] Non est iste filius Manasse, ideſt immediate genitus a Manasse sed est filius eius, ideſt de stirpe illius, & sic omnes descendentes ab aliquo dicūtur esse filij illius: vnde Elisabeth mater beati Ioannis vocatur filia Aaron Luc. cap. primo, & tamen ipse distabat plusquam per 20. generationes ab Aaron, & Christus dicitur filius Abrahæ. Matth. capit. primo, & tamen nō est immediate filius Abrahæ, quia sunt 42. generationes ab Abraham, vsque ad Christum, vt patet prælegat. capitul. Item hoc apparet, quia Iair erat nunc viuens, quando diuisa fuit ista terra Galaad, & ipse pugnauit contra quosdam Galaaditas, & accepit loca eorum, si tamen fuisset filius Manasse ad minus esset annorum 210. vel 220. sicut probatum fuit supra de Machir, qui erat filius Manasse, & non potuit attingere ad tempus istud.

Abiit & occupauit vicos eius.] Ideſt vicos terre Galaad. Dicuntur vici loca non munita, & ista potuit faciliter occupare Iair. & nominata sunt ex eo.

Quos appellauit Auothiair, ideſt, villas Iair.] Istud ponitur ad laudem, & memoriam huius, scilicet, quod nomē suum maneret in locis ab eo captis in æternum, sic patet Deuteronom. cap. 3.

Nobe quoque perrexit, & apprehendit Canath cum viculis suis.] De isto nobe non dicitur, de qua tribu fuerit, sed satis apparet, quod fuerit de dimidia tribu Manasse, cum terra Galaad dicatur cecidisse huic tribui, ipse autem pugnauit contra vrbem nomine Canath, quæ est in terra Galaad, & occupauit eam, & viculos eius, scilicet, rura non murata, quæ erant in circuitu illius.

Vocauitque eam ex nomine suo Nube.] Ideſt imposuit nomen vrbi, quæ prius vocabatur Canath. De viculis autem, quos apprehendit non curauit imponere illis nomen, quia honorabilius seruabatur nomen suum in vrbe illa, quam in viculis. Iair autem imposuit nomen suum viculis, quia nihil præter quosdam viculos Galaad occupauit. Ista autem ciuitas Nobe est illa, ad quam venit Dauid ad sacerdotem Achimelech, & erat ibi sanctuarium de qua, primo Regum 21. Hanc autē vrbem postea deleuit Saul a sene, vsque ad puerum occidens in ore gladii, tam viros, quam fœminas, boues, & oues, & omnia animantia, & hoc quia transierat Dauid per vrbem illam, & viri illius dederunt ei panes, & gladium. 1. Reg cap. 22.

Pulchra moralitas de statu Ecclesiasticorum super tribus duas. & dimidia. Quæst. X.

QVamquam autem intentionis nostræ non sit in hoc opere allegoriis insistere literali sensu contenti potissime cum hoc ad alia tempora differamus: potest tamen hic breuis assignari moralitas de istis tribubus petentibus, & accipientibus terram. Ruben enim Gad, & & Manasse tres ecclesiasticos status adnotant. Ruben. n. qui visio, vel videns dicitur, vel filius visionis prælatorum gradum notat, qui aliorum vitam speculantur: vnde episcopi dicuntur, quia aliis superintendunt, & dicuntur speculatores

UNIVERSIDAD DE MURCIA

culatores domus Israel. Gad etiam qui fortissimus armis est, quia verticem cum brachio scindit, vt patet Deuteronom. cap. 33. principes notat. Manasse, qui obliuio dicitur signat religiosos, qui caduca, & fluxa mundi blandimẽta contemnentes mundo, & pompis eius abrenunciauerũt vnde dicitur eis: Obliuiscere populum tuum, & domum patris tui: Psalm. 44. Istæ enim tribus, quamquàm ad terram promissionis tendant, tamen citra Iordanem manent, quia maximus numerus trium statuum ecclesiasticorum volentium terram lacte, & melle manantem scilicet, spiritualem Ierusalem adire circa Iordanis fluenta moratur, quia fluxibilia bona isti, nunquam transcendunt, qui miræ magnitudinis, & pulchritudinis palatia ad inanem gloriam construũt, vt vocentur nomina eorum in terris suis. Psalm. 48. sicut illæ carnales tribus vrbes minutissimas construxerunt, caulas etiam ouium ad gustus varias in cibis delectationes, extruunt. Stabula iumentorum ad varia exercitiorum gloriosa studia inquirunt. Hi aliquando ad terram promissionis, ad proximorum subiectorum victoriam transeant aliquid de vita æterna docendo, & commonendo, sed cum alios introduxerint ipsi citra Iordanem regrediuntur in fluxis operationibus manentes, & ad terram promissionis, scilicet, cœlestem Ierusalem, vt ibi morentur, nunquam euntes.

CAP. XXXIII.

Mãsiones filiorum Israel post egressum de Aegypto.

HAE sunt mãsiones filiorum Israel, qui egressi sunt de Aegypto per turmas suas in manu Moysi, & Aaron, quas descripsit Moyses iuxta castrorum loca, quæ Domini iussione mutabant. Profecti igitur de Rameſſe mense primo, quintadecima die mensis primi, altera die Phase filij Israel in manu excelsa videntibus cunctis Aegyptijs, & sepelientibus primogenitos, quos percusserat dominus: nam, & in dijs eorum exercuerat vltionem, castrametati sunt in Soccoth. Et de Socchot venerunt in Ethim, quæ est in extremis finibus solitudinis. Inde egressi venerunt contra Phiairoth, quæ respicit Beelsephon, & castrametati sunt ante Magdalum. Profectique de Phiairoth, transierunt per medium mare in solitudinem, & ambulantes tribus diebus per desertum Etham castrametati sunt in Mara. Profectique de Mara: venerunt in Elim, vbi erant duodecim fontes aquarũ, & palmæ septuaginta: ibique castrametati sunt. Sed & inde egressi, fixerunt tentoria super mare rubrum. Profectique de mari rubro, castrametati sunt in deserto Exo. 15. Syn. Vnde egressi venerũt in Daphca. Profectique de Daphca, castrametati sunt in Alus. Egressique de Alus, in Raphidim fixere tentoria, vbi populo defuit aqua ad bibẽdum. Profectique de Raphidim, castrametati sunt in deserto Sinai. Sed & de solitudine Synai egressi venerunt ad sepulchra concupiscentiæ. Profectique de sepulchris concupiscentiæ, castrametati sunt in Haseroth. Et de Haseroth venerunt in Rethma. Profectique de Rethma, castrametati sunt in Remonphares. Vnde egressi venerunt in Lebna. De Lebna castrametati sunt in Ressa. Egressique de Ressa, venerunt in Ceeletha. Vnde profecti castrametati sunt in monte Sepher. Egressi de monte Sepher, verunt in Arada. Inde proficiscentes, castrametati sunt in Maceloth. Profectiq. de Maceloth, venerunt in Taath. De Taath castrametati sunt in Thare. Vnde egressi, fixere tentoria in Methca. Et de Methca castrametati sunt in Hesmona. Profectique de Hesmona, venerunt in Moseroth. Et de Moseroth castrametati sunt in Baneiachan. Profectique de Baneiachan venerunt in montem Gagdad. Vnde profecti, castrametati sunt in Iethabatha, Cap. 30. & de Iethebatha venerunt in Hebrona. Egressique de Hebrona, castrametati sunt in Asiongaber. Inde profecti venerunt in desertum Syn. Hæc est Cades. Egressique de Cades castrametati sunt in montem Hor in extremis finibus terræ Edom. Ascenditque Aaron sacerdos in montem Hor iubente domino, & ibi mortuus est anno quadragesimo egressionis filiorum Israel ex Aegypto mense quin-

A to, primo die mensis, cum esset annorum centum viginti trium. Audiuitque Chananæus rex Arad, qui habitabat ad meridiem in terra Chanaã, venisse filios Israel. Et profecti de monte Hor castrametati sunt in Selmona. Vnde egressi venerunt in Phunon. Profectique de Phunon castrametati sunt in Oboth. Et de Oboth venerunt in Ieabarim, quæ est in finibus Moabitarum. Profectique de Ieabarim, fixere tentoria in Dibongad. Vnde egressi, castrametati sunt in Elmondeblathaim. Egressique de Elmondeblathaim venerunt ad montes Abarim cõtra Nabo. Profectique de montibus Abarim, transierunt ad cãpestria Moab supra Iordanem contra Iericho. Ibique castrametati sunt de Bethsimon vsque ad Belsatim in planioribus locis Moabitarum, vbi locutus est dominus ad

B Moysen.

Hæ sunt.] Enarratis illis, vsque huc, quæ acciderunt filijs Israel, veniendo ad terram promissionis: hic breuiter computantur seriatim loca suæ mansionis.

Causa autem huius descriptionis fuit, quia in alijs libris incipiendo ab Exodo, vsque nunc gesta itineris dicũtur, sed aliquando loca seriatim non assignantur, vel non tot, quot hic, vel alia ponuntur, quæ mansiones non fuerunt supra capit. 21. ideo conueniens fuit, quòd hic sub quodam epilogo describerentur omnes mansiones Israelitarum. Ponuntur autem duo: primo mansionum loca enarrantur: secundo quædam præcepta pro terra promissionis dantur: secunda ibi. [Præcipe filjs Israel.

C *Qualem ordinem habeant, quæ sequuntur ad præcedentia.*

Quæstio I.

CIrca primum quærendũ erat de ordine huius ad præcedentia, sed hic oblata est quæstio, quoniam solum epilogantur hic mansiones, quæ fuerunt ab exitu de Aegypto, vsque ad Iordanem: ideo si respiciantur hic res gestæ non sunt ista post præcedentia secundum ordinem: quoniam aliqua sunt hic, quæ præcedunt totum istum librum, & Leuiticum. Nam isti duo libri incœperunt in monte Synai, scilicet res, quæ narrantur in eis gestæ, vel dictæ, vt patet ex principiis eorum, & tamen in hoc capitulo enarrantur mansiones, quæ fuerunt etiam ante montem Synai incipiunt autem ea, quæ habentur hic, capitulo

D duodecimo Exodi, quia prima mansio, quæ ponitur hic est in Soccoth recedendo de vrbe Rameſſe, sed de isto recessu dicitur Exod. cap. duodecimo, & decimotertio: ideo res gestæ enarratæ hic non habent ordinem ad superiora, nec ad inferiora, sed simul currunt cum omnibus superioribus. Si autem respiciatur tempus scripturæ, dicendũ est quòd fuit scriptum istud capit. anno 40. ab exitu de Aegypto circa finem anni ipsius, quia hic agitur de omnibus mansionibus, & de vltima, quæ fuit apud Iordanem, sed ista fuit circa finem anni quadragesimi, & postea scripta sunt omnia hæc: ideo forte de rebus gestis a Moyse nihil fuit posterius scriptum vltimæ partis huius libri præter Deuteronom. quem scripsit, cum esset morti propinquus, & cum tradidisset illum sacerdotibus, & Leuitis Deute-

E ronom. capitulo decimoprimo, admonito populo in cantico Deuteronom. capitulo trigesimosecundo, ascendit in montem, & mortuus est Deuteronom. capitul. trigesimoquarto, quamquam secundum veritatem ordinis posterius fuit tradere librum Leuitis, quam admonere populum in cantico, & benedicere, cum admonitio, & benedictio in ipso libro describantur.

Hæ sunt mansiones filiorum Israel.] Istud capitulum vocatur catalogus mansionum, quia hic scribuntur omnes mansiones Israelitarum. *Catalogus mãsionum.*

Vocantur autem mansiones loca, in quibus Israelitæ manebant aliquanto tempore; nec tamen vocatur mansio vbicunque manebant, quia necesse est, vt quotidie quando mouerentur bis manerent saltem, scilicet, ad sumendum cibum per diem, tam pro hominibus, quam pro pecoribus, & ad quiescendum per noctem: modus autem mansionum fiebat sic, quòd Israelitæ dirigebantur in de-

serto per columnam nubis: erat, enim terra illa sine via, quia non transibant homines per eam eo quod non erat terra habitata, vt patet Ier. cap. 2. scilicet, qui trāsduxit vos per desertum, per terram inhabitabilem, & inuiam, per terram sitis, & imaginem mortis, per terram, in qua non ambulauit vir, nec habitauit homo: ideo indigebant Israelitæ aliquo directore, & ad hoc fuit eis data columna nubis: si autem venissent per viam terræ Philisthijm, quæ erat habitata, & breuis, non indiguissent aliqua columna, nec habuissent: nunc autem in deserto indigebant illa, & data est eis. Erat autem illa columna per diem in colore nubis, & per noctem in colore ignis. De his Exo. cap. 13. & quia ista columna cum esset aliquid inanimatum, & non habēs in se potentiam sui motus, non poterat moueri motu progressiuo: ideo datus est aliquis motor illius nubis, scilicet, Angelus Dei, qui erat in nube, & mouebat eam ad quemcunque locum vellet, & in quacunque velocitate, vel tarditate: de quo Exo. cap. 14 proficiebat autem ista nubes Israelitis ad duo quantum ad ipsum motum: primò, quia dirigebat eos ostendens viam, per quam ire deberent: secundo, quia dabat eis certum locum manendi, quem forte Iudæi inquirere non possent, scilicet, quia faciebat eos quiescere in loco aquarum, vel in locis bene dispositis ad castra, & ipsi hebræi cum non scirēt loca terræ, dato, quod mouerentur per illud desertum, nescirent, quis esset locus melior ad castrametandum; ista autem nubes quiescebat quando Iudæi habebant quietem necessariam, & hoc siue per diem, siue per noctem: & cum ipsa moueretur mouebantur Iudei. Cum autem ipsa quiesceret quiescebāt: sed non vocabantur mansiones omnia loca, in quibus nubes quiesceret, sed quandocunque nube quiescente Israelitæ figebant castra: vnde si ad meridiem nubes quiescebat per desertū. videbatur esse quies ad capiendos cibos. Si autem ad solis occasum quiesceret, non videbatur esse propter hoc locus mansionis, nec figebant Israelitæ castra, & tamen si manssisset per vnum diem, vel quasi, videbatur esse locus mansionis: ideo figebantur castra, & tabernaculum domini. Postea autem quandocunque nubes moueretur, erigebantur castra, & mouebantur Iudæi, & iam vocabatur mansio illa, siue modicum, siue multum nubes ibi mansisset. De modo autem huius magis declaratum est Exod. 14. & supra cap. 9. Generaliter autem dicendum, quòd nō vocantur tot māsiones, quoties quieuit columna, sed sunt mansiones tot, quot fixiones, & depositiones castrorum, & de his solum fuerunt istæ quæ describuntur hic: fiebāt autem diuersimode istæ mansiones, quia aliquando de vna mansione ad alteram solum erat profectio diei vnius, vel minus iter. Aliquando autem erat iter plurium dierū, scilicet, trium, vel quatuor, in quibus non fiebat aliqua māsio, vt patet quando venerunt de mari rubro vsque Mara. nam ambulauerunt diebus per desertum, vt patet Exo. 15 etiam quando mouerunt castra de monte Sinai ambulauerunt diebus tribus, & postea requieuit nubes in deserto Pharan, vt patet supra cap. 10. In alijs autem mansionibus erat iter vnius diei, & aliquando paucioris temporis. [Filiorum Israel, qui egressi sunt de Aegypto.] Non solum fuerunt istæ mansiones illorum, qui egressi sunt de Aegypto, sed etiam aliorum, qui nati sunt in deserto: sed quia populus Israeliticus per continuationem, & successionem totus est vnus, & ipse exiuit de Aegypto, quicunque sint in populo Israel dicitur, quod ipse populus exiuit de Aegypto, siue essent aliqui de illis, qui exiuerunt ibi, siue nō. [Per turmas suas.] Ideſt Israelitæ exierunt de Aegypto dispositi per turmas suas, ideſt, per multitudines, scilicet, quod non erat totus populus mixtus in differentur, sed erat ordo in motu. quoniam quælibet tribus erat per se in vna turma, & non coniungebatur alteri tribui, & sub eadem tribu sunt multæ familiæ, quarum quælibet erat diuisa ab alia: rursus autem istæ tribus habebant specialiter ordinem, quia tres tribus erāt sub vno vexillo, & aliæ tres sub alio, & sic erant quatuor vexilla principalia totius Israel, & sub quolibet erant tres tribus. Cum autem figerentur castra erant disposita per quadrum, scilicet, vnum vexillum ad orientem, alterum ad occidentem, reliquum ad meridiem, aliud vero ad aquilonem, & in medio huius quadraturæ erant Leuitæ cum sanctuario. De hoc patet supra capit. secundo. In motu autem castrorum progrediebantur primi, qui erant ad partem orientalem, scilicet, tres tribus sub vno vexillo, & progrediebantur distincte, scilicet, vna post alteram non commixtæ: deinde progrediebantur illæ, quæ erant ad meridiem, & sic de omnibus aliis. De isto ordine magis patet supra capitulo decimo. [In manu Moysi, & Aaron.] Ideſt turmæ Israelitarū progrediebantur in manu Moysi, & Aaron, ideſt per directionem, vel potestatem eorum, scilicet quod secundum quod isti dirigebant progressum, vel castrametationem, ita mouebantur Israelitæ, & illas turmas, in quibus mouebātur Israelitæ, ipsi ordinauerunt. Præerant enim ambo populo. Moyses quippe præerant in temporalibus, & spiritualibus, Aaron verò quantum ad ea, quæ pertinebant ad sacerdotium, quia tamen erat vnus de hōoratissimis in toto populo, fit mentio de ipso cum Moyse.

Non vocātur hic māsiones vbicunq; nubes mānebat per desertū & quali ter causabātur, mansiones.

Quas descripsit Moyses iuxta castrorum loca.] Ideſt Moyses scripsit istas mansiones: nam ipse scripsit totum istum librum, & consequenter istam particulam de mansionibus. Dicitur autem iuxta castrorum loca, ideſt secundum numerum locorum castrametationis, scilicet quoties castrametati sunt tot mansiones describuntur hic.

Quæ Domini iussione mutabantur.] Ideſt ista castra mutabantur mandato Dei. Nunquam enim sine mandato eius figebant castra, aut mouebant. Sic patet supra capit. nono, scilicet. Iuxta verbum Domini proficiscebantur, & per verbum illius figebant tentoria. Non est autem sensus, quod quandocunque deberent figere castra, vel mouere, Deus loqueretur eis, vel angelus illius, sed solum mouebantur ad motū nubis, & quiescebant, illa quiescente, & quia ista nubes mouebatur ad mandatum domini, dicebantur ipsi quoque moueri per Dei mandatum. Vel quia Deus a principio iussit, quòd quandocūque nubes moueretur, ipsi mouerentur, & quando nubes cessaret, ipsi quiescerent, & sic facientes dicebantur semper moueri vel quiescere per mandatum Domini.

Profecti igitur de Rameſſe.] Hic ponitur principium castrametationum, & ponitur primo locus, de quo recesserunt de Aegypto, scilicet de Rameſſe. Non enim habitabant omnes Israelitæ in ista vrbe, sed quia a multis diebus ante petebant Israelitæ a Pharaone, quod permitteret eis ire in desertum ad sacrificandum domino, & aliquando Pharao concedebat, & aliquando negabat, cum iam scirent Iudei diem exitus sui de Aegypto, reuelante domino per Moysen, præmoniti sunt a Moyse, vt venirent omnes ad vrbem Rameſſe ad diem 14. mensis, & in illa fecerunt ibi Phase, sequenti autem die recesserunt.

Vrbs Rameſſe de qua recesserunt Iudæi exeuntes de Aegypto quomodo hodie appellatur, & quòd de illa fuit beatus Mauritius, & legio Thebæa.

Quæstio II.

ERat autem Rameſſe ciuitas magna circa extremitatem Aegypti, per quam partem exituri erant Iudæi de terra illa, & istam ciuitatem fecerant Israelitæ: nam premebant eos Aegyptij, & coegerunt facere multa ædificia, inter quæ fuerunt duæ vrbes, scilicet Phiton, & Rameſſes, vt patet Exod. capit. primo, est autem ista ciuitas in terra Gesſen, & vocatur nunc ab Aegyptijs Thebaida, vel Thebe, de qua vrbe fuit Mauritius, & sua legio quæ Thebæa dicitur, qui omnes martyrio pro Christi nomine laureati sunt in Gallia apud flumen Rodanum.

Apud istam ciuitatem Rameſſes vixit aliquo tempore beatus Paulus primus Eremitas, & Antonius, vt habetur in vitis patrum. Rameſſe autem aliquando est nomen territorii, vt patet Geneſ. quadragesimoseptimo in vrbe autem illa, & in locis coniunctis habitabant Iudæi. Nam a principio ibi habitauerunt petentes a Pharaone, quod permitteret eos habitare in Gesſen: præalle. cap. [Mense primo.] In isto egressi sunt de Aegypto.

Non erat autem iste mensis primus secundum computationem, quam tunc habebant Iudæi, vel Aegyptij

gyptij, sed vocatur mẽsis primus, quia iussit postea Deus, vt iste mensis esset primus in quolibet anno ad honorem, & memoriam egressionis de Aegypto, sic patet Exo c. 12. s. mensis iste vobis principium mensium primus erit in mẽsibus anni. Est tamen secundum nos tertius mensis, s. Martius, quod patet, quia Iudæi in illo mense celebrant Phase: erat autem mensis primus apud eos ipse September, vt declaratum fuit Exo. c. 12. [Quintadecima die mẽsis primi.] In ista die ad auroram recesserunt de vrbe Rameſſe incipientes proficisci de Aegypto. Cum. n. media nocte percussisset dominus omnes primogenitos Aegyptiorum, Pharao iuit ad Moysen, & Aaron iubens, quod immediate recederent, & non potentes Israelitæ ita cito se expedire, recesserunt ad auroram illius diei: non fuerunt tamen eadem die egressi de Aegypto, sed postea cum transierunt mare. [Altera die fecerunt Phase filii Israel.] s. die præcedenti. 14. ad B vesperum, vt patet Exo. c. 12. Et dicuntur fecisse Phase, i. immolasse agnum: nam per singulas domos immolabatur ad hoc, quod linirentur ostia sanguine, & angelus percutiens videns sanguinem in postibus non percuteret aliquem in domo, sed transiret ad aliam domum non signatam sanguine, & iste transitus vocatur Phase. [In manu excelsa.] Non refertur hoc ad clausulam immediatã, s. fecerunt Phase, quin nihil hoc signaret cum Phase nõ possit fieri in manu valida, vel debili, quia nõ est actus alicuius potestatis. Etiam quia dicitur: Vidẽtibus cunctis Aegyptiis, & sepelientibus primogenitos, sed manifestum est, ꝙ quando comedebatur Phase non videbant Aegyptii, quia hoc factum est per noctem. Etiam quando comedebatur C Phase nondum fuerant mortui primogeniti, ideo refertur hoc ad illam clausulam profecti sunt, & tũc stat quod profecti sunt in manu excelsa, i. in magna potestate quasi non timentes aliquem, vnde quamquam egrederentur de terra hostium suorum, & illos viderent non curabant, nec timebant, quia Deus percusserat Aegyptios occidendo primogenitos eorum, ideo potestas Iudæorũ erat magna in egressu. Timuerunt tamen aliqualiter Iudæi cum egrediebantur, quia dicitur Deuteron. ca. 16. In pauore egressus es de Aegypto. Hoc autem erat, quia quamquam Deus faceret miracula magna pro eis, ita vt ipsi nequaquam timere deberent, tamen erant timidi corde, cũ semper fuissent in seruitute Aegyptiorum, ideo adhuc metuebant, quod Aegyptii irruerent super eos, & occiderẽt, vel reduceret in Aegyptum ad seruiendũ. [Videntibus cunctis Aegyptiis,] Ideſt quando egressi sunt Israelitæ erant præsentes multi Aegyptii, & videbant eos egredi, sed non tenebant. Quod innuitur hic esse miraculum. Nam cum iam recessissent Israelitæ, & sepeliuissent Aegyptii mortuos suos, persecuti sunt Hebræos vsque ad mare rubrum, vt patet Exo. c. 14. quanto magis ergo tenere debuissent eos, cum viderent egredientes in conspectu suo? sed Deus fecerat ne auderent eos tenere: immo vt non curarent de eis, quamquam exirent, & subditur causa. [Et sepeliẽtibus primogenitos.] Ideſt omnes Aegyptii erant occupati circa funera primogenitorũ; tanto enim illorum dolore, & sui timore Aegyptii tenebãtur, vt viderent Iudæos cum vasis auri, & argenti, & vestibus recedentes & tenere non curarent, sed potius ipsi eos ad velociter fugiendum incitarent, dicentes omnes moriemur: Exo. 12. cap. [Quos percusserat dominus.] Non enim erat aliqua plaga naturalis, quam passi sunt isti Aegyptii, sed Deus infixit eis mortem, quia angelus percussor ambulabat per omnes domos Aegyptiorũ, & occidebat primogenitos tam hominum quam pecorum, ita vt non esset aliqua dominus in tota Aegypto, in qua non esset quispiam mortuus Exod. capit. 12. [Nam & in diis eorum exercuerat vltionem.] Ideſt non solum occidit primogenitos Aegyptiorum in vltionem sceleris ipsorum, sed etiam deos eorum exterminauit, quia idola comminuta sunt vsque ad puluerem nocte illa, in qua percussi sunt primogeniti, vt confiterentur Aegyptii hoc fuisse potestatis diuinæ. nemo enim alius tantam vltionem exercere potuisset. [Castrametati sunt in Socoth.] Ideſt fixerunt in castra in Socoth. Castramentari idem est, quod castra ponere, & deriuatur de castrum, & metor metaris pro assignare, vel figere: aliquando enim declinatur tanquam vnum verbum compositum, scilicet castrametor, aris, & aliquando declinatur per se metor, aris, & castra est accusatiuus pluralis numeri. Fuit autem prima mansio Socoth, quoniam Rameſſe non fuit mansio, sed locus, de quo moueri cæperunt, & in ista prima ambulatione contra Socoth apparuit Israelitis columna ignis, & nubis, vt patet Exodi capit. 13. Est autem Socoth in Aegypto. Alius vero locus est, qui vocatur Socoth, & est in terra Israelitarum in sorte Gad, vt patet Ioſue. capit. 13. accepit autem, vt quidam volunt locus ille nomen a Iacob, de quo Genes. 33. in isto autem loco cum transiret Gedeon persequendo Madianitas, & petiissent panes pro exercitu a senioribus loci illius dare noluerunt irridentes eum. in reditu autem occidit septuaginta seniores vrbis illius: de hoc Iudic. c. 8.

Et de Socoth venerunt in Ethan.] Ista est secũda mansio Israelitarum, & ista est etiam intra Aegyptum: nam ante mare rubrum est. Est autem Ethan nomen deserti cuiusdam, vel montis vbi incipit solitudo Arabica, & in illo deserto fixerunt castra Israelitæ: nondum enim suspicabantur, quidquã mali, scilicet, quod Pharao veniret post eos. De istis duabus mansionibus, scilicet Socoth, & Ethã habetur Exodi capitulo 13. *2. mãsio.*

Quæ est in extremis finibus solitudinis.] Ideſt Ethan est in extremitate, vel in fine solitudinis. Hoc dicitur, quia quando venerunt Israelitæ in Ethan, nondum introierant in deserta Arabica, quia vsque ad ipsum locum sunt aliqua loca habitata, & patet, quia adhuc post Ethan ponitur Phiairoth, & Beelsephon, & Magdalum, vt patet infra, quæ sunt loca terræ Aegypti coniuncta mari rubro, sed post hæc per transito mari non reperitur aliquis locus Aegypti: sed solitudines Arabicæ, & ista incipiũt in Ethã: ideo dicitur esse in extremis finibus solitudinis: quia extremitas non magis significat principium, quàm finem. In Ethan autem est principium solitudinis, vel potest vocari extremitas, ideſt finis, quia proueniẽdo de terra Chanaan, vel de aliis terris magis orientalibus versus Aegyptum finis solitudinis est in Ethan. & tunc incipit terra populata Aegypti. *Post Ethã an Israelitæ steterunt in aliis mansionibus.*

Sed arguet aliquis, quòd post Ethan adhuc steterunt Israelitæ in aliis mansionibus, quæ sunt loca populata Aegypti, sicut in Phiairoth, & apud Beelsephon, & Magdalum, vt patet hic.

Respondendum est, quòd non steterunt ibi eundo via recta, sed Deus fecit eos redire illuc retrocedendo, vt Pharao intelligeret, quòd non habebant locum exeundi, & quòd inclinaretur ad persequendum eos: nam si essent in D Ethan magis videretur aliquis locus, per quem Israelitæ exirent in solitudines Arabicas non transeundo mare rubrum, & forte Pharao non persequeretur illos. Cum autem vidit ipsos apud Phiairoth intellexit, quòd nescibant iter, & quòd erant concluſi à terra, & mari, & sic inciperet pugnare contra illos, & manifestaretur sibi gloria domini, & sic factum est. de hoc Exod. capit. quartodecimo. nam cum essent Israelitæ in extremitate solitudinis in Ethan, dixit Deus ad Moysen, loquere filiis Israel, vt reuersi castrametentur è regione Phiairoth, quod est inter Magdalum, & mare contra Beelsephon: in cõspectu eius ponetis castra supra mare. Dicturus est enim Pharao, coarctati sunt in terra, & concluſit eos desertum. Si autem Deus noluisset ostendere magnitudinem suã contra Aegyptios non fecisset redire Israelitas de Ethan versus Phiai- E roth, quod erat retrocedere, & tunc post Ethan non steterisent in aliquo loco Aegypti. Steterunt autem hoc modo.

Inde egressi venerunt contra Phiairoth.] Scilicet reuertentes de solitudine Ethan venerunt contra Phiairoth, quod erat magis intra Aegyptum est causa supra assignata, & ibi fuit vna mansio inter ista loca, quæ habentur hic, scilicet Phiairoth Beelsephon, & Magdalum. De habitudine autem horum declaratum est Exodi capitu. decimoquarto.

Quæ respicit Beelsephon.] Ideſt Phiairoth respicit Beelsephon: erat enim solitudo Ethan, in qua erant Iudæi, quando Dominus iussit retrocedere ad partem Septentrionalem, & inde cum redirent contra Aegyptum, reuertebantur contra meridiem, scilicet quod Beelsephon, & Phiairoth, & Magdalum sunt loca magis

magis meridiana: sed adhuc Phiairoth, apud quem locum fixerunt castra Israelitæ, est magis circa mare rubrum, quam Beelsephon, & Magdalum. Est autem Magdalum ibi ad partem occidentalem, & Beelsephon ad partem meridianam, & inter illa loca, & mare rubrum posuerunt castra non accedentes ad aliquem locũ istorum. De Beelsephon dicit Ra. Sa. quod erat quidam canis æreus factus artificiose, & positus circa extremitatem regni Aegypti, vt clamaret, quando fugeret aliquis de Israelitis, sicut clamabat caput, quod erat ferreum in loco Tauarensi in territorio Numantino cum ingrederetur aliquis Iudæus. Et iste canis non clamauit in Aegypto in exitu Israelitarum, quia Deus impediuit eum. Et de isto dicit intelligi quod habetur Exodi capit. 11. scilicet, inter filios Israel nõ mutiet canis, ideſt, contra Israelitas non clamabit canis, qui vocatur Beelsephon. Sed istud ridiculum est, de quo magis declaratum est Exodi cap. 14. [Et castrametati sunt ante Magdalum.] Iste est quidam locus magnus in Aegypto, & est apud Phiairoth: est tamen magis occidentale, quam Phiairoth, cum dicatur Exod. cap. 14. quòd Phiairoth est inter Magdalum, & mare, sed mare est ad partem occidentalem respectu Phiairoth: ergo Magdalum est ad partem occidentalem respectu Phiairoth. [Profectique de Phiairoth transierunt per medium mare in solitudinem.] Ideſt Israelitæ steterunt in Phiairoth apud mare rubrum, & quando Pharao venit persequens eos reperit in phiairoth, & inde viderunt Israelitæ castra Aegyptiorum, & timuerunt nimis: vnde dixerunt ad Moysen: forsitan non erant sepulchra in Aegypto: ideo tulisti nos, vt moreremur in solitudine, & non potuerunt accedere exercitus Pharaonis ad castra Israel, quia Deus iussit, quòd immediate mouerent castra Israelitæ, & introirent per mare.

Quomodo transierunt Iudæi per mare rubrum per noctem & Aegyptij post eos, & an transirent per medium maris. Quæstio III.

ERat autem istud in principio noctis, & quia voluerũt Aegyptij irruere super Israelitas ad percutiẽdum eos, ante mare oppositi dominus nuben. Nan angelus qui præcedebat Israelitas in columna nubis relinquens partẽ anteriorem redijt ad posteriorem, & obscurata fuit illa nubes nimis ex parte Aegyptiorum, & fulgebat ex parte Iudæorum, ita vt quamquam Aegyptij essent apud Iudæos non auderent tota nocte accedere ad illos, & sic trãsgressis Iudeis mare per noctem, & Aegyptijs existentibus in medio maris apud vigiliam matutinam conuertit dominus aquas maris super illos, & perierunt omnes: Exodi capit. 14. Israelitæ autem dicuntur transisse per medium maris: non quidem, quod via illorum esset vere in medio maris, sed per quandam extremitatem, cum ipsi non transiuissent mare a fronte in frontem, s. a parte meridiana in aquilonarem, vel è conuersõ: sed ab occidente in orientem vt declaratum est Exodi cap. 14. Sed dicuntur transiuisse per medium maris, ideſt, per ipsum mare, quia quælibet interpositio in scriptura vocatur medium. Transierũt autem per mare in solitudinem, quia post mare rubrum immediatè sequitur tota solitudo Arabica, & illa habet multa nomina: nam immediate introrierunt in quandam partem solitudinis, quę vocatur desertum Sur, vt patet Exod. cap. 15. Sed sciendum, quòd immediatè, vt transirent mare rubrum, manserunt apud illud ad laudandum dominum, cùm viderent omnes Aegyptios mortuos appulsos a littore maris, & vt ibi acciperent spolia eorum tam vestes, quam cætera: sed locus ille non vocatur mansio, quia non dicitur hic, quod transierunt mare rubrum, & steterũt in solitudine: sed quod ambulauerunt per solitudinem, & mansio ponitur postea in Mara. Licet autem aliqui manserint in littore maris, non vocatur ibi mansio, quia non faciebat quælibet quies Hebræorum mansionem, vt supra declaratum est. [Ambulantes per desertum Ethan tribus diebus.] Ideſt immediate, vt transierunt mare rubrũ ambulauerunt tribus diebus per desertum Ethan, & in his tribus non fecerunt aliquam mansionem: nã licet in qualibet die aliquantulum manerent ad sumendos cibos, & per noctem manerent ad quietem hominum, & pecorum, tamen non erant istæ mansiones, quia non figebantur castra, nec deponebantur: ambulauerunt autem Israelitę tribus diebus non facientes mansionem, eo quòd loca ista nõ erant conuenientia ad manendum quia non inueniebant aquam istis tribus diebus, vt patet Exodi 15. capit. quòd intelligendum est ad abundantiam: nam aliqualiter inueniebãt: alioquin enim non potuissent illis tribus diebus viuere homines, & pecora, sed quod parum est, tanquam nihil videtur. Dicitur autem hic, quod ambulauerunt per desertum Ethan, & Exod. capit. 15. dicitur, quod ambulauerunt per desertum Sur. Aliquis forte respondebit, quod ista sunt duo deserta, vel duæ partes eiusdem deserti, & Exod. 15. cap. solum ponitur de deserto Sur, quia ibi non fit perfecta mentio de omnibus mansionibus, & itineribus Israelitarum: sed hic perfecte dicitur, cum sit catalogus mansionum. Sed non potest stare, oportet enim, quod dicatur desertum Ethan, & desertum Sur, quod ponitur Exod. cap. 15. esse idem: sed mutari nõmina, quia secundũ morem sacræ scripturæ eadem res sæpe habet multa nomina. Et patet hoc, quia hic dicitur, quod exeũtes de mari rubro ambulauerũt per solitudinem Ethan, & Exodi capit. 15. dicitur, quod exeuntes de mari rubro ambulauerũt per desertum Sur: sed non poterunt esse duo deserta coniuncta mari rubro, per quæ simul ambularent Iudæi immediate, ideo idem sunt, quia dicitur hic, quod ambulauerunt tribus diebus per desertum Ethan, & Exod. cap. 15. dicitur, quod ambulauerunt tribus diebus per desertum Sur, & isti tres dies sunt iidem: ergo idem desertum est Ethan, & Sur. Item quia dicitur hic, quod post desertum Ethan venerũt in Mara, & Exo. cap. 15. dicitur, quod post desertum Sur venerunt in Mara: ergo idem desertum est. Dicendum est, quod idem desertum est Ethan, & Sur, sed scriptura sæpe mutat nomina cum res habeant multa nomina: vocatur autẽ ista solitudo Ethan, sicut vocatur Exo. 13. vbi ponebatur secunda mansio, s. in extremis finibus, & illa solitudo dicitur esse Ethan. Si aũt Deus non iussisset Israelitas retrocedere, s. de Ethan redeundo in Phiairoth contra mare rubrum, immediate, vt steterunt in secũda mansione, quæ erat Ethan ambulauissent per solitudinem Ethan, per quam nunc ambulauerunt tribus diebus, quia ab illo loco incipit solitudo, quæ dicitur Ethan, & continuatur versus interiora desertorum Arabicorũ. Quia tamen de Ethan recesserunt Israelitæ declinando versus Aegyptum ad Phiairoth, erant extra solitudinem Ethan. Cum vero redierunt transeuntes mare rubrum introierũt in solitudinem Ethan, de qua primo recesserant, & ambulauerunt per eam diebus tribus, sicut hic dicitur. [Castrametati sunt in Mara.] Ista est mansio, scilicet, quarta, & est vltra mare rubrum, in qua Israelitæ inuenerũt aquas abũdanter, sed erant amaræ, ideo populus non poterat bibere, vnde murmurauit contra Monysen, qui iussu Dei accepit lignum, & misit in aquam, quæ conuersa est in dulcorem: in ipso autem loco dedit dominus præcepta Israelitis & iudicia. De hoc Exod. capit. 15. vocatur autem ista mãsio Mari, ideſt, amaritudo propter aquarum amaritudinem: vnde dicitur Exodi capit. 15. quod congruum nomen loco impositum est, scilicet, propter amaritudinem aquarum. [Profectique de Mara, venerunt in Elim, vbi erant 12. fontes, & 70. palmæ.] Ista, mansio est in deserto Ethã, & ibi requieuerunt Israelitæ, quia erat locus conueniens, tam propter aquas ad bibendum, quam propter palmas ad vmbram, sed pauca aqua erat in fontibus, vt ait Iosephus, ideo pauco tempore ibi morati sunt. De ista mansione habetur Exodi capit. decimosexto, & exprimitur hic, quod erant ibi palmæ, & fontes ad deliguandum, quod erat ibi locus conueniens ad castrametandum. [Ibique castrametati sunt.] Ideſt fixerunt castra in eodem loco, vt aliquantulum ibi requiescerent, eo quod nubes ibi quieuerat. [Sed inde egressi fixere tentoria super mare rubrũ.] Ista est sexta mansio Israelitarum, & fuit apud mare rubrum, non quidem quòd Israelitæ redirent ad mare rubrum, quod ante reliquerant per tres mansiones, sed quia nunc iterum accesserunt ad illud, sed quia maria sunt sinuosa, & diuersis terrarum curuantur anfractibus, potest aliquis recte incedens multoties eundem fluuium, vel idẽ

maris

Deſert per qu ambul uerũt dicatu Ethãv Sur, an sit idẽ ist duo d ſerta.

3. mãſ

4. mãſ

5. mãſ

6. mãſio Quo lo det ſtet runt ſe pe tuat mare r brũ, ſe ſolum ſ mel trã ſierun. i. ſtud.

UNIVERSIDAD DE MURCIA

maris brachium pertranſire, & ſic fuit nunc de Iſraelitis, qui non tranſierunt mare rubrum, ſed acceſſerũt ad illud, & adhuc iterum ſteterunt apud mare rubrum, quando in ſecundo anno ab exitu de Aegypto retroceſſerunt de Cadesbarne verſus mare rubrum, de quo ſupra cap. 14. iterũ etiam in anno. 40. ab exitu de Aegypto ſteterunt Iſraelitæ apud mare rubrum, ſcilicet, quando Moyſes morti propinquus recitauit Deut. coram toto Iſrael, vt patet Deut. cap. 1. ſcilicet, hæc ſunt verba, quæ locutus eſt Moyſes ad omnem Iſrael in ſolitudine campeſtris contra mare rubrum. Nam & ipſum mare rubrum accedit ad limites terrę promiſſionis, cum ponatur tanquam terminus orientalis eius Exod. cap. 23. ſcilicet, ponam terminos tuos a mari rubro vſque ad mare Paleſthinorum: & a deſerto vſque ad fluuium. [Profecti de mari rubro caſtrametati ſunt in deſerto Sin.] Iſta eſt ſeptima manſio: & iſtud iam eſt alterum deſertum a deſerto Ethan. Differt etiã a deſerto Sinai, ad quod poſtea venerunt, vt patet infra. Acceſſerunt autem ad iſtam manſionem Iſraelitæ 30. diebus poſt exitum de Aegypto, quod patet, quia die 15. menſis primi fuit egreſſio de Aegypto, vt patet ſupra in litera; ſed die 15. menſis ſecundi venerunt in deſertum Sin Exod. cap. 16. & ſic in 30. diebus ambulauerunt per ſeptem manſiones. Defecit autem in eadem manſione panis, quem tulerant de Aegypto, & non habebant vltra quidquam ad comedendum: ideo tota multitudo murmurauit contra Moyſen & Aarõ ſcilicet, quod eduxiſſent eos in locum, vbi morerentur fame. Dedit autem ibi Deus manna, & leges de colligendo illud, & obſeruationem ſabbathi: dedit etiam coturnices populo ad comedendum. De hoc Exo. 26. cap. Dicitur autem in eod. cap. quòd de Elim venerunt Iſraelitæ in deſertum Sin, & ſubticetur ibi manſio, quæ facta eſt ſuper mare rubrum. Hic autem exprimitur, quia eſt epilogus, & catalogus omnium manſionum: ibi namque ſolum curabat Moyſes deſcribere manſiones illas, in quibus acciderat aliquid notabilius, ſed ſuper mare rubrum nihil acciderat: ideo non eſt reſtit ibi, ſed hic, vbi vniuerſaliter ponuntur omnes.

7. manſio.

Vnde egreſſi veuerunt in Daphca.] Iſta eſt manſio octaua, & non exprimitur in Exodo, quia non fuit in ea aliquid notabile, ſed poſt deſertum Sin ponitur manſio Raphidim, & iam in iſta manſione comedebãt Iſraelitæ mãna, & comederunt annis. 40. quouſque intro ierunt in terram Chanaan poſt tranſitum Iordanis, ibi enim ceſſauit die 15. menſis primi anni. 40. ab exitu de Aegypto, vt patet Ioſue, cap. 5.

8. manſio.

Profectique de Daphca caſtrametati ſunt in Halus.] Iſta eſt manſio nona, & iſta ſimiliter ſubticetur in Exodo, quia non fuit ibi aliquid notabile. [Egreſſique de Halus in Raphidim fixere tentoria.] Iſta eſt manſio decima, de qua habetur Exodi capitulo 17. de duabus autem manſionibus præcedentibus non fit mentio in Exodo: ſed aliqui dicunt, quòd iſtæ duæ manſiones ſunt in deſerto Sin, & quando dicitur de deſerto Sin, quod caſtrametati ſunt ibi Iudæi, dicunt debere intelligi de prima manſione harum duarum Daphca. Sed hoc non ſtat, quia diſtinguuntur hic iſtæ manſiones, cum dicatur, quod profecti de deſerto Sin caſtrametati ſunt in Daphca, ergo iſta mãſio eſt extra deſertum illud, & ſic dicendum, quòd manſio in deſerto Sin, de qua habetur Exodi. capit. 16. non ſit Daphca, nec Halus: illa enim ſubticentur ibi.

9. manſio.

10. manſio.

An ſint duæ manſiones in deſerto Sin. Quæſt. IV.

ARguet autem aliquis de deſerto Sin, ſcilicet, quod nõ potuerunt ibi caſtrametari Iudæi ante Raphidim, & montem Sinai, quia iſtud deſertum eſt, vbi eſt Cadesbarne, quæ alio nomine vocatur Cades deſerti Sin ſup. cap. 20 & ad illud deſertum multo poſt venerunt quia multæ manſiones ſunt inter locum iſtum, & Cades deſerti Sin de qua infra.

Aliquis reſpondere poſſet ad hoc, quòd deſertũ Sin eſt aliqua magna ſolitudo, quaſi a principio maris rubri vſq; ad terram Chanaan, ſicut dicitur de deſerto Pharan, quod incipit poſt montem Sinai, & accedit vſq; ad terram Chanaan. Nã Cadesbarne, quæ eſt in termino terræ Chanaã, vt patet ſeq. c. dicitur eſſe in deſerto Pharan, vt patet ſup. c. 13. Quòd autem incipiat iſtud deſertum circa montẽ Sinai patet ſup. c. 10. quia cum receſſiſſent Iſraelitæ de mõte Sinai, dicitur, quòd requieuit nubes in ſolitudine Pharan.

Sed non ſtat iſta reſponſio, quia tunc poſtquam ingreſſi fuiſſent Iſraelitæ in deſertum Sin, nunquam egreſſi fuiſſent de illo. Sed dicitur, q̃ de deſerto iuerunt in Daphca, ergo iam illud reliquerant. Alio ergo modo reſpondendũ eſt. ſ. q̃ deſertum Sin erat duplex: primum erat quædã terra non valde magna, quæ eſt inter Elim, & montem Sinai & notanter dixit ſcriptura, quod erat inter iſta duo loca Exod. 16. c. ad deſignandum, q̃ ibi terminatur, & differt ab illa magna ſolitudine, in qua eſt Cadesbarne, quæ vocatur Sin, vel deſertum Pharan. Secundum deſertum Sin eſt ipſum deſertum Pharan, & ad iſtud poſtea venerunt cum ſteterunt in Cadesbarne.

Vbi aqua populo defuit ad bibendum.] Erat enim in Raphidim pauca aqua, ideo cum non haberent aquam Iſraelitæ clamauerunt contra Moyſen, qui eduxit eis aquam de petra Oreb, vt patet Exod. 17. c. & in eadem manſione pugnauit contra Iſrael Amalec: qui ſuperatus fuit orante Moyſe, & pugnante Ioſue, vt patet eodem cap.

11. mãſio. Deſertũ.

Profectique de Raphidim caſtrametati ſunt in deſerto Sinai.] Aliud. n. eſt deſertum Sinai, & aliud deſertum Sin Nam dicitur Exod. 16. q̃ deſertum Sin eſt inter Elim, & Sinai. Eſt autem in hoc deſerto mons, qui dicitur Sinai, & ab iſto monte appellatur totum deſertum. Venerunt autem Iſraelitæ in iſtam manſionem prima die menſis tertij ab exitu de Aegypto Exod. c. 19. ſ. menſe & dimidio poſtquam egreſſi ſunt de Aegypto. Nam die 15. menſis primi egreſſi ſunt de Aegypto, vt patet ſupra in litera, ideo vſque ad principium menſis tertij manebat menſis, & dimidius. Venerunt autem a deſerto Sin vſque ad montẽ Sinai diebus 15. nam die 15. menſis ſecundi ab exitu de Aegypto venerunt Iſraelitæ in deſertum Sin Exodi c. 16. prima aũt die menſis tertij venerunt in deſertum Sinai Exodi c. 19. ergo 15 dies erant ad plus quibus Iſraelitæ comederant manna q̃ venerunt in deſertum Sinai. Eſt autem iſta mãſio 13. Hebræorum & nulla inter omnes eſt celebrior, nec fuit vtilior Iudæis: ibi. n. omnia bona receperunt: fuit enim ibi populus ordinatus quantũ ad iudices, ſ. decanos, quinquagenarios, cẽturiones, & tribunos conſilio Iethro veniẽtis ad Moyſen ad ipſum montem Sinai. De quo Exo. c. 18 manſit autem ibi cum illo poſtea quouſque Iſraelitę recedere debuerunt de eodẽ monte, & requiſitus a Moyſe, an vellet ire cum eis, noluit: de quo ſupra cap. 10. in hoc mõte Iſraelitæ receperunt decalogum in vocibus angelorum & clangore, & tonitruis. Exod. cap. 10. & 20. & Deut. cap. 4. & 5. ibi etiam receperunt præcepta multa tam cærimonialia, quàm iudicialia quæ Deus dedit ſoli Moyſi ſuper montem, & ipſe poſtea populo annunciauit. De hoc Exodi a medietate, cap. 20. vſque ad 24. ibi etiam confirmata fuit lex inter Deum, & Iſraelitas facto fędere, & effuſo ſanguine ſuper populum & altare, & librum legis. De quo Exodi cap. 24. In eo etiam monte Moyſes vocatus a Deo ſuper cacumen ipſius ſtetit 40. diebus, & noctibus, 40. accipiens omnia præcepta de modo fabricandi tabernaculũ, & res eius: de his habetur Exo. a. capit. 25. vſque ad 32. In eodem etiam monte Iſraelitæ abſente Moyſe fecerunt vitulum aureum, & adorauerunt ibi fractis primis tabulis legis, & comminuto in puluerem ipſo vitulo aureo bibit omnis populus, & occidit Moyſes 23. millia virorũ Exo. capit. trigeſimo ſecundo. In eodem etiam monte reuerſus Moyſes iterum ad dominum oraturus pro peccato populi manſit 15. diebus iterum cum domino, & portauit ſecundas tabulas legis, de quo Exod. capit. 33. & 34. In eo quoque monte tabernaculum domini cum omnibus vtenſilibus fabricatum eſt, de quo Exod. a. cap. 35. vſque ad finem libri. Facto autem tabernaculo conſecratus eſt ibi Aaron in ſacerdotem magnum, & filii ſui in ſacerdotes minores per dies 7. de quo Leuit. cap. 8. Ibi quoque Leuitæ minores in gradu ſecundum purificationes eis debitas cõſecrati ſunt, de quo ſupra capit. 8. ibi etiam totus Iſrael celebrauit ſecundum Phaſe, iuxta cęremonias, quæ fuerant in Aegypto die 14. menſis primi, anni ſecundi ab exitu de Aegypto, de quo ſupra capit. nono. Ibi etiam purificatum

Quanto tempore mãſerũt Iudæi in deſerto Sin, & quid ibi toto tempore egerunt.

Bona quæ Iudæis in monte Sinai.

fuit,& consecratum sanctuarium, & obtulerunt per duodecim dies in consecratione eius munera. 12. principes 12 tribuum Israel,de quo supra capit. septimo. In hoc etiam monte datæ sunt omnes leges, quæ habentur in toto Leuitico,vt patet Leuit. 26. & 27. cap. Ibi quoque numeratus fuit totus populus,& diuisus per loca castrorum supra cap. 1.& 2. ibi etiam officia Leuitarum distincta sunt, & traditi fuerunt Leuitæ sacerdotibus in ministros, vt patet supra capit. 3.& 4.& ibi generaliter facta sunt omnia,quæ habentur a cap 19. Exodi, & per totum Leuiticum, & in isto libro vsque ad capit. 11. Recesserunt autem Israelitæ de monte hoc anno secundo ab exitu de Aegypto, mense secundo die 20. mensis supra cap. 10. fuit autem mora Israelitarum in monte isto magna,scilicet, vnius anni demptis diebus, 10. quod patet,quia ipsi venerunt in montem Sinai anno primo ab exitu de Aegypto prima die mensis tertij Exodi cap. 19.& recesserunt de eodem monte die 20. G mensis secundi anni secundi exitus de Aegypto. 10. ergo dies, qui deficiebant ad completionem mensis secundi, deerant ad complendum annum vnum, quo stetisset populus in monte illo. Causa autem tantæ moræ fuit, quia Deus voluit informare in lege, & præceptis Israelitas manentes in deserto ante introitum in terram Chanaan: ne cum introirent, si nondum haberent legem, adhærerent cęremonijs incolarum terræ. Dedit ergo totam legem Iudæorum Deus in hoc monte præter pauca præcepta, quæ habentur hic a cap. 27. vsque ad finem libri. Moyses autem postea cum moriturus fuit repetijt totam legē in Deuteronom. Ob hoc igitur post recessum de monte Sinai anno eodem ante quatuor, vel quinque menses ingressuri erant Israelitæ in terram Chanaan si non murmurassent in Cadesbarne,de quo supra cap. 14. nam vsque ad Cadesbarne ex monte Sinai transierunt valde velociter: nam ante finem mensis quarti fuerunt ibi secundum quosdam,vel in fine mensis quinti, sicut declaratum est supra cap. 13. & tamen Cadesbarne est in terminis terræ Chanaan,vt patet sequenti cap.& Iosue,capit. 15. ergo immediate introiuissent: sed propter murmurationem promulgatum est,quòd 40. annis manerent in solitudine.

Sed de solitudine Sinai egressi venerunt ad sepulchra
12. concupiscentiæ.] Ista est mansio. 12. Israelitarum,& est in monte Pharan: nam cum recesserunt Israelitæ de monte Sinai dicitur, quod recubuit nubes in solitudine Pharan, vt patet supra cap. 10. ambulauerunt autem tribus diebus Israelitæ inter montem Sinai, & sepulchra concupiscētiæ non facientes aliquam mansionem, & tunc præcedebat eos arca domini ad disponendum locum castrorū: de quo eodem cap. Venerunt autem Israelitæ in mansionem istā I die 23. anni secundi ab exitu de Aegypto. Quod patet, quia de monte Sinai recesserunt die 20. mensis secundi, anni secundi ab exitu de Aegypto supra capit. 10. & post tres dies venerunt in desertum Pharan,& recubuit ibi nubes,& illa est mansio sepulchrorum concupiscentiæ,ergo 23. die mensis ipsius venerunt illuc. Vocatur autem ista mansio dupliciter, scilicet incensio & sepulchra concupiscentiæ, & vtrunque nomen impositum est ex euentu aliquo in ipsomet loco: fuit enim vocatus locus incensio, quia Israelitæ dolentes murmurauerunt ibi pro labore itineris, & surgens ignis combussit extremitatem castrorum supra capit. vndecimo. Post hæc autem Israelitæ fleuerunt nimis, quia non habebant cibos, quos habuerant in Aegypto, sed solum manna. Deus autem misit illis K coturnices multas,sed cum comedissent, & saturati essent occidit Deus illos,quia murmurauerāt pro desiderio carnium,& vocatus est locus sepulchra concupiscentiæ, quia ibi sepultus est populus,qui comederat carnes supra capit. 11. mansit autem nomen istud secundum loco huic, quia fuit impositum a secundo euentu, & fuit maior afflictio quam in primo euentu.

Profectique de sepulchris concupiscentiæ castrametati
13. sunt in Aseroth.] Ista est mansio 13. alia autem est mansio infra, quæ vocatur Moseroth, vel Maseroth: sed illa multo post hoc fuit. In ista mansione murmurauerunt contra Moysen, Aaron, & Maria fratres eius: percussaque est Maria lepra,& mansit. 7. diebus leprosa extra castra,quibus non mota fuerunt castra supra cap. 12.

F Et de Aseroth venerunt in Rethma.] Ista est mansio 14. 14.
& quæsiquā duæ mansiones præcedentes Aseroth, & sepulchra cōcupiscentiæ essent in mōte Pharā,tū magis propriè incipit desertum Pharan in ista mansione:iō sup. cap. 13. dicitur,q profectus est populus de Aseroth, & fixit tētoria in deserto Pharan: quamquam ibi potest accipi desertum Pharan pro mansione Cadesbarne,subticendo oēs alias. Et causa patet, quia immediate dicitur: Ibique locutus est dominus ad Moysen de mittendo viros ad explorandum terram: sed hoc factum est in Cadesbarne. Quomodocunque tamen accipiatur desertum Pharan continet istam mansionem, & omnes, quæ sunt vsque Cadesbarne, cum ipsa sit in deserto Pharan, vt patet supra capit. decimotertio, & sepulchra concupiscentiæ sint in eodem deserto, vt colligitur supra capit. 10. iuncto 11.

Profectique de Rethma castrametati sunt in Remon- 15.
G phares.] Ista est mansio 15. & est Remonphares nomen cuiusdam partis deserti Pharan. Est etiam Remon nomē cuiusdam lapidis, uel terræ in regione Chanaan in sorte Beniamin: vnde dicitur de sexcentis viris fugientibus de Gabaa tempore belli, quod fecerunt in petra Remmon Iud. capit. 20. hic autem non signatur idem, cum sit istud desertum extra terra Chanaan. [Et inde egressi venerunt
in Lebna.] Ista est mansio 16.& est nomen deserti, vel ali 16.
cuius partis in deserto: non quidem quod ista essent aliqua loca habitata, quia ante tempora illa nullus hominū ibi habitauerat, vt patet Leu. capi. 2. sed partes deserti sic vocantur. Est etiam Lebna nomen cuiusdam ciuitatis in terra Chanaan,quæ aliquando vocatur Lobna. Hanc autem cepit Iosue de manibus hostium: Iosue cap. 10. & poH stea cecidit in sortem tribus Iudæ: Iosue. cap. 15. sed hic nō stat pro vrbe. [Et de Lebna castrametati sunt in Ressa.]
Ista est mansio 17. Israelitarum. Subticentur autem supra 17.
in processu libri omnes mansiones, quæ habentur post Aseroth, & Rethma vsque Cadesbarne, de quarum nulla fit mētio supra in narrationem rerum gestarum, eo quod in istis non accidit aliquid scriptura dignum: vnde in processu libri ita subticentur tanquam nequaquam fuerint. Hic tamen,quia erat catalogus mansionum omnes descriptæ fuerunt. [Egressi de Ressa venerunt in Ceeletha.]
Ista est. 18. mansio. omnes autem istæ 20. mansiones, quæ 18.
sunt inter Aseroth, & Cadesbarne fuerunt per quandam terram magni deserti,& horribilis,in quo erant multi serpentes,& defectus aquarum, quod colligitur Deuter. cap. 8. s. ductor tuus fuit in solitudine magna atque terribili,in qua erat serpens flatu adurens, & scorpio, ac dipsas, & nullæ omnino aquæ. Ob hoc autem fecit Deus, vt Israelitæ tranſirent velociter per istum eremum, ne fatigarentur, & fastidirent prauam illam regionem. In omnibus autem aliis mansionibus magis morabantur. [Vnde profecti castrametati sunt in monte Sepher.] Ista est mansio 19. est autem mōs Sepher pars quædam illius eremi, s. 19.
deserti Pharan: & dicitur mons Sepher, idest mons libri, vel literarum, quia Sepher in Hebræo signat librum, vel literas. Et inde dicitur Cariath sepher, idest ciuitas literarum: de qua Iosue 15.& Iud. cap. 1. quæ alio nomine vocatur Dabir,vt patet eisdem capitulis. Hic autem vocatur mons Sepher. Et forte non accipitur Sepher pro nomine appellatiuo signante literas, vel librum, sed pro nomine proprio, & sic interdum illa nomina, quæ aliàs erant appellatiua,ponuntur tanquam nomina propria aliquorum locorum: nam si staret pro nomine appellatiuo esset impositum ab aliquo euentu, sed non uidetur,quia tunc oporteret, quòd ante transitum Iudæorum ibi accidisset aliquid de libro,vel literis, sed hoc non apparet, quia illa regio erat penitus inhabitata. & nemo per eam ambulabat, vt patet Iere. cap. 2. vel oportebat, quòd accidisset aliquid ibi de Iudæis propter quod imposuissent istud nomē huic monti,sed non videtur, quod cum Iudæi transissent velociter per illum eremum,non vacabant literis, nec dabantur eis ibi aliqua præcepta. Si tamen aliquis velit dicere, quod sit Sepher nomen appellatiuum literarum, vel libri dicemus quod fuit impositum huic monti ad placitum, sicut interdum imponuntur aliqua nomina appellatiua aliquibus locis tanquam propria, & non propter aliquam causam sui primi significati.

Egres-

UNIVERSIDAD DE MURCIA

Egressique de monte Sepher venerunt in Arada.] Ista
20 est mansio. 20. & differt Arada ab Arad: est enim Arad
Arada differt ab Arad. quædam terra apud terram Chanaan, & circa Cadesbarne
in qua habitabant quidam de Chananæis. Et vocatur rex
illius terræ Chananæus rex Arad. contra istum regem pu-
gnauerunt Israelitæ, quia ipse primo pugnam fecit contra
illos]. Postea vero Israelitæ destruxerunt terram eius, po-
nentes illam sub anathemate: de qua supra cap. 21. Differt
etiam ista terra a quadam insula parua, quæ vocatur insu-
la Aradiorum, & est in mari mediterraneo nō longe a Ty
ro, & Sidone: Arada est pars deserti Pharan, per quā tran-
sierunt hic Israelitæ. [Inde proficiscētes castrametati sunt
21 in Maceloth.] Est mansio. 21. & in qualibet harum man-
sionum nubes quiescebat, & Israelitæ figebat castra, atque
erigebant tabernaculum: nam non solum quiescebat ibi
nubes, sicut quiescere solebat, quando Israelitæ per noctē B
accubabant ad quietem sumendam, vel per diem ad sumē
dos cibos, sed quodam alio modo specialiori, ita vt Israeli-
tæ cognoscerent, quòd aliquo tempore ibi manendum es-
set, de quo supra declaratum est. [Profectique de Mace-
22 loth venerunt in Taath.] Ista est. 22. mansio, & est quæda
pars deserti Pharan sic dicta. Sciendum autem, quod in
Quāquā an qualibet mansione deponerent tabernaculū tamē non faciebant sacrificia. istis mansionibus quamquam Israelitæ erigerent, & depo
nerent tabernaculum: tamen non faciebant sacrificia iu-
gia, quia ista non obligauerunt in deserto, sed solum in ter
ra Chanaan, nec facta sunt in toto deserto, nisi in monte
Sinai: nam ibi consecrati sunt sacerdotes, & fiebant sacri-
ficia ad honorem consecrationis eorum & præter hæc, sa-
crificia, quæ vocantur iugia: Exodi capit. 29. & Leuit. 8.
Quòd autem non fuerint facta in alio loco deserti apparet
quia in anno. 40. circa finem, cum Deus dedit præcepta C
de modo sacrificiorum, quæ postea fieri deberent in terra
Chanaan dixit: Holocaustum iuge est, quod obtulistis in
monte Sinai supra cap. 28. si tamen in toto deserto oblatū
fuisset illud, non diceretur specialiter, quod obtulistis in
monte Synai. ergo videtur, quod in nullo alio loco obtu-
lerant: nam nec legitur, quòd obtulerint, & hoc erat,
quia lex non obligabat eos. Et etiam quia ipsi non habe-
bant dispositionem ad faciendum hoc, cum in omni sacri-
ficio iugi requireretur animal immolandum, & farina, o-
leum, & vinum. Ista tamen non poterant haberi realiter
in omnibus locis, cum non communicarent aliquibus gē-
tibus, a quibus hæc habere possent. [De Taath castrame-
23 tati sunt in Thare.] Ista est mansio. 23. & vocatur Thare
quædam pars deserti Pharan. Est autem alio modo Tha-
re nomen viri: nam pater Abrahæ vocabatur Thare Gen. D
24 11, & Iosue. 24. cap. [Vnde egressi fixere tentoria in Met-
cha.] Ista est. 24. mansio, quæ est pars deserti, & vocatur
Methca. Dicitur autem, quod fixere ibi tentoria, in quo
differunt mansiones ab aliis quietibus. Nam interdum
quiescebat nubes, vt Israelitæ sumerent cibos per diem: &
tamen tunc non figebantur tentoria. Etiam si per noctem
mansisset nubes in aliquo loco, non erat ibi mansio, nec fi-
gebantur castra, sed si ad meridiem vsque ad aurora, si tunc non moueretur, existimabāt Israelitæ, quòd
essent ibi mansuri aliquanto tempore, & tunc figebant ca-
stra: postea autem vocabatur illa, mansio etiam si immē-
diate post fixionem castrorum nubes moueretur. In om-
nibus autem istis mansionibus castra fixa sunt. E
Profectique de Methca castrametati sunt in Esmona.]
25 Ista est. 25. mansio, quæ est pars quædam deserti, & habet
vrbes quasdam similes in nomine in terra Chanaan, vt pa-
tet in diuisione sortium in libro Iosue. Est enim quidam
locus in latere meridiano terræ Chanaan, quod est latus
sortis Iudæ, qui vocatur Semona, vel Asemona, & est in-
fra Cades. De hoc patet sequenti capit. sed differt ab ista
mansione, quia ista satis distans est a terra Chanaan: alia
autem est in latere eius. [Profectique de Esmona venerūt
26 in Moseroth.] Ista est mensio. 26. & de ista dicitur Deu-
teronom. capit. decimo, quod sepultus fuerit ibi, & mor-
tuus Aaron: quomodo autem hoc verum sit, quia supra
capit. vigesimo dictum est, quod fuit mortuus Aaron in
monte Hor: declaratum est Deuteronom. capit. decimo,

A etiam dicitur ibi, quod filii Israel castra mouerunt ex Be-
roth filiorum Iachan in Mosera: & tamen hic habetur per
contrarium, quia primo ponitur Moseroth: & deinde Bā-
neiachan quod signat Beroth filiorum Iachan. Quomodo
autem hoc stet declaratum fuit eodem cap. procedunt. n.
hæc per diuersitatem nominum, quia eadem res habet sę-
pe multa nomina, & in vno loco scripturę ponitur sub vno
nomine, & in alio loco sub alio nomine, ex quo prouenit
magna ambiguitas. Quid autem dicat Ra. Sal. de tribu
Leui, & Beniamin quomodo pugnauerint in Moseroth,
& quomodo ibi defecerint mortē Aaron, diximus Deu.
cap. 10 [Et de Moseroth castrametati sunt in Beneiachā.]
Ista est mansio. 27. & vocatur alio nomine Beroth filiorū 27
Iachan, idest putei filiorum Iachan: sed Deuter. capit. 10.
primo ponitur Beroth Iachan, quàm Moseroth. Causa au-
tem declarata est ibi. [Egressique de Beneiachan venerunt
in monte Gadgad.] Ista est. 28. mansio & Deuter. cap. 10. 28
ponitur post Moseroth. Hic autem videtur esse mutatus
ordo, quod forte aliquis concederet, sed hoc videtur repu-
gnare scripturæ. Ideo melius dicendum, quod ista ambi-
guitas introducitur per multitudinem nominum eiusdē
rei. Est autem ista mansio quidam mons paruus in de-
serto Pharan, & ille specialiter vocatur Gadgad. [Vnde
profecti castrametati sunt in Ietheba tha.] Ista est mansio. 29
29. & ista ponitur Deuter. cap. 10. eodem ordine, quo hic
scilicet, post montem Gaggad. Et dicitur ibi, quod ista
mansio est in terra aquarum, & torrentium, ideſt, quod ibi
sunt aquæ multæ tam fluentes, quam nō fluentes. Et hoc
dicitur ad differentiam aliarum mansionum deserti Pha-
ran, vbi erat terra sine aqua: Deuter. capit. 8. Ductor tuus
fuit in solitudine magna, atque terribili, in qua erat serpēs
flatu adurens, & dipsas, & nullæ omnino aquæ. Quod au-
tem in ista mansione essent multæ aquæ erat aliquid spe-
ciale. [Et de Iethebatha venerunt in Hebrona.] Ista est
30. mansio, & differt Hebrona ab Hebron, quia Hebrō est 30
quædam ciuitas in terra Chanaan in sorte Iudæ, quę alio *Hebrona & Hebrō differunt*
nomine vocatur Mambre, vel Cariatharbe, in qua erant
gigantes tres, quos expulit Iosue de terra. de quo Iosue.
cap. 14. & 15.

Egressi de Hebrona castrametati sunt in Asiongaber.]
Ista est 31. mansio. Est autem Asiongaber quædam ciuitas 31
terræ Idumeæ in littore maris rubri, & ibi ponebat rex Sa-
lomon classem suam, vt irent in terram orientalem pro au
ro. De hoc 4. Reg. cap. 9. dicitur. Classem quoque fecit
rex Salomon in Asiongaber, quæ est iuxta Hailam in lit-
tore maris rubri in terra Idumeæ.

An bis steterunt Iudæi in Cadesbarne. Quæstio V.

SEd arguet aliquis, quod non possit stare, quia primo
steterunt Israelitæ in Cadesbarne quam in Asionga-
ber, vt patet Deut cap. 1. iuncto. capit. 2. nam dicitur
Deut. cap. 1. in fine, quod steterunt Israelitæ in Cadesbar-
ne multo tempore, & immediate in principio secundi, ca.
dicitur, quod inde, ideſt de Cadesbarne venerunt Israelitę
in solitudinem, quæ ducit ad mare rubrum, & circuierunt
montem Seir longo tempore. Et tūc dixit dominus, quod
transirent per terminos filiorum Esau, & postea subditur:
Cumque transissemus fratres nostros filios Esau, qui ha-
bitabant in Seir per viam cāmpestrem de Helath, & de
Asiongaber, venimus ad iter, quod ducit in desertū Mo-
ab: ergo primo steterunt in Cadesbarne quam in Asion-
gaber: hic autem ponitur è contrario.

Respondendum quod Israelitæ steterunt bis in Cades-
barne. Primo steterūt anno 2. ab exitu de Aegypto. Secū-
do steterūt ann. 40. De primo patet, quia Israelitæ recedē-
tes de deserto Sinai ann. 2. mēse 2. breuiter peruenerūt in
Cadesbarne, stante quatuor mēses, vt supra declaratū est,
& magis sup. c. 13. sed ibi cū murmurauissent cōtra dñm,
condēnati sunt ad manendū. 40. annis in deserto sup. cap.
14. & tūc Deus iussit, ne procederēt itinere recto versus ter
rā Chanaā, sed reuerterentur per viā maris rubri in solitu-
dinē, & sic factū est sup. c. 14. deinde cū māsissent ibi vsq;
ad annum. 40. nihil ambulantes redierunt in anno. 40. in
Cadesbarne, & tunc circuierunt terram Seir, & ve-
nerunt per terram duorum regum Amorrhęorum in

UNIVERSIDAD DE MURCIA

am Chanaan. Istud autem apparet: nam quod dixerunt in Cadesbarne apparet supra cap. 14. & tunc venerunt ad mare rubrum, quod apparet ibidem & Deuter. p. 2. dicitur, quod Deus iusserit ire de Cadesbarne versus mare rubrum, & cum Asiongaber sit in littore maris rubri, 3. Reg. cap. 9. steterunt Israelitæ apud Asiongaber, non tamen in ipsa vrbe Asiongaber. Et hoc fuit toto tempore, quod fluxit inter annum secundum, & mensem primum anni 40. ab exitu de Aegypto: deinde in principio huius 40. anni, scilicet, mense primo, venerũt Israelitæ iterum in Cadesbarne supra cap 20. & postea cum circuirent terram Seir, iterum venerunt in Asiongaber. & sic fuerũt Israelitæ bis in Cadesbarne, & bis in Asiongaber, scilicet, anno 2. & anno 4. & in quolibet horum annorum, primo fuerunt in Cadesbarne, quam in Asiongaber, vt patet ex dictis, & secundum hoc concordantur ista duo loca: nam cum dicitur hic, quòd primo steterunt in Asiongaber, & postea in Cadesbarne, intelligitur de prima vice, qua steterunt io Asiongaber, & de secunda vice, qua steterunt in Cadesbarne. Si tamen vtrumque intelligatur quantum ad primam vicem, vel vtrunque quantum ad secundam semper fuerunt primo in Cades, quam in Asiongaber. Quod autem habetur Deuteronom. cap. 2. intelligitur de prima vice, qua steterunt Israelitæ in Cadesbarne, & de secunda, qua steterunt in Asiongaber, & tunc adhuc magis manifestum est, quod primo fuerunt in Cades, quã in Asiongaber. [Inde profecti venerunt in desertum Sin: hęc est Cades.] Ista est mansio. 32. scilicet. Cadesbarne: steterunt autem Israelitæ bis in Cades, scilicet, in anno secũdo & 40. vt supra declaratum est. Hic autem intelligitur de secunda vice, qua steterunt in Cades. Primam autem nõ computat litera, quia quamuis ibi manserint Israelitæ, tamen idem locus mansionis est, ponitur autem Asiongaber quia ista est vna mansio, quam fecerunt Israelitæ retrocedendo, vel diuertendo, & in illa manserunt ab anno secũdo vsque ad principium. 40. & hoc modo nulla mansio Israelitarum in deserto prætermittitur hic, siue rectè eundo, siue retrocedendo. Et dicitur hic, quod mansio deserti Sin est Cades, quia Cadesbarne est in deserto Sin. Est autem desertum Sin quædam pars solitudinis in deserto Pharan, & in illa est locus dictus Cadesbarne.

An desertũ Sin & Pharan sint idem, & quomodo se habeãt

Aliqui autem dicunt desertum Sin, & Cadesbarne cõuerti quasi nihil magis per vnum, quam per alterum importetur. Sed falsum est, quia desertum Sin est magna solitudo, quæ porrigitur per latus meridianum terræ Chanaan a principio partis orientalis versus occidentem, sed Cadesbarne est quidam locus specialiter in deserto illo, vt patet sequenti, cap. cum dicitur, quòd pars meridiana incipit a solitudine Sin, quæ est iuxta Edom: deinde interpositis quibusdam locis, ponitur Cadesbarne, & tamen Cades est in deserto Sin, vt patet hic & sup. cap. 20. ergo desertum Sin, & Cades non conuertuntur: sed desertum est aliquid magnum: Cades autem est quidam locus specialis: sed an sit vrbs, vel aliqua pars deserti non apparet penitus. Satis autem potest dici, quod sit vrbs, vt patet supra cap. 30. cum dicitur: ecce in vrbe Cades, quæ est in extremis finibus tuis positi obsecramus. Etiam patet, quia ponitur tanquam latus terræ Chanaan quamquam istud non est totaliter efficax. Tenendo tamen quod sit ciuitas, dicendum est, quod Israelitæ non castrametati sunt in Cadesbarne, ideest, intra vrbem illam, sed apud eam: nam illa pertinet ad regnum Edom, vt patet supra cap. 20. rex tamen Edom non permisit transire Iudæos per terram suã, vt patet præall. cap. ergo apud ipsam steterunt. [Egressiq; de Cades castrametati sunt in monte Hor.] Ista est mãsio. 33. & ad istam venerunt Israelitæ, cum inciperent vagari in circuitu terræ Edom: nam cum steterunt in Cadesbarne erant in extremitatibus terræ Chanaan, & de ipso loco transituri erant in terram illam, vt patet supra c. 20. rex tamen Edom non permisit eos transire in terram Chanaan per extremitatem terræ suæ, ideo coacti sunt ascẽdere versus orientem circuendo terram Edom. Et prima mansio harum ad quam venerunt fuit mons Hor, qui est in extremitate terræ Edom, vbi mortuus est Aaron: deinde in circuitu terræ illius vagati sunt, quousque venerunt ad terram duorum Reg. Amorrhæorum. [In extremis finibus terræ Edom.] Ideſt mons Hor est in extremitate terræ Edom, scilicet, in extremitate illa, apud quam Iudęi intraturi erant terram illam. Dicitur autem de Cadesbarne, quod est in extremis finibus terræ Edom supra capit. 20. & hic. Eodem modo dicitur de monte Hor, quod sit in extremis finibus: nec tamen ista aliquo modo repugnant; quia multa loca sunt in extremitate eiusdem regni. Est tamen Cadesbarne in extremitate Edom ad partem occidẽtalem, & mons Hor est in extremitate Edom magis ascendendo contra orientem, quod patet, quia transire voluerunt Israelitæ per Cadesbarne in terram Chanaan: & est Cades terminus terræ Chanaan: cum ponatur in latere eius, vt patet sequenti cap. ergo necesse est, quod sit Cadesbarne in loco, vbi coniungitur terra Edom terræ Chanaan in parte occidentali: nam non potest intelligi de parte orientali, cum terra Edom sit in parte orientali lateris meridiani terræ Chanaan, vt patet sequenti capit. & Cadesbarne est in descensu eiusdem lateris meridiani. Mõs autem Hor est in extremitate terræ Edom ascendẽdo versus Orientem, quoniam de Cadesbarne inceperunt Israelitæ circuire terram Edom, vt colligitur supra cap. 20. iuncto. 21. & Deuteronom. capit. primo, iuncto. 2. Sed non poterant circuire versus occidentem, cum sit Cadesbarne in parte magis occidentali terrę Edom, vt declaratum est, ergo circuierunt versus orientem. [Ascenditque Aaron sacerdos in montem Hor iubente domino, & ibi mortuus est.] In mansione montis istius fuit mortuus Aaron, & non intrauit in terram promissionis, nec vidit illam, aut partem illius, cum non transierit Iordanem, nec etiam venerit in terram duorum regum Amorrhæorum, sed sepultus est in desertis Edom: dicitur autem quod ascẽdit in montem Hor, quia Israelitæ fixerunt castra apud montem; super ipsum autem nemo fixit castra, quia non erat locus conueniens. Cum autem debuit mori Aaron iussit Deus illi, quod ascenderet in montem, vt ibi moreretur, & tumularetur absente populo in præsentia Moysi, & Eleazari filii eius: iussit autem hoc Deus, quia Moyses, & Aaron deliquerunt contra dominum in Cades deserti Syn ad aquas contradictionis supra cap. 20. & 27. ideo dixit eis Deus, quod non introirent in terram Chanaan: sequenti autem mansione mortuus est Aaron. Moyses vero mortuus est post menses sex, scilicet, mense 11. anni eiusdem, vt colligitur Deuteronom. capit. primo. [Anno 40. egressionis filiorum Israel ex Aegypto.] Limitatur tempus, in quo mortuus est Aaron, scilicet, in anno 40. & hoc eodem mortuus est Moyses, cuius est causa, quia peccatum ipsorum fuit anno 40. non enim peccauerunt, sicut ceteri murmurando contra dominum anno secundo ab exitu de Aegypto, de quo supra capit. decimoquarto, sed in Cades deserti Syn ad aquas contradictionis supra capit. 27. & istud fuit anno. 40. exitus de Aegypto: ideo pro peccato non potuerunt mori ante annum. 40. [Mense quinto prima die mensis.] In hoc apparet, quod mortuus fuit Aaron ante Moysen ad minus per sex menses completos, quia Moyses anno. 40. egressionis de Aegypto mense 11. die prima mensis cępit exponere Deuter. vt patet Deuteronom. cap. primo. Sed ista expositio durauit ad minus per duos, vel tres dies, ergo iam erant completi menses sex a morte Aaron. Facta autem ista explanatione immediate Moyses mortuus est, vt colligitur Deuteronom. 31. iuncto 34. capit. vbi recitato Deuter. & tradito in manibus Leuitarum ascendit Moyses in montem, & mortuus est. Differt tamen inter mortem horum, quia Moyses vidit aliquam partem terræ promissionis, & per se illam acquisiuit, scilicet, terram duorum regum Amorrhæorum, supra cap. 21. Aaron autem non intrauit, nec vidit aliquid horum. [Cũ esset annorum 123.] His tribus annis excedebat Aaron Moysen, quia Moyses vixit annis. 120. Deut. capit. 31. & Aaron. 123. vt patet hic. Etiam ex his apparet, quod Moyses, & Aaron mortui sunt in eodem anno, quia Aaron natus fuit annis tribus ante Moysen, vt patet Exod. capit. 7. cum dicitur, quod in die, qua steterunt coram Pharaone erat Moyses annorum. 80. & Aaron 83. Sed cum mortuus est Aaron erat annorum 123. & Moyses. 120. ergo mortuus est vtetque anno eodem. sed prius Aaron, vt dictum est. [Audiuitq; Chananeus rex Ara.] Ista est gens, quę pugnauit

Quo tẽpore mortui sunt Moyses & Aaron

gnauit contra Israelitas in deserto,& bis pugnauit,scilicet primo in anno secundo ab exitu de Aegypto,cum fuerunt Israelitæ in Cadesbarne: nam Amalechitæ, & Chananæi descendentes de montibus percusserunt eos vsque Horma sup.c.14. & illi Chananæi sunt, qui erant sub Chananæo rege Arad,vt declaratum est.e.c. deinde pugnauerunt isti Chananæi contra Israelitas,& ceperunt prædam ex eis supra c.21. postea Israelitæ vouerunt domino vrbes populi illius,si traderet eas in manus Israel,qui postea posuerunt eas sub anathemate,vt patet.e.c. & ibi dicitur de Chananæo rege Arad,sicut hic. Iste enim erat princeps Chananæorum, & ob hoc vocatur rex Chananæus: terra autem eius vocabatur Arad, quæ non est de terra. 7. populorum Chananæorum,sed extra illam ad partem meridianam illius.Ideo Israelitæ,licet obtinuerunt terram istorum non habitauerunt in ea. habitauissent tamen si fuisset de promissa.

Quid audiuit Chananæus rex Arad post mortem Aaron. Quæst. VI.

Dicitur autem, quod iste rex Chananæus audiuit, & non dicitur quid audierit.Ra.Sal. dicit, quod audiuit, quod post mortem Aaron recesserat columna nubis desuper Israelitas,ideo putauit eos diuino auxilio destitutos,& pugnauit contra illos.Sed hoc falsum est, quia nubes non recessit post mortem Aaron:nam Exod.cap.13.dicitur,quod nunquam defuit eis columna nubis per diem, & columna ignis per noctem. Alii dicunt, quod audiuit Chananæus rex Arad,quod mortuus fuerat Aaron,qui erat summus sacerdos, & orabat pro populo: ideo ad inuadēdum Israel audacior fuit:nam immediate fecit bellum, contra Israel sup.cap.21.

Alio modo exponi debet,& conuenientius,quod audiuit rex Arad,scilicet venisse Israel per viam exploratorum apud terram ipsorum Chananæorum,ideo inierūt bellum contra Israel.Ista est sententia literæ nostræ supra. cap.21. cum dicitur, quod cum audisset Chananæus Rex Arad, scilicet venisse Israel per exploratorum viam, illud autem non habetur in Hebræo,sed suppletum est a scriptore nostro:idem habetur hic,sed non curauit tantam facere suppletionem: quod patet ex litera Hebraica, quæ habet eadem verba hic,& supra cap.21.& quia non exprimitur in ea quid auditum fuerit,Hebræi variè exponunt.secūdum tamen literam nostram manifestum est quid intelligi debeat,vt patet supra cap. 21. [Qui habitabat ad Meridiem in terra Chanaan.] Non erant isti Chananæi intra terminos illorum septem populorum, quos Deus promiserat Israelitis,sicut declaratum est supra cap. 14. sed erant apud illos & de genere ipsorum,sicut duo reges Amorrhæi non erant in terra Chanaan,quæ Iordane clauditur, & tamen erant de genere Amorrhæorum, qui erat vnus de septem populis:& dicuntur habitare isti ad meridiē in terra Chanaan,idest ad meridiem ipsius terræ Chanaan. Nam vltra latus meridianum habitabant isti cum Amalechitis supra cap.14.& tamen Amalechitæ etiā non sunt in terra Chanaan,sed habitabant ad partem meridianam.1.Regum 15. cap. [Venisse filios Israel.] Idest audiuit rex Chananæus quod Israelitæ veniebant,scilicet appropinquantes ad terram illorum Chananæorum:ideo ipsi exiuerunt in pugnā contra Israel putantes, quod vellet Israel occupare regiones illorum:sic enim iterum pugnauerant contra illos, vt patet supra cap.14.hic tamen solum intelligitur de illa pugna,quæ fuit supra cap.21.quia talia verba habentur hic, sicut ibi.Etiam quia supra cap.14.non fuit solum pugna Chananæorum contra Israel,sed Chananæorum,& Amalechitarum, vt patet ibidem. [Et profecti de monte Hor
34. castrametati sunt in Salmona.] Ista est mansio 34.& est vna de illis,quæ factæ sunt in circuitu terræ Edom. Et satis dici potest, quod in mansione ista, vel circa istam dedit Deus contra populum serpentes ignitos, qui percutiebant illum plagis magnis ad mortem: quousque Moyses posuit serpentem Aeneum,ad quem omnes respicientes sanabantur a morsibus.Fuit autem ista plaga post montem Hor supra cap.21. quia cum dicatur supra c. 20. de morte Aaron in monte Hor,dicitur in 21.cap.de serpentibus ignitis:& postea in eodem dicitur,quod post plagam serpentum venerunt in Ieabarim:ergo necesse est quod plaga ista fuerit inter montem Hor,& Ieabarim,sed solum sunt tres mansiones intermediæ,scilicet Salmona,Phinon, & Oboth, vt patet infra in litera:ergo in aliqua harum triū aut in omnibus fuit plaga serpentium. [Vnde venerūt in Phinon.] Ista est mansio 35. quæ videtur esse mansio serpentum, & est in circuitu terræ Edom: nam vsque ad Ieabarim non accesserunt ad terram Moab, vt patet infra. [Profectique 35.
de Phinon castrametati sunt in Oboth.] Ista est 36. mansio & est in circuitu terræ Edom:nam multo tempore circuierunt Israelitæ montem Seir, vt patet Deuteronom. cap.2.[Et de Oboth venerunt in Ieabarim.] Ista est mansio 37. in extremitate terræ Edom, & Moab. & ista fuit 36.
37. postquam cessauit plaga serpentum,vt patet supra cap.21. cum dicitur quod egressi filii Israel castrametati sunt in Ieabarim:& sicut non fuerunt serpentes in mansione ista, ita non fuerunt in Oboth:sed solum manent duę mansiones,scilicet Salmona,& Phinon:quia post cessationem serpentem venerunt Israelitæ in Oboth,vt patet supra.capit. 21.scilicet profectique filii Israel castrametati sunt in Oboth:& ante hoc dictum fuerat de percussione serpētum. [Quæ est in finibus Moabitarum.] Idest mansio Ieabarim est in confinio terræ Edom,& terræ Moab.Est namque ad partem orientalem terræ Moab,quia primo Israelitæ circuierunt montem Seir ad partem meridianam quousque ascenderent ad partem orientalem apud mare rubrum,& tunc circueuntes partem orientalem,scilicet a latere meridiano versus septentrionale venerunt in terram Moab.Satis hoc significatur Deuteronom. cap. 2. vbi cum dictum fuerit de circuitu montis Seir subditur:dixit Dominus ad me sufficit vobis circuire montem istum: ite contra acquilonem,& tunc habetur ibi quomodo venerunt ad terram Moabitarum, & castrametati sunt in Ieabarim: ergo Ieabarim est ad orientalem partem terræ Moab, & est in deserto.sic patet supra cap.21. scilicet. Vnde egressi fixerunt tentoria in Ieabarim in solitudine,quę respicit Moab contra orientalem plagam: & sic licet magno tempore circuierint Israelitæ montem Seir:tamen solum fecerunt mansiones quinque in circuitu illius,scilicet montem Hor,Salmona,Phinon,Oboth,Ieabarim. [Profectique de Icaba- 38.
rim fixere tentoria in Dibongad.] Hic incipit esse varietas in locis,quæ ponuntur hic tanquam mansiones, & supra cap.21.nam ibi ponuntur multa loca, de quorum quibusdam dictum est,quod erant mansiones coincidentes cum istis, quæ habentur hic:tamen vocantur aliis nominibus. De aliis vero diximus, quod non erant mansiones, sed loca, per quæ transierunt Israelitæ. Ista autem mansio Dibongad est in terra duorum regum Amorrhæorum: & secundum quosdam est vna dictio, scilicet quod sit aliquis locus vocatus Dibongad, apud quem Israelitæ castrametati sunt.

Alio modo dici potest,quod Dibon est nomen vrbis terræ regis Sehon,quæ olim pertinuit ad Moabitas:de qua etiam præcedenti cap.& Iosue cap.13.Gad est nomē vnius tribus de Israel:& dicitur Dibongad, idest ciuitas Dibon pertinens ad tribum Gad. Hoc autem quia tribus Gad cōstruxit illam ad ponendum ibi vxores,& filios præcedenti cap.tamen in diuisione data fuit ista ciuitas tribui Ruben, vt patet Iosue 13.cap. ponitur autem supra capit. 21. post Ieabarim torrens Zareth,qui est ante introitum terræ duorum regum Amorrhæorum ad partem orientalem:ad quē locum solum accesserunt aliqui de murmuratoribus: nemo tamen de ipsis, qui condemnati sunt in Cadesbarne transiit torrentem Zareth Deut.c.2. est autem ista mansio 38.& quamquam sit intra terram,quæ pertinuit ad Iudæos,computatur tamē mansio, quia semper vsque ad Iordanem describuntur mansiones,tanquam ibi esset finis iteneris,cum sit principium terræ Chanaan.

Vnde egressi castrametati sunt in Elmondeblathaim.] Ista est mansio 39. quæ est intra terram duorum regum Amorrhæorum in regno Sehon. Nam quamquam Israelitæ postquam fuerunt in terra illa mouerentur variè,cum irent ad diuersa loca ad pugnandum per totam terram illorum duorum regum:tamen castra non mouebantur cū eis,sed aliquando manebant hic,& aliquando alibi. & sic 39.

factæ

factæ sunt omnes mansiones, quæ habentur hic post Ieabarim vsque ad vltimã. [Egressique de Elmondeblathaim venerunt ad montes Abarim contra Nebo.] Ista est mansio 40. quæ fuit ad radices montis Abarim circa terram Moab: fuerunt enim olim isti montes totaliter in terra Moab: sed postea cum rex Sehon accepisset partem illius terræ, manserunt montes Abarim diuidentes terram Moabitarum, & duorum regum Amorrhæorum, & super istos montes ascenderunt rex Balac, & Balaam ariolus ad videndum castra Israel, & maledicendum inde illis: sunt autem magni isti montes, nam vsque ad Iordanem extenduntur: & in diuersis partibus accipiunt diuersa nomina: nam aliquando vocantur mons Phasga, & aliquando Nebo, & aliis nominibus: est autem vna pars illius montis Nebo, circa quam posita fuerunt nunc castra. De hoc etiam habetur Deuteronom. cap. 34 [Profectique de montibus Abarim transierunt ad campestria Moab.] Ista est mansio 41. quæ fuit in campestribus Moab, & est in terra regis Sehon. Vocantur autem campestria loca, quæ planiora sunt montibus: & tamen non sunt totaliter plana. In his campestribus fuerunt factæ duæ mansiones, de quibus patet infra, & vtraque dicitur esse in campestribus accipiendo largè campestria prout sunt loca extẽta a descensu montium Abarim, vsque ad Iordanem. Dicũtur autem ista esse campestria Moab, i existentia in terra Moab: quia licet illa terra esset tunc Sehon regis Amorrhæi: tamen ipse accepit eã de manu Moabitarum: supra c. 21. ideo mansit nomen primum terræ illi.

Alio modo potest dici, quod vocãtur campestria Moab, quia illa sunt apud quendam montem, scilicet Abarim, qui diuidit inter terram Moab, & regis Sehon: & denominantur campestria ab illo monte, cum descendant ab ipso, & ille mõs est Moabitarum: sed primus sensus est melior. [Super Iordanem contra Iericho.] Dicitur esse ista mansio super Iordanem, non quod sit coniuncta Iordani, quia vltra illam est alia mansio, quæ est magis coniuncta Iordani: & tamen illa non est penitus apud Iordanem, quia etiã vlterius est alius locus, in quo manserunt Israelitæ, licet nõ vocetur mansio: & hoc tempore Iosue, in ripa Iordanis: de quo Iosue cap. 2. sed dicitur esse super Iordanem, quia Iordanis est in vallibus: & ista mansio 41. est in descensu montis Abarim in loco eminentissimo, ideo Iordanis sub illa dicitur esse. Etiam dicitur de ista mansione, quod est cõtra Iericho, quia Iericho est ciuitas in terra Chanaan circa Iordanem: nulla enim magis coniuncta est Iordani. Vnde erat in conspectu montium Abarim. [Ibique castrametati sunt de Bethsimon vsque ad Belsethim.] Idest in istis campestribus ponuntur duæ mansiones, scilicet Bethsimon, & Belsethim: & dicitur ibi, idest in campestribus Moab castrametati sunt de Bethsimon vsque ad Belsethim, idest primo posuerũt castra in Bethsimon: deinde in Belsethim.

Est autem ista mansio 42. & vltima. In hac enim erant Israelitæ quando maledicere voluit illis Balaam: & quando venerunt ad eos virgines Moabitarum, & Madianitarum supra capit. 25. [In planioribus locis Moabitarum.] Idest ista mansio Belsethim erat in locis planioribus, quod dicitur de campestribus, quia illa continuantur a montibus Abarim vsque ad Iordanem, & pars prima campestrium est in locis asperis, quia ibi est descensus montis: pars vero secunda, quæ est apud Iordanem est in locis planioribus, cũ distet magis à montibus. In prima autem est Bethsimon, & in secunda Belsethim, & dicuntur planiora loca Moabitarum, non quod sint in terra Moabitarum, cum illa esset terra Iudeorum, quando ibi castrametabantur, & prius fuisset terra regis Sehon, sed quia primo fuit terra Moabitarum, mansit ibi nomen illud.

Bethsimon, & Belsethim an sint duo loca.

Dicunt autem aliqui quod Bethsimon, & Belsethim sunt duo loca, inter quæ claudebatur exercitus Israelitarum ab vno ad alium: & forte erant ibi tria vel quatuor milliaria terræ, quia multitudo magna erat hominum, pecorum, & iumentorum. Rab. Sal. dicit quod durabat ille exercitus per 12. milliaria: sed non est verisimile, quia erat dispositus in modo quadraturæ, vt declaratum fuit sup. c. 2. sed quidquid sit de magnitudine castrorum, non est sensus, quod castra Israel durabant de Bethsimon vsque ad Belsethim, sed quod castrametati sunt de Bethsimõ, vsque ad Belsethim, idest quod prius fixerunt castra in Bethsimon, deinde in Belsethim: alioquin darentur, quod essent 41. mansiones præcise. Sed falsum est: quia 42. ponuntur ab omnibus.

Quid dicat Nicolaus de tota ambulatione Iudæorum per desertum, quomodò fecerint mansiones: & an sit verum quod dicit.
Quæst. VII.

Circa istud dicit Nicolaus quod Israelitæ ambulauerunt omnes istas mansiones a primo anno vsque ad finem 40. exitus de Aegypto: sed differenter: quia in primo anno, & in principio secundi vsque quo missi fuerunt exploratores, transierunt Israelitæ quatuordecim mãsiones, octo scilicet a monte Hor vsque ad Iordanem: & tempore intermedio, quo fuerunt vagi in deserto ambulauerũt per omnes alias mansiones intermedias. Ponit autem fuisse mansiones primi, & secundi anni vsque Rethma, & quod inde missi sunt exploratores. Vult etiam quod omnes mansiones, quæ habentur de Rethma, quæ est 14. vsque ad mõtem Hor fuerunt post missionem exploratorum in anno secundo vsque ad annum 40. Sed ista falsa sunt: præsupponitur enim, quod missi sunt exploratores de Rethma, sed falsum est.

Causa erroris est, quia supra capit. 13. dicitur quod missi sunt exploratores de deserto Pharan, & tamen in illud venerunt post Aseroth, vt patet eod. cap. sed post Aseroth venerunt in Rethma, sed veritas est, quod missi sunt exploratores de Cadesbarne: sic enim patet Iosue c. 14. sed quia Cadesbarne est in deserto Pharan, vt patet supra capit. 13. dicuntur missi de deserto Pharan cum missi sunt de Cadesbarne.

Item patet hoc Deuteronom. cap. 1. vbi ponitur Cadesbarne, de quo missi sunt. & supra 13. cap. dicitur quod venerunt in Cades: ergo idem locus est, de quo missi sunt, & ad quem redierunt. Item supponitur hic, quod in tempore, quo ambulauerunt vagi, transierunt de Rethma vsque ad montem Hor. Sed hoc est cõtra literam Deuteronom cap. 2. vbi dicitur quod tempus, quo ambulauerũt vagi de Cadesbarne vsq; ad transitũ torrentis Zareth fuit 38. annorum: & nunquam ipsi vagati sunt, nisi in istis 38. annis: ergo vagatio incæpit a Cadesbarne, quæ est per 18. mansiones post Rethma. Fuit autem ordo, quod Israelitæ ambulauerunt in primo anno vsque ad desertum Sinai, & in secundo in paruo tempore ambulauerunt a monte Sinai vsque Cadesbarne, in quo sunt mansiones 22. deinde incæperunt vagari post reditum exploratorum: & hoc fuit vsque ad principium anni 40. Prior autem positio Nicolai erat ipsius Rab. Sal. quem Nicolaus sequitur ad literam. [Vbi locutus est Dominus ad Moysen.] Scilicet in mansione vltima in Belsethim locutus est Dominus ista, quæ sequuntur.

Præcipe filijs Israel, & dic ad eos: Quando transieritis Iordanem intrantes terram Chanaan, disperdite cunctos habitatores terræ illius: confringite titulos, & statuas comminute, atque omnia excelsa vastate, mundantes terram & habitantes in ea. Ego enim dedi vobis illam in possessionem, quam diuidetis vobis sorte. Pluribus dabitis latiorem, & paucioribus angustiorem. Singulis vt sors ceciderit, ita tribuetur hæreditas. Per tribus & familias possessio diuidetur. Sin autem noluerit is interficere habitatores terræ: qui remanserint, erunt vobis quasi clani in oculis, & lanceæ in lateribus, & vexabunt vos in terra habitationis vestræ: & quidquid illis cogitaueram facere, vobis faciam.

Præcipe filiis Israel.] Hic ponitur secundum huius cap. in quo præcepta dantur, & dicitur. [Præcipe filiis Israel, & dic ad eos.] Idest denuncia illis hoc per modum præcepti obligatiui. [Quando transieritis Iordanem.] Istud præceptum est pro terra Chanaan, ad quam transituri erant iudæi, & moraturi ibi, scilicet quod destruerent habitatores, & idola, & quamquam dicatur de transitu Iordanis, etiam intelligitur ante tempus istud in terra duorum regum, Amor-

præcepta data filijs Israel in vltima mãsione.

UNIVERSIDAD DE MURCIA

Amorrhæorum. Nam illa pars pertinebat ad terram promissionis, sicut terra Chanaan, ideo Iudæi debebant delere omnes habitatores terræ illius, & confringere idola, sicut factum est: sed solum dictum fuit de terra Chanaan, quia quando Israelitæ manebāt in Belsethim, & data sunt ista præcepta fuerat iam capta terra duorum regum Amorrhæorum, & occisi habitatores atque confracta idola, ideo de eo quod præcesserat non poterat dari lex, sed transitus in terram Chanaan nondum fuerat, ideo conueniebat lex pro illo tempore: etiam quia dum Israelitę fuerunt in terra duorum regum Amorrhæorum, Moyses viuens erat: vnde non oportebat dari præceptum pro his, quia sine præcepto ipse faceret hoc. Post transitum autem Iordanis, Moyses non poterat superuiuere, secundum Dei sententiā Deuteronom. cap. 4. ideo dāda erat lex. [Intrantes terram Chanaan.] Dicitur hoc, quia post transitū Iordanis sequebatur terra Chanaan: est enim Iordanis terminus orientalis terræ illius, vt patet sequen. cap. nunc autem cum essent Israelitæ in terra duorum regum Amorrhæorum, non dicebantur esse in terra Chanaan, quia licet isti duo reges essent de terra Chananæorum, quia erant Amorrhæi: tamen non erant in terra Chananæorum, cum essent extra antiquos terminos terræ Chanaan. Ponuntur autem isti termini Gen. 10. cap. & magis determinate seq. cap. Dicitur autem terra Chanaan non specialiter a populo Chananæo, qui est vnus de septem, sed generaliter ab omnibus septem populis, qui vocantur communi nomine Chananæi. [Disperdite cunctos habitatores regionis illius.] Idest occidite omnes tam masculos, quam fœminas, paruulos, & veteres. erat enim hoc speciale in terra, quam Iudæi accepturi erant in possessionem, quia cum pugnarent cōtra aliquam de aliis gentibus, siue illæ gentes vellent gratis subiici Iudæis, siue non, solum poterant occidere viros pugnatores: fœminarum autem nullam occidebant, nec paruulos: sed accipiebant in seruos. Sic patet Deuteronom. capit. 20. in terra autem Chanaan debebant occidere omnes tam masculos, quam fœminas a sene vsque ad paruulum, vt patet eod. cap.

Quare Deus iussit, quod occiderentur omnes Chananæi tam magni, quam paruuli.
Quæst. VIII.

QVæret aliquis, quare fiebat vniuersalis mors in Chananæis. Respondendum est quod triplex ratio erat, quare in his fieret mors vniuersalis, & non in aliis gentibus.

1. ratio. Prima est, quia peccata istorum magis quam peccata aliarum gentium vicinarum creuerant: vnde peccata patrum demeruerant filios non viuere: maximè quia Deus nouerat nullum de illis (vt communiter dicam) ad eum pertinere: sciebat enim eorum extrema in malo concludenda. De infantibus loquor, quorum nullus vitam æternam adipisci poterat, quia originali peccato obligati, liberi arbitrii actum nullum adhuc habuerant, quo vita æterna digni iudicari possent: nec etiam eos parentum fides adiuuabat ad deletionem maculæ originalis, cum parentes infideles essent. Adulti autem de Chananęis, qui gladio perierunt nobis in dubio sunt: potuerunt enim esse inter eos aliqui viri iusti, qui vitam æternam consequerentur: plurimos enim gentilium ante prædicationem euangelii credimus hoc modo vitam æternā fuisse assecutos: quia quantum ad fidem solum obligabātur credere, quod Deus est, & quod in se sperantibus remunerator sit, Ad Hebræos c. 11. Ista autē faciliter sciri possunt. quia naturaliter cognoscuntur: Ad Romanos c. 1. scilicet inuisibilia Dei per ea, quæ facta sunt a creatura mundi intellecta conspiciuntur: sempiterna quoque virtus & deitas.

Quòd antiqui p fidem Dei poterant saluari.

Intantum autem ista naturalis cognitio valet, vt aliqui propter defectum credulitatis perierint, quia quod notum est Dei, manifestum est illis. Patet eod. c. maxime autem, quia inter istos Chananæos, scilicet in extremitate terræ Chanaan, & terræ Edom dicunt fuisse beatum Iob. Sepulchrum namque eius in magna veneratione apud Iordanem in terra Chanaan demonstratur. Sic namque multi alii gentiles esse potuerunt. Et credendum est, quod fuerunt. De quibus declaratum est latius in libro nostro de quinque metaph. paradoxis. in parad. 5. in particula, quæ volauit: potuerāt igitur hoc modo multi de Chananæis salui esse. De rarissimis tamen hoc credi debet: nam isti populi erant maximè peccatores dediti omni immunditiæ libidinis: erant quippe concubitores masculorum, pecorum, & iumentorum: & cum sororibus, aliisque coniunctissimis personis. De his & aliis generibus impudicitiæ eorum patet Leuit. 18. cap. unde concluditur in fine. cap. Omnia hæc fecerunt accolæ terrę huius, qui fuerunt ante vos, & polluerunt eam: cauete ergo, ne & uos similiter euomat cum paria feceritis, sicut euomuit gentem, quæ fuit ante uos: signans quod ibi fuit maxima peccatorum multitudo: unde tempore Abrahæ uel Isaac non fuit data eis terra ista, quia nondum iniquitates Chananęorum tantum creuerant, ut demererentur occidi, & terram perdere. Sic dicitur Gen. 15. c. Nondum impleta sunt peccata Amorrhęorum usque ad presens tempus.

De vitijs spurcissimis Chananęorū

Secunda ratio quare tota ista gens debuit occidi, erat quia in terra illa moraturi erant Iudęi, & si ibi manerent aliqui de Chananęi possent eos ad idolatriam, & alia uitia trahere, ideo prohibebantur ducere uxores de mulieribus terrę illius: Exod. 34. c. & Deut. c. 7.

2. ratio.

Tertia ratio est, quia si aliquæ gentes de Chananęis relinquerentur in terra, insurgerent postea contra Iudeos. Sic patet infra, scilicet erunt uobis quasi claui in oculis, & lanceæ in lateribus, & aduersabuntur vobis in terra habitationis vestræ: & sic factum est, quia cum Iudæi non expulissent omnes Chananæos de terra, ipsi postea repugnabant contra illos, vt patet in libro Iudicum, & Regum.

3. ratio.

Et confringetis titulos.] Idest frangite imagines. Tituli dicuntur lapides erecti in venerationem Dei veri, vel idolorum. & differūt tituli a statuis, quia statuæ sunt lapides, vel ligna aut metalla lineata ad figuram alicuius rei, quæ colitur, siue viuentis siue non viuentis. Titulus autem est lapis impolitus. Isti tituli aliquando erigebantur ad Dei reuerentiam, vt patet de titulo, quem erexit Iacob, de quo Genes. 28. dicitur: Surgens mane tulit lapidem, quem suppossuerat capiti suo: & erexit in titulum fundens oleum desuper. Et iterum ibidem: Et lapis iste, quem erexi in titulum vocabitur domus Dei. Aliquando autem titulus accipitur pro lapidibus, qui ponuntur ad significationem alicuius idoli: sic patet Leuit. capit. 26. cum dicitur: non facietis vobis idolum, nec sculptile: nec titulos erigetis: nec insignem lapidem ponetis in terra vestra, vt adoretis eum. Aliquando autem vocatur titulus quicunque lapis, vel alia res erecta ad memoriam alicuius præteriti: sic enim dicitur Gen. 35. scilicet mortua est Rachel, & sepulta in via, quę ducit Ephrata: erexitque Iacob titulum super sepulchrum eius: Hic est titulus monumenti Rachel vsque in præsentem diem. Accipitur autem hic titulus secundo modo, vt pertinet ad idolatriam. [Et statuas comminuite.] Comminuere est in partes minutas frangere: sic enim futurum erat de statuis, scilicet vt in partes valde minutas frangerentur. Hoc autem erat, vt nō non maneret aliquid, quod haberet vim repræsentatiuam statuæ.

Titulidifferunt a statuis.

Atque omnia excelsa vastate.] Dicuntur excelsa altaria, vel quæcunque ædificia facta in montibus altis ad cultum idolorū, vel Dei: colebantur enim apud antiquos dij in montibus excelsis, & locis separatissimis: quod propter duo accidebat. Primo quia reputabantur loca illa religiosiora, & conuenientia sacris deorum. Secundo quia quidam dij erant, quorum sacra erant turpia, sicut sacra dei Priapi: ideo in locis separatis, scilicet in montibus inter condensas arbores optimè fiebant. Talia enim ibi agebantur, quæ alibi fieri pudor esset: vnde si aliquando contingeret sacra dei Priapi fieri intra vrbem, fiebant in subterraneis locis: sic enim apud Iudæos vsitatum fuit: nam Asa rex amouit matrem suam Maacha, ne esset princeps in sacris Priapi, & in luco eius, quem consecrauerat, subuertitque specum eius, & confregit simulachrum turpissimum. 3. Regum 15. cap. erant autem ista excelsa apud Gentiles nimis in vsu: nam supra cap. 22. dicitur quod rex Balac duxit Balaam ad excelsa Baal, ideſt ad loca excelsa,

Dij apud antiquos colebantur in locis excelsis & separatis duab. rationibus.

in

in quibus colebatur Baal: & iterum de excelsis Phegor dicitur supra 23. c. Apud Iudæos erant quoque ista excelsa, sed diuersimode, quia aliqui colebant Deum verum in excelsis, alij autē colebāt: idola sed vtrūque erat prohibitum, cum non liceret fieri sacrificium Deo extra atrium tabernaculi: Leuit. cap. 17. Quòd autem etiam coleretur Deus verus in excelsis patet, quia 4. Regum 23. dicitur de Iosia rege, quòd contaminauit omnia excelsa, in quibus sacrificabant sacerdotes de Gabaa vsq; Bersabee: & postea dicitur: Verumtamen nō ascendebant sacerdotes excelsorum ad altare Domini in Ierusalem, sed tantum comedebant azyma in medio fratrum suorum. Si tamen isti sacerdotes excelsorum essent sacerdotes idolorū non permitterentut viuere, & comedere inter alios sacerdotes Domini: præcipuè quia dicitur eod. cap quod deleuit de terra aruspices, qui positi erant ad immolandum diis, & signis cœli. Et iterum dicitur, quod Iosias occidit omnes sacerdotes excelsorum, qui erant ibi super altaria, & combussit ossa humana super ea præalleg. capit. excelsa tamen quæcunque essent, destrui debebant. Nam si essent excelsa, in quibus colerentur dæmones destrui debebant, quia cultus iste soli Deo impendendus erat: si vero excelsa, in quibus coleretur Deus verus, destrui debebant: quia licet coli Deum licitum sit, tamen locus illicitus erat, cum Deus iussisset, quod non immolaretur quidquam extra atrium tabernaculi, & quicunque immolasset, esset reus mortis, tanquam si sanguinem effudisset Leuit. cap. 27. vn de reges Israel, & Iudæ quando erant boni, dicitur de illis quomodo facerent multa opera laudabilia: & tamen subditur, quod excelsa non abstulit: de optimo autem rege dicitur, quod excelsa demolitus est. De primo habetur 4. Regum 25. cap. de secundo Regum 24. cap. & per processum tertij, & quarti Regum. Vnde de Iosia, qui optimus fuit inter reges Iuda dicitur, quòd destruxit excelsa. 4. Reg. 24. cap.

Mundantes terram.] Ideſt tolletis omnem immunditiam idolorum de terra. Etiam cum hac fiebant multę immunditiæ libidinum: potissimū in sacrificiis Priapi. Ablato autem cultu idolorum tollebatur occasio aliarum immunditiarum.

Et habitantes in ea.] Ideſt habitabitis in terra illa, cum eam mundaueritis, scilicet, quia alias non possetis habitare in ea mundè. [Ego enim dedi vobis illam in possessionem.] Istud est redditiuum causæ superiorum, scilicet debetis eam mundare curantes de illa tanquam vestra, quoniam vestra est, cum ego dederim eam vobis in possessionem, ideſt vt possideatis in æternum. Vel refertur ad illam particulam: & habitantes in ea scilicet, quod habitabitis in terra ista, eo quòd vestra est, & ego assignauerim illam vobis in possessionem ad habitandum.

Quam diuidetis vobis sorte.] Ideſt inter omnes vos diuidetur terra ista per sortem, intelligendo de nouem tribubus, & dimidia, quia duæ tribus, & dimidia iam acceperant possessionem suam in terra duorum regū Amorrhæorum: & nihil vltra accepturæ erant, vt ipsæ confessæ sunt præced. capit. scilicet nec quidquam querimus trans Iordanem: quia iam habemus possessionem nostram in orientali eius plaga. De sortibus autem quid operentur, & an habeant aliquid efficaciæ, & quare Deus iubebat Iudæis, vti sortibus circa ista declaratum est Leuit. c. 16. & supra 26.

Pluribus dabitis latiorem: paucioribus autem angustiorem.] Scilicet terra diuidenda erat per tribus, & familias, sed non erant omnes tribus æquales, nec familiæ: ideo nō erat danda æqua portio, sed secundum differentiam multitudinis, & paucitatis. Quomodo autē ista stare possint, quòd per sortem omnia diuidantur, & tamen quod cuilibet familiæ & tribui secundum multitudinem, & paucitatem detur conueniens portio, declaratum est supra 26. cap. & magis Iosue 15. cap. [Singulis, vt sors ceciderit, ita tribuetur hæreditas.] Ideſt cum positæ fuerint sortes, siue aliquibus multum de terra prouenire videatur, siue paucum, nihil erit immutandum: sed sicut sors dederit, ita tribuetur, & hoc quia sors erat regula certissima, cum dirigeretur a Deo ad hoc, quòd eueniret isti, vel illi, vt declaratum est supra cap. vigesimo sexto, & Iosue 15.

Per tribus, & familias possessio diuidetur.] Ideſt terra, quæ accipienda est in possessionem diuidetur primo per tribus, & postea per familias. Nam cum in terra Chanaan accepturæ essent possessionem solum nouem tribus, & dimidia, diuidenda erat terra primo in decem partes tanquam inæquales: deinde cum in qualibet tribu sint multæ familiæ, vt patet supra capit. vigesimosexto, diuidi debebat possessio cuiuslibet tribus in tot partes, quot erāt familiæ tribus illius: & si essent familiæ æquales in multitudine, erant partes æquales: in omnibus tamen his sors ponebatur.

Sin autem nolueritis interficere habitatores terræ.] Iusserat Deus Israelitis, quod occiderent omnes habitatores terræ: si autem nollent sequeretur inconueniens, quod habetur hic: & istud erat in pœnam datum Iudæis: fuit autem postea secutum, quod Israelitæ noluerunt expellere omnes Chananæos, quos poterant de terra, sed multos eorum acceperunt tanquam tributarios. De his patet Iosue. cap. 17. & 16. & Iud. cap. 1. de filijs Ioseph, & Manasse, & Ephraim: qui non deleuerunt Chananæos, sed acceperunt eos in tributarios.

Qui remanserint erunt vobis quasi claui in oculis, & lanceæ in lateribus.] Ideſt illi qui manserint de stirpe Chanaan facient mala hæc. Et dicitur de residuis, quia non erat verisimile, quod Israelitæ relinquerent omnes Chananæos sine bello, quia tunc non possent habitare in terra eorum, cum alij non concederent: sed aliquos eorū occisuri erant: reliqui vero, quia pauci essent non possent prævalere contra Iudæos: & isti traderent se in tributarios Iudæis, in quibus possent peccare Israelitę relinquendo eos. Dicitur autem erunt vobis, tanquam claui in oculis, scilicet semper vos infestando, et pungendo ad eruendum oculos, & lanceæ in lateribus, s. ad pungendum, et transfigendum, quasi dicat non permittent vos quietos in terra, sed semper solicitabunt pugnis: idem repetit Iosue, licet per alia verba admonens, quòd expellerentur gentes illæ de terra Chanaan Iosue cap. 23. scilicet. Erunt vobis in foueam, & laqueum, et offendiculum ex latere vestro, et sudes in oculis vestris.

Et aduersabuntur vobis in terra habitationis vestræ.] Ideſt licet vos maneatis in terra vestra, tamen adhuc in ea non relinquent vos quietos: sed semper aduersabuntur, & meritò quia vos domesticos hostes vobis relinquitis: sic enim factum est: nam sæpissimè insurgebant gentes istæ relictæ contra Iudæos, & affligebant eos plaga magna, potissimè cum recessissent a Deo: quia tunc tanquam ministri illius prævalebant gentes istæ contra Iudæos. Sic enim patet sæpissime tempore Iudicum, cum Iudæi subditi sunt dominio Chananæorum, vt patet ex processu libri Iudicum. Sic etiam tempore Regum Israel: nam pugnabant contra eos Philisthiim, qui erant de genere Chananæorum, & relicti fuerant in terra. Nam toto tempore Saulis fuit bellum potens contra Philisthijm. primo Regum c. 14. Dauid quoque tempore regni sui pugnauit cōtra eos, et tulit dominium, quod habebant super Israelita tributarios eorum, et ipse è contrario fecit eos tributarios. 2. Reg. cap. 8. tempore autem Salomonis iam istæ gentes non repugnabant, quia subditæ erant. 2. Paralipom. cap. 8. ideo tempore posteriorum regum non legitur, quòd pugnauerint Philisthiim contra Iudam, vel Israel.

Et quidquid illis facere cogitaueram vobis faciam.] Ideſt omnes pœnas, et mala, quæ illaturus eram super eos inferam super vos. Deus enim adiuturus erat Iudæos ad expellendum de terra Chanaan gentes illas, & facturus erat illis mala, scilicet tradendo ipsos in manus Iudæorū. Nunc autem quia Iudæi deliquerunt nolentes obedire Deo excludendo gentes illas, tradidit eos sæpe in manus illarum gentium, vt patet ex dictis; reliquerunt autem Israelitæ multos de Chananæis cupiditate tributorum, vt patet de filiis Ephraim, & dimidia tribu Manasse: Ios. 16. et 17. cap. & Iudicum cap. 1.

UNIVERSIDAD DE MURCIA

Gentes Chananæorum relictæ sunt in terram Chanaan: partim ex Dei voluntate: partim ex Iudæorum negligentia. Quæst. IX.

A

IStæ tamen gentes partim manserunt ex Dei voluntate, & præcepto, partim ex Iudæorum iniquitate.

Primum patet quia dato quod Iudæi voluissent a principio in ducatu Iosue excludere omnes Chananæos de terra, non potuissent, immo peccarent si vellent, quia Deus hoc vetuerat Exodi 23. capit. & Deuteronom. 7. scilicet non eiiciam eos a facie tua anno vno, ne terra in solitudinem redigatur: & crescant contra te bestiæ: paulatim expellam eos a conspectu tuo, donec augearis, & possideas terram: & ideo quando Iosue pugnauit contra Chananæos cessante eo a pugna, manebat adhuc latissima regio Chananæorum non subdita Israel, de quo Iosue capit. 13. sed adhuc non peccabant Iudæi non pugnantes contra gentem illam: sed potius exequebantur mandatum Domini nolentes terram vno anno acquirere, sed successiuè quousque augerentur, & ob hoc Deus dixit: ego sum, qui delebo gentes istas a facie tua, Iosue capitulo decimotertio. postea autem relictæ sunt gentes in terra ex iniquitate Iudæorum: nam licet a principio non possent sibi subiicere, nec deberent omnes gentes Iosue capit. 17. & Iudicum capitulo primo. tamen cum postea paulisper confortati sunt, prævaluerunt contra gentes: noluerunt tamen excludere de terra, sed fecerunt eas tributarias prælegato capitulo. postea autem merito huius iniquitatis, quamquam vellent aliquando Iudæi subiicere sibi gentes illas, non valebant, quia a principio cum potuissent, noluerunt. Quia tamen ad Deum pertinet, vt ea, quæ ex nobis mala sunt per immensam sapientiam suam ad aliquem bonum vsum conuertat, ita vt non sit aliquid in toto orbe, nec in actionibus humanis, quod directe, vel indirectè non tendat in bonum, iuxta Boetium de consolatione lib. quarto prosa 6. Quamquam Iudæi malum egissent relinquendo gentes istas in terra sua, tamen Deus conuertit hoc ad aliquod bonum, scilicet ad duos fines conuenientes.

Chananæi inter Iudæos duab. rationib. reliquũtur

Primo ad correctionem Iudæorum, scilicet, quod quando conterterentur ad idola, gentes illæ, quæ erant in terra ipsorum insurgerent contra eos, & affligerent, & sic cogerentur clamare ad Deum, vt eriperet eos de manu illarum, & colerent ipsum: sic patet Iudic. capitulo secundo, scilicet Quia irritum fecit gens ista pactum meum, quod pepigeram cum patribus eorum, ego non delebo gentes, quas dimisit Iosue & mortuus est, vt in ipsis experiar Israel, vtrum custodiant viam Domini, & ambulent in ea, sicut custodierunt patres eorum, an non.

Secundus finis fuit ad vtilitatem Iudæorum: nam ipsi si viuente Iosue subiecissent sibi omnes gentes Chananæorum, nulla eis in posterum relinquerentur bella. vnde præ defectu exercitii desides, & inertes hærent, & inepti ad omne bonum, multumque recedentes a perfectione virili, cuius actus magis proprius est pugnare: reliquit ergo Deus aliquas gentes Chananæorum in terra Iudæorũ, cum quibus posteri eorum possent habere consuetudinem præliandi: & sic non degenerarent a probitate virili: noluit tamen dimittere valde multas gentes, ne istæ pro robore suo possent sibi subiicere Israel.

De hoc Iudic. cap. 3. Hę sunt gentes, quas Dominus dereliquit, vt eruditet in eis Israelem, & omnes qui non nouerant bella Chananæorum: & postea discerẽt filii eorum certare cum hostibus, & habere consuetudinem præliandi: ista autem ad bonum Iudæorum erant, quæ non fuissent, nisi gentes istæ relinquerentur in terra: non tamẽ tollitur ex hoc, quin Israelitæ peccauerint relinquendo eas, quia bonum quod postea est secutum, non prouenit ex opere eorum, sed ex conditione Dei ordinantis in bonum omnia, etiam si mala sint.

B

C

D

E

CAP. XXXIV.

Termini terræ promissionis

LOcutusque est Dominus ad Moysen, dicens: *Præcipe filiis Israel, & dices ad eos: Cum ingressi fueritis terram Chanaan, & in possessionem vobis sorte ceciderit, his finibus terminabitur. Pars meridiana incipiet a solitudine Sin, quæ est iuxta Edom, & habebit terminos contra orientem mare salsissimum. Qui circuibunt australem plagam per ascensum Scorpionis, ita vt transeant in Senna, & peruenient ad meridiem vsque ad Cadesbarne, vnde egredientur confinia ad villam nomine Adar, & tendent vsque Asemona. Ibitque per gyrum terminus ab Asemona vsque ad torrentem Aegypti: & magni maris littore finietur. Plaga autẽ occidentalis a mari magno incipiet, & ipso fine claudetur. Porro ad Septentrionalem plagam a mari magno termini incipient, peruenientes vsque ad montem altissimum, a quo venient in Emath, vsque ad terminos Sedada: ibuntque confinia vsque ad Zephrona, & villã Enan: Hi erunt termini in parte Aquilonis. Inde metabuntur fines contra orientalem plagam de villa Enan vsque Sephama, & de Sephama descendent termini in Rebla contra fontem Daphnim. Inde peruenient contra Orientem ad mare Cenereth, & tendent vsque ad Iordanem, & ad vltimum salsissimo claudentur mari. Hanc habebitis terram per fines suos circuitu.*

Locutus est.] Secundum quosdam incipit hic capit. secundum alios incipit supra. [Præcipe filiis Israel.] Et vtrunque esse potest: quia vtrobique noua sententia incipit. hic tamen communius assignatur capitulum. In superioribus egit Legislator de mansionibus, per quas deuenerunt Israelitæ in terram promissionis. Hic ponit terminos eius, & capita diuisionis, & tanguntur duo: primum quos terminos terra ista habeat. secundum quibus diuidi debeat, ibi. [Præcepitque Moyses.

An ista consequantur superiora. Quæst. I.

CIrca primum de hoc sicut de cæteris dubitari posset: an istud capitulum habeat ordinem consequentem ad superiora, vel sit facta aliqua trãspositio ordinis. Satis autem dici potest, quod consequenter se habeat ad superiora: nam hic dantur duo præcepta Moysi, scilicet, qui termini sint terræ Chanaan, & qui eam diuidere debeant. Istæ autem sunt dispositiones populi transire volentis in terram illam, ideo videtur quod paulo ante transitũ data fuissent, & sic erit ordo consequens ad præcedentia: potissimum, quia omnia, quæ habentur in scriptura, debent intelligi esse sub ordine consequenti, nisi contrarium pateat aliunde, quia alias daretur incertitudo in toto ordine procedendi.

Locutus est Dominus ad Moysen.] Istud generale erat sicut in cæteris, quia præcepta non dabantur toti populo in voce angeli, cum hoc solum fuerit semel, scilicet in monte Sinai, sed Moyses a Deo recipiebat in secreto leges, & deinde toti populo proponebat.

Vbi fuerũt data ista præcepta.

Vbi autem fuerint data ista præcepta. Responderi potest, scilicet, quod in sanctuario super propitiatorium potuerit a Deo recipere, quia ibi loquebatur ei eus, ideſt angelus eius Exodi cap. 25. & supra cap. 7. potuit etiam audire ad ostium tabernaculi, quia ibi ei eus se locuturũ promisit Exod. cap. 29. hoc autem erat, quia descendebat in columna nubis Angelus Domini ad locum illum, & loquebatur supra c. 12. poterat etiam audire vocem istam extra castra in multis locis, apparente sibi Domino. Posset etiam dici quod Moyses recepisset ista in reuelatione nocturna, scilicet per somnium, sicut accipere solebant alii prophetæ de quo supra cap. 12.

In qua mansione audiuit Moyses præcepta, quæ consequuntur. Quæst. II.

QVæretur vlterius dato quod Moyses audiuisset verba ista in voce, in quo loco audierit: accipiendo locum

cum large pro mansione, in qua castrametarentur Israelitæ. Et dicendum quod fuerunt dicta ista in mansione vltima Israelitarum, scilicet in planioribus locis terræ Moab in Belsethim. Nam cum dictum sit quòd istud capitulũ, habet se consequenter ad præcedentia, sed omnia præcedentia ex cap. 22. vsque huc pertinent ad vltimam mansionem, vt in principijs eorum declaratum est: ergo etiã istud pertinebit ad illam. Item cum dicitur sequenti cap. hæc quoque locutus est Dominus ad Moysen in campestribus Moab. ideo oportet quòd ea, quæ ante ipsa erant, facta fuissent in campestribus Moab, quia alias non diceretur, Hæc quoque. sed campestria Moab sunt vltima mansio, vt patet præcedenti capit. ergo in vltima mansione dicta sunt hæc.

Præcipe filijs Israel.] Hic datur primo tota terræ limitatiò in terminis suis, & dicitur: Præcipe, ideſt declara, quia istud non erat præcipere, cum non esset aliquid agibile, quod termini essent hic, vel ibi: vel accipiuntur termini proprie: & tunc est sensus præcipe filius Israel, scilicet ne contendant habere amplius de terra, quam ego eis assigno sub his terminis.

Cum ingressi fueritis terram Chanaan.] Dicitur hoc, quia nondum ingressi fuerant: nam erant nunc in terra duorum regum Amorrhæorum, quæ non computatur de terra Chanaan: quod patet, quia terminus orientalis eius ponitur Iordanis infra in litera. sed post mortem Moysi transierunt Israelitæ Iordanem Iosue cap. 3. Ideo nondum introierant in terram Chanaan: & dicitur quando ingressi fueritis, quia antequam ingrederentur, non poterant habere plus vel minus de terminis terræ Chanaan: postquam autem ingrederentur, possent illos transgredi præuaricando, vel intra illos manere, implendo præceptum: ideo pro terra illa solum dabantur: dicebatur autem terra ista, terra Chanaã, non quidem quòd solum in ea essent Chananæi, quia etiam erant Chananæi in terra duorum regum Amorrhæorum: sunt enim Amorrhæi vnus de septem populis Chananæorum: & isti obtinuerunt duo regna ad orientalem partem Iordanis, accipiendo partem regni Moab, & partem regni Ammon, vt declaratum est supra vigesimoprimo, & Iosue cap. decimotertio. erant etiã alij Chananæi in terra Arad ad meridianam partem terræ Chanaã supra capitulo vigesimoprimo, & præcedenti capit. cum quibus pugnauerunt Israelitæ terram eorum ponentes sub anathemate. Erant autem isti de genere aliorum Chananæorum: sed terra sua erat extra terram istam, quæ nunc designatur, vt declaratum est eisdem capit. sed vocatur ista terra Chanaan, quia a principio in hac solum habitauerunt Chananæi: postea autem dilatauerunt se occupando loca aliarum gentium, sicut patet de Amorrhæis, qui occupauerunt terram Moabitarum, & Madianitarum.

Et in possessionem vobis sorte cecideritis.] Dicitur hoc, quia terra illa diuidenda erat per sortes, vt præcedenti capit. iubetur: & post hoc moraturi erant Iudæi ibi. dicitur autem de diuisione, quasi dicat quando terram istam diuidere debueritis per sortes, nescietis quãtum est quod cadere sub diuisione, ideo habebitis istos terminos, qui sequuntur, & sic scietis quid est, quod sorte diuidere debeatis. Vel potest dici hoc ad instruendum Iudæos, ne pugnarent contra omnes gentes quando introirent in terrã Chanaan: sed solum contra eas, quæ his finibus claudebãtur, quia contra alias non adiuuaret Deus Israelitas ad pugnam: sicut dicitur de Idumæis, Moabitis, & Ammonitis Deuteronomij capitulo secundo, non pugnetis contra eos, quia non dabo vobis de terra eorum quantum vnius pedis potest calcare vestigium. Poterant tamen Iudæi interdum pugnare contra gentes extra terram Chanaan, sicut frequenter pugnauit Dauid contra Moabitas, Ammonitas, & Idumæos: quia gentes istæ offensam forte intulerãt Israelitis, sed cum pugnarent Israelitæ contra gentes extraneas, non erat eis idem bellum, quod cõtra Chananæos, quia non accipiebant terram eorum ad habitandum, nec occidebant omnes sicut fiebat in Chananæis; sed si sponte se gens traderet Iudæis, efficiebatur illa ciuitas tributaria Iudæorum: si autem resisteret eis pugnando occidebantur omnes viri pugnatores, fœminæ autem, & paruuli reseruabantur in seruos, & ancillas: Deut. cap. 20. ciuitas tamẽ

F nunquam pertinebat ad Iudæos. Nam primo modo manebãt gentes tributariæ in vrbe illa, quæ a principio habitauerant. Secundo modo delebatur vrbs, sed Iudæi non habitabant in ea, quia non licebat eis ire extra terram Chanaan ad habitandum.

His finibus terminabitur.] Ideſt habebit terminos istos qui sequuntur, & ponuntur hic termini ex omni parte, scilicet ex quatuor lateribus.

Pars meridana.] Hic incipit primus latus descriptionis huius, & est a parte meridiana, in qua habitabat tribus Iudę quoniam sortei ei contigit Iosue decimoquinto. ideo quando describuntur loca, quæ erant in latere meridiano illius sortis ponuntur eadem, quæ habentur hic, vt patet comparando hic, & Iosue cap. 15.

Incipiet a solitudine Sin.] Cum describatur hic latus G meridianum, ponuntur loca illius, & quia clauditur istud latus inter orientale, & occidẽtale incipit descriptio a parte orientali: & hoc est in solitudine Sin, ideſt in principio solitudinis Sin. Est enim ista solitudo magnum desertũ, & vocatur alio nomine solitudo Pharan. Extenditur autem a latere orientali versus occidentale terræ illius, quod patet, quia Cadesbarne est in solitudine Sin supra capitulo vigesimo, & vigesimoseptimo, & tamen ponitur infra in latere isto computando versus terram occidentalem. Est autem ista solitudo in via venientibus de Aegypto in terram promissionis per locum, per quẽ venerunt Iudæi, & sic in terminis terræ Chanaan. tamen Iudæi non introierunt in eam per istam solitudinem. Causa est, quia ipsi venerunt vsque Cadesbarne, quæ est in solitudine Sin: supra capitulo vigesimo, & ibi cum transire vellent, petierũt H licentiam a rege Edom in cuius terra erat Cadesbarne, qui concedere noluit: ideo coactus est Israel circuire mõtem Seir magno tempore, & terram Moab, & postea introiuit per terram duorum regum Amorrhæorum in latere orientali cum alias ingredi deberet per latus meridianũ. Hæc patent supra capitulo vigesimo, & vigesimoprimo, iuncto cap. secundo Deut.

Quæ est iuxta Edom.] Ideſt solitudo Sin est iuxta terram Edom, scilicet, quòd terra Edom est orientalis magis quam desertum Sin: & incipit in extremitate eius occidẽtali desertum Sin, & ibi quoque incipit terra Chanaan. Dicitur autem terra Edom, ideſt terra Idumeæ. habet enim ista terra tria nomina, scilicet Edom, & Idumæa, & Seir. Et hoc est quia descendit de nomine Esau, cum habitauerint ibi filii eius: ipse autem vocabatur Edom, Esau, & Seir; & sic terra habet ista nomina: & nomen Idumæę I quod deriuatur ab Edom. de his declaratum est supra capit. vigesimo.

Et habebit terminos contra orientem mare salsissimũ.] Istud dicitur de terra Chanaan, & non de deserto Sin, scilicet, quòd in latere meridiano eius, vbi coniungitur oriẽti est mare salsissimum: istud est mare Sodomorum: nam Sodoma, & Gomorrha, & aliæ tres ciuitates erant in extremitate terrę Chanaan ad partem orientalem. Quod patet, quia Iordanis est in latere orientali terræ huius, vt patet infra, & tamen ipse fluit per vallem Sodomorum, & irrigabat vrbes illas, antequam subuerterentur, Genesis cap. 13. postea autem misso igne de cœlo, & subuersis vrbibus illis, facta est ibi lacus magna, quæ vocatur more hebræo mare, & in eam nunc quoque intrant aquæ Iordanis, & absorbentur ibi, vt patet Iosue capitulo tertio, & decimo- K quinto. istud mare habet multa nomina: nam aliquando vocatur mare salsissimum, sicut hic, & Iosue decimoquinto. eo quòd istud mare sit salsius omnibus alijs. Cuius causa est, quia causatur salsedo ex quoddam calore, sed tota aqua illa est sulphurea, cum facta fuerit misso igne de cœlo & sulphure: manetque ibi adhuc cõditio illius ignis, & propter hoc necesse est, vt aqua illa sit grossior omnibus alijs aquis, quia sulphur est ibi multum, quod grossũ est, vnde magis videtur illa aqua esse lutum, quam aqua, & vestes ibi tinctæ magis sordidantur, quam abluantur: sic ait Aristoteles secundo Meteororum: vocatur autem Cap. 3. istud mare solitudinis. vel deserti, vt patet Deut. cap. tertio & Iosue tertio cap. & hoc est, quia est coniunctum solitudini Sin, vt patet hic ad differentiam maris Genezareth, quod est in terra multum populata in terra Galilææ intra

Quo [illegible] qua mu[illegible] ris sed[illegible] morũ d[illegible] salsissim[illegible] & quan[illegible] vocatur salsissim[illegible]

Mar[illegible] mortuũ multis n[illegible] minibus nominat[illegible] tur.

terram

terram Chanaan. Vocatur etiam istud mare mortuum quia in eo non potest gigni aliquid viuens scilicet nec gignũtur pisces propter sulphureitatem aquarum, quia etiã non possent ibi habere conueniens alimentum. Etiam vocatur mortuum, quia nihil viuens ibi mergi potest, sed omnia supernatant, vt ait Isidorus 13. Etymolo. Vocatur etiam mare diaboli vulgariter, quia Sodoma, Gomorrha, Seboim, & Adama permanentes in peccato suo, igne, & sulphure de cœlo cadente a dæmone submersæ sunt, & illud mare ibi factum est. Vocatur etiam mare Sodomorum, quia est vbi fuit ciuitas Sodomæ, & aliæ quatuor vrbes, licet vna earum, scilicet Segor non subuersa fuerit, vt declaratum est Geneſis decimonono cap. De his magis dictum est Iosue cap. 12.

Cap. 19.

Qui circuibunt australem plagam per ascensum Scorpionis.] Hoc refertur ad terminos, scilicet termini circuibunt australem plagam, idest ierunt in circuitu illius. Dicitur autem hoc, quia incipiendo a terra Edom versus terram occidentalem Chanaan, linea describens terminum australem non est recta: sed aliquando arcuatur declinando nunc ad vnam partem, & nunc ad aliam; & tunc facit circuitum, vel egressionem, vt patet hic, & Iosue decimoquinto, vbi ponuntur isti termini, & dicitur esse circuitus per ascensum Scorpionis, quia declinando a terra Chanaã versus desertum venitur ad locum, qui dicitur ascensus Scorpionis. Et vocatur sic locus iste, quia sunt ibi quidam montes altissimi in latere meridiano, vbi multi scorpiones sunt. Et vocantur isti montes, ascensus, quia terra alta est, & ad eam est ascensus. Vel vocatur sic a casu, & sine causa, sicut multoties multa nomina locorum, & virorum imponuntur.

B

Ita vt transeant in Senna.] Iste est locus in eodem latere meridiano, & descendendo de ascensu scorpionis in Senna, itur versus occidentem. Iste locus vocatur Iosue decimoquinto Sina. & aliqui putant esse montem Sinai. Sed falsum est cum ille non accedat ad terminos terræ Chanaan: sed est locus, de quo hic dicitur, vt declaratum est eod. cap.

C

Et peruenient in meridiem vsque ad Cadesbarne.] Idest termini isti de Senna venient ad Cadesbarne, quæ est in parte meridiana. Et non dicitur Cadesbarne in meridie tanquam hic transeatur in latere non meridiano ad latus meridianum, sicut aliqui intellexerunt, scilicet, quòd poneretur hic circuitus omnium laterum terræ Chanaan, quamquam subticeantur loca, per quæ fuit circuitus: & cum incipiatur in deserto Sin in latere meridiano, circuitus fit reditus ad partem meridianam iterum in Cadesbarne. Sed hoc non potest stare, quia hic describuntur omnia quatuor latera terræ huius distincte, & loca quæ ponuntur hic ponuntur tanquam partes lateris meridiani: ergo non pertinent ad circuitum, qui fit per alia latera.

D

Item quia Iosue capit. 15. ponitur sors tribus Iudæ in latere meridiano: & ob hoc describitur extremitas meridiana, atque ponuntur eadem loca, quæ hic: ergo nullum eorum pertinet ad alia latera: & dicuntur tamen termini peruenire de Senna in Cadesbarne ad meridiem: quia Cadesbarne erat multum meridiana, licet omnia alia loca hic posita essent meridiana: erat autem Cadesbarne, quasi in medio lateris meridiani, & ibi magis proprie vocatur meridies. Vel forte dicetur ad meridiem, quia Cadesbarne non est in terra Chanaan, sed est extra illam ad partem meridianam.

E

De aliis autem terminis hic positis aliqui sunt intra terram Chanaã, & alii extra, & iste est sensus literæ. In Chaldæo dicitur. [Raquan guen.] Vbi nos dicimus Cadesbarne, & interpretatur vallis vacua, quia forte erat aliqua magna vallis. & lata, arboribus carens. In hac autem steterunt Israelitæ bis. Primo enim steterunt anno secundo ab exitu de Aegypto, quando miserunt inde exploratores in terram Chanaan: & reuersis illis murmurauerunt. Vnde fecit Dominus, ne ingrederentur immediate, sed manerent quadraginta annis in solitudine, supra capitulo decimoquarto. Secunda vice fuerunt in Cadesbarne anno quadragesimo ab exitu de Aegypto, quando iterum voleban transire in terram Chanaan, sed prohibuit eos rex Edom transire per locum ipsum supra cap. 20.

A

Vnde egredientur confinia ad villam nomine Adar.] Ista villa est quidam alius locus in meridiano latere terræ Chanaan, & pertinet ad sortem Iudæ, cum sit intra ipsam terram Chanaan: & dicitur quòd egrediuntur confinia, idest termini, & vocatur egressio curuitas lineæ meridianæ, quæ aliquando declinabat magis ad meridiem comprehendendo maiorem terminum, & aliquando magis ad terram Chanaan coarctando eam. Egressio autem significat hic dilatationem.

Et tendent vsque Asemona.] Iste est alius locus in latere meridiano terræ Chanaan descendendo versus occidentem, & ponuntur ista loca Iosue capitulo decimoquinto, sed adduntur ibi alia, scilicet Estrom, & Cariathaa, eo q̃ nõ enarrantur hic omnia loca, quę sunt in latere illo.

Ibique per gyrum terminus ab Asemona vsque ad torrentem Aegypti.] Semper declinatur magis contra occidentem: & fit hic circuitus, quia terminus dicitur ire per gyrum, idest non linea recta, sed arcualiter. Aliquando flectitur ad vnam partem, aliquando ad aliam. Est etiam torrens Aegypti, de quo hic dicitur in latere Chanaan apud mare: quia ibi absorbetur a mari meridiano, & licet hic vocetur torrens, tamen aliquando vocatur fluuius Geneſis decimoquinto capitulo. scilicet semini tuo dabo terram hanc a flũuio Aegypti vsque ad flumen magnum Euphratem. Et tamen illemet terminus est ibi, qui ponitur hic. est autem fluuius irrigans Aegyptum Iosue decimoquinto, & decimotertio capitulo, cum dicitur: A fluuio turbido, qui irrigat Aegyptum vsque ad terminos Acharon. Et ponitur ibi fluuius ille pro latere meridiano.

De fluuio Aegypti dubitatio qualis sit

De isto fluuio dubitatur, quoniam aliqui volunt eum esse quendam paruum fluuium de Aegyto fluentem per deserta Arabica, & peruenientem ad latus meridianum terræ Chanaan, & vocatur fluuius ille Reinocurula, sicut dicit Magister in historia scholastica.

Alii autem dicunt, quod iste fluuius est Nilus, qui est fluuius magnus in Aegypto: & irrigat totam Aegyptum, quod videtur innui Iosue capitulo decimotertio. vbi dicitur: A flumine turbido, qui irrigat Aegyptum: sed hoc maxime videtur conuenire fluuio Nilo. De hoc autem declaratum est Iosue cap. 13.

Et maris magni littore finietur.] Idest terminabitur istud latus in mari magno. Istud est mare Mediterraneũ, quod nos non vocamus mare magnum, cum magis hoc dicamus de mari Oceano, sed sacra scriptura vocat istud mare magnum, quia solum considerat respectu terræ Chanaan: erant autem in terra illa tria maria, scilicet mare Mediterraneum, mare Cenereth, & mare Sodomorum, quæ omnia habentur in hoc capitulo, sed duo eorum non sunt proprie maria, sed lacus, scilicet mare Cenereth, quod aliquando vocatur stagnum Genezareth: & est quędam magna lacus in Galilæa, vt infra dicetur. Mare autem salsissimum non est mare, sed lacus magnum in valle Sodomorum: ideo respectu istorum marium, dicitur mare Mediterraneum esse mare magnum, sed in modo nostro loquendi secus est.

Plagæ autem occidentalis à mari magno termini incipient, & in ipso fine claudentur.] Hic ponitur secundum latus terræ Chanaan, scilicet occidentale: & istud non habet diuersa loca descripta sicut alia latera, quia totũ claditur a mari Mediterraneo, quod terminat ibi Asiam diuidens ab Europa, & Aphrica: & quia totum latus comprehenditur, non assignantur alia loca, quia nõ potuit dari melior descriptio. Sunt autem multa loca circa litus istius maris: nam Ioppen ciuitas quædam est in littore maris, & ista vocatur vulgariter Iapha, ad quem locum omnes, qui de Hispania proficiscuntur in terram sanctam, naues applicant, ideo scriptura vtens hoc modo ponit semper mare pro termino occidentali, & cum debet decere ab occidente, dicit a mari. Dicitur autem, quòd termini occidẽtales incipiunt a mari, scilicet, quod in loco, vbi coniungitur latus occidentale terræ Chanaan, cum latere meridiano est mare Mediterraneum, & ibi incipit latus occidentale. Etiam dicitur, quod ipso fine clauditur, idest ipso existente fine, scilicet, quòd etiam mare est finis lateris occidentalis, quia vbi coniungitur locus occidentale cum septentrionali, est mare.

Porro

Porro ad Septentrionalem plagam a mari magno termini incipiunt. [Latus Septentrionale clauditur inter orientale, & occidentale, & principium eius est in quacunque partium harum. Dicitur autē incipere a mari magno, quia mare magnum est in latere Occidentali, vt dictū est, ideo oportet, quòd ibi incipiat latus Septentrionale. [Peruenientes vsque ad montem altissimum] i. de mari magno extēditur latus Septentrionale versus Orientem, & venit ad montem altissimum, s. ad Libanum, qui est altissimus, & est in parte Boreali contra Tyrum, & Sidonem. Et aliqui dicūt, q̄ nō erat in terra promissionis, sed erat de terra Phæniciæ: quod patet, quia Salomon mittebat ministros suos ad regem Hiram regem Tyri Sidonis, vt daret ei de lignis cedrinis, & abiegnis, quæ erant in monte Libano, vt patet 3. Reg. c. 5. quod non fuisset si esset Libanus in terra promissionis.

Mons Libanus vbi sit.

Sed hoc falsum est, nam Libanus, & Tirus, & Sidon erant in terra Chanaan: nam & Chananæi erant habitatores terræ illius, cum dicatur Matt. 15. c. quod cum ambularet Christus per partes Tiri, & Sidonis, venit ad eum mulier Chananæa de finibus illis egressa, sed errant isti, quia cum sciāt Libanum esse in terra regis Hiram, existimāt ex hoc, quod non erat in terra promissionis, & tamen non valet consequentia: nam ea, quæ erant in terra Philisthiim erāt sub aliis regibus, quàm Iudæis, tamen erant in terra promissionis, manserunt quippe multæ de gentibus tempore regis Salomonis, & post, quæ non fuerunt expulsæ de terra Chanaan, sed ibi manentes subditæ fuerunt tributis, vt patet secundo Paralipomen. c. 8. sic patet de Philisthijm. Nam licet tunc subditi fuerint, cum regnauit Salomon: tamen postea de eis prophetatum est per minores prophetas, qui fuerunt post tempora Salomonis: sic patet Zach. c. nono, ergo tunc manebant gentes illæ: sic enim mansit terra regis Hiram. nam ipse erat amicus Dauid, & propter hoc rex Salomon noluit contra eum pugnare, sed amicabiliter se gessit, & petiuit ab eo ligna pro ædificatione templi 3. Reg. cap. 5 & sic postea mansit, & habitauerūt in terra illa Chananæi vsque ad tempus Saluatoris, cum dicatur tunc, quòd egressa est mulier Chananæa de finibus illis: tamen propter hoc non tollitur quin Libanus non esset in potestate Salomonis: nam licet esset sub rege Hiram, quia tamē ille rex manebat in terra illa ex permissione Salomonis, alioquin de iure, & de facto eum excludere potuisset, dicebatur terra illa esse in potestate Salomonis, & patet expresse de Libano, quod esset in potestate Salomonis 2. Paralipomen. cap. octauo, scilicet omnia, quæ voluit Salomō rex fecit atque disposuit, ædificauit in Ierusalem, & in Libano, & in vniuersa terra potestatis suæ. Quod autem etiam Tyrus, & Sidon, quæ erant capita regni Hiram essent in terra promissionis patet, quia ista loca posita sunt in diuisione sortium, & ceciderunt in sorte tribus Aser: Iosue cap. 19. Dicendum etiam de isto monte Libano, quod erat valde magnus, & quædam partes eius erant planæ, & aliæ excelsæ: vnde populi multi habitabant in monte hoc, quod colligitur Iosue 11. & 13. [A quo venient in Hemath.] Iste est alius locus in isto latere Septentrionale, & est nomen ciuitatis, quæ vocatur Hemath, & est post montem Libanum, qui in Hebræo vocatur Mons montis, in quo idem signatur quod mōs altissimus, sicut dicimus homo hominum, ideſt qui inter alios homines excellentior est, sic dicitur mons montium, qui inter alios montes est altior, sed litera Hebraica habet modum loquendi valde separatum.

An Hemath sit ciuitas, quæ nunc vocatur Antiochia: Christianorum nomen in Antiochia sumpsit originem. Quæst. III.

EST autem ista ciuitas Hemath, quæ vocatur alio nomine Reblatha secundum quosdam, & volūt, quod Hemath magis sit nomen terræ quàm ciuitatis, & in illa terra est Reblatha. Est autem ista ciuitas nobilis, per quam venit Nabuchodonosor de Chaldæa in Ierusalem, & vocatur nunc Antiochia, in qua beatus Petrus septem annis episcopatum obtinuit, & post sedes Apostolica Romam translata est. In Antiochia enim primum Apostoli Christiani appellati sunt, vt habetur Actuum c. 11. hoc nomen Antiochus rex sibi posuit mutans pristinum nomen vrbis. Dicitur autem in libro de diuisione Terræ sanctæ, quod Antiochia est famosissima ciuitas, circa quā fluit Euphrates distinguens terram istam ab aliis terris a parte Septentrionali, & fluuius iste est terminus terræ Chanaan. Gen. c. 15. vbi assignantur duo termini, s. fluuius Aegypti, & Euphrates, sed fluuius Aegypti est a parte meridiana: ergo Euphrates est a parte septētrionali, maxime quia Euphrates transit per Chaldæam intra ciuitatem Babylonis. Chaldæa autem est magis septētrionalis, quam terra Chanaan, quia latitudo ab æquinoctiali in Babylone Chaldææ est 23. graduum, latitudo autem Ierusalem est 32. ideo Babylon respectu Ierusalem septētrionalis dicitur, vt patet Hierem. c. 1. Ollam succensam ego video, & faciem eius cōtra Aquilonem, ab Aquilone pandetur omne malum, quia ecce ego cōuocabo omnes cognationes regnorum Aquilonis, & ponet vnusquisque solium suum in introitu portarum Ierusalem. [Vsque ad terminos Sedada.] Ideſt a terra Hemath ascendet latus septētrionale versus terram Sedaba, & ista est magis Orientalis, quam terra Hemath. [Ibuntque confinia vsque Hebrona, & villam Henan.] Hic est finis termini septentrionalis: est n. Hebrona nome terræ, vt aliqui dicunt, & Henan est nomen villæ in terra illa. [Hi erunt termini in parte Aquilonis.] i. per ista loca extendetur terminus Aquilonaris. Non est autem sensus, quod solum essent ista loca in latere septentrionali: multa enim alia sunt, sed scriptura solum curauit ista enarrare. [Inde metabuntur fines contra orientalem plagam.] Hic incipit latus orientale terræ Chanaan, & istud clauditur inter latus meridianum, & septentrionale, sed hic ponitur principium eius in latere septētrionali, & dicitur quod inde metabuntur fines, i. locabuntur termini contra partem orientalem, s. descendendo per latus orientale, & dicitur contra orientalem plagam, quia iste locus, qui hic ponitur est in parte septentrionali, s. villa Henan, & ista significatur cum dicitur: Inde metabuntur, ideſt de villa Henan, quod patet immediate, scilicet. [De villa Henan vsque Sephama.] Est villa Henan in duobus lateribus, nam est in latere Aquilonari, & orientali, s. quia est in angulo, vbi cōiunguntur ista duo latera, & potest de vtroque cōputari, sicut patet de angulis quadratorū. Sephama est in latere ipso Orientali totaliter descendēdo versus terrā Meridianā.

Et de Sephama descendēt termini in Rebla. [Iste locus est in latere Orientali, & magis declinat ad meridiē, quam Sephama. Volūt autem aliqui, quod Rebla sit ciuitas, quæ vocatur Reblatha. Sed falsum est, quia ista est Antiochia, & est in latere Septentrionali terræ Chanaan: Rebla autē est in latere Orientali, & dicitur descendere terminus de Sephama in Rebla, quia iste est processus de Septentrione ad Meridiem: terra autem Septentrionalis altior est terra Meridiana.

Contra fontem Daphnis.] Aliquæ literæ habent contra fontem Phen. & iste fons est in Orientali parte magis versus Meridiem, quam Rebla. In Hebræo nō exprimitur hic nomen fontis, sed litera nostra apposuit illud, quia Hieronymus sciebat istum fontem, cum ipse perambulasset totā terram promissionis, vt testatur in quodam Prologo super Paralip. ideo suppleuit, quod deficit in Hebræo. Nicolaus vult, q̄ iste fons sit caput Iordanis. Sed repugnat Isid. 13. Etymol. & lib. de proprietatibus rerum. 13. & libro de diuisione Terræ sanctæ: & beato Hieronymo in quadā Homilia, in quibus habetur, q̄ ad radices Libani mōtis nascitur Iordanis: Libanus autem multū est ad Septentrionalē plagā, vt patet ex supra declaratis, & iste fons est in Orientali plaga declinans versus Meridiē, ideo videtur dicendū, q̄ iste fons sit quidam alius a fonte, qui est origo Iordanis.

Nic. opin. de fonte Daphnis. Cap. 21.

Inde peruenient contra Orientem ad mare Cenereth.] Ideſt de fonte Daphnis venient termini ad mare istud, & hoc ad partem Orientalem.

De mare Galilææ, quod vocatur mare Cenereth, & mare Genezareth, & Galilææ, & Tiberiadis, & in quare-gione est. Quæst. IV.

ALiqui habent occasionem errandi ex hac litera dicentes, quod incipiat hic latus Orientale, sed falsum est, quia

quia supra dicitur, quod de villa Henan incipiunt termini Orientales, sed dicitur contra Orientem, ideſt quod termini perueniunt vsque ad mare Cenereth, & de hoc contra Orientem, ideſt ad partem Orientalem iſtius maris, & hic tollitur dubium, nam cum dicatur, quod termini Orientales perueniant ad mare iſtud, dubitaretur an tranſirent per partem ſuperiorem maris, ita quod includeretur mare in terra Chanaan, & tunc linea termini eſt Orientalis reſpectu maris iſtius, vel tranſirent termini infra iſtud mare, ſcilicet, quod maneret mare extra terram Chanaan. Hic autem dicitur, quod tranſibat terminus in mare Cenereth contra Orientem, ideſt ad partem Orientalem iſtius maris, ita quod mare maneat clauſum intra terram Chanaan, & ſic dicitur ſupra de Cadesbane, quod erat ad meridianam partem terræ Chanaan, ſcilicet, quod ipſa erat extra terram Chanaan ad meridiem illius: mare autem iſtud erat in terra Chanaan, ſcilicet in terra Galilæę, & vocatur mare Cenereth a quadam ciuitate, quę eſt apud mare illud, & vocatur Cenereth. Vocatur autem nunc iſtud mare alijs nominibus, ſcilicet, mare Tiberiadis, vt patet Ioan. 31. cap. & de hoc frequenter in Euangelio, quia ciuitas illa, quæ olim vocabatur Cenereth, poſtea vocata eſt Tiberias in honorem Tiberij Imperatoris, cuius tępore Chriſtus mortuus eſt: & hoc quia Tiberius in iuuentute ſua multum conuerſatus fuit in iſta vrbe. Durat autem iſtud mare ſecundum quoſdam non per quinque leucas. De locis autem, quæ ſunt apud iſtud mare, ſcilicet de Magdalo, & Nazareth, & Capharnaum, & ſimilibus, quæ enarrantur in Euangelio, declaratum eſt Ioſue cap. 12. Vocatur etiam mare iſtud Galilææ, vt patet Ioann. capit. ſexto, vbi idem dicitur eſſe mare Galilææ, & Tiberiadis. Habet autem iſtud nomen, quia eſt in terra Galilææ, ſic patet Matth. 3. & 4. cap. apud iſtud mare fuit Chriſtus nutritus, cum ciuitas Nazareth, in qua ipſe educatus eſt a pueritia ſit apud iſtud mare. Vocatur etiã iſtud mare Genezareth, ſicut frequenter vocat Matt. 8. capit. & aliis locis. Vocatur etiam interdum ſtagnum Genezareth. Et cauſa eſt, quia non eſt mare, ſed quædam magna lacus.

Et tendent vſque ad Iordanem.] Scilicet continuabuntur iſti termini vſque ad locum, in quo Iordanis diſtinguit terram promiſſionis a terra duorum regum Amorrhæorum, & a Moabitis, & hoc eſt in Oriente deſcendendo contra meridiem infra montes Gelboe. Et non intelligitur de capite Iordanis, cum naſcatur intra ipſum terram Chanaan, & non in latere Orientali.

De capite, & fluxu Iordanis, & ſeptem priuilegij eius.

Quæſtio V.

NAſcitur autem Iordanis ad radices Libani qui eſt ad Septentrionem terræ huius: vbi eſt ciuitas, quæ Cæſarea dicitur, & olim Samaria vocabatur, de qua in tertio & quarto libris Regum, apud quam naſcuntur duo fontes, ſcilicet, Ior, & Dan, quorum Dan ſubterraneo meatu labitur vſque ad planitiem Medan, in qua in vere multi Arabes, & Parthi conueniunt ad paſcua cõſeruanda, quia in vere ſemper Dan creſcit, ſicut Nilus quolibet menſe, & eſt ibi herbarum vbertas, in qua planicie eſt ſepulchrum Iob alta pyramide conſtructum, ſicut fiebant ſepulchra nobilium antiquorum, & inde fluit verſus Galilæam, & infra montes Gelboe apud balnea medicabilia ſpineti Ior ei copulatur, & ſic Iordanis conficitur. Deinde per vallem magnam, quæ Aulon Hebraicè dicitur, labitur, & infra Iericho mari mortuo abſorbetur. Habet enim iſte fluuius ſeptem priuilegia ſuper alia flumina. Primum q̃ diuidit terram Sanctam ab alia terra, ſcilicet, Moabitarũ, & aliarum gentium, ſcilicet Arabum. Secundum quod tranſeunt arca Dei fluenta eius ſteterunt in parte ſuperiori, defluente inferiori, vt habetur Ioſue capit. 3. Tertium fuit, quia per eum Eliſeus, & Elias ſiccis pedibus trã ſietunt, cum raptus eſt Elias per turbinem, quarto Regũ, cap. 2. Quartũ, q̃ in eo Naaman Syrus a lepra mundatus eſt cum ſepties lauaretur, quarto Regum cap. 5. Quintũ, quod in eo ferrũ ſecuris ad mandatũ Eliſæi ſuperenatauit 4. Reg. c. 6. Sextum, q̃ ibi Chriſtus baptizatus eſt, & tactu ſuæ mundiſſimæ carnis vim regeneratiuam omnibus aquis tribuit Matth. 3. & Mar. c. 1. Septimum quod ibi Io-

Sepulchrũ Iob in planicie Medan.

De iſto fluuio Iordanis, vt de latius auctore Gen. cap. 13.

annes exiſtens vidit cœlum apertum, & audiuit vocem Patris, & vidit ſpiritum deſcendentem in columbæ ſpecie ſuper Chriſtum prælleg. capit. De alueo huius fluminis ablati ſunt duodecim lapides, quos tulerunt Iſraelitæ ad ponendum titulos in Galgalis, de quibus Ioſue capitulo quarto, & quinto, eſt igitur iſte fluuius multum famoſus in ſacra Scriptura: aqua etiam eius ſatis ſalubris eſt, vt ait Solinus in Polyhiſtor. cap. de Iudæa.

Et ad vltimum ſalſiſſimo claudentur mari.] Ideſt poſtea ſinientur termini Orientales in mari ſalſiſſimo. Iſte eſt mare Sodomorum, quod eſt ſalſiſſimum, vt ſupra declaratum eſt, & eſt in latere Orientali, ſcilicet in angulo, vbi ſe contingunt latus Meridianum, & Orientale, ſic autem eſt perfecta determinatio terminorum terræ Chanaan, quia in eodem loco finitur, in quo cępit, ſ. incœpit in mari ſalſiſſimo, vt patet ſupra, & ibi terminatur. Hoc autem eſt, quia narrantur loca, quæ ſunt in quatuor lateribus claudentibus totam terram Chanaan.

Hanc habebitis terrã per fines veſtros in circuitu.] Poſita deſcriptione terrę ſubditur hic, quod intenditur, ſcilicet iſta eſt terra, quam habebitis per fines ſuos, ideſt clauſã per terminos ſuos in circuitu, ideſt per omnia quatuor latera, quæ deſcripta ſunt hic, ſcilicet, quod non contenderent Iudæi habere plus de terra, quàm id, quod claudebatur intra iſta latera. Et intelligitur hoc de nouem tribubus, & dimidia, quia duæ tribus, & dimidia extra terram iſtam habebant poſſeſſionem ſuam, ſcilicet, in terra duorum regum Amorrhæorũ, quæ non eſt in terra Chanaan. Eſt autem terra iſta ſatis parua in longitudine, & latitudine, licet fuerit populoſior antiquitus propter vbertatem eius: Iudæi autem miſerrimi, & mendaces erant dicentes habere eam in longitudine leucas quadringentas, & quòd quadrata ſit, in quo requireretur valde magna capacitas.

Conſiderandum autem de poſitione iſtorum laterum terræ Chanaan, quæ nominantur ſecundum quatuor punctа cęli, ſcilicet Orientem Occidentem, &c. quod nõ vocatur aliquod latus Orientale, quia reſpicit punctum illud proprie. Nam hoc modo non poſſet aſſignari in qualibet terra iſta deſcriptio laterum, vel modicũ eſſet, quod reſpiceret iſta puncta, ſed debet ad hoc fieri quidam circulus, ſecundum comparationem ad Orientem, qui eſt circululus planus, in quo ſunt quatuor puncta, ſcilicet oriens, & occidens, &c. & iſte circulus diuidatur intra per chordas abſcindentes arcus, & ſint quatuor chordæ conſtituentes quadratum intra circulum, tunc quælibet chorda eſt latus quadrati, & reſpicit vnum de quatuor punctis mundi, & longitudo illius lateris quadrati, vel arcus, quẽ abſcindit, vocatur latus Occidẽtale, vel Orientale & ſic de cęteris, & iſto modo cõſiderãtur hic quatuor latera.

Quo aſſignantur quatuor latera in qualibet regione.

Præcepitque Moyſet filijs Iſrael, dicens: Hæc erit terra, quam poſſidebitis ſorte, & quam iuſſit Dominus dari nouem tribubus, & dimidiæ tribui. Tribus enim filiorum Ruben per familias ſuas, & tribus filiorum Gad iuxta cognationum numerum media quoque tribus Manaſſe, ideſt, duæ ſemis tribus, acceperunt partem ſuam trans Iordanẽ contra Iericho ad Orientalẽ plagã. Et ait Dominus ad Moyſen: Hæc ſunt nomina virorũ, qui terrã vobis diuident Eleazar ſacerdos, & Ioſue filius Nun, & ſinguli principes de tribubus ſingulis, quorum iſta ſunt vocabula: De tribu Iuda Caleb filius Iephonne. De tribu Simeõ, Samuel filius Amiud. De tribu Beniamin, Helidad filius Caſelõ. De tribu filiorũ Dã, Bocci filius Ioglı Filiorũ Ioſeph de tribu Manaſſe, Hãuel filius Ephod. De tribu Ephraim: Camuhel filius Septan. De tribu Zabulon, Heliſaphan filius Pharnach. De tribu Iſſachar dux Phaltihel filius Ozan. De tribu Aſer, Abiud filius Salomi. De tribu Nephtali, Phedael filius Amiud. Hi ſunt, quibus præcepit Dominus, vt diuiderent filijs Iſrael terram Chanaan.

Ioan. 4. diuiſores terrã ad nomine cõſtituti.

Præcepitque Moyſes.] Iſtud eſt ſecundum huius cap. ſcilicet quibus terra iſta diuidi debeat, & diuiditur in duo: primo ponuntur illi, quibus terra diuidenda eſt: ſecundo illi, a quibus diuiſio facienda eſt, ibi. [Et ait dominus.] Circa primum dicitur. [Præcepit Moyſes filiis Iſrael.] Scilicet, & ipſe ex mandato Dei iuſſit Iſraelitis,

ne aliam terram possiderent præter eam, quæ eis hic da- F
tur, nec etiam aliter possiderent, quã hic describitur. [Hæc erit terra, quam sorte possidebitis.] i. ista terra, cuius termini supra descripti sunt, erit terra, quam possidebitis vltra Iordanem, & diuidetis eam inter vos sorte: intra istos terminos non includebatur regnum Sehon, & Og, in quibus habitabant duæ tribus, & dimidia, ideo illa terra sorte nõ est diuisa: terra autem vltra Iordanem diuisa est per sortes, vt hic dicitur.

Circa sortes igitur aliquid dicendum est, & primo in sortibus consideratur, an habeant aliquam efficaciam, & an significent nobis voluntatem Dei. De hoc autem declaratum est Leu. 16. c. Etiam consideratur in sortibus, quare Iudæi illis vsi fuerunt, & quare Deus hoc tulerit, & quo- G
modo stare poterat, quòd positis sortibus daretur cuilibet tribui terra secundum exigentiam suam, scilicet pluribus maior pars, & paucioribus minor. De quo supra 26. c. declaratum est.

An vti sortibus sit licitum, & quare in sacra Scriptura mysteries positæ sint, & de quatuor modis quibus aliquis potest errare vtendo sortibus. Quæst. VI.

QVæritur autem nunc, an sortibus vti licitum sit, s. an sortes malæ sint.

Pro quo sciendum, q̃ sors est determinatio alicuius dubij ex euentu aliquarum rerum motarum, vt per lapides, vel taxillos, per paleas, vel aliquid tale aliquando dubia diciuntur. Est autem ista sors duplex, scilicet consultoria, & diuisoria: diuisoria quidem, per quam inquirimus quid cuique de aliquibus rebus diuidendis eueniat; & ista semper est inter duos ad minus, nec determinat aliquod occultum, sed solum tollit litigium: ista autem non potest esse culpabilis, sicut consultoria: est autem consultoria sors, quando aliquarum rerum motu aliquorum facto rum veritatem inquirimus, vt qui sortibus exquirunt, qui furtum fecit, vel quid face e quis debeat. *Sors quid & quotuplex.* H

Et dicitur, quòd vti sortibus de se malum non est, sed malum interdum accidit ex intentione vtentis, vel occasione: si enim sortes de se malæ essent ex genere, sicut fornicari, vel furtum facere, non inuenirentur toties in sacra Scriptura factæ, s. Iosue capit. septimo. vbi per sortes consultorias quæsitum est, quis tulisset de anathemate Iericho, donec inuentus est reus sceleris. Item Saul per sortem consultoriam inquisiuit quis gustasset aliquid ante I
tempus assignatum, & inuentus est Ionathas filius eius, 1. Reg. cap. 14. *Vti sortibus non est de se malum.*

Item crimen Ionæ Prophetæ sorte consultoria a nautis deprehensum est, vt habetur Ionæ cap. 1. & Zacharias pater beati Ioannis sorte incensum Deo obtulit, vt habetur Lucæ c. 1. & ita omnes alij offerebant, vt ibi significatur. Item Matthias sorte in apostolatum electus est Actuum cap. 1. & de his habetur in Decretis. 26. q. 2. c. 1.

Sed dicet aliquis, quòd sors de se mala est, sed aliquando ex diuino mandato licita erat, sicut furtum de se illicitum est, sed Iudæi mandato Dei Aegyptiorum vasa, & vestes furati sunt, vt habetur Exodi capitulo duodecimo.

Respondendum, quòd hoc nihil est, quia quandocun- K
que aliqua de se mala sunt, nunquam fiebant ab aliquo viro sancto, nisi de mandato expresso Dei, de quo alijs constaret: sic enim Iudæi furati non fuissent, nisi Deus expresse mandasset, vt habetur Exodi capitulo tertio. quia furari de se malum erat, nec Abraham elegisset filium suum immolare, nisi Deus id mandasset, vt patet Genesi. capit. vigesimosecundo, quia talis electio per se mala erat. *Mala nũ q̃ sunt secũdũ se ab aliquo viro sancto sine expresso Dei mandato.*

Et si arguis, quòd sancti patres plures vxores simul habuerunt, quod malum erat, vt patet de Abraham, qui habuit Saram, & Agar: Genes. decimosexto, sic de Iacob, qui habuit Liam, & Rachel, Zelpham, & Balam: Genesi capit. vigesimonono, & trigesimo. Dauid quoque habuit Michol, Abigail, & Achinoem, & Maacha, & Agith. secundo Regum, capit. tertio. & tamen non fuit in istis specialiter mandatum Dei de habendo plures vxores.

Respondetur, quòd habere plures vxores simul de se malum non est, sicut nec habere plures successiuè; sed habere plures violato fœdere matrimonij, & fornicari propter carnis illecebras malum est, ideo in decalogo non prohibetur aliquis habere plures vxores, quod est dictum, sed fornicari, quod est vel cum vna, vel cum pluribus sine matrimonij fœdere copulari. Nunc autem si malum est, ideo est, quia prohibitum est, ideo non requirebatur specialem mandatum Dei ad habendũ illas. Et si arguas de Moyse, qui sine diuino præcepto Aegyptium occidit, vt patet Exo. c. 2. & tamen istud erat de per se malum. *Hære plures vxores simul an sit de se malũ.*

Respondetur, quòd sine mandato Dei licebat Moysi Aegyptium occidere, quia iudex erat, qui in occidendo non peccat, & Moyses sciebat se esse iudicem, & defensorẽ populi, quia fuerat reuelatum ipsi, q̃ futurus esset defensor, & ipse putabat, q̃ omnibus alijs cognitum erat: sic patet Act. c. 7. s. existimabat autem intelligere fratres suos, quoniam Deus per manum ipsius daret salutem illis, at illi non intellexerunt.

Si obiicias de Elia, qui quadringentos prophetas Baal manu sua iugulauit, vt habetur 3. Reg. 18. c.

Respondetur, quòd hoc licite fieri poterat, quia erat propheta Domini, & iudex in tali causa: potuisset enim per se illos occidere, sicut occidit Mathathias sacrificantem idolis super Aram, quia sacerdos magnus erat, maxime quia prophetæ quadringenti occisi sunt ex decreto regis Achab, & totius populi, viso miraculo facto per Eliam: vnde & ipse populus comprehendit prophetas, & tradidit Eliæ, qui iugulauit eos. Item quod maius est. Deus dixerat hæc Eliæ, scilicet, vt omnia ista faceret, vt patet præalleg. 18. c.

De furto autem Aegyptiorum facto per Iudæos etiam aliter dici potuisset, scilicet, quòd cum Iudæi magno tempore seruiuissent Aegyptijs, & bona eorum ablata fuissent in parte, Iudæi poterant proprio motu ab eis licitè per iustum bellum ista repetere, sed quia publicè non audebant poterant occulte, quia nullus erat, qui eis iustitiam faceret si vellent iudicio contendere: sed quantum accipere debebant hoc ignorabant, ideo Deus dixit eis, quòd acciperent quantum possent in auro, & argento, & vestibus. Si enim Deus volebat aliquem Aegyptiorum bona sua perdere, mouebat eum, vt quæ Hebræi petebant, libenter accommodaret. Si autem aliquis nondum demerebatur perdere bona sua, Deus non inclinabat cor eius, vt daret, ne illa perderet.

Eodem modo responderi potest de Abraham, cum voluit immolare filium suum, nam hoc erat de per se malis, ideo non fecit, nec aggressus est quousque Deus iussit, & sic manet ista regula vera, quòd quandocunque est aliquid de per se malis, nunquam aliquis de sanctis patribus faciebat illud, nisi Deus ei specialiter iuberet.

Alia regula, circa hoc est, quod in his, quæ mala sunt, quia prohibita, viri sancti, de quibus præsumptio mala nõ erat, sine mandato speciali Dei facere poterant, vt ædificare altare, vel offerre extra Sanctuarium, quod Deus prohibuerat: Exodi cap. 20. & Leu. 17. & Deuter. 12. sed viri sancti, & magnæ auctoritatis aliquando ista faciebant, vt patet de Dauid secundo Regum, cap. vlt. & de Elia sacrificante in monte Carmeli. 1. Regum, decimooctauo cap. Si autem esset aliquis, de quo præsumptio idolatriæ esse posset, sine manifesto mandato Dei non permittebatur hoc facere: sicut patet de duabus tribubus, & dimidia ædificantibus altare prope Iordanem, quia propter hoc aliæ tribus pugnare volebant contra eas, vt habetur Iosue capit vigesimosecundo. *Viri sancti poterant aliquãdo ea facere aliqua quæ erãt prohibita.*

Respondendum ad argumenta secundum istas duas regulas datas: dicendum, quòd si vti sortibus de se malum fuisset, oporteret, quòd quandocunque licite fieret specialiter a Deo mandaretur, sed non fuit sic in omnibus istis vicibus.

De prima sorte missa in Iericho legitur, quòd mandato Dei missa fuerit, vt habetur Iosue capit. septimo, de ea, quam misit Saul super Ionathan. vel nautæ, & Ionas, vel sacerdotes de vice Abia, de quibus erat Zacharias, vel Apostoli super Matthiam; non legitur,

quòd

quòd Deo mandante hoc fecerint, ideo illicitum non erat, immo nec prohibitum in illa intentione, qua isti fecerunt, quia omnes isti expectabant Deum sortes moturum; & ideo sortes quasi per seipsum determinaturum, vnde & in omnibus his determinauit per sortes, iuxta illud Prou.c.17. sortes in sinū mittuntur, sed a domino temperantur. Si.n. sortes istæ a sola fortuna, vel dæmone mouerentur, nō fuissent semper veræ, sed semper verę inuentæ sunt, sicut patuit in Acham, siue Achor, qui idem confessus est, quod sors innuebat: patet etiā in Ionatham, qui reuelauit se modicum mellis prægustasse prædicente sorte. Hoc idem in Iona, qui confessus fuit nautis se peccasse contra dominum. sed licet antiquitus licuit sortibus veritatem inquiri, nunc non licet simpliciter, quia ad deterius inducere possent, multa quoque antiquitus permissa sunt, quæ nunc non licent, vt habetur in Decretis. 26. quæst. 2. cap. his namque.

Sed obijciet aliquis, quod Matthias in nouo testamento sorte electus est ad apostolatum: Actuum c. 1.

Respondendum est, quod ea, quæ in quibusdam personis specialiter facta sunt in consequentiam trahi non debent, vt extra. De electio. cap. cum in cunctis. quia specialis casus non facit legem. Quamquam ad hoc aliter responderi posset, scilicet, quod sortes ex imperfectione permissæ sunt, & quia antiquorum erat status imperfectus concessę sunt illis: Apostoli vero ante aduentum Spiritus Sancti supra eos imperfecti erant; ideo sortibus Matthiā elegerunt sequentes antiquorum ritum, sed postquam venit Spiritus Sanctus, iam non elegerunt aliquem per sortem, sed ex votis, iuxta cōsuetudinē Ecclesiasticę electionis. Sic patet de electione septem virorum, qui præerant viduis: Actuum octauo cap.

Quid sortes prodesse rant, & cur in sacra Scriptura multoties posite sunt.

Distinguendum ergo est in hoc de vsu sortium, quia qui sortem mittit, siue consultoriam, siue diuisoriam, vel intendit quod sic, vel sic euenire est a fortuna. vel rerum temeritate, & tunc peccatum non est in diuisoria sorte proijciendo taxillos, vel accipiendo lapides, vel festucas, nisi per accidens, scilicet si aliquis eorum, ita cupidus est, quod cum alio conuenire non potest, nisi factis sortibus. Sed quod dicitur, quod sortes proueniant a fortuna, aut rerum temeritate non est simpliciter sic assumendum, quia fortuna aut temeritas non sunt aliquæ causæ nisi accipienendo in sensu sano, scilicet, quod euentus fortuitus sit ex causis procedens, tamen sunt nobis incognitæ, & euentus inopinatus.

Causæ autem istæ partim sunt ab homine, & partim a Deo, sicut declarat Boetius, de cōsolatio. lib. 5. prosa prima. Sed dicitur esse sortium euentus a fortuna, ideſt, quod non erat specialiter a Deo mouente, sicut in quibusdam alijs operari solet. In sorte autem consultoria magis periculum est, quia quæritur de actu nostro, & nō de re possessa, ideo quando quæritur de actu alicuius, vel quis hoc, aut illud agere debeat circa ardua, & sancta, non debet iudicium a sola fortuna spectari.

Si autem motus, vel dispositio sortium expectetur a causa naturali, scilicet a motu cæli, superstitiosum est, quia corpus cœleste non valet agere super actus liberi arbitrij, & in hoc errant illi, qui nolunt sortes mittere, nisi in certo tempore, & contra determinatam partē cœli, quasi intelligentes corpus cæleste in tali tempore, & versus talem partem ad sic, vel sic mouendum influere. Si autem tales motus sortium a dæmone expectentur valde illicitum est, & inter nequissimas artes computatur, & tales proprie sortilegi vocantur prout sortilegus sonat in vitium. si autem motus, vel iudicium sortium a Deo per Angelum suum expectetur, vel per seipsum, habita debita reuerētia vti sortibus illicitum non est, & isto modo sors bona est, vt ait Aug. super Psal. sors non est aliquid mali, sed res in humana dubietate diuinam requirens sententiam. Et habetur in Decretis. 26. q. 2. cap. sors.

In sortib. quadruplex error accidere potest.

Expectando autem in sortibus a Deo iudicium potest in consultoriis quadruplex error accidere: primus est si sine necessitate ad sortes recurratur: quærere enim Dei iudicium sine euidenti necessitate est tentare Deum, sicut quærere aliqua a Deo, quando via humana haberi possunt, vt si quis nō vult effugere periculum expectans, quod Deus eum liberet. Apostoli autem si in sortibus diuinum iudicium quæsiuerunt, licitè fecerunt, quia in magna necessitate, & dubio erant: erat enim necessitas, quia duodecim Apostoli esse debebant. Dixerat.n. Christus ego duodecim elegi vos, ideo quando B. Petrus, qui tunc tanquam caput omnium mouit alios ad hanc sortiariam electionē præposuit necessitatem eligendi dicens: Viri fratres oportet impleri scripturam, quam prædixit dominus per os Dauid de Iuda: Fiat habitatio eius deserta, & non sit qui habitet in ea, & episcopatum eius accipiat alter: Act. primo. Ecce necessitas eligendi. Maximum quoque dubium erat, quia officium apostolatus excellentissimum erat, nec illud congrue habere poterat, nisi homo cordis puri, quem Spiritus Sanctus replere sua gratia dignaretur, talem autem inquirere humanum excedit ingenium, quia Deus solus nouit, quos elegit, nos autem ex parte cognoscimus, cū eos viderimus in officijs institutos, cum principatus ostendat virum, iuxta Aristotelem. Ethicorum, libro quinto. nō videbat autem B. Petrus aliquem modum tutum, per quē ipsi eligerent non repugnando voluntati diuinæ, nisi per sortes diuinum inuocare auxilium, vt ipse ostendere dignaretur, quem elegisset, ideo concluſit. Oportet ergo ex his viris, qui nobiscum sunt congregati vnum testem resurrectionis fieri, & tunc patet, ꝙ Apostoli quantum potuerunt humana perscrutatione fecerunt, quia licet multi viri essent in comitate eorum Sancti, & religiosi, scilicet, centum viginti, tamen quia istos duos inter alios sanctitate valde excellere conspiciebant hos duos elegerunt ab omnibus alijs, & hoc sine sortibus. Sed quia inter istos exterius modica differentia videbatur, diuinum iudicium inquisiuerunt dicentes: Tu Domine, qui nosti corda hominum, ostende quem elegeris ex his duobus: de hoc Actuū cap. 1. & in Decretis. 26. q. 2. capit. non statim, & cap. non exemplo.

Secundus error in sortibus est si sine reuerentia sortes mittantur etiam in magna necessitate, quia Deus multum rogari vult: & ea, quæ nobis ab æterno dare promisit, orationibus assequi docet, vt habetur per Gregorium primo Dialogorum, ꝙ Deus promiserat de semine Isaac multas gentes processuras, sed vxorem ei sterilem dedit, nec ante ei filios habere concessit, quàm suppliciter, & diutinis precibus eos a Deo popoſcit: ideo Apostoli volentes diuinam sententiam per sortes inquirere, prius orationibus, & ieiuniis cum dulcissima matre Christi vacauerunt, vt habetur Act. cap. 1.

2. *Error in sortib.*

Tertius error in sortibus est si diuinam sententiam in paruis rebus temporalibus expectemus, quia hoc contra reuerentiam est, vt in minimis quoq; rebus maiestas regia consulatur, ideo etsi in omnib. rebus etiam minimis diuinum auxilium inuocare debeamus 1. ad Corinth. c. 10. sed non in omnibus rebus diuinam debemus expectare sententiam, sed solum in maximis, & necessariis, quæ humano iudicio imperscrutabiles sunt: in paruis autem, vel temporalibus, Deum quidem adiutorem inuocare debemus, sed opus, secundum ꝙ Deus intellectui nostro dederit, regulabimus, nihil vlterius expectantes, & hoc vult Aug. ad inquisitiones Ianuarij. Et habetur in Decretis, 26. q. 2. c. hi quippe. de paganis euangelici sortes legunt, etsi optandū sit, vt hoc potius faciant, quàm ad dæmonia consulenda concurrant: tamen mihi displicet ista consuetudo ad negocia sæcularia, & vitæ huius vanitatem diuina oracula velle conuertere.

3

Quartus error in sortibus est, si contra Ecclesiæ statutū eis vtamur, vt in electionibus ecclesiasticis, in quibus Ecclesia prohibuit sortes intercidere, sed solam intellectionē inuocato ad hoc Dei nomine, vnde Beda vult innuere, ꝙ Apostoli per sortem elegerunt; quia nondum erant viri perfecti, cum non superueniſſet Spiritus Sanctus, dicens: Matthias ante Pentecostem ordinandus sorte quæritur, ſ. quia non erat plenitudo Spiritus Sancti in Ecclesia effusa: septem diaconi postea non sorte, sed electione Apostolorum sunt ordinati.

4

Istis tamen non obuiando posset forte aliter dici, scilicet, quod Matthias per sortem, & electionem assumptus est, quia instituere aliquem in Apostolum altissimi negocij est: & ideo post suam electionem di-

uinam ſententiam per ſortem inquiſierunt: eligere autem ſeptem diaconos non erat tantæ difficultatis, quia ad miniſtrandum menſis viduarum ſolum eligebantur, vt patet Actuum c.6. in dignitatibus autem temporalibus, quæ officia ſunt, & iuriſdictionem non habent non refert ſortibus vti, vel non: immo aliquando bonum eſt ſic vti, vt contentio tollatur: ſors.n. in eo aliquid mali habet, quod tollit eligentium libertatem, vt aliquos non eligant, quos dignos eligi eſſe putabant, obuiante ſorte. In dignitatibus autem temporalibus, quæ iuriſdictionem habent aliquid refert vtrum ſorte, an electione iudices aſſumantur, quia forte talis iudex euenire poterit, qui ad hoc ineptus ſit, niſi ſors inter paucos, & aptos ponatur, vt primo aliqui aſſignẽtur electione digni iudicatura, vel principatu: deinde inter eos ſors mittatur. Sed quomodocunque fiat ſors prohibita nõ eſt, quia ius diuinum nõ obligat hominem ad aliquod genus politiæ: non.n. magis ad monarchicam, quam ariſtocraticam, obligarchicam, timocraticam, democraticam obligat politian: tamen obligat, ne in aliqua ſpecie iſtarum politiarum rector iniuſte agat. Aliquando autem in aliis rebus eccleſiaſticis magnum dubium euenit, quod nõ poteſt aliquo modo concordari. Vnde tunc ſortibus cum reuerẽ-

Caſus in quo poſſu mus vti ſortibus

tia vtendum eſt, vt ait Aug. in epiſtola ad Honoratum: Si inter Dei miniſtros ſit diſceptatio, qui eorum tempore permanent, ne fuga omnium eorum, vel morte deſecutionis ſeratur Eccleſia, ſi hæc diſceptatio aliter non poterit determinari, quantũ mihi videtur, qui fugiant, & qui maneant ſorte legendi ſunt. Patet igitur de ſortibus quando licitæ, & quando illicitæ ſint, Iudeis autem ſortes licitę erant, immo neceſſariæ, quia cum Deus iuſſiſſet ſorte terram diuidi, ſi alio modo Iudæi eam vellent diuidere tranſgreſſores eſſent. Sed quare Deus iuſſerit ſorte diuidi, cum poſſet aliter ſatis conuenienter diuidi declaratum eſt ſupra cap.26. & Ioſ.c.15. [Quam iuſſit dominus dari nouem tribubus, & dimidiæ tribui.] ſ. quod iſta terra cuius termini ſupra aſſignati ſunt, ſolum pertinebat ad nouem tribus, & dimidiam: erant enim duodecim tribus Iſrael: quæ autem, & dimidia. ſ. Ruben, & Gad, & dimidia Manaſſe acceperũt poſſeſſionem ante Iordanem: ideo nouem tribus, & dimidia, quæ ſupererant accipere debebant terram iſtam, quæ diuidenda erat. [Tribus.n. filiorum Ruben per familias ſuas.] Hic datur cauſa eius quod dictum eſt. ſ. quare darerur terra nouem tribubus, & dimidiæ, quia aliæ duæ, & dimidia iam ſuſceperant poſſeſſionem. & dicitur tribus Ruben per familias ſuas. i. diuiſa per familias: nam quælibet tribus diuiditur in familias, quæ ſunt minores cognationes in ipſa, & de familijs ſingularum tribuum, quæ ſunt, habetur ſupra cap.26. Cum autem Moyſes dedit tribui Ruben poſſeſſionem, non dedit eam confuſe, ſed cuilibet familiæ diſtinxit partem ſuam. [Et tribus filiorum Gad iuxta cognationum numerum.] i. etiam tribus Gad, quæ eſt vna de duabus, & dimidia recepit poſſeſſionem diuiſam ſecundũ numerum cognationum, ſ. quod tot partes factæ ſunt in poſſeſſione eius, quot in ea erant cognationes. & vocantur cognationes, i. familiæ, quamquàm cognatio eſt nomen generale ad tribum, familiam, & domum. Et dicitur ſecundum numerum cognationum dupliciter. vno modo quod numerus partium fuit ſecũdum numerum cognationum dando cuilibet partem. Alio modo refertur ad quãtitatem continuam. ſ. ſecundum numerum cognationum i. inquirebatur de qualibet cognatione quantus eſſet numerus eius ad hoc, quod daretur pluribus maior pars, & pauciori-

K bus minor, vt patet ſup.26. c. [Media quoque tribus Manaſſe.] Iſta accepit poſſeſſionẽ ſuam cum aliis duabus. Quare autem fuerit hoc declaratum eſt ſup.c.32. [Acceperunt partem ſuam trans Iordanem.] i. ante tranſitum Iordanis. Non eſt autem hic trans propriè, quia Moyſes cum iſta diceret erat in terra iſtarum duarum tribuũ, & dimidiæ nõdum tranſito Iordane, ſed conſueuit dici trans Iordanem, niſi ab eo qui eſt ad vnam partem Iordanis pro re, quæ ad aliam partem eſt. Sed accipitur hic trans ſolum pro ante. [Contra Iericho ad Orientalem plagam.] i. terra duarum tribuum, & dimidiæ eſt diſpoſita contra Iericho. Nã Iericho eſt in principio terræ Chanaan in parte orientali eius apud Iordanem, & declinat ad partem meridianam: Iſrael hiç autem quando introire debuerunt in terram Chanaan

F introierunt per illam partem, vt patet Ioſ.c.2. & tunc quãdo erant in caſtris ante Iordanem erant contra Iericho, vt patet ſupra in litera, & præcedenti cap.

Et ait dominus ad Moyſen.] Hic ponitur ſecundum huius partis, ſcilicet a quibus terra diuidenda eſſet: iuſſerat enim dominus terram diuidi per ſortem, ſed quia in poſitione ſortium poſſet ſuboriri quæſtio, indigebat determinatore, & ob hoc Deus poſuit iudices diuiſores terræ, de quibus hic.

Hæc ſunt nomina virorum, qui terram vobis diuidẽt.] Aſſignati ſunt iſti, qui ſequuntur in diuiſores, in quo certificati fuerunt de vita per aliquantum tempus. Nam diuiſio terræ futura erat poſt omnia bella, ſed iſti diuiſuri erant terram: ergo oportebat, vt viuerent vſque ad bellorum conſummationem ſaltem, quod eis ſatis magnum

G gaudium erat: nam cum pugnaturi eſſent contra gentes multas ſatis rationabiliter timere poterant, quòd aliqui eorum morerentur.

Eleazar ſacerdos.] Iſti ſunt, qui diuiſuri erant terram. Et ſciendum eſt, quod ponuntur hic quatuordecim viri. Nam Deus voluit dare diuiſores, & principes diuiſorũ, fuerunt autem diuiſores duodecim viri, de duodecim tribubus, ita vt nulla tribus excluderetur ab hac iuriſdictione, & omnes iſti duodecim erant æquales poteſtate, fuerunt autem duo principes horum Ioſue, & Eleazarus: Ioſue quidem, quia erat dominus totius populi: Eleazarus autem, quia erat ſummus ſacerdos, & ob hoc honoratiſſimus in populo. Nam tempore Moyſi etiam ipſe habebat auctoritatem: nam coram eo, & Moyſe determinabantur magnæ cauſæ, vt patet de filiabus Salphaad ſupra cap.27.

H Et Ioſue filius Nun.] iſte erat ſecundus princeps diuiſorum, & iſte erat excellentior, cũ Deus feciſſet eum principem populi ſupra cap.27. & Deuteronomii capitulo vltimo: ideo ad iſtum principaliter accedebant illi, qui petebant poſſeſſionem, ſic patet de Caleb Ioſue cap.14. vbi acceſſit ad Ioſue petens hæreditatem, ipſe quoque iuſſit, vt omnes tribus venirent ad ponendum ſortes coram domino in Sylo, Ioſue cap.18. cum tamen debebat aliquid fieri de diuiſione oportebat omnes conuenire, qui nominantur hic.

Et ſinguli principes de tribubus ſingulis.] Ideſt, quod de qualibet tribu acciperetur vnus vir, qui eſſet princeps in diuiſione hac ſecundum quod in litera exprimitur poſitis nominibus eorum.

Quare de qualibet tribu ponebatur vnus iudex ad diſtribuendum terram Chanaan. Quæſt. VII.

I

QVæret aliquis, quare de qualibet tribu ponebatur vnus. Reſpondendum eſt, quod hoc fiebat propter duo. Primo ne aliqua tribus videretur eſſe cæteris deſpicabilior, ſed neceſſe erat, quod ponerentur de aliquibus tribubus, aut de aliqua viri quidam, qui eſſent diuiſores terræ, ideo ſi de omnibus aliis non ponerentur videretur cæteræ tribus neglectę, aut minoris auctoritatis, quam illæ, de quibus ponebantur aliqui viri, & ſic eſſet locus inuidiæ, & contentioni. Hanc autẽ Deus voluit euitare, ideo quandocunque de aliqua tribu mittebãtur viri ad aliquid etiam de omnibus alijs mittebantur, vel ſi fiebat aliquid, quod pertineret ad honorem vnius tribus, etiam fiebãt alia ſimilia, quę pertinerent ad honorem aliarum tribuum.

K Patet hoc tempore confirmationis legis: nam poſiti fuerunt in monte Synai lapides erecti in titulos ad memoriã, quod accepiſſet Iſrael legem ibi, & ne aliqua tribus videretur eſſe deterior cæteris, duodecim tituli poſiti ſunt Exod. 24. Item ibidem cum deberent fieri ſacrificia pro toto populo, duodecim iuuenes de duodecim tribubus Iſrael illa fecerunt eodem capit. Item in duobus onychinis ſuperhumeralis duodecim tribuum nomina poſita ſunt, & in duodecim lapidibus rationalis earundem duodecim tribuum nomina ſculpta fuerunt Exodi 28. Item cum in dedicatione Sanctuarii principes populi offerrent, omnium duodecim tribuum principes obtulerunt per dies duodecim ſupra capit.7. Item cum mitterentur exploratores in terram Chanaan, de qualibet tribu vnus vir miſſus eſt ſupra cap. 13. Item cum aſſignarentur Iſraelitæ ad ponendum benedi-

UNIVERSIDAD DE MURCIA

nedictionem,& maledictionem super montem Hebal, & Garizim pro obseruatoribus,& violatoribus legis, omnes duodecim tribus ad hoc opus destinatæ sunt Deut.27. Ita igitur cum aliquibus committenda esset terræ diuisio debuit committi viris,qui essent de omnibus tribubus. Nec solum obseruatum fuit hoc in ducatu Movsi, sed etiam in ducatu Iosue,nam cum in Iordane erigendi essent lapides in memoriam transitus Israel per locum ipsum, positi fuerũt duodecim lapides in memoriam duodecim tribuum: Iosue c.4.& cum voluisset Deus,quod in prima mansione eorum in terra Chanaan,scilicet in Galgalis maneret eorũ memoria fecit, quod adducerentur duodecim lapides de Iordane,& ponerentur ibi,& pro illis introierunt duodecim viri de duodecim tribubus,vt patet prealleg.c.Secunda causa fuit ad tollendum grauamen,vel suspitionem graũaminis a qualibet tribu:si.n.de aliquibus tribubus viri ponerentur diuisores terræ, & non de aliis, cum quilibet sibi ipsi bonum velit, possent isti inter se diuidere, alias colludere,& distribuere tribubus suis magnas sortes, aliis autẽ tribubus darent paruas,& illæ non possent habere ius contra eos,quia licet reclamarent isti erant iudices,& nulli alii superiores,ideo nõ esset,qui tolleret grauamen factum ab eis.Cum autem positi essent iudices diuisores de omnibus tribubus non poterat hoc fieri,quia nullus illorum permitteret tribum suam grauari, & omnes erant æquales in iure,ideo non posset committi fraus.Et dato quod hic non committeretur aliqua fraus,vel grauaretur aliqua tribus, poterat tamen grauari,& satis erat suspitio,quod grauaretur,cum quædam de tribubus haberent iudices pro parte sua,& aliæ non.Ad tollendum ergo omnia hæc cõueniens fuit,vt de qualibet tribu ponerentur diuisores.

Quare de omnibus tribubus positi fuerunt diuisores, cum tamen non essent omnes habituri sortes. Quæst. VIII.

QVæretur vlterius,quare de omnibus duodecim tribubus ponebantur diuisores, cum non essent habituræ omnes duodecim tribus aliquas sortes,sed solum nouem,& dimidia,vt patet supra in litera. Cauſæ autem supra assignatæ solum militant pro illis tribubus, quæ recepturæ erant sortem,pro aliis autem, ad quas non attinebant sortes,nihil agunt.

Respondendum est, quod tres fuerunt cauſæ ad hoc. Prima fuit propter honorem, nam vt dictum est si aliqua tribus de Israelitis non haberet æqualitatem honoris cum cæteris videretur esse despicabilior,& quia hoc Deus tollere volebat, ne orirentur inuidiæ & scãdala, de omnibus tribubus fecit esse diuisores. Nec valet cum dicitur,quod ad duas tribus & dimidiam nihil pertinebat de hoc, cum ipsæ non essent suscepturæ hæreditatem,quia licet nõ pertineret ad eas hæreditas poterat pertinere iudicium de hæreditate, immo melius ad ipsas,quam ad omnes alias,quia quilibet melius iudicat in causa aliena, quam in sua: propter hoc,quia non habet amorem ita ordinatum ad alterum,sicut ad seipsum secũdum Arist.9.Ethic.ideo istæ tribus melius iudicarent,quia nihil ad eas pertinebat, & etiã illi viri,qui ponebãtur de singulis aliis tribubus,quamquã ad ipsas tribus pertineret hæreditas, tamen illi non ponebantur,vt habentes ius in re,sed vt penitus alieni,nam non erant,vt procuratores,sed vt iudices. Secunda causa fuit, quia ista diuisio fiebat a tota communitate,ideo debebant poni iudices nomine totius communitatis, sed hoc erat,ꝙ ponerẽtur aliqui de singulis tribubus, ergo sic poni debuerunt. Patet hoc,quia quamquam terra Chanaan solis nouem tribubus,& dimidiæ diuidenda esset, tamẽ ad totum Israel pertinebat,& totus Israel iuit illuc ad pugnandum contra incolas terræ illius,cum iuerint illuc viri de duabus tribubus,& dimidia Ios.c.4.terra quoque duarum tribuũ, & dimidiæ erat totius Israel,quia quamquam duæ tribus, & dimidia illam susciperent in hæreditatem, tamen totus Israel eis illam dabat,sic patet sup.c.32. cum dixit Moyses ad totum Israel,quod si filii Gad,& Ruben,nollent transire Iordanem cum eis ad pugnandum, darent illis locum habitandi inter seipsos in terra Chanaan,& si transirent cũ eis,darent illis terram duorum regum Amorrhęorum,sed

A si non esset totus Israel,nõ posset eam dare,ergo ad totum populum pertinebat,& præcipue quia licet terra post diuisionem pertineret specialiter ad aliquas tribus,tamẽte diuisionem non pertinebat ad aliquam, sed ad totum populum,ideo ad diuisionem faciendam non debebant poni viri specialiter de aliquibus tribubus,sed de toto populo,& hoc erat poni de singulis tribubus. Tertia ratio erat, quia conuenientius ponebantur hic iudices de duabus tribubus, & dimidia, quàm de omnibus aliis, quia pertinebat vtilitas diuisionis ad alias,& nõ ad duas,& dimidiam. Melius autem, & liberius quis iudicat cum neutra pars causæ ei vtilis, vel inutilis est, quam cum aliquid eorum accidere potest,ideo conueniens fuit,vt de his duabus tribubus, & dimidia,sicut de cæteris assignarentur diuisores.

B *Quare de tribu Leui nullus diuisor positus fuit. Q.IX.*

QVæretur amplius,quare de tribu Leui non fuit positus aliquis diuisor. Respondeti potest, ꝙ tribus Leui non erat susceptura aliquam sortem in aliquo loco terræ promissionis sup.c.18.& Ios.c.13. ideo ad eam nihil pertinebat de his iudicare,aut diuidere:ad reliquas autem tribus pertinebat aliquid de possessione, ideo de qualibet earum debet poni iudex.Sed arguet aliquis, quia hoc modo nõ deberet poni aliquis diuisor de tribu Rubẽ,& Gad, quiã istæ nullam partem accepturæ erant, & tamen fuerunt positi aliqui.Dici potest igitur aliter ꝙ ad tribum Leui non pertinuit,ꝙ esset aliquis iudex de illa, quia non solum Leuitæ non erant suscepturi sortem, sed etiam non erant ipsi de populo,nec includebãtur nomine filiorum Is-
C rael:sic.n. Deus iusserat sup.c.1.ꝙ non poneretur summa Leuitarum cum summa filiorum Israel. Nec etiã de ipsis aliqui accipiebantur ad faciẽdum quidquam,ꝙ pertineret ad populum,sicut patet de missione exploratorum,& similibus sup.c.13.Etiã dato,quod deberent poni aliqui diuisores de singulis tribubus,nõ debebant poni de Leuitis,quia Leuitæ non faciebant tribum, cum diuideretur Israel per 12.tribus, & nulla earum erat de Leuitis. Si tamen vellemus largè loqui,aliquis de diuisoribus erat de tribu Leui cum Eleazar esset de Leuitis,& ipse ponitur hic vt principalis diuisor, sed nõ proprie est ipse de diuisoribus tribuũ. Et si de tribu Leui aliquis ponendus fuisset,præter Elea-
D zarum,alius poneretur,sicut patet de Iosue,qui erat de tribu Ephraim,& tamen præter ipsum fuit alius diuisor eiusdem tribus,vt patet in litera,eo quod Iosue magis erat princeps diuisorum,quam diuisor.

Ad quid ponerentur diuisores, cum diuisio futura esset per sortes. Quæst. X.

QVæret aliquis,quid proderat,quòd ponerentur diuisores terræ,quia concordia per eos facta nihil valeret,cum omnia postea sortibus diriməda essent.Respondendũ est,quod isti diuisores erant necessarii,& multum conferebant,immo totũ conferebant. quia dato,quod sortes istæ,quæ ponebantur essent sortes communes, sicut istę quas nos ponimus,quæ a Deo specialiter non regũtur, sed magis quadam temeritate fortunę,adhuc essent necessarii diuisores: nam sortes non possunt poni nisi super aliquas partes diuisionis. Ista autẽ diuisio ab aliquo fieri debebat,& isti sunt,qui assignantur hic,ideo aliquid cõferebant,quia necessarii erant. Nec solũ aliquid,sed totũ, quia præter istorum diuisionem,sortes nihil faciebant,isti namque primo diuidebant terram in tot partes,quot erant tribus,& secundum magnitudinẽ earũ,sic faciebant proportione in ipsis partibus diuisionis,& tunc positis cedulis sortiũ,proueniebat cuilibet tribui illa pars,quæ assignata fuerat a diuisoribus,nec errabat vnquam sors, vt declaratum fuit sup.c.26.& Iosue c.15.Oportuit igitur ad hoc assignari viros peritos,& circa hæc expertos, ne aliquam tribum grauarent. Nam si ipsi errarent in assignatione possessionum quantum ad magnitudinem,& paruitatem pro qualibet tribu,necesse erat, vt sortes etiam si a Deo mouerentur errarent, sicut patet de sorte, quæ primo data fuit tribui Iudæ, & tamen erratum est in illa, ideo postea reducta est ad proportionem cum aliis,& quædam pars de ip-

su decisa est, quam accepit in possessionem tribus Symeon, de quo late declaratum est Iosue cap. 15. & 19.

An isti diuisores sint illi qui lustrauerunt terram describendo eam. Quæst. XI.

QVæretur vlterius, an isti Diuisores terræ, qui hic ponuntur sunt illi, qui lustrauerunt terram, describentes eam in volumine ad ponendum postea sortes, de quibus Iosue 18. cap. Dicet aliquis, quod sic, quia isti diuisores positi fuerunt ad aliquid, sed non videtur esse aliquis actus proprius eorum, nisi describere terram in partes. ergo ipsi fuerunt, qui descripserunt.

Respondendum est, quod non fuerunt isti, quia Iosue fuit de istis diuisoribus, vt patet hic, sed Iosue non iuit ad describendum terram, vt patet Iosue c. 18. cum ipse dixerit viris, qui ibant ad describendum, quod irent per talem, G vel talem partem, ergo non fuerunt ipsi diuisores, descriptores terræ. Item patet hoc, quia dicitur ibi, quod post quã isti viri descripserunt terram, redierunt ad Iosue, qui erat in Silo in castris, ergo nõ iuit cum eis. Item patet hoc, quia dicitur præalle. c. Eligite de singulis tribubus viros, vt mittam eos, & describant terram, sed isti duodecim non poterant eligi, quia iam a Deo electi fuerant, ideo oportet intelligi de aliis, quod fuerint electi. Itẽ patet, quia dicitur ibi, quod de singulis tribubus eligerent viros ternos, sed hic de qualibet tribu solum fuit vnus acceptus, ergo nõ sunt isti, qui diuiserunt terram. Cum autem arguitur, quod non videtur esse alius actus proprius istorum diuisorum, nisi describere terram, ergo ipsi descripserunt.

Respondendum, quod præter hoc ipsi habebant alios actus, scilicet facere diuisionem quando vellent, & ponere H cedulas sortium, & assignare cuilibet tribui suam partem facta diuisione, sicut cum quis mittitur in possessionem iudicis auctoritate. Et hoc etiam, quod erat mittere viros ad describendum terram, pertinebat ad eorum iurisdictionẽ: nam cum ipsis delegatum esset, quod terram diuiderent delegabantur omnia, sine quibus non poterat hoc commode finiri. sic extra de offic. deleg. c. præterea.

Quare in tribu Ephraim positi fuerunt duo in aliis autem vnus. Quæst. XII.

QVæretur vlterius, quare in tribu Ephraim fuerunt I positi duo diuisores, scilicet Iosue, & quidam alius, vt patet infra, cum in qualibet tribu vnicus esset diuisor. Respondendum est, quod diuisores erant proprie duodecim, quorum de qualibet tribu vnus erat, & in hoc non excedebat tribus Ephraim alias tribus, sed præter hos fuerunt positi quidam principes, qui non proprie sunt diuisores, sed principes diuisorum, & isti oportet, quod essent de aliqua tribu, ideo in aliqua essent geminati.

Sic fuit de tribu Ephraim, in qua specialiter datus est vnus diuisor, sicut in cæteris, & præter hoc fuit Iosue de eadem tribu. Iosue tamen non ponitur specialiter, vt diuisor, sed vt dominus diuisorum. Et patet, quia alias sicut ille vir, qui ponitur de tribu Ephraim nominatur specialiter diuisor pro illa tribu, ita etiam nominaretur ibi Iosue, sed non fuit nominatus.

Quare in tribu Ephraim fuerit positus præter Iosue alius K *diuisor.* Quæst. XIII.

QVæretur vlterius cum Iosue esset princeps diuisorum, & nihil minus haberet de iure in hac re, quam vnus de aliis diuisoribus, immo magis, quare fuit positus alius diuisor in tribu Ephraim præter Iosue? Respondendum est, quod Deus voluit de qualibet tribu dare vnum diuisorem, ideo debuit de tribu Ephraim dari vnus, sicut de cæteris, alioquin grauaretur ista tribus, fuit ergo assignatus specialiter vir, de quo infra, Iosue autem non fuit assignatus in diuisione specialiter, sed etiam si non assignaretur, pertineret ad eum, quia ipse erat princeps populi, nihil ergo speciale dabatur tribui Ephraim, quod Iosue esset diuisor, cum hoc competeret ei ex principatu suo. Non erat etiam conueniens, quod ipse solus esset diuisor in tribu Ephraim: nam tunc videretur ipse esse tanquam vnus de diuisoribus aliarum tribuum, cum specialiter esset constitutus, sicut quilibet de illis: sed hoc non erat, quia Iosue habebat maiorem potestatem quam alij diuisores cum ipse iuberet aliis, & posset eos cogere ad describendum terram si ipsi essent negligentes. Hoc aliqualiter patet Iosue cap. 18. vbi cum nec tribus peterent possessiones, nec diuisores eis assignarent, Iosue dixit supplens negligentiam eorum, vsquequo marcetis ignauia, & non intratis ad possidendam terram, eligite de singulis tribubus ternos viros, &c. Item non erat aliquid speciale in tribu Ephraim, quod sumeretur Iosue in diuisorem, tanquam si nullus sumeretur: sic enim de tribu Leui nullus fuit assumptus in diuisorem, & tamen Eleazar erat de diuisoribus, & erat de tribu Leui. Ideo dicendum, quod duodecim viris assignatis, proprie conuenit, quod essent diuisores, quia præter istam assignationem non habebant aliud ius, Iosue tamen, & Eleazarus, quia erant principes populi, etiam si non fuissent specialiter assignati in diuisores, conueniret eis propter principatum suum.

An isti duodecim diuisores sint illi, qui fuerunt ad explorandum terram. Quæst. XIV.

QVæretur vlterius, an isti duodecim viri, qui ponuntur hic sint duodecim. qui missi sunt in terram Chanaan ad explorandum eam, de quibus supra cap. 13. Dicet aliquis, quod sic, quia ibi ponitur Caleb de tribu Iuda, & ipse ponitur hic. Sed dicendum, quod non sunt isti viri, nam diuersa sunt nomina hic, & ibi, vt patet inspiciendo literam. Sed dicet aliquis, quod non sequitur, quoniam interdum in scriptura nomina virorum, vel locorum sunt multiplicia, & cum in vno loco vnum nomen habuerint, alibi aliis nominibus appellantur, sicut sæpe dictum est. Sed hoc stare non potest, nam si esset vnus vir, aut duo quorum nomina mutata essent, fortassis esset opinabile, sed hic sunt duodecim viri, & duodecim patres eorum, & supra cap. 13. ponuntur totidem viri, & patres sui, & non est concordia in aliquo nomine hic, & ibi, nisi in Caleb & patre eius: ergo satis videtur, quod non sint iidem viri. Sed quia adhuc ista probatio calumniabilis esset: dicendum aliter, scilicet, quod isti non sunt illi, qui habentur ibi, nam de duodecim exploratoribus soli duo superfuerunt decem quippe coram toto populo subito perierunt, quando venerunt de explorando supra cap. 14. ideo alii viri sunt. Sed dicetur nunquid isti viri sunt duodecim principes tribuũ duodecim, de quibus habetur supra cap. 1. Respondendum est, quod non, quia nullum nomen eorum, quæ habentur hic ponitur ibi. Item solidius hoc probatur, nam omnes illi principes iam perierant, quia supra cap. 14. dicitur, quod omnes qui erat a 20. anno supra numerati perituri essent, sed principes, qui habentur supra. cap. 1. computati fuerunt. Ergo iam mortui fuerant, quod patet, quia supra c. 26. dicitur, quo in numeratione ibi facta nullus fuit de viris, qui computati sunt in monte Sinai, sed manifestum est, quod illi principes, qui habentur supra c. 1. computati fuerunt ibi, ergo iam non erant superstites.

An isti duodecim possent esse principes tribuum, ita quod essent filij præcedentium. Quæst. XV.

QVeretur amplius an isti duodecim principes essent filii duodecim principum virorum, qui prius fuerant principes, ita vt isti possent esse principes tribuum. Ad hoc autem non sequitur inconueniens, quod ad præcedentia, quia licet principes, de quo supra cap. 1. nunc non superuiuerent propter sententiam datam, tamen filii eorum poterant superuiuere.

Sed dicendum est, quod isti non erant filii eorum, quoniam hic ponuntur duodecim viri, & nomina patrum ipsorum, ergo deberent esse nomina principum, quæ habentur supra c. 1. & tamen nullum nomen istorum ponitur ibi: ergo videtur, quod isti principes non habuerunt illos pro patribus, sed alios valde distinctos. Et si dicatur, quod possunt esse nomina mutata, sicut sæpe eiusdem viri sunt multa nomina: dicendum non posse stare, quia forte hoc

UNIVERSIDAD DE MURCIA

concedi posset in vno, vel in duobus: sed hic ponuntur nomina patrum duodecim principum, & nullum eorum est idem cum illis, quæ habentur supra c. 1. ideo non sunt isti filij eorum, & hoc necessarium est, & hoc fortassis aliquis concedet. Sed dicet, quod isti sunt nepotes illorum principum, qui habentur supra cap. 1. & sic ponuntur hic, tanquam principes tribuum, cum veniant de progenie principum, & tamen nomina patrum suorum non sunt illa, quæ habentur supra cap. 1. quia illi non sunt patres eorum, sed aui. Sed hoc non est satis verisimile: nam dato quod multorum istorum patres perijssent & aui, ita quod isti essent nepotes illorum principum, qui habentur supra cap. 1. tamen quod omnium eorum patres perijssent non est verisimile, & tunc stantibus patribus aliquorum, scilicet, quod essent filii principum, qui habentur supra c. 1. ponerentur hic nomina aliquorum illorum cum hic describantur isti principes cũ patribus suis, sed non est, quoniam nullius eorum ponitur hic nomen, ideo isti non sunt filii, nec nepotes illorum.

Item patet, quia licet de cæteris esset aliqualiter calumniabile, tamen de Caleb manifestum est, quod non sit de progenie illa, nam ipse ponitur tanquam princeps tribus Iudæ: ergo deberet esse filius, vel nepos Naasson qui fuit princeps in tribu Iuda sup. c. 1. sed non est, quia filius Naasson fuit Salmon, vt patet Matt. c. 1. in Genealogia Saluatoris. Et ipse hoc tempore viuens erat, etiam tempore, quo Israelitæ venerunt in Iericho cũ acceperit Raab Ierichontinam in vxorem, ex qua genuit Booz Matt. c. 1. ergo debebat ille poni tanquam princeps in tribu Iuda cum esset filius illius, qui principatus est in monte Sinai. Et iste principatus veniebat per lineam generationis, scilicet, secundum familias, ideo viuente Salmon nõ fieret princeps Caleb. non debet ergo dici, quod isti duodecim viri sunt duodecim principes tribuum Israel: sed vocantur hic duodecim principes de singulis tribubus, non quod assumerentur principes ipsarum tribuum, sed quod de qualibet tribu assumptus fuit hic vnus vir, & ille erat princeps, scilicet diuisionis terræ, nam quia isti diuisuri erant totam terram Israelitis, & assignaturi eam, erant iudices ipsorum, & principes. Vel dicitur, quod isti erant principes de singulis tribubus, scilicet principes familiarum, vel domorũ: non tamen erant principes tribuum, & hoc sufficit. Si aliquis autem semper contenderet, quod isti essent principes tribuũ, oportebat quod diceret, quod principatus in Israelitis non veniebat per progeniem in qualibet tribu, quia cum Naasson fuisset princeps, vt patet sup. c. 1. debebat filius eius Salmon esse princeps, sed non ponitur hic ipse, & tũc superuiuebat, vt dictum est. ergo necesse est, quod vel isti non sint principes tribuum, vel principatus non veniat per lineam progeniei. Sed hoc falsum est, quia in veteri testamento omnia per progeniem deriuabantur, tam in spiritualibus, quam in temporalibus. Nam in spiritualibus summo sacerdoti succedebat filius eius in summum sacerdotem: Exò 29. & Leu. c. 6. etiam in minoribus sacerdotibus hoc apparet, quia non erant minores sacerdotes, nisi qui essent de stirpe sacerdotum. Siquis autem de illis conaretur accedere ad ministrandum moriebatur, vt patet supra c. 3. In temporalibus quoque idem modus erat: nam reges per successionem veniebant, vt patet ex processu tertii, & quarti libri Regum, ergo isti principes per successionẽ quoque venirent, & consequenter non essent isti principes tribuum, vt dictum est, sed essent alii aliqui principes ad hoc assignati, vt diuiderent terram.

CAP. XXXV.

Iosue 21. *Vrbes Leuitarum*

Hæc quoque locutus est Dominus ad Moysen in campestribus Moab supra Iordanem contra Iericho: Præcipe filijs Israel, vt dent Leuitis de possessionibus suis vrbes ad habitandum, & suburbana earum per circuitum, vt ipsi in oppidis maneant, & suburbana sint pecoribus ac iumentis, quæ a muris ciuitatum foris secus per circuitum mille passuum spatio tẽdentur. Contra Orientem duo millia erunt cubiti, & contra Meridiem similiter erũt duo millia, ad mare quoque, quod respicit ad Occidentẽ, eadem mensura erit, & so-

A ptẽrionalis plaga æquali termino finietur. Et unaq; vrbes Vrbes suæ in medio, & foris suburbana. De ipsis autem oppidis, quæ Leuitis dabitis sex erunt in fugitiuorum auxilio separata, vt fugiat ad ea, qui fuderit sanguinem: & exceptis his alia quadraginta duo oppida, id est, simul quadraginta octo cũ suburbanis suis. Ipsæq; vrbes, quæ dabuntur de possessionibus filiorum Israel, ab his, qui plus habent, plures auferentur, & qui minus, pauciores. Singuli iuxta mensuram hæreditatis suæ dabunt oppida Leuitis. *gitiuorũ. Iosue 2.*

Hæc quoque.] Dicto de diuisione terræ quæ fiebat per sortem. Hic agitur de diuisione terræ sine sorte, & tangun tur duo: primum de Leuitarum habitaculis: secundo de fugitiuorum receptaculis, ibi. [Ait dominus ad.

An quæ sequuntur fuerint post præcedentia. Quæst. I.

B

Circa primum de ordine huius ad præcedẽtia dubium est, an fuerint ante illa, vel post. Et dicendum, quod tam istud quam illa dicta sunt in eadem mansione, s. in vltima. Quod satis apparet ex principio literę, s. Hęc quoque locutus est dominus in campestribus Moab, ergo etiã præcedentia ibi fuerat locutus. Et ex hoc etiam patet, ꝙ non fuerunt hæc in temporibus multum differentibus, quia tempus quo in mansione vltima Israelitæ steterunt antequam ista dicerentur, fuit minus, quam quatuor mensiũ, quia Moyses dixit ista, & ipse mortuus est in principio mẽsis 11. post récitationem Duteronomij, quam fecit prima die mensis. 11. Deut. c. 1. sed ad mansionem istam vltimam venerunt Israelitæ forte in septimo mense, vel in octauo. Nan in principio mensis quinti anni huius 40. erant Israelitæ in monte Hor, cum hoc tempore mortuus fuerit ibi Aaron supra c. 33. & post hoc circuierunt multo tempore montem Seir, vt colligitur supra c. 21. & Deut. c. 2. Etiam pugnauerunt contra Amorrhęos, & ambulauerũt per plures mansiones, ergo pro omnibus istis flueret tempus duorum mensium, aut amplius, & sic in septimo mense venerunt ad mansionem vltimam, vel aliquantum post, ergo in tempore intermedio septimi, & vndecimi mẽsis dicta fuerunt, & facta omnia, quę habentur a c. 22. vsque ad finem: ergo non fuit multum tempus inter ista, & illa quomodocunque se habeant. Satis tamen dicendum, ꝙ hic sit ordo consequens, licet constare non possit: nam ista sunt præceptiua pure, & non est in eis aliquid historicum, secundum quod cognosci possit de ordine præcedentiũ ad hoc, in scriptura tamen nunquam est recedẽdum ab ordine eius, nisi propter aliquam causam apparentem, s. ꝙ ex aliquo loco appareat, ꝙ non fuerit ille ordo rerũ gestarũ, qui monstratur in litera: potissime, quia hic videtur fieri quædam continuatio, cum dicatur: Hęc quoque locutus est, i. nõ solum præcedentia Deus mandauit Moysi, sed etiã ista, ergo prius illa quam ista dicta videntur. [Hęc quoque locutus est dominus ad Moysen.] i. etiam ista præcepta, quę habẽtur hic dedit illi, nam generale erat, ꝙ Deus nõ loqueretur ad populũ per seipsum, vel per Angelũ, sed loquebatur ad Moysen, & ipse illud populo significabat. [In campestribus Moab.] Ista est mansio vltima in deserto apud Iordanẽ, & vocantur campestria quędam loca non penitus plana, quę sunt inter descensum de montibus Abarim, & Iordanẽ, & sunt ibi duę mãsiones, s. campestria, & planiora loca, vt patet sup. c. 33. Istud autem intelligitur de vltima mansione, quæ erat in Belsethim in planioribus locis Moab. Vocantur autem campestria Moab, quia ista terra pertinuit olim ad terram Moab, sed rex Sehon tulit eam de manu Moabitarum. [Contra Iericho.] i. ista campestria sunt disposita contra vrbem Iericho, s. ꝙ est Iericho occidentalis respectu istorum campestrium, quia Iericho est in parte Orientali terrę Chanaan, terrá autem campestrium Moab est magis Orientalis, quam tota terra Chanaan, & est in extremitate Occidẽtali ipsius, ideo erat cõtra Iericho, s. ꝙ ista sunt conIuncta Iordane in terposito. [Super Iordanem.] i. mansio ista erat super Iordanẽ, s. apud illum. Et dicitur esse supra, quia erat in locis eminentioribus, cum Iordanis fluat per humiliora loca, sic. n. dicitur semper de aqua, ꝙ est sub terra, quia descendit ad partes eius proniores, sic dicitur Psa. 23. quia super maria fundauit eum, & super flumina præparauit eum, id est orbis terræ est super maria, & flumina.

Præcipe filiis Israel.] Ista, quæ sequuntur dabantur per modum præcepti, quia obligabant totam multitudinem, & sic poni oportuit: nam si ista spõtanea essent, fortassis non darent Israelitæ Leuitis de vrbibus suis ex auaritia, & sic non haberent Leuitæ locum manendi in terra Chanaan. [Vt det Leuitis de possessionibus suis.] Hic vocantur Leuitæ omnes, siue de genere sacerdotum, siue de simplicibus Leuitis, aliquando tamen soli minores Leuitæ vocant Leuitæ, & alij vocantur sacerdotes, sed hic Leuita significat stirpem, & non ministrationis gradum. Istis iubebat Deus dari vrbes ad habitandum, & suburbana ad alẽda pecora, quia ipsi non habebant aliquam partem terræ eis correspondentem: tota quippe terra diuisa fuit per duo decim sortes, secundum numerum duodecim tribuum Israel. Pro Leuitis autem nihil restabat, quod diuidi posset, sed quælibet tribus dare debebat Leuitis de vrbibus suis ad habitandum, vt infra dicitur.

Quare Leuitæ non accepe runt sortem cum alijs tribubus, cum ipsi essent vna tribus de tribubus. Quæst. II.

QVæret aliquis, quare Leuitæ non acceperunt sortem cum cęteris Israelitis, cum essent vna de tribubus Israel.

Respondetur, quòd hoc factum est, ne grauarentur ceteræ tribus, nam nihil habebant Israelitæ, nisi terram illam de cuius fructibus alerentur. Leuitis autem datum fuit aliquod ius speciale super reliquas tribus, scilicet, ꝙ acciperent ab eis omnium fructuum decimas, & primitias, & redemptiones primogenitorum, & iura sacrificiorum, & reliqua, de quibus supra cap. 18. Ista autem, vt declaratum fuit ibidem, sunt maioris precij, quam fructus vnius, vel duarum sortium quolibet anno. Nam etiam solæ decimæ erant plus, quam fructus vnius sortis, quia erant duodecim sortes, & dabantur decimæ de illis: si ergo superadderetur Leuitis sors terræ efficerentur diuites in immensum, & essent multo excellentiores reliquis tribubus, & daretur locus inuidiæ illis, nunc autem cum Leuitæ non haberent aliquam partem terræ, reliqui Israelitę sponte dabant sibi iura, quæ valerent plus quam vna sors, & etiam ipsi non grauabantur: nam alio modo quantum debatur Leuitis, adimebatur aliis tribubus, nunc autem nihil illis tollebatur. Item non debuerunt Leuitæ accipere sortẽ, quia nihil profeciset eis, erat quippe terra ista ad colendum, sed Leuitæ non poterant occupari in cultu, cum haberent misteria Dei in sanctuario, maxime autem sacerdotes, qui nimis occupabantur, ideo perderetur terra sine cultore, reliquæ autem tribus terram colebant, quia non vacabant alijs operibus, ideo eis conueniebant sortes. Ob hoc autem Leuitis solum datæ sunt vrbes ad habitandum, & suburbana ad pascendum pecora: nullæ autẽ segetes, vel vineæ ad colendum traditæ sunt. Item si Leuitis fuisset data aliqua sors, illi habitassent simul, sicut quælibet alia tribus accipiebat simul totam sortem suam, sed hoc non conueniebat, quia tunc non possent ire faciliter ad ministrandum ad Sanctuarium domini: nam mutabatur Sanctuarium de loco in locum, ideo cum ad vnam extremitatem, vel partem regni Sanctuarium moueretur, esset difficile sacerdotibus & Leuitis ire ad illam partem, si autem loca sua essent dispersa per terram Israel ad quamcunque partem Sanctuarium moueretur semper essent ibi aliqui Leuitæ, & sacerdotes, & sic cõueniente r fieri debuit vt nihil haberent, sed ab aliis reciperent, & tamen nõ erãt vrbes istæ datæ penitus in Eleemosynam, cum cogerentur Israelitæ dare ex mandato Dei, & Leuitæ habentes vrbes illas erant domini earum, sicut quælibet tribus erat domina vrbium suarum. Erant tamen priuilegiatæ vrbes Leuitarum, quòd non possent vendi aliis tribubus. De quo Leuit. cap vlt.

Quõ Leuitæ habẽdo 48. vrbes nõ habentur habere possessionem.

De possessionibus suis vrbes ad habitandum.] Ideſt nõ accipiebant Leuitæ partem aliquam terræ per seipsos a principio, quia hoc esset accipere sortem, sed solum reciebant de possessionibus Israelitarum, scilicet, quod inter Israelitas primo diuidebatur sorte tota terra, & cum proueniset tribui cuilibet pars vna de illa, accipiebantur aliquæ vrbes pro Leuitis. Et quamquam Leuitæ haberent vrbes 48 sicut infra patet, tamen non dicebantur habere possessionem, sicut Israelitæ, & hoc propter duo. Primo quia licet Leuitæ haberent vrbes, tamen non habebant eas per sortem tanquam competeret eis ius diuidendi terram primo, & accipiendi partem, sed accipiebant vrbes istas per dationem aliarum tribuum, quælibet enim dabat aliqua loca. Secundo non dicebantur Leuitæ habere possessionẽ, quia possessio, vel sors magis pertinet ad agros, vel vineas, quam ad ciuitates, & habitacula, cum ex illis habeatur vitæ sustentatio, ex his autem non, sed Leuitę non acceperũt aliquos agros, sed solas vrbes, & suburbana, vt patet infra, ideo non dicebantur habere possessionem, & dicitur hic, quòd erunt vrbes ad habitandum, scilicet, quòd non indigebant eis Leuitæ ad aliquem alium vsum, nisi ad habitationem, ideo quamquam nomine ciuitatis intelligerentur termini eius, tamen cum dabatur ciuitas aliqua Leuitis nõ dabantur agri, nec rura illius vrbis, quia ad habitandum solum erant vrbes datæ, & non simpliciter. Dicitur autem quòd si in istis vrbibus essent aliqui reditus, vtpote vectigalium, vel aliorum modorum, non pertinebant ad Leuitas, sed ad tribum quæ dedisset talem vrbem, etiam si intra ciuitatem essent aliquæ lapidicinæ, vel aurifodinæ, vel mineræ aliorum metallorum, vel similia, non pertinebant illa ad Leuitas, sed ad illos, qui dederant vrbem. Etiam totum territorium cuiuslibet vrbis vineārum, & agrorum, & viculorum non pertinebat ad Leuitas, sed ad dantes vrbem, præter mille passus in circuitu vrbis ad quemlibet partem, vt infra patet.

Et suburbana eorum per circuitum.] Dicuntur suburbana spatia adiacentia vrbi, quasi sub vrbe posita, & erant ista suburbana mille passuum versus omnem partem, vt patet infra, & erant ad elenda pecora.

Vt ipsi in oppidis maneant.] Ideſt vrbes erant, vt habitarent in eis Leuitæ. Vocantur hic oppida vrbes, & villæ: nam scriptura non distinguit vrbes a villis, sicut nos vulgariter loquentes distinguimus, sed omnia loca murata vrbes vocantur. In istis manebant Leuitæ, & in his, vt communiter erat Sanctuarium domini, vel locus sacrificandi.

Quõ Leuitæ stabant in diuersis vrbibus, cum debẽt esse in Sanctuario.

Sed dicet aliquis quomodo Leuitæ manebant in diuersis vrbibus, quia ipsi debebant esse in Sanctuario ad ministrandum coram Domino semper?

Respondendum est, ꝙ Leuitæ, & sacerdotes erant valde multi, i. tota vna tribus, & non possent capi in aliquo loco quantumcunque ille esset magnus, sed erant diuisi per plura loca. Etiam ista diuisio erat qm Leuitæ non debebant semper esse in loco Sanctuarii ad ministrandum, sed seruiebãt per vices tã sacerdotes, quã Leuitæ minores, vt colligitur primo Paralip. a c. 23. vsque ad 26. nã erant factę sortes inter sacerdotes, & vna ministrabat vno tempore, & alia alio, inter Leuitas quoque eodem modo erant diuisiones. Istud fuit tempore Dauid, qui hæc ordinauit primo Paralip. c. 26. sed etia tempore Moysi, & toto tempore ante Dauid fuerunt inter sacerdotes, & Leuitas diuisiones ministrorum, s. ꝙ non ministrabant omnes semper, sed qui ministraturi erant veniebant de vrbibus suis, & manebãt in Sanctuario statuto tempore, deinde reuertebantur in oppida sua succedentibus aliis in ministratione. Sic patet de Zacharia patre beati Ioannis, qui fuit de sacerdotibus, & ministrauit, Luc. cap. 1. sed completo tempore ministrationis suæ dicitur ibidem, quòd iuit in domum suam, quę erat in deserto Iudęę. De tempore etiam Moysi dicitur, quòd si Leuitæ, qui manerent in vrbibus desiderãtes locũ Sactuarii vellẽt illuc ire, & ibi semper manere, daretur eis semper potuo, quæ consueuerat dari assistentibus, & præter hoc id, ꝙ debebatur eis in vrbibus suis, ergo nõ obligabãtur Leuitæ, & sacerdotes manere in loco Sactuarii semper, nec manebãt, vnde oportebat, ꝙ haberent alia oppida.

Et suburbana sint pecoribus, atque iumentis.] Ideſt suburbana vrbium assignabuntur pro pecoribus, & iumentis. Differunt enim pecora, a iumentis, quia pecora sunt animalia pertinentia ad cibum: sicut bos, ouis, & capra, dum non sint volatilia, nec aquatilia: iumenta vero sunt animalia pertinentia ad humanum adiutorium ab adiuuando dicta, & ad cibum non pertinent, sicut equus, mulus, asinus, & chamelus. Indigebant autem

Leuitæ

Leuitæ suburbanis ad pascua istorum animalium, quia in istis abundabant nimis, & non indigebāt agris, nec vineis. Cuius causa patet, quia Leuitæ accipiebant omnes decimas, & primitias de omnibus fructibus terræ, & de animalibus, ideo sufficienter inde haberent alimentum, nec oportebat, quòd aliquam terram colerent ad habendum fructus, ideo non fuerunt dati agri, nec vineæ, sed sola suburbana ad pascua. Etiam non possent sacerdotes, & Leuitæ vacare culturæ terræ ad plenum propter ministrationem, quam habebant in Sanctuario, pascuis autem egebant, quia habebant multa pecora, & iumenta super alias tribus: nam recipiebant Leuitæ decimas omnium animalium, de quo Leuitici capit. vigesimoseptimo, habebant etiam animalia de primitiis, multa quoque de votis, & oblationibus, aliisque iuribus sacerdotalibus, de quibus supra capit. decimooctauo. Vnde necesse erat abundare nimis in animalibus, & pro his danda erat Leuitis terra multum pascualis, habebant autem Leuitæ ciuitates breuiorū quæcunque ciuitas ipsorū habebat solum in circuitu mille passus siue magna, siue parua esset. Alię autem ciuitates Israelitarum habebant maiores terminos, & hoc, quia vrbes Leuitarum non habebant agros, & vineas ad colendū, sed solum loca pascualia, vrbes autem aliarum tribuum habebant agros, & vineas, & pascua, & in hoc Leuitæ non erant multum onerosi aliis Israelitis, cum parum acciperent de terra, quam ipsi colere possent.

Quæ a muris ciuitatum forinsecus per circuitum mille passuum spatio tenduntur.] Ponitur mensura suburbanorum, scilicet, quod non acciperent Leuitæ totum terminū ciuitatis cuiuslibet, quæ daretur eis pro pascuis, sed erat determinatum spatium, scilicet mille passuum ad omnem partem, reliquum autem de terminis vrbium istarum pertinebat ad illas tribus quarum erant vrbes, & in hoc non erat differentia, siue essent vrbes magnæ, siue paruæ, quia quælibet solum habitura erat mille passus per circuitum.

Quomodo computarentur suburbana ciuitatum, quæ dabantur Leuitis. Quæst. III.

QVæret aliquis de istis vrbibus, quæ dabantur Leuitis: quomodo computarentur suburbana earū per mille passus, scilicet si in hoc medio essent agri, vel vineæ, an deberent computari de suburbanis, vel non. Si enim dicatur, quod debebant computari, videbitur sortasis inconueniens, quia Leuitæ non habituri erant agros, aut vineas, sed solum pascua, & hoc modo haberēt agros, & vineas. Etiam grauarentur Israelite cum Leuitæ reciperent agros eorum. Si autem dicatur è contrario, quod non computabantur agri, & vineæ, stat inconueniens, quia tunc non possent habere Leuitæ loca pascuorum: nam debebant computari isti mille passus a mœnibus vrbium, vt patet in litera, sed contingit, vt communiter in locis coniunctis vrbi esse agros, & vineas, ergo possent habere Leuitæ mille passus in circuitu vrbium, in quibus pauca essent loca pascualia, & sic fraudarentur Leuitæ.

Sciendum igitur, quòd computatio ista fiebat a mœnibus vrbium continue vsque ad mille passus per circuitum ad omnem partem, & omnia loca media debebant redigi in pascua, vnde licet ibi essent agri, vel vineæ, aut arbusta, quando istæ ciuitates datæ sunt Leuitis, debebant relinqui omnia pro pascuis, ita vt amplius non essent ibi vineę, vel segetes, & sic non fraudabantur Leuitæ quantum ad suburbana eis debita.

Et quando arguitur, quòd Leuitæ non debebant habere agros, aut vineas, verum est quantum ad hoc: quòd non colerent illos ad percipiendum inde fructus, sed bene poterant habere ad redigendum in pascua pecorum, & iumentorum.

Et quando dicitur, quòd grauarentur alij Israelitę quia tollerentur eis agri: dicendum, quòd grauamen est si præsupponatur, quod ipsi habituri erant omnes agros, sed hoc modo etiam dicetur, quòd grauarentur cum darentur Leuitis aliquæ vrbes, vel suburbana cum primo pertinerent omnia ad Israelitas, sed in hoc nemo dicit eos grauatos, cum Deus sic statuerit, vt darentur quædam vrbes Leuitis cum suburbanis, ergo nec debent esse grauati, si darentur eis agri, qui erant apud vrbes ad redigendum in pascua pecorum.

Sed arguetur, quòd nullo modo conuertebātur isti agri in pascua, quia isti dabantur tribubus, ad quas pertinebāt vrbes illæ, ergo non conuertebantur in pascua. Antecedens patet, quia Iosue 21. capit. cum dicitur, quod ciuitas Hebron pertinebat ad Caleb, & postea fuit data sacerdotibus, sed agros eius, & viculos possedit Caleb.

Respondendum est, quod hoc intelligitur de agris illis, qui non erant suburbana: nam ciuitas ista habebat rura multa, & magnum territorium; demptis ergo mille passibus in circuitu ciuitatis reliqua pertinuerunt ad Caleb siue agri, siue territoria, agri tamen qui erant in istis mille passibus redacti in pascua, & isti non pertinuerunt ad Caleb.

An si in suburbanis essent aliqua rura, essent Leuitarum. Quæstio IV.

QVæretur vlterius, si in istis suburbanis vrbium essent aliqua rura an pertinerent ad Leuitas, scilicet, vt habitarent in eis, sicut in vrbibus, vel non.

Respondendum est, quod rura, & viculi adiacentes vrbibus non pertinebant ad Leuitas, sed ad illos, quorum erant illæ vrbes, sic patet de Hebron: nam Iosue capit. 21. dicitur, quod Caleb possedit agros Hebrō, & viculos eius, & vrbs mansit Leuitis. Videtur ergo, quod licet essent viculi in territoriis vrbium, non pertinerent ad Leuitas, sed ad Israelitas. Et causa est, quia non dabantur Leuitis, nisi vrbes, & suburbana ad alenda pecora, sed non poterant cōuenienter viculi, vel rura redigi in suburbana, ergo licet essent intra suburbana, nō pertinerent ad Leuitas, erat tamen hoc, quod si illi viculi haberent prædia quæcunque, vel territoria, quæ non distarent ab vrbe per mille passus, computabantur etiam illa in suburbanis Leuitarum, & sic per accidens nocebatur talibus locis, quia licet non essent ipsa loca danda Leuitis, tamen partes territoriorum suorum auferebantur eis, & incipiebant habere ista loca territoria sua distantia ab eis. nullus tamen viculorum, vel rurum cedebat Leuitis ad habitationem, quia iam haberent vltra id, quòd Deus dederat, scilicet, vltra 48. vrbes, quas solum tradidit ad habitationem illis.

Contra Orientem duo millia erunt Cubiti.] Hic determinatur magis in speciali mensura suburbanorum, scilicet, quod quælibet ciuitas haberet contra Orientem duo millia cubitorum pro suburbanis, & totidem versus omnem partem.

Quare deberent describi suburbana, vbi non essent per mille passus. Quæstio V.

QVæret aliquis quid si istæ vrbes essent in extremitatibus regnorum, ita quod aliqua earum non haberet duo millia passuum vsque ad confinia alterius regni quomodo debebant ibi describi suburbana.

Respondendum est, quòd vrbes datæ Leuitis non fuerunt datæ per sortem, quia tunc potuisset euenire, quòd aliquæ vrbes fuissent eis datæ in extremitate regnorum, vel in locis separatis, sed fuerunt datæ ex electione, scilicet, quòd ipsi, qui erant de aliqua tribu de vrbibus suis eligebant aliquas, quas darent Leuitis, vt declaratum fuit Iosue capit. 21. & tunc poterant eis dare tales vrbes, quæ non essent in extremitatibus regnorum, nec paterentur istud inconueniens. Sic quoque esset de vrbibus quæ erant in visceribus ipsius terræ Chanaan, quia aliquæ essent, ita coniunctæ alijs ex aliqua parte, quòd non possent ibi assignari spatia suburbanorum, quin alijs vrbibus aliquid adimeretur de territorijs suis.

Et tunc dicendum, quòd aut istæ vrbes erant in extremitatibus sortium, scilicet, quod illa vrbs, quæ deberet dari Leuitis de tribu Iudæ esset in confinio sortis Beniamin, & essent tentoria ita coniuncta, quòd non possent assignari in suburbana, nisi adimeretur aliquid de terra sortis Beniamin.

Et tunc dicendum, quòd tales vrbes non poterant dari Leuitis,

Leuitis, quia aut fraudarentur Leuitæ, scilicet, si darentur eis suburbana non habentia duo millia cubitorum, vel grauarentur, qui essent de tribu Beniamin cum tolleretur eis aliquid de territorijs suis ad dandum Leuitis. Si autem essent istæ vrbes in medio sortium, vtpote in sorte Beniamin essent aliquæ duæ vrbes, quarū territoria vnius versus aliam non erant duorum millium cubitorum.

Tunc dicendum, quòd bene poterant dari tales vrbes Leuitis, quia id quod deficieuat vni vrbi de territorio, supleretur de territorio alterius vrbis, & in hoc nulli præiudicabatur, quia tota gens vnius tribus poterat mutare terminos vrbium antequam esset ius alicui quæsitum specialiter, scilicet ante diuisionem factam, & sic accidit in vrbibus datis Leuitis, quoniam cum Israelitæ acceperunt sortes suas antequam specialiter possiderent, separauerunt vrbes, quas daturi erant Leuitis, vt colligitur ex processu Iosue decimonono, & vigesimoprimo capit. vbi post factam diuisionem terræ Chanaan inter tribus Israel in Silo ponitur de separatione vrbium pro fugitiuis, & de vrbibus Leuitarum, & hoc antequam recederent Israelitæ de Silo, sed antequam inde recederent, nondum acceperat aliquis specialiter possessionem, ergo ante diuisiones speciales tribuum quantum ad partes correspondentes in familiis suis & domibus, fuit facta separatio ciuitatum pro Leuitis, & sic potuerunt hæc conuenienter fieri.

Quomodo concordari debent ista dicta, quòd suburbana sint extensa per mille passus, & post dicat per duo millia cubitorum.
Quæstio VI.

QVæret aliquis, quomodo ista litera stare possit, quia supra dicitur, quòd suburbana extendebantur spatio mille passuum, & hic dicitur, quòd extendebantur spatio duorum millium cubitorum.

Aliqui respondent, quòd tantum continetur in mille passibus, sicut in duobus millibus cubitorum, & sic est eadem mensura, licet nomina sint diuersa.

Sed hoc nō tenet Nicolaus, nec Hebræi. Etiam arguūt, quia hoc est contra quantitatem, quam communiter assignamus passui, scilicet quinque pedes, cubito autem damus duos pedes, ideo mille passus essent duo millia, & quingenta cubitorum.

Ad hoc respondent isti, quòd passus solum continet quatuor pedes, & sic mille passus sunt duo millia cubitorum.

Sed contra hoc stat argumentum, quia in Hebræo semper ponitur cubitus: nam primo nominantur mille cubiti, & deinde duo millia cubitorum, & sic non stabit, quòd ista mensura sit eadem, ideo aliqui Hebræi dicunt, quòd ciuitates Leuitarum habebant in circuitu mille cubitos, deinde duo millia cubitorum, & sic habebat quodlibet oppidum in circuitu tria millia cubitorum, siue leucam, & dimidiam, vt aliqui computant.

Sed ponuntur mille cubiti distincti, quia in primis mille cubitis, qui erant coniuncti ciuitati non plantabantur vineæ, nec colebantur agri, sed solum erant ad recreationem hominum, & ad pastum animalium, alii duo mille cubiti poterant esse pro plantationibus, vel quibuscunque vsibus, & sic dicunt, quòd potest cōcordari litera Hebraica cum litera nostra dicendo, quòd accipiatur passus, & cubitus pro eodem, vt sicut in Hebræo dicitur mille cubitorum, ita dicatur hic mille passuum. Et si arguatur, quòd valde maior est quantitas passus, quam cubiti.

Passus quā uas

Respondetur, quòd passus secundum aliquos est quinque pedum secundum alios est quatuor, & potest accipi passus dupliciter, scilicet aut pro quantitate occupata inter pedem, & pedem mouentis se, aut pro quantitate ista addita quantitate, quæ sub pedibus est.

Secundo modo passus continet quatuor pedes, & est duplex ad cubitum, primo modo accipiendo, passus continet duos pedes, quia inter pedem, & pedem duo pedes spatii continentur, & isto modo cubitus est æqualis passui, & sic volunt intelligere, quod litera nostra accepit, scilicet quòd per mille passus intelligeret mille cubitos. Sed in hoc est duplex error, primus quia iste sensus non potest F applicari literæ nostræ: secundus quia non potest stare secundum veritatem.

De primo patet, quia in Hebræo ponitur hic cubitus tā in primo, quam in secundo, & nunquam ponitur passus. Si autē litera nostra voluisset intelligere cubitos per passus, quare vteretur ista obscuritate loquendi, potissimum quia deuiat ab Hebræo, & non erat aliqua causa ad deuiādum, immo clarior sententia erat ponendo cubitos quam passus? si forte vellet litera nostra intelligere sensum illū, quem litera Hebraica facit in cortice, ideo sensus literæ nostræ est, quòd solum essent mille passus, & isti sunt duo millia cubitorum: nam cubitus continet duos pedes, & passus continet quinque si accipiatur vnus passus, & tamen quando accipiuntur multi continue passus continet quatuor pedes. Et causa est, quia inter pedem, & pedem G mouentis se, sunt tres pedes, & duo pedes terræ sub pedibus eius erunt quinque, sed si hoc accipiatur in vno passu non poterit accipi in multis continuatis, quia iam pro sequenti passu solum manerent quatuor pedes, ideo in mouente se continue si accipiantur passus vniformiter necesse est accipi quatuor pedes in quolibet passu, scilicet tres pedes terræ inter pedem, & pedem mouentis se, & quantitas terræ sub vno de pedibus eius, terra autem sub alio pede computabitur pro sequenti passu, & sic fieret continue in omnibus, ideo hoc dato sunt passus dupli ad cubitos, & ob hoc cum ponantur in Hebræo supra mille cubiti, & hic iterum duo millia cubitorum visum est impossibile literæ nostræ, ideo concordando transtulit passus pro cubitis, in primo, & in secundo posuit cubitos eo, quòd tātum continet mille passus, sicut duo millia cubitorum: li- H tera autem Hebræa est interdum multum confusa, & ponit vnum pro altero, & sic posuit cubitos primo tanquam si posuisset passus, litera autem nostra voluit eam exponere, & posuit passus, & cubitos: manifeste autem apparet, quod sit vtraque sententia supra, & hic, & isti cubiti non sint aliquid additum ad præcedentia, quia supra ponebatur terminus suburbanorum, scilicet, quod essent mille passus. Hic autem declarat quomodo sint, scilicet ad Oriē tem duo millia cubitorum, ideſt mille passus, & totidem ad occidentem, & sic de aliis.

Secundum horum erat, quòd sensus quem isti faciebāt non potest stare: dicebant enim quòd erant tria millia cubitorum versus omnem partem, & in primis mille cubitis non poterant Leuitæ aliquid colere de agris, vel de vineis, sed relinquebant pro pascuis, in duobus millibus autem cubitis sequentibus dicunt, quòd poterant plantare, & similia facere. I

Sed hoc non stat, quia Leuitæ non erant habituri agros & vineas, sed solum pascua, alioquin non ficret aliquid speciale in eis magis, quam in aliis tribubus, sed darentur eis vrbes cum territoriis suis ad plantandum, serendum, & pascendum.

Sed hoc falsum est, quia non acceperunt ipsi hæreditatem, sicut ceteræ tribus, sed solum ciuitates ad habitandū & suburbana ad alenda pecora Iosue cap. decimoquarto, ergo non poterant poni illi duo mille cubiti. Item adhuc concesso, q. Leuitæ possent habere agros, & vineas, q. falsum est, non deberet esse talis distinctio, s. quod in mille cubitis haberent pascua, & in aliis quodcunque vellent, K siue agros, siue vineas, quia hoc nihil agit ad rem: nam dato, quod possent habere agros, & vineas ipsi prouiderent sibi quantum de agris, & vineis, & quantū de pascuis habituri essent, sicut viderent expedire. Nec erat determinatio illa conuenies, quia alicubi sufficeret habere minus quam mille cubitos, & alicubi non sufficerent. Item similiter debuisset esse in aliis Israelitis: nam ipsi habebant agros, & vineas, & pascua, & tamen non fuit determinatum illis quantum haberent de pascuis, & quantum de agris, ita igitur fieret in Leuitis. Ideo dicendum, quod nō potest stare sensus, sed redeundū ad sensum supra assignatum, ita quòd solum essent mille passus in circuitu, & isti sunt idem quod duo millia cubitorum per modum dictū, & hic solum explicatur, quod dicebatur supra.

Et contra meridiem similiter duo millia.] Scilicet duo millia cubitorum versus omnem partem. Ponuntur hic duo millia cubitorum, & quamquam ponantur hic solum

versus

versus quatuor puncta cęli, tamen intelligendum est ad omnem partem, quæ est inter ista quatuor puncta, verbi gratia si fieret circulus, cuius centrum esset ciuitas, & semidiameter esset cubitorum duorum millium, tunc in omni parte arcus circumferentiæ distaret a centro per duo millia cubitorum, & illud esset assignatio suburbanorum.

Ad mare quoque quod respicit occidentem.] Ideſt ad partem Occidentalem. Sacra enim scriptura accipit mare pro occidente, quia loquitur secundum consuetudinē terræ Chanaan, quia in terra illa latus Occidentale clauditur a mari mediterraneo totaliter, vt patet præcedenti capit. ideo nihil magis est dici ad occidentem, quam ad mare, litera tamen nostra communiter transtulit ad occidentem quamquam in Hebræo ponatur ad mare. Et ratio est, quia licet respectu Hebræorum habitantium in terra Chanaan esset mare pars Occidentalis, tamen respectu nostri non est, ideo non esset cognitum quid significaret mare, hic tamen clarius ponitur, quia non dicitur ad mare absolute, sed ad mare, quod respicit Occidentem, & tūc est sensus, quod in terra Chanaan erant tria maria, duo ab Oriente, & vnum ab Occidente, ab Oriente namque vbi copulatur latus Orientale lateri Meridiano est mare Sodomorum, quod alias vocatur mare mortuum, vel mare salsissimum, de quo præcedenti capit. In eodem autem latere Orientali magis circa medium lateris est mare Genesareth, quod vocatur præcedenti capit. mare Ceneret, & est in terra Galileæ, vnde vocatur mare Galilęę, vel Tyberiadis: Ioann. capit. sexto. tertium mare est ad Occidentem, & istud claudit totum latus Occidentale, est autem istud mare magnum, quia est Mediterraneum egrediens de Oceano. Alia duo maria non sunt proprie maria, quia nec sunt ipsum mare magnum, nec brachia eius, sed quędam magnæ lacus. Hic autem intelligitur de mari magno quod est ad Occidentem.

Eadem mensura erit.] Scilicet duorum millium cubitorum. [Et a septentrionali plaga.] Scilicet a parte aquilonari: plaga enim significat partem mundi, & aliquando significat vulnus, aliquando animaturam ceruorum, vel aliorum brutorum capiendorum.

Aequali termino finietur.] Scilicet duobus millibus passibus, ita quòd ex omni parte, suburbana essent æqualia. [Eruntque vrbes in medio, & foris suburbana.] Ideſt non assignabuntur suburbana solum ad vnam partem vrbis, scilicet ad Occidentem, vel ad Orientem, sed ad omnem partem, & sic erant vrbes in medio, ideſt ex omni parte æquidistantes termino suburbanorum, sicut facto circulo centrum ab omnibus partibus eius æquidistat, & sunt suburbana foris, ideſt in circuitu.

De ipsis autem oppidis.] Secundum aliquos incipit hic secunda pars capituli, scilicet de fugitiuorum receptaculis, secundū alios incipit infra. [Ait dominus ad Moysen.] Sed in hoc modicum differt. Et ponitur hic modus accipiendi vrbes pro Leuitis.

Dictum enim fuerat, quod de possessionibus Israelitarum darentur vrbes Leuitis cum suburbanis, hic autem determinatur, quot vsbes essent, & a quibus acciperentur, & quid de eis fieret. Et dicitur, quod de vrbibus Leuitarum acciperentur ciuitates pro fugitiuis.

Quæ Leuitis dabitis.] Scilicet, quando diuiseritis vobis terram etiam assignabitis vrbes pro Leuitis, & accipiuntur hic Leuitæ non pro ministerio, sed pro genere, quia omnes tam sacerdotes, quam Leuitæ accipiebant vrbes.

Sex vrbes fugitiuorum

Sex erunt in fugitiuorum auxilia separata.] Ideſt sex vrbes erunt, ad quas possint confugere fugitiui. Isti sunt, qui fuderunt sanguinem inuoluntarij, ideo datur eis locus, in quo possint securi viuere vsque ad mortem summi sacerdotis, & postea redire in terram suam, vt patet infra. Erant autem istæ vrbes priuilegiatæ, quòd homicidæ ad eas confugientes non possent inde educi, nec ibi occidi: aliquando si aduersarius occideret hostem suum ibi, dato, quòd iste reus esset, quia infringebat immunitates locorum, iste occisor erat reus mortis, in quocunque tamen alio loco proximus occisi apprehenderet occisorem, poterat eum occidere impune, etiam si apud portam ciuitatis vrbis refugii, dum tamen nō esset ingressus in eam, etiam si iste non esset reus mortis, vt patet infra. De istis autem sex oppidis sciendum, quòd non debebant vbicunque signari, sed in locis proportionalibus secundum distantiā, scilicet, quod non ponerentur omnes sex vrbes simul, vel in partibus separatissimis terræ Chanaan, sed terra illa mensuraretur, & assignarentur istæ sex vrbes in ea secundum æquidistantiam, scilicet, quod essent diffusæ istæ vrbes per totam terram Chanaan, & tantum distaret vna ab alia, sicut alia ab altera, ita quod non esset aliqua regio in terra Chanaan, quæ haberet a se multum distantes omnes vrbes refugii. Causa huius est, quia aduersarius, scilicet, propinquus occisi poterat persequi occisorem, & interficere eum, vbicunque apprehenderet ante vrbem refugii, ideo si multum distarent omnes vrbes refugii ab aliquo loco contingeret, quòd multi occisores innoxii antequam peruenirent ad vrbem refugii, occiderentur a propinquis occisorum, quod erat inconueniens. Ista causa redditur Deut. capit. decimono.

Sciendum vlterius, quod istæ sex vrbes non solum fuerunt assignatæ pro fugitiuis, sed etiam aliæ tres, quia iussit dominus Deut. decimonono, capit. tres alias assignari: fuit enim istud mandatum datum a principio de sex vrbibus, deinde Deut. decimonono capit. iussit Deus, quod assignarentur tres aliæ vrbes pro fugitiuis, cum dilataret Dominus terminos terræ Hebræorum.

Sciendum vlterius, quod de istis sex vrbibus tres erant ante transitum Iordanis in terra duarum tribuum, & dimidiæ, & aliæ tres in terra Chanaan. Primæ tres fuerunt assignatæ per Moysen, scilicet Bosor, Ramoth, & Gaulon Deuteron. capit. quarto, alias autem tres in terra Chanaan non assignauit Moyses, quia non transiuit Iordanem, sed præcepit Israelitis, quod assignarent eas infra, cum dicitur: Quando transgressi fueritis Iordanem decernite quæ vrbes esse debeant in præsidia fugitiuorum, ponitur tamen de illis vrbibus Iosue capit. 20.

Quare vrbes refugij assignatæ fuerunt in terra Leuitarum, & non in terra aliarum tribuum.
Quæstio VII.

QVæret aliquis, circa hoc quare assignabantur vrbes refugii in terra Leuitarum, & nulla earum assignabatur in terra Israelitarum.

Respondendum, quod hoc videbatur conuenire propter duo. Primo quia istæ vrbes non debebant esse coniunctæ nimis, nec multum distantes, sed dispersæ proportionaliter per ipsam terram Chanaan, & sic erat de vrbibus Leuitarum, quia ipsi non habebant omnes vrbes simul, sed dispersas per terram omnium tribuum, ideo ibi conuenienter ponerentur, ideo pertinebat ad Leuitas habere vrbes istas, quia liberare a morte magis pertinet ad ministros Dei, quam ad alios populares, ideo postea inolitum est, vt qui occiderint, vel aliquid praue commiserint ad ecclesias fugiant, vt ibi saluentur, non erant tamen eadem priuilegia ciuitatum refugii, & Ecclesiarum nostrarum. Nam in Ecclesiis liberantur homines quodcunque delictum fecerint, exceptis quibusdam, de quibus, extra, de immunitate Ecclesiarum per totū, & præcipue in cap. inter alia. De hoc autem an esset eadem immunitas ciuitatum refugii, & Sanctuarii in veteri testamento, & an esset eadem immunitas Sanctuarii veteris testamenti, & Ecclesiarum nostrarum, & dato, quod non esset, quare non fuit eadem immunitas ibi, quæ hic, & an licuit, & quare in veteri testamento fuerunt vrbes refugii, & non habuerunt priuilegia, quæ habentur infra, late declaratum est Iosue 20. capit.

Quare primo assignatæ fuerunt sex ciuitates refugij, postea tres, & non omnes simul. Quæst VIII.

QVæretur amplius circa assignationem ciuitatum refugii cum assignatæ fuerint sex a principio, & postea iussum est de tribus, quare non assignatæ fuerunt omnes nouem a principio. Respondebit aliquis, quod hoc fuit, quia a principio non habuerunt Iudæi terram, in qua assignarent istas tres vrbes. Nam viuēte Iosue non fuit capta tota terra de manu hostium, sed latissima regio derelicta est

est hostibus, Iosue capit. 13. & Iud cap. 3. Cum autem illa terra capta esset, vel magna pars eius, debebant assignari tres vrbes, & hoc est, quod dicitur Deuteronomij decimonono capit. scilicet cum diſperdiderit dominus Deus tuus gentes, tres ciuitates separabis tibi in medio terræ. F

Sed arguetur, quod debuissent ciuitates istæ a principio designari quamquam non caperentur de manu hostium, postea autem cum essent captæ deseruirent vt ciuitates fugitiuorum: sic enim factum est de magna parte terræ Chanaan: nam tempore Iosue non erat capta tota terra. Iussit tamen dominus, quod tota diuideretur, quia postea capienda erat: Iosue 13, capit. & sic factum est: nã in sorte Iudæ prouenerunt ciuitates terræ Philisthiim Iosue capit. 15. & tamen illa non erat capta tunc, nec legitur fuisse capta, quin potius mansit vsque ad destructionem Babylonicam, cum de ea prophetauerit tunc Zacharias capit. 9. sic etiam fuit de terra Tyri, & Sidonis, quæ prouenerunt in sortem tribu Aser, & tamen non fuerunt captæ, sed manserunt vsque ad tempus Saluatoris ibi Chananæi: Iosue 19. & Matth. capit. 15. & sic in cęteris tribubus. G

Respondendum est, quod non debuerunt tres ciuitates vltimæ sęparari a principio, sed postquam esset tradita terra in potestate Iudæorum. Pro quo sciendum, quod istarum nouem ciuitatum tres primæ assignatæ sunt ante trãsitum Iordanis, & aliæ sex assignandæ erant in terra Chanaan. De istis sex assignatæ sunt tres immediatæ, vt Iudæi introierunt in terram illam, de quibus Iosue capit. 20. aliæ autem tres non fuerunt assignatæ, nec legitur, quod H postea fuerint assignatæ, creditur tamen, quod fuerint assignatæ tempore Salomonis, vel paulo ante, cum tunc Iudæi peruenerint ad suam maximam potestatẽ, sed a principio non conueniebat, quod assignarentur istæ tres ciuitates, quia nescirent Iudæi quantum de terra Chanaan prouenturum erat eis, nunquam enim fuit in eorum potestate tota terra Chanaan, quantum ad hoc, quod ipsi habitarent in tota illa, licet fecerint sibi gentes illas tributarias. Si igitur a principio assignassent emnes vrbes, quæ assignandæ erant, distinxissent eas secundum proportionem totius terræ Chanaan, & hoc non conueniret, quia cum nunquam fuit tota terra in potestate eorum, contingeret, quod aliquæ vrbes de assignatis essent in terra, quæ non caperetur, & non proficerent pro fugitiuis, ideo oportebat iterum assignari. Fuit ergo conueniens, vt a principio assignarentur tres vrbes, & deinde cum peruenirent I Iudæi ad maximam potestatem suam, assignarentur aliæ tres secundum proportionem illius terræ captæ, & non secundum proportionem ipsius terræ Chanaan: quæ si tota fuisset Iudæis tradenda ad habitationem eorum, forte non iussisset dominus solum nouem vrbes assignari, sed forte duodecim aut plures. De diuisione autem totius terræ Chanaan inter tribus, etiam si non esset capta terra illa, aliud est. quia non sequebatur aliud inconueniens ad istam diuisionem: immo si non fuisset tunc diuisa tota terra, oportebat quod Iudæi sępissime facerent diuisiones, quod erat difficillimum, & contentiosum valde. Hoc patet, quia solum fuisset diuisa terra, quæ acquisita fuit tempore Iosue, & deinde acquirerentur quatuor, vel quinque vrbes, & oportebat illas iterum diuidi; & si post hæc K aequirerentur decem vel duodecim oportebat rursus diuisionem fieri, & sic toto tempore, si autem a principio tota terra diuideretur proportionaliter inter tribus, tollerẽtur multi labores, qui inessent in frequentissimis diuisionibus, etiam sic fieret melius, quia cum tres, vel quatuor vrbes diuiderentur nouem tribubus, & dimidiæ, non poterant diuidi proportionaliter, sed necesse erat, quod aliquæ tribus grauarentur, & sic in partialibus diuisionibus fierent multa grauamina. Cum autem semel tota terra diuideretur, fieret hoc per partes proportionales secundum numerositatem cuiuslibet tribus, ideo melius erat sic.

Item tollebatur inconueniens, quia facta totali diuisione, quamquam non esset tota terra acquisita, determinatum esset de quolibet loco, qui acquireretur ad quẽ peruenire deberet: nam ad illos peruenieb at in quorum sorte erat, & non fiebat amplius aliqua diuisio.

Item incitabantur tribus ad facilius acquirendam terram, nam cum cuilibet tribui esset assignata terra sua solicite agebat, vt erueret terram suam de manibus hostium, & sic quælibet tribus pugnabat contra Chananæos illos, qui erant in sorte sua, si autem non esset facta diuisio totalis, terra quæ nondum esset acquisita non pertineret ad aliquam tribum specialiter, sed ad totum populum, totus populus non moueretur ita faciliter, nec solicite curam haberent rerum communium ad pugnandum pro illis, sicut faceret quælibet tribus pro terra sua, cum sciret eam specialiter ad se pertinere. Et sic fiebat, quia quælibet tribus pugnabat contra hostes terræ suæ, & vna adiuuabat aliam, vt adiuuaretur ab ea, sic patet Iud. cap. primo, scilicet, & ait Iudas Simeoni fratri suo, ascende mecum in mea sorte, & pugna contra Chananæum, vt & ego pergam tecum in sorte tua. De omnibus aliis etiam tribubus ibidem habetur, quod pugnauerint specialiter contra hostes suos. Fuit igitur conueniens, licet nõ esset tota acquisita. De vrbibus tamen refugij non fuit conueniens, quod a principio assignarentur, sed postea cum Iudæi peruenirent ad maximam potestatem.

Vt fugiat ad ea, qui fuderit sanguinem.] Hic ponitur absolute de effusore sanguinis, sed Iosue capit. 20. solum dicitur de eo, qui effudit sanguinem nesciens, & infra in litera dicitur in præsidio fugitiuorum, qui nolentes sanguinem fuderint. Idem autem est ibi esse nolentem, & esse nescientem, quia dicitur agere nescius, qui agit propter ignorantiam, tanquam propter causam, nolens autem secundum Arist. tertio Ethico. magis dicitur de coacto, vel violentato, quam de ignorante, quorum vterque vocatur inuoluntarius, sed hic non potest accipi nolens pro coacto, quia nullus potest esse coactus ad occidẽdũ alterum, nisi multum a casu, vt siquis haberet gladium euaginatum nihil malum cogitans, & aliquis impelleret eum super alium, & occideret, vel fortis ventus impellens faceret, quod transuerberaret alium gladio, diceretur esse simpliciter violentia, & istud exemplum de homine portato a vento ponit Aristotel. 3. Ethicor. cum dicit: Si spiritus hominem alicubi tulerit, ideſt ventus, sed ad hoc non attendebat legislator, quia ista rarissima sunt, ideo accepit nolentem, & nescium pro ignorante, & ista ignorantia nõ est simpliciter, sed solum ipsius finis, vt patet in casu dato Deuter. 19. capit. scilicet si aliquis iuit cum alio in syluam ad scindendum ligna, & exiliens ferrum de securi percussit proximum suum, non est reus. Iste enim est ignorans circa finem, quia bene scit quid agit, sed ignorat quid sequetur ex illo, ignorantia autem circunstantiarum particularium facit aliquem inuoluntarium, tertio Ethicorũ. hic autem non ponitur de occidente voluntarie, vel inuoluntarie, sed de occidente simpliciter.

Occisores inuoluntarij tuti in ciuitatibus refugij sunt, & de distinctione inuoluntarij.

Et verum est, quod occidentes quomodocunque occiderent si ad vrbes refugii confugerent liberarentur ibi, postea tamen ventilabatur causa, & si reperiebantur innocentes, manebant in eadem vrbe, si autem reperirentur nocentes iugulabantur, si vero solum in vrbibus istis cõgerentur qui occiderant nescientes, & constare deberet antequam reciperentur in vrbem, quod nescientes occiderent, non posset postea causa ventilari, tamen postquã isti confugiebant ad vrbes, ventilabatur causa, quia ducebantur ad locum, vbi perpetratum fuerat homicidium, & ibi si reperirentur rei occidebantur, sin autem reducebantur in vrbem, ad quam fugerant, vt patet infra, ergo quãdo aliqui fugiebant ad vrbes istas adhuc dubium erat, an voluntarii, vel inuoluntarii homicidium perpetrassent, & tamen tempore isto gaudebant immunitate vrbium quousque accusati a propinquis occisi, agerent causam suam in loco, vbi patratum est homicidium, ergo non solum occidentes per ignorantiam, sed etiam quomodocũque poterant confugere in vrbes istas.

Fugiẽtes ad vrbes refugij qua gaudẽt immunitate.

Et cum dicitur infra de occidentibus nescienter, vel inuoluntarie, intelligitur quantum ad hoc, quod plene gaudent immunitate, scilicet ante ventilationem causæ, & post: nam isti ante agitationem causæ manebant in vrbibus confugii, & postquam ventilatæ essent reducebantur per sententiam in easdem vrbes mansuri ibi vsque ad

UNIVERSIDAD DE MURCIA

mortem summi sacerdotis, gaudentes semper immunitate locorum. Sed quantum ad hoc quod est gaudere immunitate ante agitationem causæ, commune erat omnibus, siue occidentibus voluntarie, siue inuoluntarie. Hoc quippe discutiendum erat in agitatione causæ, & qui rei erant iugulabantur agitata causa, ideo scriptura, vt communiter ponit de occidentibus nescienter, quia intelligitur, quod gaudere debeant immunitate totaliter.

Siquis occidisset alterũ sciẽs & volẽs tamẽ in defensionem sui ipsius, an gauderet immunitate urbis.

Considerandum, quod quamquam isti fugientes ad vrbes refugii, siue voluntarie, siue inuoluntarie occidissent, gaudebant immunitate locorum, quousque diffiniretur eos reos esse, tamen immediate, vt irent ad vrbes, proponere debebant coram iudicibus loci, quod ipsi occidissent inuoluntarie & sic non facta discussione vlteriori suscipie bant eum illi iudices, & dabant locum ad habitandum in vrbe, Iosue capitulo vigesimo, scilicet, stabitque ante portam ciuitatis, & loquetur senioribus vrbis illius ea, quæ se comprobent innocentem, & sic suscipient eum, & dabunt ei locum ad habitandum.

Sciendum etiam, quod istud quod dicitur de effusione sanguinis, intelligitur de occisione: nam siquis percusserit alias proximum suum, non occidens non debebat confugere ad istas vrbes, si tamen confugeret, gaudebat pro tũc immunitate. Causa huius erat, quia vrbes refugii assignatæ erant ad vitandam occisionem hominum innocentum. Deus enim permiserat Iudæis ad duritiam cordis sui, quod si proximus alicuius occideretur, ille posset immediate interficere occisorem vbicunque eum reperiret, antequam iudicaretur, quod non erat reus effusi sanguinis, si autem non essent aliqua loca, in quibus se possent recipere tales occisores, quousque causa eorum ventilaretur, contingeret multos eorum occidi ab hostibus, ideo assignata sunt loca refugii, siquis autem percuteret alterum non occidens, non permittebatur proximo viri percussi, quod posset occidere percussorem, quia etiam si constaret, quod hoc egisset per insidias, non erat iudicialiter occidendus, non ergo magis licebat proximo viri percussi occidere percussorem, quam aliquem alium innoxium, & ob hoc proximi percussorum non persequebantur ad mortem percussores, sicut siquis occisus fuisset, & consequenter non erant necessaria oppida refugij.

Et exceptis his alia quadragin, a duo oppida.] Ideſt sine istis sex vrbibus supra datis, quæ erant ad refugia fugitiuorum, habebant Leuitæ alia quadraginta duo, ita vt simul essent quadraginta octo vrbes Leuitarum. Et non est intelligendum, quod ista quadraginta duo nullo modo pertinerent ad vrbes refugii, quia de eis assignandæ erant adhuc tres vrbes, postea pro fugitiuis Deut. capit. decimo nono, & sic manerent 39. vrbes Leuitis, quæ non essent pro fugitiuis. Sed dicitur hic, quod 42. alia oppida erunt sine vrbibus fugitiuorum, ideſt sine illis, quæ immediate datæ sunt, quæ fuerunt sex. postea vero cum nimis dilatati essent Israelitæ debebant alias tres superaddere, quæ erant de istis 42. [Simul quadraginta octo cum suburbanis suis.] Ideſt omnia oppida, quæ Leuitę habebunt erunt simul quadraginta octo, & habebunt ea cum suburbanis suis, ideſt cum territoriis mille passuum in circuitu vrbiũ, vt supra dictum est.

An Leuitæ grauarẽtur, quia ponebãtur omnes vrbes refugij in terra eorũ.

Considerandum est circa hoc, quod hic dicitur, quia ponuntur omnes vrbes fugitiuorum in possessione Leuitarum. Aliqui enim existimabunt eos ex hoc grauari, cum nulli alteri tribui imponatur onus, sed in hoc non grauabantur, quin potius melius agebatur cum eis, quia ipsi nihil compellebantur dare de rebus suis, & rursus eorum ciuitates fiebant melioris conditionis, cũ gauderent multis priuilegiis. Sciendum etiam, quod istæ 48. vrbes solum dabantur Leuitis, & cum eis non dabatur alius aliquis locus paruus, aut magnus, & vocantur hic vrbes non vt nos accepimus pro locis magnis, quæ distinguuntur, & contra villas, & rura, sed omnis locus muratus dicitur esse vrbs. Sciendum est, quod Leuitis fuerunt assignatæ istæ vrbes immediate, vt fuit diuisa terra Chanaan aliis tribubus, quia tunc quælibet illarum dedit de suis aliquas secundum proportionem, quæ simul peruenerunt ad 48. vt patet Iosue capit. 21. & tamen non fuerunt omnes istę vrbes immediate illis traditæ, sed sicut in aliis tribubus factum est, scilicet quod diuideretur tota terra tam capta, quàm non capta, & multæ vrbes proueniebant cuilibet tribui, quæ nondum captæ erant, ita & Leuitis fuerũt traditæ quædam vrbes de non captis, aliæ autem de captis, vt patet in tribu Ephraim. Nam data est ciuitas Gazer, vt patet Iosue 21. capit. & tamen in ista habitauerunt Chananæi postea multo tempore post introitum Israelitarum in terram Chanaan Iosue 16. cap. sic etiam fuit vsque ad tempus Salomonis quando rex Pharao ascendit de Aegypto, & percussit Chananæum, qui habitabat in Gazer: tertio Reg. cap. 9. Fuit etiam sic in dimidia tribu Manasse, de qua data est ciuitas Tenach: Iosue 21. & tamen ista fuit multo tempore in potestate Chananęorum quousque confortati filii Manasse excluserunt de terra Chananæos Iosue 17. & Iud cap. 1.

Quare Leuitis fuerunt datæ tot vrbes, cum aliæ essent tribus maiores, quæ non habebant tot vrbes, nec dimidium. Quæst. IX.

Quæret aliquis quare fuerunt datę tot vrbes Leuitis: nam de aliis tribubus iusserat Dominus, quod daretur cuilibet possessio secundum multitudinem suam, sed Leuitæ non erant maiores aliis tribubus, immo nec æquales alicui tribui, ideo non debebant accipere tot vrbes, quot aliæ tribus, sed acceperunt plures. Antecedens patet supra cap. 26. & 33. scilicet, pluribus maiorem partem dabitis, & paucioribus minorem. Quod autem Leuitæ essent minores omnibus tribubus apparet in descriptione, quæ habetur supra capit. 26. quia in omnibus tribubus computando viros a 20. annis, & supra reperiebantur communiter quinquaginta millia vel 60. millia aut 40. in minima autem tribu, scilicet, Symeon fuerunt reperti viri 22. mille ducenti, & hoc propter quandam destructionẽ specialem, de qua ibi dictum est. In tribu autem Leui cũ computati essent omnes masculi ab vno mense, & supra inuenti sunt 23. millia solum, qui si computarentur a 20. annis, & supra fortè non reperirentur 10. millia, sicut apparet in alia computatione facta in monte Sinai, in qua inuenti sunt 22. millia ab vno mense, & supra, & tamen cum de istis accepti sunt viri portantes onera a 30. anno, & supra, inuenti sunt octo millia quingenti octoginta, supra 3. & 4. cap. ergo tribus Leuitarum erat minor omnibus tribubus, & consequenter debebat recipere pauciores vrbes: tamen aliæ tribus susceperunt pauciores, sicut tribus Zabulon solum habuit 12. & tribus Isachar solum 16. & sic de aliis, de quibus Iosue 19. cap.

Respondendum est, quod Leuitæ acceperunt plures vrbes quam aliæ tribus, & in hoc non erant sine proportione ad alias tribus: hoc autem in duobus. Primo, quia forte istæ vrbes erant minores aliis vrbibus, quia vt dictum est vrbs in Scriptura significat omnem locum muratum, siue magnum, siue paruum, & sic potest interdum vna vrbs esse maior 30. vrbibus. ista ratio aliqualiter est apparens, sed non multum est efficax: nam, si quando Israelitæ diuiderent terram, & assignarent Leuitis possessionem, contingeret, quod darent eis de minoribus vrbibus, & propter hoc darent, adhuc, aliqualiter staret, sed antequã fieret aliqua diuisio Deus iussit, quod darentur 48. vrbes Leuitis, non distinguens an essent magnæ, vel paruę: ideo videtur ex alia causa hoc procedere.

Dicendum igitur aliter, scilicet, quod quamquam Israelitæ suscipiebant pauciores vrbes numero, quam Leuitæ, tamen non suscipiebant pauciora loca, aut minorem terram ad habitandum, est autem diuersitas in hoc, quia Leuitæ solum accipiebant vrbes, & in eis habitare debebant: Israelitæ autem de aliis tribubus accipiebant vrbes & rura, & viculos cum omnibus territoriis suis, & hoc modo contingeret, quod 10. vrbes cum ruribus, & viculis suis haberent maiorem locum ad habitationem, quam quinquaginta vrbes sine territoriis, quia contingebat interdum multa esse rura, & præter hoc si terra esset latissima, etiam si pauca rura essent, possent construi noua loca ad habitandum tam vrbes, quam viculi. Et ista est causa, quare etiam aliquando vna tribus de Israelitis acciperet plures vrbes, quam alia, & tamẽ esset minoris numeri.

Sic

Sic patet de Zabulon, & Issachar, & Aser. Nam Zabulon habebat sexaginta millia virorum, & quingentos, supra capit. vigesimosexto, & tribus Aser habebat quinquaginta a millia quadraginta: eod. cap. tamen in sorte Zabulon solum fuerunt 12. vrbes, & in sorte Aser fuerunt 32. Iosue cap. 19. tribus etiam Issachar habuit 64. millia virorum & 300. supra capit. 26. & Aser quinquaginta tria millia quadraginta: tamen habuit Issachar solum 16. vrbes, & tribus Aser 32. Iosue 19. cap. sic patet de aliis tribubus in eodem loco, hoc autem erat, quia solum computabatur latitudo terræ ad agros, & vineas habendum, & fabricandum habitationis loca, & non pluralitas vrbium ab antiquo constructarum: nam data, aliqua terra satis lata, facile erat ibi construi habitationis loca. Sic igitur cum Leuitæ non essent habituri aliquam terram ad construendum nouiter loca, sed solum erant habituri in vrbibus G iam fabricatis, oportebat, quòd darentur eis multæ vrbes: ideo fuerunt quadragintaocto, licet essent Leuitæ pauciores multitudine qualibet alia tribu.

Ipsæque vrbes, quæ dabuntur de possessionibus filiorū Israel.] Scilicet, quadragintaocto vrbes, quæ dabuntur Leuitis auferentur de possessionibus filiorum Israel, scilicet, quia primò possidere debebant Israelitæ, deinde daturi erant vrbes istas. Non est autem intelligendum, quod primo haberent possessionem realem Israelitæ, quę est per positionem pedum, & postea darent vrbes istas Leuitis, sed solum possidebant primò ciuiliter, & in animo. Quod patet, quia Iosue fecit congregari omnes Israelitas in Silo vt diuideretur ibi terra, & ponerentur sortes coram Domino, quod factum fuit Iosue 18. & 19. capit. deinde in eodem loco priusquam recederent, fuerunt datæ Leuitis H vrbes de singulis tribubus, & fuerunt separatæ vrbes refugii Iosue capit. 20. & 21. ergo nondum receſſerant de ipso loco Israelitæ ita, vt iret quilibet ad possidendū actualiter sortem suam sed solum possidebant ciuiliter, scilicet quia ex eo, quod susceperunt titulum dominij per diuisionem factam, habuerunt animum possidendi tanquam ali quid proprium. Et accipitur hic possessio non prout est actus possidentis, & distinguitur per naturalem, & ciuilē possessionem, sed prout est res possessa, & hæreditas, possessio autem naturalis fuit simul tradita Leuitis, & Israelitis aliarum tribuum. Nam cum venissent de Silo facta diuisione, & assignatione vrbium, incęperunt singuli possidere vrbes suas: non tamen possederunt a principio Leuitæ simul omnes vrbes suas 48. quia multæ earum adhuc tenebantur ab hostibus, vt supra declaratum est, sed I sicut aliæ tribus non possederunt immediatè totam terrā Chanaan, sed succeſſiue secundum ordinem acquirendi, ita & Leuitæ, quia cum acquireretur aliqua ciuitas de manu hostium de his, quæ pertinebant ad Leuitas, incipiebāt ipsi possidere eam. Erat autem aliquid speciale in omnibus Leuitis magis, quam in aliis tribubus, scilicet, quia postquam diuisa est terra per sortes quælibet tribus habebat curam de sorte sua, & pugnabat contra hostes. Aliæ autem non tenebantur adiuuare, nec adiuuabant, nisi gratia compugnationis, ideſt vt adiuuarentur ab illa, sic patet Iudic. cap. primo, scilicet, & ait Iudas Simeoni fratri suo: ascende mecum in sorte mea, & pugna contra Chananęū vt & ego pergam tecum in sorte tua. In Leuitis autem nō fiebat sic: sed omnes eos adiuuabant ad pugnandum contra gentes possidentes loca eorum, & causa est, quia id K quod possessuri erant Leuitæ partim pertinebat ad alias tribus: Leuitæ enim non accipiebant vrbes cum territoriis suis, & viculis, sed solum ipsas vrbes cum suburbanis. Cętera vero prouenichant viris illius tribus in cuius sorte erat illa ciuitas: ideo sicut directe pugnare deberent Israelitæ pro suis vrbibus, ita pugnare debebant pro vrbibus Leuitarum, quia inde aliquid acquirebant: ita vt quasi nihil videretur magis Leuitis competere, quod pugnarent ad acquirendum vrbes, quas possessuri erant, quàm aliis Israelitis: inter Israelitas autem, & ipsos non consistebat ista habitudo, quia nihil proderat directe vni tribui, quod alia tribus acquirebat, quia totum illud ad seipsam pertinebat, & nihil ad aliam, ideo non se iuuabant ad inuicem, nisi gratia compugnationis, vt dictum est. [Ab his, qui plus habent plures auferentur.] Ideſt, istæ 48. vrbes, quæ Fdantur. Leuitis dabuntur a toto Israel, sed non æqualiter ab omnibus tribubus, sed proportionaliter, scilicet, quod tribus, quæ plures vrbes haberet, plures daret, & quæ pauciores, daret pauciores, & hoc vt non videretur aliqua tribus magis grauari alijs, si omnes darent æqualiter.

An tribus darent Leuitis ciuitates secundum proportionem. Quæstio X.

QVæret aliquis, an istud stet, scilicet, quod tribus darent secundum proportionem ciuitatum. Et videtur, quod non: nam ad hoc requiritur, quod si aliquæ tribus haberent æquales vrbes numero, darent æquales, & illæ, quæ plures haberent, semper darent plures, & in ipsis habentibus ciuitates inæqualiter esset, quod sicut se habebant in proportione excessus ciuitatum possessarum, ita vrbes ab eis datæ se excederent secundum hanc proportionem, sed contra omnia hæc factum reperitur, scilicet, quod aliquando tribus, quæ habebant ciuitates inæquales numero dabant eas æquales, sicut patet de tribu Issachar, & Aser, & Zabulon: nam de qualibet harum datæ sunt ciuitates quatuor solum Leuitis: Iosue capit. 21. & tamen istæ tribus habebant ciuitates inæquales numero, quia Zabulon habebat solum 12. Issachar 16. Aser 32. Iosue 19. cap. interdum autem tribus, quæ habebant plures vrbes dabant pauciores, sicut patet de Nephtali: solum enim dedit tres vrbes, & Issachar, & Zabulon dederunt quatuor: Iosue 21. cap. Nephthali tamen habebat 19. vrbes, Issachar 16. & Zabulon 12. Iosue cap. 19. Item tribus illæ, quæ habebant ciuitates plures, quamquàm darent plures, quam aliæ tribus, tamen non dabant secundū proportionem, vt patet de tribu Iuda, & Simeon respectu aliarum tribuum quarumcunque: quia istæ duæ tribus simul dederunt 9. vrbes, aliæ autem tribus, vt communiter dabant quatuor, vel tres vrbes: Iosue cap. 21. Tribus tamē Iudæ, cum tribu Simeon, excedebat in proportione alias tribus, quia computando vrbes vtriusque simul sunt plures quam 120. Iosue capit. 15. in aliis autem erant paucæ vrbes, scilicet, ad plus ad 20. vel 30. secundum quod in tribu Aser: ergo deberent decies plures vrbes dari de tribu Iudæ, & Simeon quam de tribu Zabulon, in qua solum erant 12.

Respondendum est, quod obseruata fuit proportio in istis vrbibus dandis, non quidem secundum pluralitatem vrbium, sed secūdum magnitudinem terræ possessæ, quia inter Israelitas non dicebatur aliqua sors magna, vel parua propter hoc, quod habebat multas, vel paucas vrbes, sed quia terra possessa erat breuis, vel latissima; & sic inter dum aliqua tribus possidebat plures vrbes, & tamen minus de terra: sic enim declaratum fuit supra de Israelitis inter se, quia Deus iusserat, quod pluribus maior pars daretur, & paucioribus minor, tamen in sorte Zabulon erāt 12. vrbes solum, & in sorte Aser 32. Iosue 19. capit. sed erat Zabulon maior multitudine habens 60. millia virorum, & quingentos, & Aser 53. millia quadringentos. Ita ergo hic illa tribus, quæ haberet plures vrbes non dabat plures, sed si haberet maiorem terram, & quia contingebat aliquas tribus habentes inæqualitatem in vrbibus, habere quasi æqualitatem in terra, dabant æquales vrbes, sicut Issachar, Zabulon, & Aser, de quibus dictum est: & aliæ tribus habentes plures vrbes contingebat minus habere de terra: ideo dabant pauciores vrbes: sic patet de Nephthali respectu Issachar, & Zabulon. Eodem modo cum dicebatur, quod tribus Iudæ excedebat nimis ad omnes alias tribus in numero vrbium, ergo deberet secundum eandem proportionem excedere in dando: dicendum, quod hoc non tenet: nam si haberet eandem habitudinem ad alias tribus in pluralitate vrbium, & magnitudine terræ possessæ esset verum: sed forte quamquam esset plusquam decupla sors Iudæ ad aliquam de aliis sortibus in numero vrbium, sorte non erat plusquam dupla in terræ latitudine, & sic quando dicitur hic, quod auferentur plures ab aliis, quæ habent plures, non accipitur ibi plures secundum eundem modum, sed dicitur, quod accipientur plures, ideſt, plures vrbes ab aliis, qui habent plures, ideſt, maiorem partem terræ.

Iudæ & Simeon vrbes de singulis tribubus habent plures quam alię sed non tot.

Aliquę tribus habētes paucas ciuitates dabant plures quę habentes multas.

Et

Et qui minus pauciores.] Eadem sententia est, sed non oportet, quod seruaretur totaliter eadem proportio in omnibus his, scilicet, quod si aliqua tribus modicum excederet aliam in magnitudine sortis, quod deberet excedere aliqualiter in pluralitate vrbium datarum: nō enim poterat hoc seruari, sed in his, quæ habebant excessum aliquantum, hoc fiebat.

Singuli iuxta mensuram hæreditatis suæ dabunt oppida Leuitis.] Ideſt singuli de Israelitis dabūt plura, vel pauciora oppida secundum, quod habuerint maiorē hæreditatem, & hic accipitur proprie, quia non dicitur de pluralitate vrbium, sed de maioritate hæreditatis, quæ signat terræ latitudinem, & iuxta hoc considerantur.

Ait Dominus ad Moysen: Loquere filijs Israel, & dices ad eos: Quando transgressi fueritis Iordanem in terram Chanaan, decernite, quæ vrbes esse debeant in præsidia fugitiuorum, qui nolentes sanguinem fuderint. In quibus cum fugerit profugus, cognatus occisi non poterit eum occidere, donec stet in conspectu multitudinis, & causa illius iudicetur. De ipsis autem vrbibus, quæ ad fugitiuorum subsidia separantur, tres erunt trans Iordanem, & tres in terra Chanaan, tam filijs Israel, quàm aduenis atque peregrinis, vt confugiant ad eas, quicunque nolentes sanguinem fuderint. Siquis ferro percusserit, & mortuus fuerit, qui percussus est: reus erit homicidij: & ipse morietur. Si lapidem iecerit, & ictus occubuerit: similiter punietur. Si ligno percussus interierit, percussoris sanguine vindicabitur. Propinquus occisi homicidam interficiet, statim vt apprehenderit eum, interficiet. Si per odium quis hominem impulerit, vel iecerit quippiam in eum per insidias, aut cum esset inimicus manu percusserit, & ille mortuus fuerit: percussor homicidij reus erit. Cognatus occisi statim, vt inuenerit eum, iugulabit. Quod si fortuito, & absque odio, & inimicitijs quidquam horum fecerit, & hoc audiente populo fuerit comprobatum, atque inter percussorem, & propinquum sanguinis quæstio ventilata: liberabitur innocens de vltoris manu, & reducetur per sententiam in vrbem, ad quam confugerat, manebitque ibi donec sacerdos magnus, qui oleo sancto vnctus est, moriatur. Si interfector extra fines vrbium, quæ exulibus deputatæ sunt, fuerit inuentus, & percussis ab eo, qui vltor est sanguinis: absque noxa erit, qui eum occiderit. Debuerat enim profugus vsque ad mortem Pontificis in vrbe residere. Post quam ante illum obierit, homicida reuertetur in terram suam. Hæc sempiterna erunt, & legitima cunctis habitationibus vestris. Homicida sub testibus punietur, ad vnius testimonium nullus condemnabitur: non accipietis precium ab eo, qui reus est sanguinis, statim, & ipse morietur: exules, & profugi ante mortem pontificis nullo modo in vrbes suas reuerti poterunt: ne polluatis terram habitationis vestræ, quæ insontium cruore maculatur: nec aliter expiari potest, nisi per eius sanguinem, qui alterius sanguinem fuderit. Atque ita emundabitur vestra possessio, me commorante vobiscum. Ego enim sum Dominus, qui habito inter filios Israel.

Deu. 19 B

Exo. 21. Iosue 20 Iudicia diuersorum criminum.

Deu. 19

Vnius testimonio nullus cōdēnetur.

Ait Dominus ad Moysen.] Hic ponitur secundum huius cap. de fugitiuorum receptaculis, & tanguntur duo: primò ciuitatum separatio, secundò profugorum condi- E tio. ibi. [Siquis ferro.] Circa primum. [Ait Dominus ad Moysen.] Hic datur præceptum de vrbibus separandis pro ipsis fugitiuis.] Et hoc diligenter Deus seruari iussit. [Loquere filiis Israel.] Quia Deus primo loquebatur Moysi non proponens toti populo verbum, necesse erat, quod ipse postea loqueretur toti populo diuulgando legendum. [Quando transgressi fueritis Iordanem.] Hortatur hic Moyses Israelitas, quod diligenter se habeant in assignando, quæ vrbes debeant esse ad præsidia, & dicitur de transitu, quia licet aliquæ vrbes refugii essent ante trālæa assignatæ fuerat, quia Moyses assignauerat eas Deuteronomii capit. 4. superetat ergo, quod assignarentur vrbes post transitum Iordanis. [In terra Chanaan.] In ista

Præceptū de separādis vrbibus refug.

A erant assignandæ vrbes fugitiuorum tres ad præsens: postea autem dilatatis terminis debebant aliæ assignari, & hoc volebat Moyses fieri citò, ne mora medij temporis esset occasio alicuius mali, scilicet, quod occiderentur interim aliqui innocentes non habentes locum, ad quem confugerent. [Decernite quæ vrbes esse debeant in præsidia fugitiuorum.] Ideſt quæ vrbes debent seruire ad hoc, quod recipiantur in eis fugitiui, fuerunt assignatæ istæ vrbes immediate, de quibus Iōsue capit. 20. scilicet, vrbem Cades in Galilæa in sorte Nephthali, & Sichem in sorte Ephraim, & Hebron in sorte Iudæ. Aliæ autem tres fuerant ante hoc a Moyse separatæ, de quibus ibi. Fuit facta ista separatio in diuisione sortiū, scilicet, quod immediatè, vt Israelitæ diuiserunt terram sibi in Silo coram Domino assignauerunt vrbes Leuitis, & de ipsis statuerunt sex vrbes ad præsidia fugitiuorum, scilicet, tres quæ ab antiquo statutæ fuerant, & tres nouiter.

Qui nolentes sanguinem fuderint.] Ideſt, in istis vrbibus habebant præsidium illi, qui occiderunt aliquos non data opera ad hoc, sed nesciendo, vel non volendo. Sed ad huc non debet intelligi simpliciter de istis, quia si aliquis propulsando iniuriam, & se defendendo alterum occideret in hac vrbe refugii liberabatur. Quod patet, quia si in quocunque alio genere homicidii erat aliquis tutus in vrbe refugii, etiam si occidisset voluntariè, vel per insidias quousque ventilaretur causa, & sciretur de qualitate homicidii, vt supra probatum est: quantomagis hoc fieret in eo, qui occidisset alterum se defendens? iste tamen sciens, & volens occidebat alterum. Dicendum igitur, quod huic proderant vrbes confugii, tamen non proprie: quia aliquis dicitur habere præsidium in his vrbibus quando totaliter gaudet immunitate earum ante ventilationem causæ, vel post, sicut patet de illo, qui occidens non est reus homicidii, & postea ventilata causa reducitur per sententiam in vrbem, in quam confugerat, manet que ibi vsque ad mortem summi sacerdotis. De eo autē, qui occidit alium se defendens non est sic, quia licet a principio ante causæ ventilationem ille gaudeat immunitate locorum, sicut generaliter omnes alii homicidæ: tamen ventilata causa, & cognito hoc non reducebatur per sententiam in vrbem, in quam confugerat, sed absoluebatur simpliciter, ita vt licefet ei tutum ire quocunque vellet.

Si aliquis defendendo se occidet ret alterum an gauderet immunitate vrbium refugij.

Causa huius est, quia licet ille, qui alias occidebat a casu, nihil peccauisset occidendo: tamen lex imponebat, ꝙ non posset exire de vrbe confugii vsque ad mortem summi sacerdotis: & quia qui sic occisus erat nihil peccauerat contra occisorem, ideo licet occisor non peccaret, tamen dabatur ei aliqualis pœna, scilicet, quod non posset reuerti in terram suam, qui autem occidisset alium se defendens ipse quidem nihil peccauerat contra occisum, & occisus peccauit contra ipsum, scilicet, inuadendo, ideo comperta veritate immediate liberatur non reductus ad vrbem confugii. [In quibus cum fuerit profugus cognatus occisi non poterit eum occidere.] Ista erat immunitas vrbium refugii, quod cognati hominis occisi non possent occidere occisorem, dum ibi esset.

Pro quo sciendum, quod perpetrato homicidio, quacunque illud esset, cognati hominis occisi vbicunque apprehenderent occisorem poterant eum occidere impune, siue in via, siue in aliqua vrbe. In his autem vrbibus non poterant: si tamen aliquando reperirentur extra portas vrbis, poterant occidi impune, vt patet infra, & dicitur de cognatis hominis occisi, quia ad hos pertinebat prosecutio facti, & quicunque eorum poterat vlcisci de hoste: aliis autem non dabatur ista actio, quamquàm essent amici hominis occisi. Causa huius concessionis est, quia Israelitæ erant duri corde, & si Deus non permisisset, quod occiderent hostes suos isto modo, ipsi non possent sustinere legem, sed infringerent: ideo melius fuit, quod daretur eis lex ista etiam si esset remissa, quā quod quamcunque bonam datam infringerent, sicut dicebatur Matth. 19. cap. quod ad duriciam cordis eorum libellus repudii datus est, scilicet, ipsi non potuissent tolerare legem de indissibilitate matrimonii, sed magis occiderent vxores: ideo melius fuit, quod daretur eis lex de repudian

Quare Deus cōcessit ꝙ Iudæi posset occidere impune occisores cognatorū suorum.

do

do vxores, ne occiderent eas. Sciendum autem quando dicitur hic, quod proximus occisi non poterat occidere occisorem, poterat tamen accusare eum, & cogere, quòd educeretur ab vrbe ad locum illum in quo patratum fuit homicidium, & ibi ventilaretur causa, & si reperiretur reus, quod occideretur, etiam istæ vrbes refugij habebant immunitatem contra aduersarios, sed non contra iudices qui poterant inde educere fugientes. In hoc autem immunitas Ecclesiastica excedit immunitatem vrbium refugii, quia non potest aduersarius cogere, quod educatur occisor de Ecclesia ad ventilandum causam: nec etiam iudex hoc potest. Etiam maius priuilegium est, quia non solum in occisoribus, sed in aliis derelictis Ecclesia habet immunitatem. An vero debuit in veteri testamento esse tanta immunitas, quanta nunc est Ecclesiastica, vel non: & an debuit esse aliqua qualiscunque, & an Sanctuariũ gauderet immunitate, qua gaudebant vrbes refugii, vel maiori, aut minori declaratum est Iosue capit. 20. & ibi etiam an fuit conueniens in nouo testamento esse tantam immunitatem, quanta est. Circa hoc etiam sunt dubia multa, scilicet, si aliquis occidisset aliquem in vrbe confugij, vel in territorio illius, an posset confugere ad illam. Etiam si aliquis extra territorium vrbis confugii occideret aliquem, qui esset de vrbe illa habens ibi cognatos, an posset ad illam confugere. Etiam postquam aliquis est in vrbe confugii, si occiderit ibi aliquem an possit manere in eadem vrbe, vel debet fugere ad aliam. Etiam dato, quod aliquis patrans homicidium in vrbe cõfugii deberet confugere ad aliquam aliam, si patraret homicidiũ in omnibus vrbibus refugii, quo deberet confugere. De his omnibus & multis aliis multum particularibus dubiis declaratum est Iosue cap. vigesimo.

Immunitas ecclesiastica excedit immunitatẽ vrbium refugij.

Donec stet in conspectu multitudinis.] Idest, occidere poterit proximus occisi, occisorem postquam steterit coram multitudine, & iudicata fuerit causa, in qua cõdemnetur tanquam reus: nam tunc traditur occidendus manibus hostis sui. Et dicitur hic de conspectu multitudinis, quod potest referri ad duo, scilicet, ad multitudinem vrbis illius, ad quam aliquis confugit, vel ad multitudinẽ populi, in quo homicidium patratum est. Primo modo est sensus, quod debet stare occisor coram multitudine, scilicet, petens, quod traderetur ille, qui confugerat ad vrbem examinaturus causam suam in loco patrati homicidii, & tunc iudices vrbis illius remittebant confugientem ad locum patrati delicti, præmissa tamen securitate, ne quid noceri posset ipsi confugienti. Et dicitur hic de multitudine non pro toto populo, sed pro multitudine iudicum sedentium ad portam ciuitatis. Alio modo potest intelligi de multitudine iudicum loci illius, in quo patratum est homicidium, scilicet, quod ibi debet stare propinquus occisi examinans causam coram iudicibus: & tunc poterit occidere occisorem si reperiatur reus.

Et causa illius iudicetur.] Scilicet, an egerit hoc volens occidere vel nescius, aut nolens.

De ipsis autem vrbibus, quæ ad fugitiuorum subsidia separantur.] Ponitur hic distinctio regionum, in quibus esse debebant vrbes refugii scilicet, tres in terra Chanaã, & tres trans Iordanem, & intelligitur hoc de primis sex vrbibus, quia de tribus, quæ addendæ erant, quando Dominus dilataret terminos Israel, non fit hic mentio, sed Deut. cap. 19.

Tres erunt trans Iordanem.] Idest, ad partem Orientalem Iordanis, scilicet, in terra duorum regum Amorrhæorum, vbi erant duæ tribus, & dimidia. Accipitur autem aliquando trans Iordanem pro parte Orientali, & aliquando pro Occidentali. De primo apparet hic, & Iosue cap. 1. De secundo apparet Iosue capit. 5. vbi dicitur de regibus Amorrhæis, qui habitabant trans Iordanem ad Occidentalem plagam. De vtroque modo habetur supra cap. 32.

Istæ tres ciuitates vocabantur Bosor, Gaulon, & Ramoth. Prima in sorte Ruben, secunda in dimidia tribu Manasse, tertia in sorte Gad: Deuterom. capit. quarto, & Iosue 20. De his autem sciendum, quod assignatæ fuerũt Leuitis antequam fieret aliqua diuisio terræ inter tribus & istud erat speciale: nam primò fuit facta diuisio inter omnes tribus, deinde Leuitæ petierunt ciuitates eis debitas Iosue capit. 21. & tunc assignatæ sunt. Ante hoc tamen, scilicet, ante transitum Iordanis erant pro eis separatæ tres vrbes supra positæ. Quod patet quia Moyses separauerat illas in fugitiuorum subsidia, sed istæ sex vrbes fugitiuorum debebant esse de vrbibus Leuitarum, vt patet supra: ergo istæ tres ante transitum Iordanis pertinuerunt ad Leuitas.

Et tres in terra Chanaan.] Istæ tres nondum erant separatæ, quia Israelitæ nondum transierant Iordanem: postea autem separauerunt eas, scilicet, de tribu Iuda vnam, & de Ephraim alteram.

Quare ponuntur tot ciuitates refugij trans Iordanem, sicut in terra Chanaan.
Quæstio XI.

QVæret Aliquis quomodo ponuntur tot ciuitates fugitiuorum trans Iordanem, vbi solum erant duæ tribus, & dimidia, sicut in terra Chanaan, in qua erant nouem tribus, & dimidia.

Respondet Rabbi Salomon: ideo esse hoc, quia habitantes trans Iordanem erant viri multum occisores, maxime, quia erant in ciuitatibus Galaad, & sic tot ciuitatibus indigebant ipsi, sicut omnes aliæ tribus, & hoc patet Oseę capit. 6. vbi vocatur Galaad ciuitas supplantata sanguine, idest, calcans sanguinem sub plantis. Nicolaus dicit, quod ideo fiebat, quia ciuitates illæ erant elongatæ a Sanctuario: ideo multiplicabantur ne occisores accederent ad terram, in qua est Sanctuarium.

Opi. Rabi Salomõ.

Opi. Nicolai Lyrani.

Sed hoc non videtur, quia in Hebron, quæ erat vna de ciuitatibus fugitiuorum, vt patet Iosue cap. 20. erat Sanctuarium, vt habetur, tertio Reg. 15. cap. & dicitur ibi esse Sanctuarium, quia ibi sacrificia fiebant Deo communiter a toto populo: & dato, quod non esset ibi arca, nec tabernaculum debebat ab illo loco procul esse omnis immunditia: vnde si immundum esset, quod aliqua esset ciuitas refugii, nunquam in ea fierent sacrificia.

Item si Deus nollet, quod ad ciuitatem, vbi erat tabernaculum, irent occisores, non constituisset omnes ciuitates fugitiuorum esse de ciuitatibus Leuitarum: cum isti debebant esse mundiores, quia pertinebant specialius ad Sanctuarium. Item sequeretur, quod in Sanctuario non defenderentur occisores, sed falsum est, quia quicunque videtur, quod defendebatur ibi, præter occisores per insidias: Exod. 21. cap. vbi iubetur, quod occidentes per insidias ab altari extraherentur, & morerentur. Item hoc non stat, quia dato, quod in terra, in qua est Sanctuarium non deberent esse multę ciuitates refugii, tamen Moyses, qui separauit istas tres vrbes nesciebat, an futuro tempore deberet esse Sanctuarium magis in terra Chanaan, quàm in terra duarum tribuum, & dimidiæ.

Item non stat, quia ciuitates istæ debebant poni secundum æqualem distantiam, ita vt tota terra Chanaan haberet aliqua loca refugii coniuncta: si autem alicubi ciuitates refugii essent multum coniunctæ sequeretur inconueniens, scilicet longitudo viæ ab aliquibus partibus terræ ad vrbes refugii, sed Dominus hoc vetuit Deuter. cap. 19. iubens, quod essent in distantia æquali. Aliqui respondent dicẽtes, quod post dilationem terræ promissionis erant addendæ aliæ tres vrbes in terra Chanaan, de quibus Deuter. capit. 19. quibus positis esset conueniens habitudo terræ Chanaan, & terræ ante Iordanem. Sed quidam redarguunt istos dicentes, quòd illæ tres ciuitates, de quibus Deuteronom. cap. 19. non sunt distinctæ ab istis sex, de quibus hic, & probant, quia Moyses constituerat tres ciuitates ante transitum Iordanis: ideo mandabat constitui alias tres: & apparet hoc Iosue cap. vigesimo, vbi Dominus mandauit Iosue, quod separaret ciuitates, quas iusserat per Moysen separari, sed ibi separatæ sunt solum sex, scilicet tres, quæ ante separatæ fuerant a Moyse, & tres postea in terra Chanaan, ergo non erant plures vrbes.

Aliaqui.

Ista positio aliqualiter esset sustentabilis: magis tamen consonat, quod essent vrbes refugii nouem, sex a principio constitutæ, & tres constitui debebant multo tempore

positio Auctoris

post

post dilatatis terminis. Et tunc respondendum est, quod causa huius est duplex; prima quia in terra Chanaan non solum fuerunt statutæ tres vrbes, de quibus hic, sed etiam postea aliæ tres.

Secunda causa est, quia tres vrbes, quæ positæ sunt trãs Iordanem non solum proficiebant pro habitantibus trans Iordanem, sed etiam pro multis, qui morabantur in terra Chanaan; quia aliqui illorum propinquiores erant ciuitatibus trans Iordanem, quam ciuitatibus fugitiuorum in terra Chanaan: si enim tres ciuitates trans Iordanem essent in medio terræ duarum tribuum, & dimidiæ, scilicet, respectu Orientis, & Occidentis procederet illa ratio, quia solum deseruirent pro terra trans Iordanem, vel saltem valde modicum pro terra Chanaan. Si vero ciuitates istæ essent in extremitate terræ duarum tribuum, & dimidiæ, scilicet, apud Iordanem, æqualiter essent pro terra Chanaan, & pro terra trans Iordanem, & sic magna pars terræ Chanaan non indigeret alijs ciuitatibus refugii præter illas: ideo reliqua terra Chanaan sufficienter haberet in aliis vrbibus, quæ in ea constitutæ sunt: etiam si essent solum tres. Nec est nimis difficile dici omnes vrbes refugii fuisse solum sex, nisi communis opinio esset in contrarium, quæ rationabilis satis est.

Tam filiis Israel, quam aduenis atque peregrinis.] Ideſt, istæ ciuitates æqualiter erant pro filiis Israel, scilicet qui erant de genere Iacob, sicut pro conuersis ad Iudaismum: quicunque enim eorum ad has vrbes confugeret, gaudebat immunitate locorum: eadem enim erat lex quantum ad conuersos ad Iudaismum, & quantum ad istos Iudæos, scilicet, quantum ad omnia cæremonialia, in quibus erat obligatio faciendi, vel non faciendi, & quantum ad iudicialia: sic patet Leuit. capit. vigesimoquarto, scilicet æquum erit iudicium inter vos, siue ciuis siue peregrinus peccauerit.

Aliquib. priuileg. gaudebant Iudei, qbus non gaudebãt cõuersi ex gentilitate.

Idem patet Deut. capit. primo. Fallit autem hoc in quibusdam, quæ pertinebant ad priuilegium, sed non ad obligationem; quia his gaudebant Iudæi ex genere, & non conuersi, sicut patet de honoribus quibusdam, & de principatibus, quos non poterant percipere quidam de conuersis, de quibus Deut. c. 23.

Idem est in priuilegio Iubilæi, scilicet quod Iudæi, qui vendebantur in seruos, siue venderentur Iudæis, siue conuersis ad Iudaismum, saltem liberabantur in Iubilæo: conuersi tamen, & filii conuersorum, quando emebantur a Iudæis manebat serui in æternum: Leuit. c. vigesimoquinto. Idem patet quantum ad septimum annum remissionis, in quo Iudæi liberabantur a seruitute, si erant empti ab aliis Iudæis: nisi forte accepissent vxores a dominis, & vellent educere eas in libertatem, & filios: nam tunc manebant vsque ad Iobelæum in seruitute: Exodi cap. 21. & Deut. 15 conuersi autem ad Iudaismum in nullo casu liberabantur a seruitute anno 7.

Item non gaudebant priuilegio remissionis debitorum anno septimo, sicut Iudæi, quia cum aliquis mutuasset alteri pecuniam, & ante annum septimum non solueret, nõ posset postea exigere ab eo, nisi esset aduena, scilicet de cõuersis: Deut. c. 15.

Item Iudæi non poterant dare inuicem ad vsuram, poterant tamen dare conuersis ad Iudaismum Deuter. cap. 24. & Leuit. vigesimoquinto. In cæteris autem erant eis leges æquales, & dicitur hic aduena, & peregrinus ipse, qui de gentilitate conuersus est. Aliqui autem volunt, quod aduenæ dicantur esse conuersi ad Iudaismum, & peregrini sint ipsi Gentiles non conuersi.

Sed hoc non stat, quia Deus sæpe ponit aduenas, & peregrinos in alijs locis, & ibi solum intelligitur de conuersis, vt patet supra capit. decimoquinto, vbi dicitur de lege sacrificiorum, scilicet, quæ libamenta essent ponenda in singulis, & concluditur, quod illa lex esset, tam pro Israelitis, quàm pro aduenis, & peregrinis: tamen manifestum est, quod non potest ibi intelligi de Gentilibus, quia Gentiles non faciebant sacrificia: nam etiam si vellent non permitterentur: Leuit. vigesimosecundo, vbi dicitur: De manu alienigenæ non accipietis panes Domino Deo vestro, aut quidquid aliud dare volueritis con-

A taminata sunt enim omnia: ergo necesse est, quod accipiatur ibi aduena, & peregrinus pro conuerso de Gentilitate, qui recipiebatur, & cogebatur ad omnes cæremonias legis, sicut ipsi Iudæi ex genere: vocantur autem conuersi aduenæ, & peregrini.

Aduenæ quidem ab adueniendo, scilicet, quia ad legẽ Iudæorum, & Deum eorum venerunt: peregrini autem dicuntur a peregre manendo, quia quandiu ipsi erant inter Iudæos non erant tanquam in lege sua, aut terra sua; sed tanquam in aliena. [Vt confugiat ad eas, qui volens sanguinem fuderit.] Ideſt, in istis vrbibus solum gaudebunt immunitate, qui homicidium inuoluntarie patrauerunt, quod intelligendum est, vt supra, scilicet, quãtum ad plenam immunitatem tam ante ventilatam causam, quam post vsque ad mortem summi sacerdotis: ante causam autem ventilatam omnes gaudebant immunitate, quicunque confugissent ad has vrbes, vt supra declaratum est. Etiam intelligendum est quantum ad alios, qui non occiderunt se defendendo, quia isti, quamquam voluntarie occiderint, non sunt rei sanguinis. Etiam non obligantur manere in vrbe refugii vsque ad mortem summi sacerdotis, sed mox, vt causa cognita essent, absoluebantur isti, & poterant redire in terram suã, vt supra declaratum est, & quando hic dicitur de nolentibus occidere tollitur omnis voluntas occidendi, scilicet, tam absoluta, quàm conditionata, vel secundum quid. Voluntas simpliciter, vel absoluta occidendi dicitur intendere occidere non ex aliqua causa compellente conditionaliter, & isto modo occidit ille, qui inimicus erat, vel iniuriam receperat, vel qui aliquem occidit, vt rapiat quidquam ab eo. Voluntas conditionata dicitur quandocunque quis non intendit occidere alterum directe, & tamen postea ex aliqua causa eum occidit, & occidere vult: sic patet de illo, qui defendendo se alterum occidit: iste quidem inuoluntarius est, quia si alius non persequeretur eum ad mortem, ipsum occidere nollet, & dato alio casu non occideret.

Volũtas absoluta & conditionata, quadicatur.

Dicitur autem ~voluntarius inquantum per imperium voluntatis mouentur partes organicæ in pugnando, & contra illum ictus dirigendo, in quibus scit se alium occidere. Sic ponit exemplum Philosophus de voluntario mixto, de proijciente merces in mare propter periculum tertio Ethicor. nullus autem istorum plene pertinebat ad immunitates harum ~vrbium: nam ille, qui occidebat ~voluntarie simpliciter, quamquàm a principio antequam constaret per ~ventilationem causæ an voluntarie, vel inuoluntarie patratum esset homicidium, gauderet immunitate ~vrbis, causa tamen ~ventilata, non gaudebat, quia tradebatur occidendus hosti suo, vt patet infra. Etiam ille, qui occidebat ~voluntate conditionata non pertinebat ad huiusmodi immunitatem, quia licet gauderet priuilegio vrbis antequam discuteretur causa: ea tamen discussa non erat mansurus in vrbe refugii, sed ibat quocunque volebat, vt supra declaratum est: illi vero ad quos pertinebat immunitas hæc, a principio ante ventilatam causam, gaudebant, & ventilata causa reducebantur in eandem vrbem vsque ad mortem summi sacerdotis, vt infra patet. & isti sunt, qui totaliter ignorantes aliquem occidebant.

Si quis ferro hominem percusserit.] Hic ponitur secundum, scilicet, de fugitiuorum conditione: & ponũtur hic aliqui modi, in quibus mors inflicta erat imputanda occisori, & in quibus non erat imputanda, & dicitur de occidente ferro, quod occidetur: hoc autẽ intelligitur de percutiente cum intentione percutiendi. Si quis. n. præter intentionem percutiendi data opera licitæ rei aliquẽ occideret, non erat reus, sicut patet de scindente ligna, & de manubrio eius ferro exiliente, quo alius occisus est: Deut. 19. cap. Si tamen non constaret an aliquis habuisset volũtatem occidendi alium, vel non, & tamen percussisset ferro, præsumebatur, quod voluisset occidere: ideo reus erat mortis, & tamen si quis leuiter percussisset manu, quamquam percussus moreretur, non erat reus. Causa præsumptionis, quia ferrum est tale instrumentum, quo quis verisimiliter faciliter occidi potest, manus autem non est

Quõ ex instrumẽto occidẽdi lex arguat occisionẽ voluntariã vel inuolũtariã.

huiusmodi. ideo considerantur præsumptiones ex instrumentis percutiendi, secundum quod apparet ex litera.

Aliquis arguet, quod non stet ista distinctio de occidẽte voluntarie, vel inuoluntarie, quia quomodocunque aliquis occidat alterum a proposito, siue ferro, siue lapide, vel pugno reus est mortis: hic tamen distinguitur de percussione facta per diuersa instrumenta; ergo oportet, quod intelligatur siue voluntarie, siue inuoluntarie causetur occisio.

Responderi potest aliqualiter, quod secundum literam nostram non multum videtur differre occidens ferro, & baculo, quia pro vtraque occisione mors infligitur, sed in litera Hebraica fit differentia, quia lapis, & lignum ponuntur cum quibusdam determinationibus, & ferrum non ponitur cum determinatione; dicitur enim in lapide manus, & in ligno manus, ideſt, in lapide, vel ligno replente manum: quasi dicat, cum ferro quantæcunque quantitatis potest aliquis occidi, sed non cum lapide cuiuslibet quantitatis, sed lapide replente manum. Sic etiam de ligno dicendum.

Ad argumentum dicitur, quod quicunque voluntatem habet occidendi, & actualiter occidit, quacunque re hoc peragat, mortis reus est, sed aliqui sunt, qui voluntatem percutiendi habent, & non occidendi, & isti si ferro percutiant, & accidat mors, rei sunt; quia quocunque ferro occidere poterant. Etiam consistit hoc magis in præsumptione, quia quando non constat, an aliquis habeat voluntatem occidendi, si ferro rem peragat præsumitur voluisse, quia a causa immediata non abstinuit; etiam si ligno, aut lapide magno, quis alium occidat, volens præsumitur, nisi contrarium constet, quia talia mortem inferre poterant. Si autem paruo lapide, aut paruo ligno hoc faciat, nisi probetur voluisse, præsumitur nolens occidere, quia ex talibus non consueuit inferri mors.

Et mortuus fuerit, qui percussus est.] Quia licet aliquis percusserit voluntate occidendi ferro, vel lapide, & non occisus fuerit percussus, non occidebatur percussor, etiam si per insidias hoc egisset, sed infligebatur alia pœna, scilicet, quia aut percutiebat hominem liberum, aut seruum: si liberum soluebat impensas in medicos, & opera perdita vulnerati, Exodi cap. vigesimo primo: si autem percuteret seruum, aut erat seruus suus, aut alienus; si erat alienus, aut mutilabat eum, aut non, scilicet, faciendo cæcum, aut claudum, aut abscindendo aliquam partem corporis necessariam ad motum, vel operationem, aut solum percutiebat infligens vulnus, & sanato vulnere non manebat impedimentum ad operationem aliquam, sed sola cicatrix.

Ad quid tenebatur in lege veteri percussor non occidens.

Si primo modo quamquam plene non exprimatur in lege Mosayca ad quid teneretur percussor: tamen videretur, quod teneretur ad omnia, quæ perdebat Dominus. Quod apparet ex homine libero; nam ibi percussor soluet impensas, & opera perdita: ita hic æstimabitur damnum quod incurrit dominus propter mutilationem serui: si vero seruus ex vulnere factus est totaliter inutilis ad operationem, videtur, quod teneretur ille ad totam æstimationem serui domino; quia seruus pecunia domini est: Exodi capit. vigesimoprimo: ideo in pecunia æstimari debet: si autem ex vulnere non sequeretur mutilatio, sed maneret sola cicatrix tenebatur percussor, sicut in libero, scilicet, soluere impensas in medicos, & opera perdita.

Si autem aliquis percussisset seruum suum non occidens, aut solum infligebat vulnus, aut mutilabat, vt supra dictum est; si primo modo non est expressa aliqua pœna in lege Mosayca; & etiam satis videtur, quod nulla deberet infligi; quia siquis percuteret seruum suum, & non moreretur immediate in manibus eius, sed post vnum, vel duos dies, nihil patitur dominus, quia seruus pecunia illius est: Exodi vigesimoprimo; quanto minus ergo patietur, si solum percutit; si autem Dominus seruum suum mutilauerit eruendo oculum, vel amputando manum, aut etiam si dentes ei excusserit, exibit seruus in libertatem; Exodi capit. vigesimoprimo; pro hoc malo quod dominus ei intulit. Quod quidem intelligitur de seruo communiter de Gentilitate; in seruis autem, qui erant de stirpe Iudæorum non erat hoc, sed fiebat de eis, sicut de liberis, vt præallegato capitulo, declaratum est.

Homicidii reus erit.] Ideſt, tenebitur de homicidio, scilicet, quia voluit occidere; vel etiam si non constet præsumitur voluisse, quia tali instrumento rem peregit.

Et ipse morietur. Scilicet, occisor; & hoc siue confugerat in vrbem refugii, siue non; nam si non confugerit in vrbem refugij cognati viri occisi possunt eum occidere vbicunque inuenerint, vt patet infra; & si forte ponat se in manu iudicum, ventilabitur causa, & hoc comperto occidetur. Si vero confugerit ad vrbes fugitiuorum ad petitionem cognatorum occisi trahi debebat de vrbe ad locum patrati homicidii, vt ibi ventilaretur causa; ista autem occisio fiebat per cognatum viri occisi, scilicet, quia diffinito in causa, iudices tradebant virum occisorem in manus aduersarij, & ipse occidebat, erat autem ista mors iugulatio, vt patet infra.

Si lapidem iecerit.] Hic ponitur de morte, quæ fit per ictum lapidis, & dicitur, quod occisor similiter morietur, sicut qui ferro percutit; in hoc semper præsupponendum quod supra dicebatur, scilicet, an voluerit occidere, vel non.

Si voluit manifestum est, quod reus est: si noluit vtpote, quia a casu occidit, aut dabat operam licitæ rei, aut non; si dabat operam licitæ rei, & ipse tantum diligenter se habuit quantum satis erat, nõ tenebitur; si vero erat res illicitæ, vtpote quia lapides iaciebat ad locum non conuenientem nec adhibuit diligentiam, an aliquis ibi esset, tenebitur, quia in culpa est.

Not. quãdo tenetur de occiso qui lapides iactens aliũ occidit.

Si autem aliàs occidit lapide, scilicet, quia sciebat quem percutiebat, & tamen putabat, quod forte non occideret, quia lapide rem peragebat, & erat tale instrumentum, quo aliquis mori posset, tenebitur; quia præsumitur voluisse, vel saltem in culpa fuit, cum tali instrumento vteretur. In Hebræo tamen hoc magis declaratur, cum ponitur lapis manualis, & hoc est ad causandam præsumptionem, quia si esset lapis paruulus, qui aliàs non posset inferre mortem, non videretur præsumendum. Sciendum autem, quod in omnibus istis, in quibus infligitur mors occisori est præsupponendum, quod aut iste occisus mortuus est ex percussione illa, scilicet, quia postquam percussus est satis breuiter mortuus est, vel si multis diebus mansit nunquam conualuit, aut iste conualuit, & postea mortuus est. Primo modo tenebitur de occiso percussor. Secundo modo non tenebitur, sed solum restituet impensas in medicos, & opera perdita tanquam teneatur solum de vulnerato: Exod. capit. trigesimoprimo: hic autem, cum non distinguatur, præsupponitur, quod ex vulnere inflicto percussus occubuerit nunquam conualescendo, ad hoc, quod ambularet super pedes suos, vel super baculum.

Et ictus occubuerit.] Ideſt, mortuus fuerit, quia si non occubuerit, tenebitur solum percussus de vulnerato, scilicet ad impensas, & opera perdita: Exod. vigesimoprimo capit. [Similiter punietur.] Scilicet, sicut qui ferro aliquem percutit, quia occidetur. [Si ligno percussus interierit percussoris sanguine vindicabitur.] Ideſt, occidetur percussor ad vindictam occisi. Non est autem intelligendum, quod hoc fiat solum ad vindictam, aut principaliter: sed ad distributionem iustitiæ, quia æquũ est ne crimina remaneant impunita: mors tamen ista erat etiam simul vindicta occisi, sed adhuc dato, quod nullus esset qui vindictam expeteret, iudex debebat occidere huiusmodi percussores. Quod autem dicitur hic de ligno, subintelligendum est, sicut de lapide, & ferro præsupponendo omnia, quæ de illis dicebantur.

Ponitur autem de ligno, quia præsumptionem facit voluntatis occidendi, vel saltem constituit in culpa eum, qui tali instrumento vtebatur. [Propinquus occisi homicidam interficiet.] Scilicet quando causa fuerit ventilata, & aliquis condemnetur, debet tradi consanguineis occisi viri, vt ipsum occidat. Hoc etiam faciebat Deus ad duriciem cordis Iudæorum; quia si ipsi manibus suis vindictam

UNIVERSIDAD DE MURCIA

dictam non expeterent, aliquo modo putare. Nihil quē factum: ideo ad satiandum iram suam permissum est hoc: non tamen concedebatur, quod infligerent consanguinei viri occisi quodcunque genus mortis vellent occisori, sed solum quod determinatum est a lege, scilicet, iugulationem. Intelligitur etiam ista occisio de illa, quæ fiebat aliquo tanquam a persona priuata sine ventilatione causæ, scilicet, quòd quandocunque consanguineus occisi inueniret huiusmodi occisorem, posset eū occidere, dum tamen esset extra vrbem refugij, quod significat litera sequens, scilicet.

Statim vt apprehenderit eum percutiet.] Idest, non indigebat iste consanguineus occisi, quòd sententiaretur in causa, sed vbicunque reperierit occisorem poterit, iure suo vtens, occidere illum, & hoc quia habebat auctoritatē a lege faciendi hæc: quod intelligitur extra vrbem refugij, & etiam quando non ventilatur causa. Nam cum aliquis confugiens ad vrbem refugij, & ad petitionem aduersarij inde tractus est & ductus est ad ventilandam causam, si percusserit eum aduersarius tenebitur: etiam si iste occisor per insidias, vel aliàs indebite homicidium patrasset, quia tempore ventilationis causæ securus esse debebat. Et hanc securitatem ei præstare debebant iudices vrbis refugii, qui eum trahebant ad locum patiati homicidij.

Si occisor interfecerit cognatum occisi eum persequentem se defendendo, an teneatur pro ista secunda occisione secundum legem foralem.
Quæst. XII.

QVæret aliquis si cognatus occisi persequens occisorem in via antequam perueniret ad vrbem refugij, occidatur ab ipso percussore defendente se solum, & non habendo alias voluntatem occidendi illum: an teneatur occisor pro ista secunda occisione secundum legē foralem.

Respondebit aliquis, quòd non tenetur, quia cuilibet permissa est defensio corporis sui, & quod quis agit ob tutelam corporis sui, iure egisse dicitur.

In contrarium dicetur, quod iste tenebitur de occiso, quia quamquam alicui competat defensio suipsius, hoc est contra priuatas personas, non habentes auctoritatem puniendi, vel coniciendi in vincula: & tamen contra personam publicam, si agat vt persona publica, nulli est permissa defensio: nam in hoc perturbaret iurisdictionem iudicis, & incurreret pœnam, quia agit contra statum publicum, & leges humanæ magnas pœnas inferunt his, qui contra personam publicam defensionem volunt: sed iste videtur esse huiusmodi, scilicet, cognatus occisi, quia ex auctoritate legis istud agere potest, vt patet hic: ergo qui restiterit ei pœnam incurrit.

Respondendum est, quod occisor defendens se a cognato occisi si moderate se defendat, quamquam occidat eum non tenetur de occiso, nec de vulnerato, quia non agit ibi, nisi ob tutelam corporis sui, quæ sibi permissa est. Et cum arguitur, quod agitur contra personam publicam resistendo illi: ergo incurrit pœnam; respondetur, quod non agit contra personam publicam. Nam quamquàm iste habeat auctoritatem ex lege, non agit, vt persona publica, quia non agit ex officio sed ex necessitate, sed ex concessione legis: multum autem ista differunt, quia iudex non punit reos, quia sibi concessum est, sed quia sibi ex necessitate impositum est, & si non agat mortaliter peccat, & tenetur etiam secundum leges humanas de officio male administratio, scilicet, quia nimis læsit rempublicam, cum vitia reliquerit impunita, & deliquentibus audaciam magnam præbuerit: iste autem cui est concessum ex lege, non habet ex necessitate, nec ex officio quòd percutiat hostem suum: nam melius ageret si non vteretur ista concessione legis, quàm eum vtitur, immo lex non tribuit hoc sibi tanquam bonum esset, sed tributum est propter duriciam cordis humani ad placandum iram eius, ideo sic agentes non agunt tanquam personæ publicæ, sed tanquam priuatæ prosequentes causam suam. Sed lum autem hoc habent, quia lex permittit eis occidere hostes illos: poterit igitur resisti istis, & qui occiderit aliquem horum se defendendo nihil magis incurrit pœnam, quàm si occideret aliquam personam priuatam. Si igitur occisores se defendendo occiderint proximos ipsorum primo a se occisorum: cum postea ventilaretur causa sanguinis pro isto secundo homicidio nihil passuri erant, cum vterentur iure suo, sed de primo erat quæstio.

An innocens pugnando contra iudicem, vel executorem iuste eum volentem punire peccet in foro conscientiæ, & contra legē humanam.
Quæst. XIII.

QVæret aliquis vlterius si aliquis se defendendo pugnet contra iudicem, vel executorem in casu in quo non est dignus puniri, nec coniici in vincula, vel pugnet contra huiusmodi persequentem iure suo vtentem, an pecet in foro conscientiæ.

Est autem diuersitas in hoc, nam supra quantum ad forum iudicialem humanum determinatum est, quod incurrebat pœnam, qui resistebat iudici, vel publico executori, & hoc, siue quando dignus est puniri, vel capi, siue quando non: in foro autem conscientiæ poterit esse dubium, nam quamquam, vt communiter forum conscientiæ strictius sit, quam forum legum, scilicet, quòd in pluribus aliquis peccat secundum dictamen conscientiæ, quam secundum legem humanam, quæ multa non æstimat esse peccata, vel saltem non punit, vt peccata, tamen interdum accidere poterit, quòd aliquis sit dignus pœna secundum legem humanam, qui non est dignus secundum forum conscientiæ, & potissimum in quibusdam causis, quæ concernunt publicam vtilitatem, nam interdum, licet quis secundum forum conscientiæ non peccet, tamen lex humana puniet eum, quia sic procurator pax publica.

Et quoniam bonum publicum consistit in habitudine iudicis, vel personarum publicarum ad inferiores regulatos, posset aliquis dicere, quod quamquam lex humana puniat omnem hominem resistentem iudici, siue cum dignus est puniri, siue quando non, tamen quòd secundum forum conscientiæ aliquando non sit peccatum.

Respondendum est, quod in foro conscientiæ peccatum est iudici resistere, vel quod aliquis se defendat ab eo armis, cum ille, vt iudex procedit, secus cum procedit, vt persona priuata, & præter legem; nam præter determinationem legis humanę, recta ratio dictat bonum publicum esse diligendum super bona particularia, quia iuxta Aristot. primo Ethic. in principio. bonum commune amabilius, & diuinius est bono particulari, sed pax publica, & status eius est bonum commune: ergo quicunque tollere vult istā, magis peccat, quam si tolleret aliqua bona particularia: huiusmodi autem est in habitudine iudicis ad partes reipublicæ, scilicet, quod per hoc consistit pax publica, quod omnes de vrbe iudici singulariter obediunt, scilicet, nullo modo se defendendo armis contra ipsum, quia si aliquis se defenderet, tolleretur status causarum, scilicet, quod non posset de causa huius iudicari, cum iste habeat iudicem iam tanquam partem; ideo si resistatur iudici quomodocunque antequam constaret dignum esse, quod puniretur, vel caperetur, maxima pars executionis iustitiæ, & fere totum bonum publicum destrueretur: nimis ergo agit contra rationem qui cōtra iudicem armis se defendit, vel contra publicum executorē: ideo agit contra conscientiam, & sic erit peccatum.

De hoc latius loquitur Iosue 11. cap.

Item quicunque Deo resistit, peccat, sed qui resistit iudicibus, resistit Deo, ergo peccat se defendendo a iudice, sicut a parte. Hoc patet ad Roman. capit. decimotertio, scilicet. Omnis potestas non est nisi a Deo, omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, quæ autem sunt, a Deo ordinata sunt, itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit, qui autem resistunt ipsi sibi damnationem acquirunt. Item qui ex conscien-

tia tenetur aliquid agere, & non agit, peccat; sed secundum conscientiam nos tenemur obedire iudicibus, & non solum secundum legem humanam; ergo quicunque resistit iudici volenti capere, vel punire armis, agit contra cõscientiam, ergo peccabit: sic patet ad Roman. capit. decimotertio, scilicet, Dei enim minister est vindex in iram ei, qui male agit: ideo necessitate subditi estote non solum propter iram, sed & propter conscientiam, ideo enim, & tributa præstatis: ministri enim Dei sunt in hoc ipsum seruientes.

Item voluntas Dei est, vt iudicibus subiecti simus: ergo quicunque repugnat illis, agit contra Dei volũtatem, & consequenter peccat, patet hoc prima Petri. capit. 2. scilicet subiecti estote omni humanæ creaturę propter Deum, scilicet, præsidenti. Et patet cum immediate subditur, siue regi, quasi præcellenti, siue ducibus, tanquam ab eo missis ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum, quia sic est voluntas Dei vt benefacientes obmutescere faciatis impudentiam hominum.

Patet ergo, quod iudici armis resistere peccatum est. Nisi forte aliquis manifestissime sciret, quod iudex habebat eum exosum, & sub colore iudicis volebat capere, & qualitercunque morti tradere, tunc si non sequatur magnum scandalum ex resistentia poterit quis resistere armis, & hoc quidem solum quando putabat, quod si caperetur occideretur.

Circa ciuiles autem causas secus est: simile autem est velut si iudex, vel publicus executor agat contra aliquem non vt gerens personam publicam, sed vt aliquis priuatus gerens causam suam, & hoc manifestum sit, poterit ei resisti armis etiam secundum legem humanam, sed in foro conscientiæ nihil aliud est quod ego sciam iudicem procedere indigne contra aliquem solum, vt occidat eum, propter odium, quamquàm videatur agere, vt pars publica, quam quod agat, vt persona priuata: ergo tunc resisti sibi armis peccatum non est, nisi sequeretur valde magnum scandalum. Hoc tamen est generale, quod cum iudex procedit contra aliquos, vt iudex ad puniendum, vel capiendum, & illi nullo horum digni sint, & iudex non agat hoc ex odio, sed vt persona publica sic informata, vel volens de veritate inquirere, resisti sibi armis peccatum est in foro conscientiæ. De eo autem, qui habens potestatem a lege persequitur hostem suum ad occidendum, sicut in casu dato, dicendum, quòd non est peccatum resisti illi armis, quia in hoc non resistitur iudici, nec alicui publicæ personæ, sed personæ priuatæ volenti prosequi ius suum, & cum ille, qui se defendit sciat, quod non inuaditur ab illo tanquam a iudice volente punire, aut corrigere, sed tanquam ab hoste volente hostiliter occidere; peccatum non est illi resisti armis.

Sed arguetur, quod iste habet potestatem a lege ad occidendum, & quantum ad hoc est minister legis: ideo sibi resisti peccatum est; ad Roman. capit. decimotertio. Dei enim minister est, vindex in iram ei, qui male agit. Et iterum: ideo necessitate subditi estote non solum propter iram, sed & propter conscientiam; ministri enim Dei sunt.

Respondendum est, quod iste non est minister Dei secundum, quod loquitur Apostolus, quia ipse intelligit de iudicibus positis tanquam executoribus iustitiæ, quicunque autem causam suam egerit, non est minister Dei: ideo potest sibi resisti, tanquam non ministro. Quod autem auctoritas Pauli & Petri intelligatur de his ministris, & non de illis, qui sunt hostes, apparet, quia ad Roman. capit. decimotertio, dicitur de potestatibus sublimioribus, & ibi sequitur. Non sine causa gladium portat. quod de solis iudicibus, & executoribus intelligitur. & primo Pet. capit. secundo, de regibus, & ducibus agitur, & alijs iudicibus, & omnes istæ sunt personæ publicæ; ergo resisti armis ei qui persequitur occisorem cognati sui peccatum non est, & si occidatur in hac defensione, dum tamen defensio sit moderata, peccatum nullum est.

Si per odium hominem quis impulerit.] Ponuntur alij casus, in quibus quis sine vulnere occidit, sicut si impellat alium ad cadendum de eminenti loco, vel si iaciat in aquam aut ignem, vel aliquid alterum vbi possit causari mors: & de isto dicitur, quod si fuerit per odium patratum homicidium, occidetur, qui sic impulit. Et dicitur per odium, quia forte aliquis alterum coactus est impellere, vtpote si quis ab alio impulsus esset, & ex illa impulsione ipse alium impellit; impulsio est simpliciter inuoluntaria, sicut de eo, qui a vento educitur 3. Ethic. & est simpliciter violentia.

Ideo quamquam sequatur hic homicidium non est imputabile ei, qui immediate impulit; sed ei, qui primò. Eodem modo si quis alium non videns, vel alias nesciens impulerit non est reus, quia non fit ex odio, licet sequatur homicidium: si autem non constet, quod ex odio factum fuerit, & occisor alleget se non fecisse ex odio, accusatori incumbit probare, quod ex odio factum sit.

Hoc aũt ex præsumptione poterit iudici probari, vt si ante hoc esset inimicus: quoniam omnia mala, quæ hostis infligit, etiam si a casu sint, præsumuntur ex animo. Sic patet immediate de illo, qui percussit alterum manu, & mortuus est, si fuerit iuimicus, sententiatur contra ipsum, alioquin non: idem de scindente ligna de cuius manubrio ferrum exiliens percussit proximum; si hostis erat, quamquàm non constet de voluntate occidendi, condemnatur, alias minime; Deuteronom. capit. decimonono.

Vel iecerit quippiam in eum per insidias.] Scilicet, si quis deiecerit parietem super alterum, aut aliquam partem domus, vel quodcunque alterum, quod antea stans impulsu concutitur, & nocere potest: si enim per odium fecerit, & mors sequatur tenebitur: secus autem si non ex odio, vt si quis ab alio impulsus parietem impulit, vel aliquam aliam rem, & illa cadens, vel exiliens alterum occiderit, iste qui immediate eiecerit, reus non est, quia simpliciter est coactus; similiter autem de ignorante, & dicitur hic per insidias; non est autem intelligendum, quod quãdocunq; non fit per insidias non est punibile, vt hic; quia si fiat ex industria, vel qualitercunque ex voluntate nocendi, etiam si manifeste fiat, nihil differt, sed accipitur hic generaliter per insidias, contra hoc, quod est per ignorantiã, vel non est ab intentione, quamquam id quod est per insidias, semper sit magis punibile, quam cætera, etiam si voluntaria sint.

Aut cum esset inimicus manu percusserit.] Scilicet, si quis alterum manu percusserit solum, non præsumitur, quod ex tali percussione sequatur mors, & si aliquando percussus moriatur, magis præsumitur mori ex alia causa, quàm ex percussione, nec condemnabatur percussor, quoniam non præsumitur, quod voluerit occidere, quia si hoc voluisset, vteretur alio instrumento, cum ex percussione manus sola non soleat mors sequi; si tamen percussor hostis erat, præsumitur, quod occidere voluerit, & ob hoc ita dure percusserit, vt quispiam mori possit, vel forte in percussione manuali aliqua fraude usus est ponendo aliqua, quibus mors faciliter causaretur; ideo licet percusserit sine intentione occidendi, nec sequatur mors ex percussione, sed ex alia causa, condemnabitur quod verum est, nisi hostis probauerit, quod mors nullo modo sequitur ex percussione illa, vt si quis conualuerit ex percussione illa ambulans super pedes suos, vel super baculum, & postea moriatur, præsumitur mori ex alia causa, & nullo modo condemnatur occisor; etiam si confiteatur se uoluisse occidere, sicut in publice rixantibus; Exod. cap. vigesimoprimo.

Et ille mortuus fuerit.] Istud intelligitur in omnibus supra positis, quia quodcunque sit genus uulneris, vel impulsionis, si non sequatur mors, ex illo percusor non tenetur de occiso, sed solum ad impensas in medicos, & opera perdita Exo. cap. 21.

Percussor homicidii erit reus.] Quia occidit, & voluntatem occidendi habuit, quod requiritur ad completum homicidium, quod autem habuit voluntatem occidendi patet ex uerbis, & ex præsuppositis istarum legum.

Cogna-

Cognatis occisi quæ re licebat vindicare iniuriã.

[Cognatus occisi statim, vt inuenerit eum iugulabit.] Hoc dicit de quocunque cognato, quia cuicunque ista actio competit, licet magis conueniat alicui secundum ꝙ magis, vel minus propinquus est, non cognatis autem non conuenit hoc, licet ipsi uelint prosequi defunctorum causas.

Ratio huius est, quia lex non iussit hoc, tanquam secundum se bonum esset, sed concessit illud propter duriciam cordis humani, quia si hoc non permitteretur consanguineis viri occisi, ipsi prosequerentur sine iure durius causam sanguinis. Vt ergo non daretur locus inobedientiæ legum permissum est istud cognatis occisi. in reliquis autem non subsistit eadem causa, quia illi non mouentur ita efficaciter ad vlciscendum iniuriam defuncti, sed cognati propter vnitatem sanguinis & radicis, nulli ergo alteri quàm cognatis hoc permittitur, & dicitur, quòd immediate, vt inuenerit eum iugulabit, scilicet, patrato homicidio antequam occisor peruenerit ad vrbem refugii, si inuenerit eum cognatus occisi, poterit eum occidere vbicunq; inuenerit.

Vel si forte semel introiens vrbem refugii, aliquando extra reperiatur, poterit impune occidi, quia nunquam debebat exire de vrbe refugii, vsque ad mortem summi sacerdotis, vt patet infra: hoc autem verum est, nisi cum occisor ex sententia iudicum vrbis refugii ducitur ventilaturus causam suam cum cognato occisi ad locum patrati homicidii: nam tunc lex securitatem tribuit, & si cognatus occisi aliquid attentauerit in occisorem, reus mortis est. De hoc autem, quod dicitur, aliqui dubitant, an ille, qui sic occideret occisorem cognati sui persequens ipsum ante vrbem refugij, peccaret, & videtur quod non, quia iste agit per legem, ergo iuste agit. Sed aliquis arguet hoc non valere, quia multa sunt, quæ leges permittunt, & interdum facere compellunt, in quibus homo peccat, vt cum aliquem cogunt ad periurium, & ad similia.

Licet lex humana aliqua ꝙ permittat, ꝙ sunt peccata non tamẽ diuina.

Ad hoc respondetur, quod non est simile de lege humana, & diuina, quia lex humana non potest corrigere omnem actum malum, ideo multa permittit, & dato quod lex humana aliquid approbaret, non sequitur, quod sine peccato fieri possit, quia non potest ipsa facere esse licitum quod secundum se est illicitum: in lege autem diuina secus est, quia Legislator illius Deus est, & omnia opera nostra sunt bona, vel mala in cõparatione ad ipsum, scilicet, inquantum ipse acceptat, vel non acceptat ea; si ergo aliquid Deus constituit, vel expresse permittit etiam si secundum se bonum non sit, Deus facit illud esse bonum, idest, non malum, & nullo modo punibile, velut si Legislator aliquid iuberet, vel permitteret, quamquàm illud non esset bonum, tamen agnes per illud non punietur lege humana, ita si Deus aliquid approbet in lege sua, vel saltem fieri permittat, illud iam non est malum, nec punibile secundum Deum, aut conscientiam, quia alias non differret inter illa, quæ videbantur illicita, & a Deo permissa sunt in lege, & ea, quæ nullo modo permissa sunt, sed expresse prohibita, quod videtur esse inconueniens magnum. Sic declaratum est Deuteronom. capit. vigesimoquarto, de libello repudij, & de dando vsuras alienis, nam ista secundum se non erat licita, & tamen, quia Deus illa approbauit declaratum est ibi, quod non peccabat mortaliter hæc faciens: ita igitur erit hic, cum Deus permiserit, quod occisi propinquus occidere posset occisorem vbicunque reperiret, scilicet, quod non peccet. Sed videtur contrarium, quoniam occisio fiebat ex rancore, sed ira est peccatum mortale, ergo ista occisio illicita erat, potissime, quia Deus iussit etiam in veteri testamento, quod homo non quæreret vltionem Leuit. capit. decimonono, scilicet, non oderis fratrem tuum in corde tuo. Et iterum ibidem: Non quæres vltionem, nec memor eris iniuriæ ciuium tuorum. Sed ista sunt præcepta moralia; ergo tenebatur quilibet ad ea: occidens tamen occisorem cognati sui non agebat zelo iustitiæ, quia hoc modo iure contenderet, cum posset alias assequi iustitiæ executionem educto occisore de vrbe refugii: ideo videtur, quod peccabat faciens hæc: potissimum, quia isti cognati occisorum non solum poterant occidere

A occisores cognatorum in via ante vrbem refugii, si illi occidissent iniuste, sed etiam si non essent rei, vtpote, quia casu, & per ignorantiam fecerunt, & in hoc non distinguebatur, cum permitteretur consanguineo occisi sine causæ ventilatione occidere percussorem: ergo videtur, ꝙ sit peccatum.

Respondendum est, quod ea, quæ Deus approbat, etiã si alias essent illicita, fiunt per hoc licita, sed permittendo expresse in lege approbat: ergo licita sunt: iste modus arguendi erat de libello repudij, & de vsuris: Deuteronom. capit. vigesimoquarto: sed manifestum est, quod istud factum approbatur hic a Deo, cum expresse permittatur: ergo licitum est, nec de hoc aliquis dubitabit: est tamen distinguendum, quia Deus aliqua approbabat in lege, vel permittebat solum inquantum erat legislator specialis populi Iudaici: ita tamen secundum, quòd Deus erat, & dãs præcepta bona secundum naturam, reprobabat; alia autẽ sunt, quæ Deus approbabat propter infirmitatem populi Iudaici illa permittens, & alibi non reprobans. & ista similiter erant licita.

Si cognatus occisi occideret interfectorẽ cognati sui an te vrbẽ, quãdo illo non voluntarie occideret an peccaret.

Primum autem est hic de occisione percussoris cognati, quæ permittitur, siue prior occisio iusta, vel iniusta fuerit: & tamen alibi contrarium iubetur, scilicet, Leuit. cap. 16. vbi dicitur, quod debemus tollere omne odium, & obliuisci iniurias: ergo necesse est, quod ista lex solum intelligatur in foro suo, scilicet, in iudiciali, quod quicunq; occisorem fratris sui non sit reus mortis in foro iudiciali veteris testamenti, & tamen si ex odio agit reus est mortis æternæ, quia agit contra legem datam Leuit. capit. decimonono. De libello autem repudij, & vsuris non est sic; quia quamquam ista secundum se non essent licita, Deus illa permisit propter infirmitatem Iudæorum, & postea alibi non reprobauit, ergo non sunt punibilia, nec peccata apud Iudæos, quia alioqui Deus poneret illis laqueũ. De hoc etiam declaratum est Leuitic. decimonono. capit.

Quia si fortuitu, & absq; odio, & inimicitiis quidquam horum fecerit,] Limitantur hic superiores leges, scilicet, quod intelligantur, quando aliquis habet voluntatem occidendi, si tamen agit fortuitu, vel sine odio, & inimicitiis non est reus, omnia enim ista requiruntur: siquis enim agat sine inimicitijs, ideſt, quod ante hoc nunquam fuit inimicus, adhuc non liberatur, nisi egerit fortuitu; quia poterit aliquis ex subita ira alium occidere, & non est inimicus, quia tamen agit ab intentione, reus est. Etiam requiritur, quod non solum agat fortuitu, nam dato, quod aliquis agat a casu, si ille erat inimicus occisi ante hoc, condemnatur, quia non præsumitur agere a casu cum inimicus sit, & hoc, siue sit publice inimicus, quod vocatur hic agere ex inimicitiis, vel non tam manifeste, quod dicitur agere ex odio. Cum ergo omnia ista tria habuit, non iudicabitur reus mortis.

Et hoc audiente populo fuerit comprobatum.] Ideſt, quod probetur in iudicio coram populo, quod egit a casu, & non erat inimicus, nec odiosus occiso.

Dicitur autem coram populo, ideſt coram iudicibus ciuitatis, & senioribus, qui vocantur populus, vel multitudo; non enim oportebat totam populi multitudinem, quæ grandis est, ad iudicia conuenire, maximè, quia tota nec audire potest, nec sententiare; vocantur autem rectores multitudo, quia totum populum virtualiter, vel eminenter continent, & isto modo rex est totum regnum.

An causa homicidij tractanda erat coram iudicibus ciuitatis refugy, vel coram iudicibus loci, in quo patratum est homicidium, & quomodo differat immunitas Ecclesiastica ab immunitate locorum refugy veteris testamenti. *Quæst. XIV.*

QVæretur tamen de ista multitudine, quæ esset, quoniam aliqui dicunt, quod erant iudices illius ciuitatis, ad quam confugerat occisor: alii volunt, quod essent iudices loci, in quo patratum est homicidium.

1. Opi. Primi dicunt, quòd cognatus occisi persequebatur occisorem ad vrbem refugii, & proponebat querelam coram iudicibus, & senioribus ciuitatis. tunc decreto eorum præsentabatur occisor, & contendebant de iure: si autem inueniretur, quòd occisor volens occidisset, tradebatur accusatori, & iugulabat eum: si autem inueniretur, quod inuoluntarius egit, sententiabatur, quòd maneret in vrbe refugii occisor vsque ad mortem summi sacerdotis.

Rat. 1. Opi. 1. Et probant isti, quòd intelligebatur de iudicibus vrbis refugii, quia dicitur supra, quòd cum fuerit occisor in vrbe refugii, cognatus occisi non poterit eum occidere, donec stet in conspectu multitudinis, & causa illius iudicetur: ergo videtur, quòd coram multitudine vrbis illius sta re debebat, & ibi iudicanda erat causa.

2 Hoc magis probant ex eo, quod habetur Iosue cap. 20. scilicet, cum ad vnam harum ciuitatum confugerit, stabit ante portam ciuitatis, & loquatur senioribus vrbis illius ea, quæ se comprobent innocentem: ergo videtur, quòd ibi causa agenda erat, quia adducere probationes

3 pars iudicii est.

Item probant, quia quòd occisor extraheretur de vrbibus refugii, erat contra immunitatem ciuitatum, cognoscere ergo vtrum extrahi deberet, vel non ad iudices illius ciuitatis pertinet, quod nesciretur, nisi cum probatum esset, an iste gaudere deberet immunitate vrbis, vel non, & hoc includit causam ipsam principalem, scilicet, an occisor esset reus mortis, vel non: ideo primo quàm isti iudices vrbis refugij permitterent extrahi de vrbe sua occisorem, oportebat, quod cognoscerent, an reus esset: sed hoc cognito, nihil supererat, nisi vt sententiaretur tradendus aduersario ad iugulandum, vel mansurus in vrbe vsq; ad mortem summi sacerdotis; ideo non oportebat, quod duceretur occisor ad aliam ciuitatem.

4 Item si educeretur occisor de vrbe refugij, vt alibi cum aduersario causam ageret, hoc non esset ei tutum: in vrbe autem refugii tutum erat. Etiam euitaretur maior circuitus, & expensæ, quę in legibus rectè ordinatis multum attendi debent.

Rat. 2. opin. Alij autem in contrarium dicunt, quòd debebat ista causa agitari in loco vbi patratum est homicidium, & quòd educeretur occisor de vrbe refugij: & ista est veritas, vt patet infra cum dicitur, & reducetur per sententiam in vrbem, ad quam confugerat: ergo videtur, quod causa, in qua sententiabatur, quòd occisor reduceretur in vrbem refugij, non agitabatur in vrbe refugii, sed in loco patrati homicidii.

Item videtur hoc rationabile, quia secundum leges humanas ratione delicti quis fortitur forum, scilicet, ratione loci, in quo delictum patratum est: ergo causa istius homicidij non erat ventilanda in vrbe refugij, cum ibi non acciderit delictum.

Item iura prouidere debent in causis eum modum, quo causæ optimè tractentur: hoc autem est ne occultetur veritas facti, & vt non subtrahatur alicui opportunitas probandi, nam arctatio probationum nimis est iuri inimica, sed non est aliquis locus in quo melius de veritate delicti patere possit, quã locus, in quo patratum est, cum ibi possit esse testium copia: ducere autem testes multos ad aliũ locum difficile est, & iudices etiam non ita plene informantur, cum non cognoscant conditiones particulares tangentes delictum, forte propter ignorantiam conditionis locorum delicti: ideo melius fuit, quod de delicto ageretur in vrbe, in qua patratum est, quam in vrbe refugii, & sic erat.

Modus autem huius est, quod cognatus occisi ibat ad vrbem refugij, & proponens querelam de occisione, petebat eum tradi, vt responderet in causa sua coram iudicibus vrbis patrati delicti: tunc iudices vrbis refugii concedebant remittentes occisorem cum perfecta securitate, ne quidquam in eo committi posset, dum agitabatur causa, qua expleta diffiniebatur, quòd occideretur, si reus esset, vel reduceretur in vrbem refugii, si esset innocens, quod satis apparet infra, & isto modo non sequebatur ali-

ra quod inconueniens, nec inferebatur aliquod damnum ip-
siones, si occisori.

1. opin. Ad rationes in contrarium respondendum, & ad pri-

F mam cum dicitur, quod cognatus occisi non poterit occidere percussorem postquam fuerit in vrbe refugij, donec stet coram multitudine, & iudicetur causa illius: Dicendum, quòd multitudo potest ibi accipi dupliciter, scilicet, pro multitudine iudicum vrbis refugii, vel iudicum vrbis patrati delicti, primo modo est sensus, quod non poterit occidere illum quousque stet coram multitudine, idest proponat querelam suam coram iudicibus vrbis refugij, & causa illius iudicetur, scilicet coram iudicibus vrbis delicti cum fuerit remissus occisor ab vrbe refugii ad vrbem delicti.

Secundo modo est sensus, donec stet coram multitudine, scilicet, coram iudicibus vrbis delicti proponens accusationem suam contra occisorem iam reductum de vrbe refugij, & causa iudicetur, idest

G diffiniatur, vel terminetur ibi in loco delicti, & sic in quocunque sensu præsupponitur, quòd causa agitetur in loco delicti.

Ad secundam rationem, quando dicitur Ios. capit. vigesimo, quòd stabit occisor ante portam ciuitatis refugii, Ad
& loquetur senioribus vrbis illius: dicendum, quòd non intelligitur de agitatione causæ homicidii, sed solum erat propositio occisoris ad hoc, quod reciperetur in vrbe, nam vsquequo ista diceret, non sententiaretur, quòd gauderet aliqualiter immunitate locorum, nec assignaretur sibi locus ad manendum in vrbe: his tamen propositis compellebantur iudices ad assignandum ei locum, vt patet præallegat. capit. cum dicitur: sic suscipient eum, & dabunt ei locum ad habitandum.

H Quòd autem non intelligatur ista propositio verborum de agitatione causæ homicidii, patet, quia post receptionem istam dicitur eodem capit. & habitabit in ciuitate illa, donec stet ante iudicium causam reddens facti sui, & moriatur Sacerdos magnus, qui fuerit illo tempore: ergo post propositionem occisoris, & receptionem in vrbe habitare debebat in ea, & postea ventilanda erat causa: ideo prima propositio erat in vrbe refugii de ventilatione tamen causæ nihil ibi dicitur vbi ea deberet.

Item patet, quod illa propositio occisoris non pertineat ad aliquam agitationem causæ homicidii, quia in ista causa occisor est reus: reus autem non proponit, sed respondet: ideo non potest intelligi de ventilatione causæ, cum dicatur præallegat. capitu. quod occisor loquetur verba sua coram senioribus vrbis.

I Fundamentum rationis huius patet eodem capit. vbi ponuntur duæ propositiones, & in prima dicitur, quod loquetur occisor coram senioribus vrbis refugii, in secunda dicitur, quod stabit ante iudicium reddens causam facti sui, & sic in prima constituitur tanquam per se agens, in secunda vero tanquam reus, & de ista non dicitur, quod deberet esse in vrbe refugii: ergo de ventilatione causæ homicidii, in qua occisor erat reus, non dicitur, quod fieret in vrbe refugii. Cum vero magis obiicitur eodem capit. quod iste occisor loquetur ea, quæ se comprobent innocentem, & probationes sunt quædam pars iudicii, ergo ibi agitabatur causa.

Dicendum, quod non intelligitur hoc de probationibus inductis in causa principali, sed in propositione,

K quam faciebat occisor, vt reciperentur in vrbe refugii, & in ista solum dicebat, quod ipse occiderit a casu, & non habens inimicitias, nec odium, ideo quod reciperetur in vrbe.

Hæc autem talia erant, quæ si probarentur facerent eum gaudere immunitate vrbis: probationes autem in causa principali inducebantur in loco patrati delicti, vbi agitabatur lis, quod autem non possit intelligi hoc de probationibus causæ principalis apparet, quia istæ fiebant per iudices inductos ab alterutra partium, & non per verba ipsius occisoris, quia nullius testimonium est conueniens pro seipso, quando contra ipsum agitur: probationes tamen istæ fiebant ex solis verbis occisoris, cum dicatur, & loquetur coram senioribus vrbis ea, quæ se comprobent iunocentem: ergo probationes illæ non erant in causa principali, sed in prima positione, & sic non ventilabatur ibi causa.

Ad

Ad tertiã. An sit cõtra immunitatẽ vrbiũ refugii, q̃ educeretur ĩde occisor ad ventilandũ alibi causam vel quod iugularetur si reus erat.

Ad tertiam rationem dicendum, quòd extrahi occisorem ad occidendum illum ab vrbe nullo alio præmisso, erat contra immunitatem vrbis, & hoc non permittebatur, nam Deus dixit, quòd non posset cognatus occisi occidere percussorem postquam esset in vrbe refugii, donec staret coram multitudine, & causa illius iudicaretur: nunc autem non extrahebatur ad occidendum simpliciter, sed ad ventilandum causam in loco delicti; & si reperiretur innocens, quòd reduceretur ad vrbem refugij, hoc autem non erat contra immunitatem vrbis. Et si dicas quod etiam, istud est contra immunitatem, quia in Ecclesia non solum est contra immunitatem eius, quòd aliquis inde trahatur ad occidendum, sed etiam, quòd trahatur ad ventilandum causam homicidii, & si fuerit repertus reus, quòd occidatur, quia tunc solum peccaret, & esset fractor immunitatis Ecclesiasticæ ille qui tãquam persona priuata hostem inde educeret, vel ibi occideret, & non iudex secularis si educeret inde occisorem ad iudicandum de eo an esset reus mortis, sed hoc falsum est, quia quicunque confugientem ad Ecclesiam inde traxerit, siue sit iudex secularis, siue Ecclesiasticus, siue persona priuata, est fractor immunitatis Ecclesiasticæ, nisi in casibus a iure permissis: ergo sic esset hic, quòd ad nihil posset educi occisor de vrbe refugii.

A

B

Non est inimicitiæ quo probari possit cũ sit negatiua

Respondendum est non esse simile, quia non est æqualis immunitas ciuitatum refugii in veteri testamento, & nunc Ecclesiarum nostrarum, & cœmeteriorum: non enim fuit concessa absolutè immunitas ciuitatibus istis, sed solum, quòd confugientes ad eas gauderent immunitate quousque ventilaretur causa, & postea si rei erant, occidebantur, vt patet hic, & Iosue cap. 20. siue igitur dicatur, quod fiebat discussio causæ in vrbe refugii, vel in loco delicti, nihil refert quantum ad esse, vel non esse immunitatem perfectam: quia vbicunque ventilaretur causa cum occisor esset occidendus, si reperiretur nocens, non erat immunitas, sicut est nunc Ecclesiastica, quia nec intra Ecclesiam, nec extra potest iudicari de aliquo confugiente ad hoc, quòd occidatur, vel si aliquis iudex hoc iudicauerit, Ecclesia non permittet tradi executioni, quãdiu confugiens ibi manere voluerit, sed ciuitatibus refugii non fuit data immunitas: ergo non fiebat contra earum immunitatem si extraherentur inde occisores ad vẽtilandum causas in locis delictorum. Et quando dicitur, quod ad iudices ciuitatis refugii pertinebat cognoscere an occisor extrahi deberet de vrbe.

C

Quòd differat immunitas eccle siastica ab immunitate locorum refugij.

Respondetur, quòd sine licentia istorum iudicum non educebatur aliquis de vrbe, & tamen ad sciendum, an deberet inde trahi, vel non: non requirebatur aliqua causæ cognitio, sed ad solam petitionem aduersarii, vel iudicum loci delicti remitti debebat occisor, eo quòd non erat contra immunitatem vrbis, quòd pro quacunque causa inde educeretur ad sistendum iudicio: secus autem esset in confugiente ad Ecclesiam, vtpote si peteret iudex secularis, vel aduersarius quod inde educeretur, proponens, quod per insidias occiderat, vel erat publicus latro, aut nocturnus depopulator agrorum, in quibus casibus iura permittunt aliquem de Ecclesia educi: non deberet ille sine causæ cognitione inde trahi: nam si nõ esset verum, quod proponebatur, infringeretur Ecclesiastica immunitas educendo hunc de Ecclesia, sed de ciuitatibus refugii quomodocunque aliquis inde educeretur ad cognoscendum causam, non erat contra immunitatem ciuitatis: ideo non oportebat esse causæ cognitionem, ideo falsum isti præsupponunt, scilicet, quòd deberent cognoscere iudices vrbis refugii, an iste mereretur gaudere immunitate vrbis, vel non.

D

E

Ad quartam. Quis erat modus quo ducebatur occisor de vrbe refugij, & reducebatur ad eã ventilata causa.

Ad quartam rationem cum dicebatur, quod si educeretur occisor de vrbe refugii, vt alibi cum aduersario causam ageret, hoc non esset ei tutum, respondetur, quod tutum erat, tam de facto, quàm de iure. De facto quidem, quia mittebatur iste occisor cum aliquibus de senibus vrbis refugii ad tractandam causam, qui eum tutum reddebant. De iure etiam erat tutus, quia dum causa ventilabatur erat inducta securitas a iure, & si vellet aduersarius percutere occisorem, reus erat, ac si in vrbe refugii eum occidisset. Cum autem dicitur, quod euitarentur expensæ, & circuitus cum agitaretur causa in loco refugii, respondendum est, quod non euitantur, immo maiores causantur, quia si ventilaretur causa in loco refugii, oporteret adduci testes multos de loco delicti, & in hoc erant magnæ expensæ, potiusquam si reduceretur occisor de vrbe refugij ad locum patrati homicidii. Et dato, quod esset aliquis maior circuitus, vel expensæ, adhuc iura tolerare debebant propter maiorem certitudinem inducendam in causis ex abundantia probationum.

Dicebatur autem supra, quòd fuerit hoc comprobatũ, scilicet, quòd non esset iste occisor hostis, nec odium habens, sed fortuitu agens, & hoc probaretur coram multitudine, scilicet, coram iudicibus vrbis delicti. Sed dicet aliquis quomodo probabit istud, quia est negatiua, scilicet quòd non erat hostis, vel quod non egit ex odio? respondetur, quod negatiua non potest probari directè, quia negatio est non ens, & non ens non habet causas, sed probatur indirectè per affirmatiuam oppositam, scilicet, probatur, quòd aliquis non est inimicus, quia probatur, quod est amicus, sicut probabitur de aliquo, quod non est intẽperatus si probatur, quod est temperatus: ita etiam probabitur, quod nõ egit ex odio si probatur, quod semper amabat, aliquando autem probatur negatiua nõ per aliquam contrariam, sed per aliam proportionem incompossibilem, sicut probatur sufficienter de aliquo, quod nunc non est Salamantice, si nunc est Hispalis, & tamen non sunt contrariæ.

Alio modo potest dici, quod non requiritur, quod occisor probaret se non egisse ex odio, sed solum, quod allegaret: quod non egerat ex odio, nec ex inimicitiis, sed fortuitu, & tunc aduersarius tenetur probare, quod egit ex odio, & si non probauerit succumbet, & absoluetur occisor quia necesse erat, quod aduersarius allagaret occisorem egisset ex odio vel inimicitiis, & tunc, sicut qui allegat dolum tenetur illud probare, ita tenebitur hic probare aduersarius. [Atque inter percussorem, & propinquum sanguinis quæstio ventilata.] Idest si tractata fuerit causa de homicidio inter occisorem, & propinquum occisi. De quolibet propinquo hoc intelligitur, quia cuilibet competebat petere iniuriam cognati sui vindicari. [Liberabitur innocens de vltoris manu.] Idest liberabitur occisor de manu cognati occisi, scilicet, ne tradatur ei ad iugulandum, sicut tradendus erat si reperiretur nocens, & hoc, quia compertum, quia fortuitu, & absque odio, & inimicitiis iste egit, vt supra dicitur.

Non est inimicitiæ quo probari possit cũ sit negatiua

Et reducetur per sententiam ad vrbem ad quam confugerat.] Hic patet quod supra dicebatur, scilicet, quod non ventilaretur causa in ciuitate refugii in loco delicti, alioquin non posset reduci in vrbem, ad quam confugerat cum non educeretur de illa: erat autem modus, quod aduersarius posita querimonia coram iudicibus ciuitatis refugii, peteret trahi occisorem ad locum delicti acturum causam suam, & tunc mittebatur cum aliquibus senibus vrbis sub custodia, non quidem ne fugeret, quia non erat præsumptio, quod fugeret ad aliquem locum, sed ne aduersarius irrueret in eum: finitas autem causa, si reperiretur innocens, iudicabat iudex vrbis delicti istum reducendum esse in vrbem: ad quam confugerat, scilicet, vt maneret ibi, quia non pronunc abatur simpliciter absolutus, ita vt liceret ei redire in terram suam quocunque vellet, nam si post causam ventilatam reperiretur extra vrbem refugii, posset propinquus occisi eum impune occidere, vt patet infra.

Quare cũ cõperseretur eli quẽ esse innocentẽ non absolubatur immediate, vt rediret in terram manens in vrbe refugij.

Causa autem quare immediatè non absoluebatur simpliciter ad redeundum in terram suam erat propter duriciem Judæorum.

Nam sicut concessum est Iudeis propter duriciem cordis, quod possent occidere, percussores fratrum suorum, etiam sine causæ cognitione; & propria auctoritate vbicunque reperirent ante causam ventilatam, præterquam in vrbe refugii, ita permittebatur, quod etiam post ventilatam causam possent eos occidere, & hoc, quia erat recens odium, & non possent ipsi sustinere, si forte permitteretur hosti suo, quod immediatè post causæ ventilationem ambularet vbicunque vellet, & ne daretur locus iniusti homicidii, iussum est, quod maneret occisor in vrbe refugii

UNIVERSIDAD DE MURCIA

refugij magno tempore,& interim tepescebant furor, & odium aduersarii,ita vt iam posset secure occisor regredi in terram suam. Quod autem dicitur, quod reducatur occisor in vrbem, ad quam confugerat: non est sensus, quod non posset redire nisi in illam, quoniam in quamcunque aliam vrbem refugii redire posset. Omnes enim æqualis immunitatis erant: sententiabat tamen iudex, quod reduceretur in vrbem illam:eo quod seniores, qui duxerant eum de vrbe refugii,non cogebantur reducere ad aliam vrbem,nisi ad eam,de qua duxerant. Si tamen ipse vellet ire ad aliam,& ipsi eum portare vellent,poterat ire in quamcunque. Postquam tamen erat occisor in vrbe refugij,si vellet ire ad aliam,& reperiret eum hostis in itinere posset occidere, quia non debebat exire de vrbe vsque ad mortem summi sacerdotis.

An Sanctuarij haberet maiorem immunitatē quā ciuitates refugij.

Circa hoc aliquis dubitabit in Sanctuarium in veteri testamento haberet maiorem immunitatem,quam vrbes refugij, vel è contrario.

Item dubitabitur quare non fuit data ista immunitas Sanctuario, sed vrbibus in veteri testamento,& an expediret, quod daretur Sanctuario.

Item an fuit conueniens,quod in nouo testamento esset aliqua immunitas locorum, & an fuerit conueniens, quod esset maior quàm immunitas veteris testamenti.

De hac vide Ioſ. 20

Item an debuit dari immunitas aliquibus ciuitatibus, vel Ecclesijs: & quare cum in veteri testamento fuerit principaliter immunitas in vrbibus data est in nouo testamento in Ecclesijs, & non in vrbibus. De his omnibus declaratum est Iosuę cap. 20. [Manebitque ibi donec sacerdos magnus, qui oleo vnctus est moriatur.] Ideſt, non poterat exire de illa vrbe refugii, vsque ad mortem summi sacerdotis alioquin vbicunque repertiretur occideretur.

Vnctio sacerdotis magni ab alijs quo differebat.

Dicitur qui oleo vnctus est ad differentiam aliorum sacerdotum,quoniam alii sacerdotes non vngebantur, sicut summus sacerdos licet haberent alias vnctiones,differebant autem quia sacerdotes minores vngebātur in extremitate auriculæ dextræ,& pollicis pedis dextri,& manus dextræ:summus autem sacerdos non solum vngebatur in his partibus,sed etiam super caput eius fundebatur oleum Exo. 29.cap. & Leuit.8.cap. ista autem vnctio faciebat eum multum differre ab aliis: ideo denominetur ab illa multoties,vt patet hic, & Leuit.cap.21.

Secundo differebat ista vnctio,quia sacerdotes minores vngebantur oleo mixto sanguini arietis immolati: summus autem sacerdos vngebatur in capite oleo puro non mixto sanguini, quamquàm illud esset compositum ex multis speciebus. De hoc Exod. vigesimonono, & Leuit. capit. octauo, de compositione huius olei habetur Exo. capit. 30. istæ duæ differentiæ vnctionis sacerdotis magni a minoribus habentur Leu. cap. 21. cum dicitur: Pontifex, ideſt sacerdos maximus inter fratres suos super cuius caput fusum est vnctionis oleum.

Sed aliquis arguet, quod etiam sacerdotes minores erant vncti in capite,sicut pontifex,quia Moyses dixit ad Aaron,& omnes filios eius, quando consecrati fuerunt: Vos autem non egrediemini fores tabernaculi alioquin peribitis, oleum quippe sanctæ vnctionis est super vos, ergo super capita erat oleum in sacerdotibus: Leuit. cap. decimo.

Responderi potest,quod istud intelligatur de vnctione manuum,& pedum, & auricularum sacerdotum, & quantum ad hoc erat oleum super eos,ideſt in eis. Aliter dici potest, quod super omnes sacerdotes minores erat oleum in capitibus: istud tamen non erat per effusionē, vel vnctionem sed aspersionem, vt patet Leuit. cap. 8. & Exod. 29. solus autem summus sacerdos erat vnctus oleo in capite per effusionem, vt patet eisdem capit. Et ista vocatur vnctio.

An si quis occidisset summum sacerdotem a casu deberet ista facere. Quæstio XV.

QVæret aliquis quid si aliquis occidisset summum sacerdotem a casu,an fieri deberent ista?

Respondendum est,quod quantum ad hoc, quod aliquis gauderet immunitate vrbium,nihil differebat,quod occideret summum sacerdotem,aut regem,vel quemcunque de populo, quia occidens a casu nunquam erat reus: ideo debebat gaudere immunitate. Sed tunc dicetur cum ventilata fuerit causa,& iste reperiatur innocens,an debebit immediate redire ad terram suam postquam sententiatum fuerit in causa, vel debet redire ad vrbem refugij. Dubium autem est pro tanto, quia iste debet manere in vrbe refugii quandiu viuit summus sacerdos,sed iam ille mortuus est,cum iste illum occiderit:ergo non apparet an immediate rediturus sit in vrbem suam, vel expectaturus vsque ad mortem sequentis summi sacerdotis. Super hoc multa dicta sunt Iosue capit. vigesimo, & ibi declaratum est, quod debebat manere in vrbe illa refugii vsque ad mortem sequentis summi sacerdotis.

Quid si aliquis occideret alium dum viueret aliquis summus sacerdos, & postea incepta causa homicidii, & nondum ventilata moriatur summus sacerdos, & cum sententiatur in ea est alius summus sacerdos succedens, an debeat immediate reduci in terram suam si reperiatur innocens occisor, vel debet expectare vsque ad mortem summi sacerdotis cuius trmpore causa finita est. Quid etiam si aliquis occidit alium tempore summi sacerdotis, & antequam causa inchoetur ad ventilandum accipiatur alius summus sacerdos,& iste reperiatur innocens:an manebit tempore huius in vrbe refugii, vel redibit immediate in terrtm suam, diffinita causa. Quid etiam si aliquis occidit alium tempore, quo nullus erat summus sacerdos, & postea ventiletur causa tempore aliorum sacerdotum, vel forte sit ventilata antequam assumatur alius sacerdos successor. De his omnibus Ios. capit.20.dictum est.

Quare occisor debebat manere in vrbe refugij vsque ad mortem summi sacerdotis. Quæstio XVI.

QVæretur autem quare dictum est,quod debeat manere homicida in vrbe refugii vsque ad mortem summi sacerdotis. Multi Iudæi variè respondent sed eorum dicta sunt multum friuola de quibus non est curandum.

Rab. Salo, dicit, hoc fieri propter summum sacerdotem. debebat quippe summus sacerdos ad Deum interpellare,ne mala venirent in populo,sicut faciebat Aaron supra cap 16. Cum ergo in diebus istius summi sacerdotis fieret homicidium,debebat homicida manere in vrbe refugii vsque ad mortem eius. *Opi. Rab Salomonis.*

Sed ista ratio non habet aliquid verisimilitudinis. Alii autem dicunt,& dant causam allegoricam,scilicet, quod nullus de exulibus in patriam suam reuerti poterat, scilicet,in vitam æternam ingredi, vel non poterat fieri plena remissio peccatorum quantum ad omnem pœnam, quousque summus sacerdos, ideſt Christus qui fuit sacerdos secundum ordinem Melchisedech,vt patet ad Hebr.cap. sexto,& septimo,& Psal.108.moreretur. Fuit autem iste summus sacerdos unctus oleo,scilicet,oleo lætitiæ inuisibiliter præ participibus suis. Psalm. 48. & Isai. 61. capit. spiritus Domini super me eo,quod unxerit me:ideo sicut cum aliquis per sententiam innocens iudicabatur,tamen exilium patiebatur quousque sacerdos magnum moreretur, ita licet per circumcisionem originalis peccati reatus tolleretur,& per contritionem omnia actualia:tamen tādiu in exilium detinebantur animæ Sanctorum in lymbo,qui dicitur sinus Abrahæ;donec pontifex noster Christus Iesus moreretur: tunc enim omnes sancti patres ueteris testamenti exierunt de sinu Abrahæ ingredientes in uitam æternam. *2. Opin.*

Dicendum tamen,quod causa literalis huius fuit,quia Deus uolebat tollere homicidia innocentum, quæ propter duriciam cordis Iudæorum sequerentur, & ob hoc permisit, quod cognatus occisi posset impunè persequi occisorem ubicunque eum reperiret antequam introiret in urbem refugii,quia si aliter mandatum fuisset,non potuissent Iudæi sustinere illam legem, ita igitur cum causa nouiter post mortem occisi uentilaretur, si immediatè diffinita *Op. Au.*

UNIVERSIDAD DE MURCIA

diffinita illa deberet redire occisor in terram suam, eiset adhuc furor recès in cognatis occisi, & non potentes eum tolerare, occiderent occisorem. Debuit igitum dari aliquod tempus magnum, in quo cessare posset ira cognatorum occisi, & istud assignatum fuit vsque ad mortè summi sacerdotis: sicut enim potuissent assignari anni 10. vel 20. exilii, qui erat terminus certus, ita assignatum est vsque ad mortem summi sacerdotis, qui erat terminus incertus. De hoc magis Iosue capit. 20.

Item an conueniens fuit, quod assignaretur istud exilium vsque ad mortem alicuius sacerdotis minoris, vel alterius, declaratum est eodem. cap. [Si intersector extra vrbium fines.] Hic ponitur casus, in quo poterat occidi ille, qui confugerat ad vrbem refugii, scilicet, si reperiretur aliquando extra vrbem, non quidem, quod exiret extra solum, sed quod aduersarius eius reperiret eum extra. Nã etiam si multoties reperiretur exisse, & tamen nulla vice eum inueniret aduersarius, non occideretur propter hęc, & dicitur extra fines vrbium, ideſt extra terminos, scilicet extra muros: nec accipitur terminus pro toto territorio, quia aliàs cum quælibet vrbs refugii haberet mille passus suburbanorum, cum esset de vrbibus Leuitarum, vt supra patet: in toto illo spatio gauderet immunitate occisor, sed hoc nullus concedit: ideo litera videtur contrarium innuere, cum infra dicatur, quod debebat profugus residere in vrbe vsque ad mortem pontificis.

Etiam non est intelligendum magis de vna vrbe, quam de alia, quia licet a principio aliquis fugerit ad vnam vrbem deinde transiret ad aliam: dum tamen illa esset de vrbibus refugii, gaudebat ibi immunitate, quia omnes vrbes refugii æqualis immunitatis erant: si tamen in itinere transeundo de vna vrbe ad alteram aduersarius reperiret occisorem, poterat eum licite occidere.

Quæ exulibus deputatæ sunt.] Istæ sunt omnes vrbes refugii, quæ erant ad custodiam exulum. Vocantur autem isti exules, & profugi, sed hoc secundum diuersa: primò enim tempore, quo manebant in vrbe refugii ante ventilationem causæ vocabantur profugi, quia ipsi illuc profugerant, scilicet, vt liberarentur, & nemo eos illuc ire compulerat; nec ibi manebant in pœnam aliquam: sed in conseruationem: Exilium autem nomen pœnæ est. Vocabantur verò exules tempore, quo manebant post diffinitam causam vsque ad mortem summi sacerdotis: nã tunc non erant profugi, sed reducebantur illuc per sententiam vt declaratum est supra, etiam manebant isti tunc in pœnam, nam a principio cum nesciretur an isti occidi deberent, vel seruari, manebant in vrbe refugii ex causa sua, ne occiderentur ab aduersario; nunc autem iam non manebant propter crimen, quia absoluti erant, sed manebant propter legem in pœnam; quia diffinierat lex, quòd manerent vsque ad mortem summi sacerdotis, & istud erat proprie exilium inductum a lege.

Et percussus ab eo, qui vltor est sanguinis.] Ideſt ab eo, cui competit vindicare iniuriam sanguinis effusi: iste autem erat cognatus occisi, cui competebat accusare, & occidere percussorem. Quicunque autem aliorum percuteret occisorem inuentum extra vrbes refugii, reus erat sanguinis tanquam si quemlibet alium occideret, quia vendicatio non pertinebat ad illum.

Absque noxa erit qui eum occiderit.] Ideſt cognatus occisi percutiens occisorem inuentum extra vrbem refugii, innocens iudicabitur, quia propter hoc nihil punietur.

Debuerat enim profugus vsque ad mortem pontificis in vrbe residere.] Ista est causa quare, potuit impunè percuti occisor, scilicet, quia fuit in culpa: debuerat enim manere semper in vrbe refugii, quia lex hoc iusserat: ideo cum exierit poterit occidi. Vocatur hic pontifex summus sacerdos, quia istud nomen ponitur ad differentiam ab aliis: multi enim erant sacerdotes, ad differentiam huius sacerdotis ab illis, vocatur iste sacerdos magnus, vel summus sacerdos: pontifex autem præter istum nullus erat, ideo non oportuit adiungi aliquam connotationem, scilicet, pontifex summus, vel pontifex magnus: in Ecclesia autem hoc rectè assignatur, quia multi pontifices, & multi gradus pontificum sunt. [Postquã autem ille obierit.] Scilicet summus sacerdos. [Reuertetur homicida in terram suam.] Ideſt poterit iam exire vrbem refugii, & ire quocunque voluerit, & hoc siue pauco tempore post occisionem factam, siue multo moriatur summus sacerdos: nam quantum ad hoc non differt. Quid autem si aliquis de homicidis confugientibus in vrbem refugii reperiretur nocens, & deberet iugulari, cui de cognatis occisorum trahi debebat iugulandus, quia multi occisi multos cognatos habebant, & cuilibet illorum competebat ius istud, vt supra patet, de hoc declaratum est Iosue capit. 20. multa quoque alia dubia pertinentia ad hoc ibidem declarata sunt.

Hæc legitima sempiterna.] Ideſt ista præcepta supra posita erunt legitima sempiterna, ideſt, leges semper durantes, vel in æternum obligantes, non quidem, quod sẽper manserint, quia iam non manent, cum perierit status Iudæorum, sed dicebantur manere in æternum, si randiu manerent inter Iudæos quandiu status ipse Iudæorum manebat. Si vero legibus illis nunquam aliæ iuter Iudæos succesſerunt, sed leges simul cum populo abolitæ sunt, semper dicuntur æternæ, tunc autem proprie dicuntur deficere, si existente statu Iudæorum mutaren tur illæ, succedentibus aliis legibus, & iste est modus, quo multoties dicitur in veteri testamento, quod aliqua lex erat sempiterna, & sic fuit de ista iudiciali; nam semper mansit quandiu Iudæi manserunt,

In cunctis habitationibus vestris.] Ideſt erit lex ista vniuersalis in tota terra vestra: si enim Iudei ducerentur in terram aliam extra terram Chanaan, sicut nunc sunt, non haberent vrbes refugii, quia non permittitur eis iurisdictio aliqua, ita quod viuant legibus suis, sed etiam si iurisdictionem haberent, non distinguerent urbes tales, quia hoc solum erat in terra Chanaan in urbibus, quas Deus separauerat. Extra terram autem illam non debebat seruari iudicium istud. Sic patet de multis aliis cæremonialibus, & iudicialibus, quæ determinationem loci requirunt, & non poterant obseruari extra terram Chanaan,

Homicida sub testibus punietur.] Hic ponitur determinatio superiorum: fuerat enim dictum, quod homicidæ uentilarent causam suam cum cognatis occisorum, & debebat probari an egissent uoluntariè, uel a casu, & an ante hoc fuissent inimici, uel non, & multa huiusmodi, sed aliquis putaret, quod ista qualitercunque possent probari, scilicet, per unum testem, ideo dicitur, quod non, sed morietur sub testibus, ideſt, ad dicta multa testium.

Ad vnius testimonium nullus condemnabitur.] Quãtuncunque enim aliquis sit excellens persona, non creditur ei soli si accipitur in testem, ad condemnationem cuiuscunque, nec etiam hoc solum in criminalibus, sed etiam in ciuilibus tenet; sic patet Deuteronom. capit. decimonono, scilicet. Non stabit testis vnus contra aliquem: quidquid illud peccati, aut facinoris fuerit, sed in ore duorum, vel trium testium stabit omne verbum.

Testimoniũ vni- us nõ ad- mittitur

Causa autem quare testimonium vnius nunquam admittatur si solus est, prouenit ex hoc, quia non potest haberi de illo firma suspicio, quod verum, vel falsum dicat: facile enim est, quod aliquis fingat quæcunque voluerit, & non potest deprehendi, an verum, vel falsum dicat, nisi ex aliis testibus, vel ipse includat in verbis suis contradictionem.

Cum autem sunt multi testes, & distinctè interrogati idem dicunt, signũ est, quod illud sic acciderit, quia aliàs videbatur difficile quomodo isti concordarent. Etiam hoc apparet ex alio, quia testes quando multi sunt, poterunt variare, & ex dictis eorum colligi potest, an isti verum, vel falsum dicant; Existente autem vnico teste hoc non apparet. Et dicitur hic de condemnatione, quia cõdemnatio est odiosa, ideo nunquam debebat aliquis condemnari, nisi ex magna solennitate iuris, & cum multis testibus, ad absolutionem autem alicuius secus est: nam si aliquis habeat causam, quæ in nullius præiudicium vertitur, non oportebat esse tantam probationem, ideo interdum recipitur vnus testis, & quod cum hoc deponat ille

cuius

UNIVERSIDAD DE MURCIA

cuius causa est, & ista est plena probatio, quæ in nulla alia causa agitata contra aliquem sufficeret.

Non accipietis precium ab eo, qui reus est sanguinis.] Istud documentum est pro iudicibus, quia dicebatur supra de ventilatione causarum occisoris, cum cognatis occisi, & si reperiretur reus, quod traderetur iugulandus ad uersario. Circa hoc autem aliquis iudex forte errabit pro pecunia liberans eum, qui reus est, scilicet, decernēs, quod non sit reus mortis, quòd est contra ius litigatoris, & præstatur hic audacia ad aggrediendum iterum similia, ideo non debent recipi munera in tali casu, nec vnquā in aliis. vnde Deus vniuersaliter vetuit iudicem accipere munera Exo. capit. vigesimotertio, & Deuteronom. capit. 16. scilicet. Non suscipies munera, quæ excæcant oculos, & peruertunt verba iustorum. Et sicut intelligitur hic, quòd non debet aliquis propter pecuniam absoluere eum, qui reus est, ita non debet è contrario propter pecuniam iudicare reum eum, qui non est, quia interdum forte cognati occisi exhiberent munera iudici, vt iudicaret reum esse mortis occisorem, etiam si ille egisset inuoluntariè. Et hoc adhuc deterius est, quia melius est nocentem absoluere, quàm innocentem condemnare, expressit autem Deus de eo, quod erat minus, quia si hoc prohibebatur, a fortiori censebatur prohibitum, quod quis acciperet munera ad iudicandum contra innocentem. De hoc Psalm. 13. Et munera super innocentem non accepit. Accipere autem munera super innocentem est, quòd aliquis accipiat pecuniam, vt occidat innocentem.

Sed statim ipse morietur.] Idest postquam probatum fuerit de aliquo, quòd est reus mortis, non differatur vlterius eius mors, sed statim morietur. Vnde etiam recipere pecuniam pro dilatione sententiæ, vel executionis peccatum est, & hoc vetatur cum dicitur, sed statim morietur.

Exules, & profugi ante mortem pontificis nullo modo in vrbes suas reuerti poterunt.] Repetitio est sententiæ superioris, quod fit ad maiorem cautelam, scilicet, ne aliquo modo auderent exire occisores de vrbe refugii vsque ad mortem summi sacerdotis, qui vocatur hic pontifex, & intelligendum est de illo summo sacerdote, non in cuius tempore causa diffiniebatur, vel inchoabatur inter occisorem, & propinquum occisi, sed de illo pontifice cuius tempore patrabatur homicidium.

Nam si aliquis occideret, alium, & immediatè moreretur summus sacerdos, vel saltem antequam iste incipere causam cum aduersario suo, lata sententia pro eo non debebat manere in vrbe refugij vsque ad mortem summi sacerdotis, qui iam institutus erat, quia non fuit tempore huius patratum homicidium, sed immediatè, vt diffinita fuerit causa, reuerteretur iste in terram suam, quia iā mortuus est summus sacerdos, & quando dicitur de terra sua, non est magis intelligendum de sua, quàm de quacunque alia, quoniam nullo modo exire debebat de vrbe occisor vsque ad mortem summi sacerdotis, vt supra patet, sed lex expressit hic, quod cōmunius est, scilicet, quia magis inclinarentur isti fugitiui ad redeundum in terram suam, quàm in aliquam aliam. Vocantur autem hic exules, & profugi ex eadem causa supra, scilicet, profugi ante ventilatam causam, & exules post ventilationem.

Ne polluatis terram habitationis vestræ.] Ista est causa præcedentis dicti, scilicet ideo non reuertentur homicidæ in terram suam, ne polluatur terra. Sed quomodo polluitur per reditum eorum ante mortem summi sacerdotis? Aliqui autem volunt, quod hoc fiebat, quia homicida censebatur immundus, & terra, ad quam veniret, ex aduentu eius efficeretur immunda. Sed hoc non stat, quia esse homicidam non est aliqua immunditia legalis, nisi saltem in 7. diebus primis post sanguinis effusionem: nam ibi debebat homicida expiari secundum ritum eorum, qui mortuos tetigerunt, sic patet supra capit. vigesimoprimo, vbi iussit Deus venientes de bello contra Madian manere 7. diebus extra castra, vt ibi expiarentur. Sed hic non stat istud, quia etiam si reuerterentur homicidæ in terram suam viuente summo sacerdote, si hoc esset post ventilatam causam, iam multi dies transissent, & sic non

An propter aduentum homicidæ terra polluatur.

F pollueretur terra propter aduentu eorum. Item, quia si homicidæ propter præsentiam suam terram polluerent, maximè videretur terra maculata, quæ erat in vrbibus refugii, cum illuc confugerent omnes homicidæ: & tamen ibi debebat obseruari maxima puritas, quia sacerdotes, & Leuitæ, qui erant ministri Dei debebant abstinere ab omni immunditia tam morali, quam legali: ergo præsentia homicidarum nō polluebat vrbes refugii, alioquin Deus non iussisset ibi esse homicidas.

Itē si præsentia homicidę terram pollueret, magis polueretur quando reduceretur homicida de vrbe refugii ad locum delicti ad agitandum causam, cum recensior esset occisio, sed intelligitur, quòd per reditum homicidę polluetur terra sanguine, scilicet quia quando rediret homicida in terram suam ante mortem summi sacerdotis, G aduersarij sui occiderent eum, & sic offenderent sanguinem innocentem, quia occisor in morte alterius prioris nihil peccauerat, cum fortuitu, & absque inimicitiis occidisset, nunc autem magis terra polluebatur in morte huius, & hoc significatur in litera sequenti, cum dicitur, quæ insontium cruore maculatur, idest terra contrahit maculam per effusionem sanguinis innocentis: ideo nimis caueri debebat, ne homicidæ redirent in terram suam vsque ad mortem pontificis, & sic terra non macularetur.

Quæ insontium cruore maculatur.] Idest principalis macula quam terra Iudæorum incurrebat, erat per sanguinem innocentem effusum in ea, per sanguinem autem hominis nocenti, terra maculari non dicitur, quia iustum est sanguinem illum effundi. Et hoc non solum intelligitur quantum ad eos, qui innocenter alios occiderunt, H & postea occiduntur, sed etiam ad quoscunque alios, qui iniuste occiduntur, immo magis de illis intelligitur, quia isti, qui occisi sunt, redeuntes de vrbe confugii ante mortem summi sacerdotis, licet innocentes sint inquantum sanguinem alienum effuderunt, tamen non sunt prorsus innocentes, quasi nequaquam mortem istam mereantur. Nam merentur ill am inquantum exerunt de vrbe refugii ante tempus determinatum a lege, cum dixerit supra lex, quod debuerat profugus vsque ad mortem summi sacerdotis in vrbe refugii residere, & ob hoc cognati viri occisi impune possunt percutere istos occisores: quia tamen isti sic exeuntes de vrbe constituuntur magis rei ex quodam priuilegio, quod lex tradidit cognatis viri occisi, quàm ex aliqua actione sua, vocat eos lex adhuc innocentes.

I

Quomodo dicitur terra pollui, quando funditur sanguis innocens. Quæst. XVII.

CVm autem dicitur, quod terra polluitur per effusionem sanguinis innocentis, non est intelligendum de pollutione reali, nec de hoc curat Scriptura: quia quantum ad istam non magis polluuntur istæ terræ per effusionem sanguinis innocentis, quam nocentis, nec etiam intelligitur de pollutione legali.

Vocatur autem legalis pollutio, vel immunditia quandocunque res non habebat aliquam immunditiam realem, sed solum vocabatur immunda propter aliquid cōstitutum a lege, sicut qui tetigisset tabernaculum, in quo erat aliquis homo mortuus, vel sepulchrum hominis, aut ossa arida reperta in agro, & multa alia, de quibus supra k decimonono capit. omnes isti vocabantur immundi: tamen ista immunditia non erat aliqua realis pollutio per contagionem, vel alias: sic etiam patet de pollutionibus, quæ habentur Leuiti. capit. vndecimo, & in aliis locis: ista autem pollutio legalis, quamquam realiter nihil esset, sed ex legis positione: tamen habebat hunc effectum, quod homines habentes eam, non permittebantur accedere ad Sanctuarium, aut ad aliquas res sacras, & si aliqui immundi ingererent se his, Deus comminatur eis mortem inferendam Leuit. capit. decimoquinto: aliquando autem istæ immunditiæ excludebant hominem a rebus sacris, & etiam a communicatione aliorum hominum, ita vt extra castra isti immundi habitarent, sicut patet de fluentibus semine, & de leprosis, & immundis super mortuo

tuo supra capitulo quinto: & licet duæ harum immunditiarum essent naturales, scilicet, esse leprosum, & fluente semine: tamen esse immundum super mortuo non erat aliqua realis immunditia. De nulla harum duarum partium immunditiæ legalis potest fieri applicatio ad pollutionem terræ, de qua hic dicitur.

Nam res inanimatæ non dicebantur esse pollutæ eo modo, quo homines, quia homini polluto non licebat accedere ad Sanctuarium, res autem pollutæ hoc habebant quod non licebat homini illis vti ad ministerium suum, sicut vasis, vel vestibus pollutis: Leuit. capit. vndecimo: & supra capit. decimonono: terra autem si esset polluta, non poterat esse quantum ad aliud polluta, nisi quia homines non deberent habitare in illa, sicut dicitur de domo, in qua apparebat lepra in parietibus, quod nullus moraretur in illa: Leuit. cap. decimoquarto, ita ergo si terra Iudæorum pollueretur, non liceret eis habitare in ea, sed inquisituri essent alia loca.

Hoc autem ex nulla causa accidebat, quia nunquam exituri erant Iudæi ad habitandum terram aliam, ideo terra non erat vere maculata secundum legalem immunditiam, hoc nam que Deus prouidit vti res illæ, quæ multum necessariæ erant nunquam polluerentur, sicut patet de fontibus, fluminibus, & congregationibus aquarum, quia etiam si caderent aliqua morticina super hæc, non polluebantur: Lenit. capit. vndecimo: terra autem erat summæ necessitatis ad habitandum, ideo pro nulla causa pollui poterat, ita quod non liceret in ea semper, vel pro aliquo tempore habitari: est ergo ista pollutio, quæ hic dicitur minor pollutione legali, quia nullum effectum illius habet, sed dicitur pollutio quantum ad quandam reuerentiam, scilicet, quod Deus habitabat in illa Israel: ideo debebat esse terra mundissima, quod in ea quodcunque immundum esset: erat nimis contra Dei reuerentiã: ideo etiam si non esset magna immunditia, iudicabatur esse immunditia propter præsentiam Dei. Vel aliter dicitur terra immunda esse, quia recipit sanguinem iniurio se effusum, vt patet: quia dicitur immediate, quod nõ potest aliter expiari, nisi per effusionem sanguinis illius, qui effudit sanguinem, & tamen effusio sanguinis secundi nõ est aliquid mundum.

Terra dicitur immunda.

Dicitur tamen mundificare, quod solum refertur ad hoc, quod est vindicta sanguinis primo effusi, inquantum fit ibi quædam commutatio iusta in pœnis: sic autem dicitur terra aliquando clamare propter sanguinem effusum: Genes. cap. quarto: scilicet, vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra.

Nec aliter expiari potest, nisi per eius sanguinem, qui alterius sanguinem effuderit.] Idest, si terra polluitur per effusionem sanguinis innocentis, non potest aliter expiari, nisi per alium sanguinem, qui nocens est. Hoc ideo est, quia ista immunditia non est naturalis, quæ tollitur per ablutionem: nec est legalis, quæ tollitur per quasdam cæremonias: de quibus Leuit. capitulo vndecimo, vsque ad decimumoctauum, & supra capitulo decimonono, sed est immunditia, quæ est iniustitia in effusione sanguinis innocentis: iniustitia autem non tollitur nisi quando actus ille, qui est iniustus, reformatur per iustitiam oppositam, & hoc est per pœnam inflictam malè agenti, & iam erit ablata præuaricatio: sic est hic, scilicet, quod immunditia sanguinis innocentis effusi expiatur per effusionem sanguinis nocentis: nec aliter expiari potest, quia nõ est alius modus, per quem reducatur operatio illa ad iustitiam, nisi per hunc. Sciendum autem, quod non debet ista litera referri ad casum præcedentem, scilicet, de occisione homicidarum redeuntium in terram suam de vrbe refugii, quando occiduntur ab aduersariis suis si redierint ante mortem summi pontificis, quia tunc quamquam isti homicidæ innocentes sint, possunt eos aduersarii sui occidere impune, quia ante tempus determinatum a lege exierant de vrbe refugii: vnde sanguis istorũ non effundetur sed refertur litera ista ad alios effundentes sanguinem innocentem, scilicet, siquis occiderit aliquem nihil meritũ contra legem, terra immunda erat, & non expiabatur, nisi morte occisoris, idest, quod terra semper manebat polluta, cum maneret iniustum illud quousque reduceretur ad iustitiam per mortem occisoris. Terra autem dicitur specialiter polluta per vitium istud, quia horribilius est istud vitium aliis, & minus terra illud sustinet, vnde dicitur clamare pro illo, sic patet de sanguine effuso Abel iusti, quoniam clamauit de terra Genes. capitulo quarto. Alia duo vitia dicuntur clamare ad Deum, quia magna sunt, quorum vnum est sodomiticum, de quo Genes. capitulo decimooctauo. Aliud est retentio mercedis operariorum: Iacob capit. 5. primum tamen, quia est magis horribile dicitur terram polluere.

Quare vitia dicãtur clamare ad Dominũ.

Atque ita emundabitur vestra possessio.] Scilicet, terra, quam vos possidetis, & in qua habitatis, effundendo sanguinem illius, qui sanguinem fudit.

Me commorante vobiscum.] Idest hoc potissimum facere debetis, quia ego habito vobiscum in terra hac. Dicebatur Deus habitare cum Iudæis, non quidem quod magis esset in terra illa, quam in aliis: vbique enim totus est, sed habitat specialiter in quibusdam tam hominibus, quam terris: in hominibus quidem, scilicet in iustis, quia templum Dei est mens iusti, & altare optimum cor eius, sic enim ait Apostolus templum Dei Sanctum est, quod est vos, secundo Corint. capit. quarto, ibi enim Deus est specialiter, scilicet per gratiam, & quia vnit sibi viros iustos, tanquam vnum sint cum eo. ad Corinthio, capit. sexto, qui diligit Deum vnus spiritus est cum eo. In locis autem Deus specialiter esse dicitur, quia aliqua loca sunt in quibus specialiter virtutem suam monstrat, sic erat in terra Iudæorum, & potissimum in sanctuario, vbi loquebatur Angelus loco eius, & erant ibi omnia vasa ministerii Dei, & sedes eius inter duo cherubim: atque exhibebatur ei cultus specialis ibi, qui non exhibebatur in aliquo loco alio: vnde illud sanctuarium vocabatur tabernaculum, idest domus, & non erat domus alicuius alterius, nisi Dei, qui censebatur ibi habitare: nunc autem Deo habitante inter Iudæos debebat tota terra eorum munda esse, & principaliter a vitiis, quæ magis repugnant Deo, quam quælibet aliæ immunditiæ cuiusmodi erat occisio innocentis. Debebat etiam terra esse munda quantum ad munditias, vel sordes corporales, quia licet Deus cum incorporeus sit non possit tangi, nec offendi his immunditiis, tamen nos inquantum plus ab immunditiis abstinuerimus facientes loca nostra esse munda propter ipsum, maiorem ei honorem impendimus, & est iste sibi gratus: etiam conuenit hoc propter sanctuarium Dei, quia ille erat locus corporalis, & super omnia mundissimus: ita propter reuerentiam eius alia loca apud sanctuarium munda esse debebant, & hanc munditiam Deus iussit, quia cum erant Israelitæ in deserto, & arca domini erat in castris inter illos, iussum erat, ne quis in castris releuaret ventrem, sed extra castra: ibi terram fodiens operiebat id, quo venter releuatus erat. De hoc Deuteron. capit. vigesimotertio, scilicet, habebis locum extra castra, ad quem egrediaris ad requisita naturæ gerens paxillum in baltheo: cumque sederis fodies per circuitum, & egesta humo operies, quo releuatus es (dominus enim Deus tuus ambulat in medio castrorum, vt sint castra tua sancta) & nihil appareat in eis fœditatis, ne derelinquat te.

Deus quare dicatur habitare in aliquo loco magis, quam in alio.

Quare Deus faciebat, vt loca, in quibus esset Sanctuarium haberent specialẽ mũditiam.

Ego enim sum dominus qui habito inter filios Israel.] Redditur hic ratio præcepti, scilicet ego, qui moror inter vos, & iubeo ista, sum dominus, ideo facere debetis, nam diceret aliquis, quis est iste, qui inter nos habitat, & iubet tantam obseruari munditiam? ipse autem respondet, ego sum dominus, quasi dicat: ideo debetis me honorare in hoc. Etiam refertur ad aliud, scilicet, non debetis dubitare facere hoc, quia obligamini facere, cum ego iubeo, qui sum dominus. Quomodo autem Deus habitet in medio Israelitarum supra declaratum est.

CAP.

UNIVERSIDAD DE MURCIA

CAP. XXXVI.

Supra. ACcesserunt autem, & principes familiarum Galaad, filij Machir, filij Manasse, de stirpe filiorum Ioseph locutique sunt Moysi coram principibus Israel, atque dixerunt: Tibi domino nostro præcepit Dominus, vt terram sorte diuideres filijs Israel, & vt filiabus Salphaad fratris nostri dares possessionem debitam patri quas si alterius tribus homines vxores acceperint, sequetur possessio sua, & translata ad aliam tribum de nostra hæreditate minuetur. Atque ita fiet, vt cum iobelæus, ideſt quinquagesimus annus remissionis aduenerit, confundatur sortium distributio, & aliorum possessio ad alios transeat.

Accesserunt.] Positis legibus de ciuitatibus fugitiuorum, hic agitur de quodam dubio incidenti circa permutationem prædiorum, & tanguntur tria. Primum dubii propositio: secundum responsio: tertium executio. Secunda ibi. [Respondit Moyses.] Tertia ibi.] Fecerúntque filiæ.

Qualis sit ordo eorum, quæ sequuntur ad præcedentia.

Quæstio I.

CIrca primum, dubium est, sicut circa superiora de continuatione huius ad præcedentia, an sit ordo rectus, vel anticipatio, & recapitulatio.

Hoc autem constare non potest per certitudinem, quia superiora sunt pure præceptiua, istud autem est aliqualiter historicum, scilicet, de quadam propositione filiorum Manasse coram Moyse propter filias Salphaad: inter historicum autem, & præceptiuum non potest patere ordo, quia non est aliquid in ipsis, per quod conuincatur vnũ esse posterius, vel prius altero. In historicis autem est, quia quædam sunt, quæ necessario præponi debent ad alia, & licet sint postposita manifeste videtur mutatus ordo: sicut si prius describatur historia mortis alicuius, postea verò enarrentur accidentia natiuitatis suæ, & gesta per vitam. Hic tamen satis rationabile est dici, quod sit ordo continuatus, quia cum non apparet aliqua causa, quare ab isto ordine recedere debeamus, dicendum est res accidisse eo ordine, quo scriptura eas narrat: potissimum, quia ista, quæ habentur hic acciderunt in vltima mansione, scilicet, apud Iordanem, vbi acciderunt ea, quę habentur in capitulis immediatè præcedentibus, & sic saltem apparet, quod fuit istud factum in loco vltimo, & non potest dici, quod alia fuerint in locis posterioribus, ita vt arguatur, quod sit mutatus ordo.

Accesserunt principes.] Considerandum est quod ista, quæ habentur in hoc capit. acciderunt propter filias Salphaad: dictum enim fuerat, supra capit. vigesimoseptimo, quod Salphaad, qui fuit de tribu Manasse mortuus est sine filiis masculis, erat autem consuetudo apud antiquos, quod filii masculi succederent: ideo cum iste non haberet filios, non videbatur, quod habiturus esset hæreditatem aliquis nomine eius: filiæ autem conquestę sunt, quod tollebatur nomen patris earum de familia sua, propter non habere filios masculos, ideo quod daretur eis hæreditas loco patris sui: Deus autem iussit, quod daretur: nunc autem filii Manasse, qui erant de tribu ista, de qua erant filiæ Salphaad, conquerũtur dicentes, quod si non prouidetur eis, fraudabuntur, scilicet, quod filiæ Salphaad nubant cui voluerint, & filii earum succedent ipsis, sed filii sequuntur familiam virorum: ergo transibat hæreditas ad aliam tribum si ipse accipiant viros de alia tribu: in quo Deus prouidet, quod accipiant viros de tribu sua, & tunc non transibit hæreditas ad alias tribus.

Principes familiarum Galaad.

F

Galaad an sit nomen viri, vel ciuitatis hic.

Quæstio II.

ALiqui dicunt, quod Galaad non est nomen viri, sed nomen terræ, quia quidam mons vocatur Galaad Genes. capit. trigesimoprimo, & ab isto terra coniuncta denominatur terra Galaad, de qua supra capit. trigesimo primo, dicunt autem isti, quod principes familiarum Galaad, ideſt principes familiarum, qui habitabant in Galaad accesserunt ad Moysen. Dicunt autem, quod in ista terra Galaad habitabant filii Manasse, cum terra, quæ erat ante Iordanem fuerit data tribui Ruben, & Gad, & dimidiæ tribui Manasse, supra capit. trigesimosecundo. Sed dicendum, quod hoc non potest stare, necesse enim G est, quod accipiatur hic Galaad pro viro, quia dicitur hic quod principes familiarum Galaad filii Machir accesserunt ad Moysen: ergo Galaad erat filius Machir, quod non pertinet alicui terræ: nisi forte aliquis dicat, quod filii, est hic in nominatiuo pluralis numeri, & refertur ad principes familiarum terrę Galaad, qui erant filii Machir. Sed hoc non stat, quia ex hebræo apparet, quod hic non sit pluralis numeri, sed singularis, & referatur ad ipsum Galaad.

Item apparet, quia dato, quod dicamus, quod filii Manasse, qui habitauerunt in terra Galaad, petierunt, istud non poterit stare, quia hic conquerebantur filii Manasse de dimidia tribu, quod filiæ Salphaad acceperant hæreditatem loco patris, & illa periret de tribu ipsorum si possent illæ accipere viros de alia tribu: ergo oportet, quod H illi filii Manasse conquererentur, cum quibus filiæ Salphaad susceptura erant hæreditatem: fuit autem tribus Manasse diuisa in duas partes. Quædam, enim pars eius accepit hæreditatem in terra duorum regum Amorrhęorum cum tribu Gad, & Ruben, de quo supra capit. trigesimosecundo, alia autem medietas accepit possessionem in terra Chanaan per Iosue: de quo habetur Iosue cap. 17. constat tamen, quod filiæ Salphaad acceperunt possessionem in terra Chanaan: ergo illa pars Manasse, quæ erat in terra Chanaan conqueri debebat propter filias Salphaad & non familiæ de tribu Manasse, quæ essent in terra duorum regum Amorrhæorum in terra Galaad, vt isti volũt, & tamen hic dicitur, quod principes familiarum Galaad conquesti sunt propter filias Salphaad: necesse est igitur dici quod Galaad accipiatur hic pro viro, & vocãtur prin I cipes familiarum Galaad, ideſt principes familiarum descendentium a Galaad. Pro quo sciendum, quod non fuit, nisi vnus filius Manasse, qui denominaret familiam, scilicet. Machir: ideo si a filiis eius denominarentur familiæ, esset vnica familia in tribu Manasse, sed Machir genuit Galaad nepotem Manasse, & ab hoc deriuata est familia Galaaditarum: Galaad autem genuit filios multos pronepotes Manasse, & ab istis deriuatæ sunt sex familiæ: de quibus, supra capit. 26. Fuerunt igitur octo familię in tribu Manasse, & istæ diuisæ sunt in duas partes, scilicet, quod quædam possederunt terram ante Iordanem, & aliæ post, vt dictum est: illi vero, qui possederunt in terra Chanaan erant de stirpe Galaad, scilicet, quod aliquæ familiæ ab eo venientes acceperunt possessionem ibi: omnes, enim non poterant ibi accipere, quia tunc non diceretur, quod dimidia tribus Manasse accepit possessionem K ante Iordanem cum tribu Gad, & Ruben: sed solum familia Machiritarum: omnes autem septem aliæ familiæ Manasse deriuatæ sunt a Galaad, vt patet, supra capit. vigesimosexto, ergo dicendum, quod familia Machir cum aliquibus familiis descendẽtibus a Galaad acceperint possessionem ante Iordanem cum Ruben, & Gad, & reliquę familiæ venientes de stirpe Galaad, scilicet, quatuor, vel quinque acceperint possessionem in terra Chanaan, & istæ conquestæ sunt pro filiabus Salphaad, quia cum illæ acciperent possessionem cum ipsis, si ducerentur a viris alterius tribus, diminueretur possessio earum quantum ad aliquam partem, quod autem Galaad sit nomen viri, patet, supra capit. vigesimosexto, vbi dicitur esse nepos Manasse, & Iosue, capit. decimoseptimo, dicitur quod Galaad fuit vir bellator.

Filii

UNIVERSIDAD DE MURCIA

Filii Machir filii Manasse.] Ideſt, iſte Galaad fuit filius Machir, & Machir fuit filius Manasse, vt patet ſupra capit. vigeſimoſexto, principes autem familiarum Galaad dicebantur eſſe maiores in familiis illis: forte illi ſoli, qui erant capita familiarum: nam ſicut a principio filii Iacob fuerunt capit. 12. tribuum, & deinde primogeniti deriuati ab eis ſemper per lineam primogenitorum vocabantur principes tribuum, ita nepotes Iacob fuerunt principes familiarum, quæ denominatæ ſunt ab eis, deſcenderunt alii per lineam primogenitorum, qui ſemper erant principes familiarum, & oportebat, quod omni tempore eſſent aliqui veniētes directe a capitibus familiarum per lineam primogenitorum, & iſti principes familiarum hoc modo ſemper erant principes 12. tribuum, & iſti quia continebant ſub ſe ipſas familias, loco illarum petierunt coram Moyſe, quod habetur infra.

De ſtirpe filiorum Ioſeph.] Ideſt iſti erant de tribu Ioſeph: Accipitur hic ſtirps pro tribu, & non dicitur de ſtirpe Ioſeph: ſed de ſtirpe filiorum Ioſeph, quia Ioſeph non erat vna tribus, ſicut quilibet alius de filiis Iacob faciebat vnam tribum: dedit enim a principio Iacob filio ſuo Ioſeph ius ſuarum ſortium: ideo diuiſit eum in duas tribus ad hoc quod reciperet poſſeſſiones duas, ſicut duæ tribus Geneſ. quadrageſimooctauo, capit. ſcilicet, duo filii tui Ephraim, & Manaſſes, ſicut Ruben, & Symeon reputabuntur mihi, reliqui autem quos genueris poſt eos tui erunt, & nomine fratrum ſuorum vocabuntur in poſſeſſionibus ſuis: ideo quando enarrantur. 12. tribus Iſrael, licet ponantur nomina omnium aliorum filiorum Iacob, non ponitur nomen Ioſeph, quia non eſt aliqua tribus, ſed ponuntur nomina duorum filiorum eius, ſcilicet, Ephraim, & Manaſſe, & ſic dicitur hic de ſtirpe filiorum Ioſeph, ideſt de tribu vnius de filiis Ioſeph, ſcilicet Manaſſe,

Locuti ſunt Moyſi.] ideſt propoſuerunt petitionem ſuam coram Moyſe: ad ipſum enim pertinebat dirimere omnia litigia, & dubia ſoluere, cum eſſet princeps populi: potiſsimum, quia ipſe dixerat, quod ad eum recurreretur in cauſis magnis, & aliqui iudices iudicarent ſolum parua. Exod. decimooctauo, & Deuteronom. capit. primo, negocium autem de diuiſione terræ, & de permutatione hæreditatis erat de maximis, ideo ad eum pertinebat.

Coram principibus Iſrael.] Iſtud poteſt intelligi de principibus tribuum, & familiarum, qui cum eſſent ſuper omnes familias, & tribus erant principes ſuper totum Iſrael: iſti autem forte conuenerant coram Moyſe, quia erāt viri honorabiliores in populo, & aſſiſtebant illi, & ſic fuit propoſita quæſtio in conſpectu illorum, vel poteſt intelligi de principibus Iſrael, ideſt de principibus aſſignatis ad diuiſionem terræ Chanaan. Et vocabantur principes Iſrael, quia ipſi habebant quodammodo iuriſdictionem ſuper totum Iſrael quantum ad diuiſionem terræ, & tunc erit ſenſus, quod quia iſta erat quæſtio de diuiſione ſortium, vel de aliquo appenditio ad diuiſionem, fuerunt omnes iſti principes congregati ad audiendum de iure.

Tibi domino noſtro.] Iſta eſt forma petitionis filiorum Manaſſe, qui vocant Moyſen dominū, qui erat princeps ſuper totum populum, & ad eius imperium cuncta regebantur. Etiam quia erat nimis Deo familiaris, & ob hoc a cunctis reuerendus, & amabilis, ita vt etiam ſine principatu eum dominum vocarent.

Præcepit Deus, vt terram ſorte diuideres filiis Iſrael.] In hoc aſſignant quare Moyſes deberet in hoc prouidere, ſcilicet, quia Deus mandauerat ei, quod diuideret terram ſed iſta quæſtio erat emergens de diuiſione terræ: ideo ad ad eum ſpectabat illius diffinitio.

An ad Moyſen pertineret diuiſio terræ.

Quæſtio III.

SEd dicet aliquis, quod iſti falſum propoſuerunt, quia non pertinebat ad Moyſen diuidere terram nec Deus A ei hoc iuſſerat, ſed magis dictum eſt ad Ioſue. Deut. cap. tertio, & trigeſimoprimo: fuerunt etiam dati ei alii coadiutores de omnibus tribubus, vt patet ſupra vigeſimoquarto cap.

Reſpondendum, quod a principio iſtud pertinebat ad Moyſen: ipſe enim erat princeps totius populi, & iudicās in omnibus cauſis, ipſe quoque diuiſerat terram duorum regum Amorrhæorum, duabus tribubus, & dimidiæ, ſupra trigeſimoſecundo, & Ioſue capit. duodecimo, & decimotertio. Et ſi Moyſes ſuperuixiſſet, ipſe diuiſurus erat totam terram Chanaan Iſraelitis, & nullus cum eo eſſet adiutor, ſed quia moriturus erat ante Iordanem, dixit dominus, quod Ioſue, & viri ſupra, capit. trigeſimoquarto, diuiderent terram Chanaan. Ad Moyſen ergo principaliter pertinuit diuidere totam terram ex iuſſu Dei: ad B alios vero ſolum in defectum ipſius, ideo quia nunc ipſe viuens erat ad nullum pertinebat diuidere, aut diffinire de quæſtionibus incidentibus ad diuiſionem, niſi ad ipſum: & rectè dixerunt iſti, ſcilicet: quod Deus mandauerat Moyſi, vt diuideret terram ſorte. Vel aliter poteſt intelligi, quod Deus iuſſit Moyſi diuidere terram ſorte, ideſt per eum præcepit dominus, quod terra ſorte diuideretur, quamuis executio per eum futura non erat: ſaltem tamen nunc, cum viueret, ipſe ſolus de rebus pertinentibus ad diuiſionem tractaturus erat: ſimile patet ex litera ſequenti, ſcilicet, quod iuſſit dominus ei, vt daret poſſeſſionem filiabus Salphaad, & tamen ipſe non erat traditurus, ſed Ioſue, cum acceperint poſſeſſionem in terram Chanaan Ioſue 17. cap. ita ergo iuſſit Moyſi, quod ſorte terram diuideret, ideſt, quod iuberet aliis hoc diuidere; ad C intentionem tamen iſtorum ſatis erat, quod Moyſes tunc erat ad quem pertinebant omnes cauſæ: ſiue ergo in poſterum ipſe diuiſurus eſſet terram, ſiue non, ad eum ſolum pertinebat nunc diffinire iſtam quæſt.

Et vt filiabus Salphaad fratris noſtri dares poſſeſſionem.] Dixerunt de filiabus Salphaad, quia quæſtio iſta oriebatur propter eas: ipſæ enim petierant a Moyſe, vt daretur eis poſſeſſio, ne periret nomen patris earum in cognatione ſua, cum non haberet filios maſculos: Deus autem iuſſit hoc fieri dicens: da eis poſſeſſionem inter cognatos patris ſui, & ei in hereditate ſuccedant, ſupra cap. vigeſimoſeptimo, oriebatur autem nunc quæſtio propter iſtarum poſſeſſionem in comparatione ad terram aliarū tribuum ideo tactum eſt vtrumque in litera, ſcilicet de diuiſione terræ inter tribus, & de datione poſſeſſionis filiabus Salphaad, & dicitur fratris noſtri, quia iſti, qui proponebant hoc, erant de tribu Manaſſe, & Salphaad erat de illa tribu, cū eſſet filius Epher, qui erat princeps vnius de familiis Manaſſe, vt patet ſupra, cap. 26.

Debitam patri.] Ideſt iuſſiſti dari filiabus Salphaad poſſeſſionem quæ debebatur patri earum: ipſæ namque puellæ directe non poterant habere poſſeſſionem, quia inter Iudæos ſolum fuerat conſuetudo ab antiquo, vt filii maſculi ſuccederent patribus in poſſeſſionem, filiæ autem non ſuccedebant in toto, vel in parte: ideo defuncto patre ab inteſtato, vel aliis, non competebat eis aliquid in ſucceſſione paterna. In illis tamen nouiter incepit lex, ſcilicet, quod quando aliquis non haberet filios maſculos ſuccederent ei filiæ: & quia Salphaad fuerat in deſerto, & ex hoc erat debita ei aliqua pars terræ promiſſionis, petierunt filiæ, vt ſuccederent in parte illa: non quidem E quaſi ex iure ſuo, ſed iure patris: ideo ſi patri non eſſet iam debita iſta poſſeſſio, filiæ non peterent eam: & ob hoc dicitur debitam patri, ideſt, quę iam debebatur patri: & ponitur ad differentiam virorum, quia ſi iſtæ filiæ Salphaad fuiſſent viri a 20. anno. & ſupra; cuilibet earum iure ſuo competeret hæreditas in terra Chanaan, & non peterent hæreditatem debitam patri.

Reliquæ autem mulieres hebræorum, quæ tunc erant, non petierunt aliquam partem poſſeſſionis ſibi dari, nec ſucceſſerunt alicui, quia eis per ſe non erat aliquid debitum: patribus autem earum etiam non ſuccedebant, quia vel patres viuentes erant, vel habebant filios aliquos ſucceſſores.

Quas ſi alterius tribus homines vxores acceperint.]

UNIVERSIDAD DE MURCIA

Ante hoc non erat cautum an de vna tribu, viri, & fœminæ contraherent mutuo matrimonium, & non liceret diuersarum tribuum hominibus coniungi, sed indifferenter fiebant connubia, ideo isti ex hoc habuerunt occasionem quærendi, quia videbatur sequi inconueniens, scilicet, de variatione possessionum per tribus. [Sequetur possessio sua.] ideſt, ibit possessio sua cum eis, ideſt si istæ puellæ accipiantur in vxores a viris aliarum tribuum, ipsæ transibunt in tribus illas, & hoc quia fœmina non denominat aliquam cognationem, sed ipsa transit in familiam viri, sed istæ habebant possessiones, ergo necesse est, quod transirent ad tribus illas, de quibus accipiebant viros, & quia filij earum successuri erant illis, & isti nominabantur de tribu patrum suorum, necesse erat, quod ista possessio iam semper pertineret ad aliam tribum.

Et translata ad aliam tribum de nostra hæreditate minuetur.] ideſt cum transierit hereditas filiarum Salphaad ad tribus virorum suorum, necesse est, vt minuatur possessio tribus nostræ: nam a principio danda erat possessio dimidiæ tribui Manasse in terra Chanaan, sicut reliquis tribubus dabatur: & de hac partem quandam susceperat erant filiæ Salphaad, scilicet debitam patri, & cum transiret tota ista pars ad possessionem aliarum tribuum, efficeretur minor possessio Manasse, nec isti principes conquærebantur, quod possessio alicuius eorum diminueretur, vel alterius de tota tribu: nam etiam si transiret possessio ad aliam tribum, personæ nihil perdebant, quia non transibat possessio, nisi transeunte domino, sed perdebatur aliquid ipsi tribui, quia fuerunt factæ diuisiones inter tribus & cuilibet proueniebat vna pars terræ: si autem viri de vna tribu transirent ad aliam, diminueretur quantitas partis assignatæ illi tribui. Sic apparet in assignationibus terminorum vrbium quantum ad agros, quia alia est diuisio agrorum inter personas, & alia est diuisio territoriorum inter vrbes, potest autem diminui possessio alicuius personæ non diminuto territorio vrbis, & potest diminui territorium vrbis non diminuta possessione alicuius personæ, vtpote si transiret vnus de vna vrbe ad alteram, & propter hoc prædia sua, quæ habebat in alia vrbe efficerentur de territorio illius vrbis, ad quam transibat, & sic aliquãdo videmus contendere vrbes de limitibus territoriorum non contendentibus personis, quorum sunt prædia sita in limitibus, quia istæ sunt quæstiones multum separatæ: & licet illa prædia dicantur esse de territorio huius, vel illius vrbis, non propter hoc dominus eorum aliquid perdit: ita igitur singulæ tribus habebant determinatas possessiones, quæ pertinebant ad personas illarum tribuum, & quod minueretur vni, & accresceret alteri tribui, licet non esset damnum alicuius de tribu: erat tamen damnum totius tribus, sicut dictum est de territorio vrbium.

Quę principes non conquerebãtur de possessione ipsorũ met. sed suę tribus.

Differt tamen adhuc aliquid, quia in vrbibus ille, qui moratur in vna vrbe, potest possidere aliquid in territorio alterius vrbis: in sortibus autem tribuum è contrario, quia illi, qui erant de vna tribu non poterãt possidere aliquid, quod esset de sorte alterius tribus, quia possessiones istæ erant sic distinctæ inter tribus, & familias, vt per eas cognoscerentur qui essent de tribubus, vel familiis illis, quod alias non poterat fieri, vt declarum est supra capitulo 27.

An sit verum, quòd si filiæ Salpaad accepissent viros de alia tribu, transisset possessio ad aliam tribum.

Quæstio IV.

QVæret autem aliquis quomodo dixerunt hic principes familiarum Manasse, quod si filiæ Salphaad acciperent viros de alijs tribubus, transiret possessio ad tribus illas: nam iam videbatur in hoc esse prouisum, quia cum supra vigesimoseptimo, capitulo, filiæ Salphaad petiuissent hæreditatem debitam patri, ne nomen eius periret in familia sua, intelligebãt, quod accepta possessione conseruaretur nomen patris, & istam earum sententiam Deus approbauit, dicens: Da eis possessionem inter cognatos patris sui, & tamen non videbatur, quod alio modo maneret nomen Salphaad in cognatione sua, nisi illi, qui nascerentur de filiabus, vel saltem aliqui eorum retinerent nomen stirpis Salphaad: ergo sic futurum erat, & tunc siue transirent filiæ Salphaad ad alias tribus, siue nõ nihil referebat, quia filii nati ex eis, vel aliqui eorum succedebant auo materno, scilicet Salphaad in hereditatem, & isti nominabantur semper de tribu Manasse, & cognatione Salphaad, quamquàm filiæ Salphaad iam pertinerent ad alias tribus, de quibus viros acceperant.

Si autem non dicatur isto modo, dabitur quod etiam si filiæ Salphaad acciperent viros de tribu sua, non maneret nomen Salphaad in cognatione sua, quia non esset aliquis natus de filiabus Salphaad, qui nominaretur de cognatione Salphaad, sed omnes nominarentur de cognationibus patrum suorum: ergo oportuit, quod aliquis daretur, qui succederet Salphaad, & nominaretur de stirpe eius, siue filiæ eius acciperent viros de tribu sua, siue de alia: litera autem ista videtur in contrarium, quia isti principes inuenerunt, quod si filiæ Salphaad acciperent viros de aliis tribubus transirent possessiones suæ ad alias tribus, & diminueretur possessio tribus Manasse.

Deus etiam approbauit dictum istorum, quia iussit fieri, sicut isti petierant, & quod fœminæ de vna tribu non possent accipere viros de alia tribu: ergo videtur, quod transibat possessio si istæ fœminæ acciperent viros de aliis tribubus, & nemo esset de cognatione Salphaad.

Posset aliquis respondere verum esse, quod dicitur hic de transitu possessionum, & quando obiicitur, quod habetur supra capit. vigesimoseptimo dicetur, quod intelligitur in casu isto, scilicet quando filiæ Salphaad acciperent de tribu sua viros: tunc enim filii ipsarum, vel aliqui eorum succederent Salphaad.

Sed istud non multum stat, vel saltem non intellexerunt Israelitæ determinationem factam de filiabus Salphaad in isto sensu, quia tunc non peterent, quod filiæ Salphaad non acciperent viros de alia tribu ideo dicendum, quod cuicunque nuberent filiæ Salphaad, siue esset de eadem tribu, siue de alia semper maneret aliquis, qui denominaretur a Salphaad, & succederet illi, & tamen adhuc esset confusio possessionis tribuum, quia postquam istæ fœmine transirent ad alias tribus aliqui de filiis earum pertinerent ad tribum viri, & alii ad cognationem Salphaad, & sic extra tribum Manasse manerent mixti aliqui, qui essent de tribu Manasse, & cognatione Salphaad, & alii, qui essent de aliis tribubus, quod faciebat confusionem: ideo ad tollendum hoc oportebat ne fœminæ vnius tribus transirent ad aliam tribum accipiendo viros, sequebatur autem aliud maius inconueniens, quia si istæ filiæ Salphaad acciperentur a viris alterius tribus, posset esse casus, in quo viri alterius tribus succederent in possessionem Salphaad, sicut declaratum est, supra cap. vigesimoseptimo, vbi agitur de successionibus hebræorum.

Cum autem acciperent viros de tribu sua, quomodocunque se haberent, nunquam posset hæreditas earum transire ad aliam tribum, ideo non debuerunt fœminæ, de vna tribu accipi in vxores a viris alterius tribus.

Atque ita fiet, vt cum iobeleus, ideſt quinquagesimus annus remissionis aduenerit, confundatur sortium distributio.] Ideſt sequitur ex hoc, quod si filiæ Salphaad accipiunt viros de alij tribubus, quando venerit annus remissionis, erunt iam confusæ hæreditates.

An in iobeleo confusa dirẽt. a pristina certitudinem, & si aliquid iobelæi.

Dicitur hæreditas confusa quandocunque hæreditas vnius tribus ab alia possidetur: sic autem fieret si filiæ Salphaad acciperent viros de alijs tribubus, quia tunc viri earum possiderent, sed ipsi erant de alia tribu, ideo possessiones filiarum Salphaad iam essent mixtæ possessionibus aliarum tribuum. Et dicitur hic, quod ista confusio manebit, quando venerit iobelæus, ideſt annus quinquagesimus remissionis,

Dicitur autem de isto anno, quia vsque ad istum annum non erat confusio: nam sicut habetur Leuitic. capit. vigesimoquinto, seruitutes, & alienationes factæ inter Iudæos stabant manebant, vsque ad annum quinquagesimum,

mobelæum cõfusum illud in aeternum erat confusum.

mum, qui dicitur iobelæus; quia qui vendebat possessionem suam, poterat eam redimere quocunque tempore dato pretio, secundum tempus, in quo fiebat redemptio, & computatis in sortem fructibus præteritorum annorũ, si autem non poterat redimere possessionem vsque ad iobelæum, in ipso redibat ad eum quidquid vendiderat, & non erat daturus aliquod pretium, & non poterat aliqua venditio excedere tempus iobelæi, cum dicitur. In ipso enim omnis venditio redit ad dominum, & ad possessionem pristinam.

Ideo quamquàm fieret confusio possessionũ per quãcunque possessionem, quia transibat possessio vnius familiæ ad alteram, tamen non poterat manere vltra iobelęũ, confusio: quia tunc redibat possessio ad pristinum possessorem, & integrabantur omnes familiæ, & tribus: ita vt nihil maneret mutatum a conditione antiquitatis. Si autem aliquid vltra iobelæum maneret confusum, durabat in æternum illa confusio, quia nunquam redibat illa res ad pristinos possessores, sicut patet de illo, qui vouebat domino agrum, & postea nolebat redimere illum de manu sacerdotum, manebat ille ager in æternum pertinens ad ius sacerdotum Leuit. capit. vigesimoseptimo, ita ergo conquerebantur principes familiarum Manasse, scilicet, quod per hoc, quod filiæ Salphaad ducerentur in vxores a viris aliarum tribuum transirent possessiones earum ad alias tribus, & sic erit facta confusio: si tamen ista confusio dissolueretur in iobelęo non curarent, sed non dissoluebatur, quia non transierant istæ possessiones ad alias tribus per modum venditionis, sed transierunt cum dominis suis: ideo non est aliquid, quare redire deberent, & sic maneret confusio ad semper: dicunt tamen isti, quod ista confusio erit facta in iobelæo, quia ante iobelæum non censetur aliquid esse confusum, cum iobelæus omnia certificaret fatiẽdo redire ad priores dominos, quę autẽ in iobelæo confusa erant, manebant in eternũ confusa.

Et aliorum possessio ad alios transeat.] Ideſt per talia matrimonia transibunt possessiones de tribu in tribũ. Non accipitur hic alius, prout dicit perso nam, quia propter talia matrimonia nulli perdebatur ius possessionis suæ, nec acquirebatur alteri, sed perdebatur alteri tribui, quod erat inconueniens, quia tunc nihil proficiebat distributio a principio, in qua singulis tribubus dabantur determinatæ partes terræ: cum possessiones istæ postea confundendæ essent, & per istum modum posset confundi totus Israel, ita vt omnes essent quasi aborigenes, quia possessio vnius tribus transiret ad alteram, & alterius ad alteram, ita vt non maneret alicui tribui nomen suum, nec distinctio ad alias tribus: cum non maneret possessio determinata, per quam distinguebatur tribus, ad quam distinctionem conseruandam multa Deus fecerat ponens leges de iobelęo Leuit. cap. vigesimoquinto, ideo non debebat permitti ex aliqua occasione confusio possessionum, & tribuum.

Respondit Moyses filijs Israel, & Domino præcipiente: ait, Recte tribus fil. orum Ioseph locuta est, & hæc lex super filiabus Salphaad a Domino promulgata est: nubãt quibus volunt, tantum vt suæ tribus hominibus: ne commisceatur possessio filiorum Israel de tribu in tribũ. Omnes enim viri ducent vxores de tribu, & cognatione sua, & cunctæ fœminæ de eadem tribu maritos accipient, vt hæreditas permaneat in familys, nec sibi misceantur tribus sed ita maneant, vt a Domino separatæ sunt.

Iob. 7. Viri debent ducere vxores, & similiter femina viris suatribus copulabãtur.

Respondit Moyses.] Hic ponitur secundum, scilicet, dubii responsio. Et quia fuit proposita ista quæstio Moysi, ipse respondit. [Et domino præcipiente ait.] ideſt dominus præcipit hoc, quod Moyses respondit hic. In quo sciendum, quod Moyses inquisitus super hoc, nesciuit respondere, sed consuluit dominum quid respondendum esset: ipse autem dixit, quæ sequuntur: sic enim acciderat iterum circa hoc in quæstione filiarum Salphaad: nam Moyses non respondit eis, sed retulit quæstionem ad dominum, sup. cap. 27.

Recte tribus filiorum Ioseph locuta est.] Vocat Deus tribum filiorum Ioseph tribum Manasse: nam Ioseph nõ erat vnica tribus, vt supra declaratum est, sed diuidebatur in duas, scilicet Ephraim & Manasse: & supra dicitur quod tribus Manasse petiit. Sed aliquando largè accipitur tribus Ioseph pro Manasse solum vel Ephraim solũ: & exprimitur immediate, quæ si tribus illa, pro qua accipitur. Sic patet supra capit. decimotertio, scilicet, de tribu Ioseph sceptri Manasse, & supra cap. 34. filiorum Ioseph de tribu Manasse, &c. Aliquando autem accipitur tribus Ioseph simul pro Manasse, & Ephraim eo quod est ibi Ioseph, tanquam vna tribus, & Leui ponitur tanquam alia tribus: sic patet Apocal. cap. septimo, sic etiam generaliter vbicunque ponuntur duodecim tribus, & ad aliquid spirituale, ponitur Ioseph, tanquam vna tribus, & Leui, tanquam alia, sicut erat in duodecim lapidibus rationalis, vbi scribebantur. 12. nomina filiorũ, & in duobus onychinis positis super Ephod, vt declaratum est Exo. cap. 18.

Et hæc lex super filiabus Salphaad a domino promulgata est.] Scilicet, lex quæ sequitur de non accipiendo viros alterius tribus. Non fuit autem propter eas solum promulgata lex, sed etiam propter omnes fœminas hebræorum. Primò tamen ponitur sententia specialis ad ipsas, deinde promulgatur lex vniuersalis ad alias ibi.

Omnes enim viri.] Sic factum fuit supra capit. vigesimosexto, vbi primo posita fuit sententia specialis de successione filiarum Salphaad, deinde de successionibus omnium hebræorum.

Nubant quibus volunt.] Dedit Deus libertatem filiabus Salphaad accipiendi in viros quos vellent: in quo innuitur matrimonia debere esse libera, & licet in omnibus contractibus requiratur libertas contrahentium, magis tamen in matrimonio: nam in quibusdam aliis etiam si intercidat aliquid de metu, valebit contractus, in matrimonio autem nequaquam, quia si metus quicunque vel coactio intercidit, non erit locus matrimonio extra de spon. capit. cum locum, solum autem limitauit hic Deus tribum filiarum Salphaad, sed viros nequaquam. *Matrimonium nõ debet esse coactum.*

Tãtum vt suæ tribus hominibus.] Ideſt solum ad hoc maneant obligatæ, quod accipiant viros de tribu sua, scilicet Manasse. Ista autem non erat aliqua coactio, quoniam non determinabatur eis penitus quos deberent habere in viros, ita quod nullos præter eos accipere liceret, sed solum dictum est de tribu, in qua erant valde multi viri, scilicet plures, quam triginta millia: in quibus plena manebat electio.

Ne commisceatur possessio filiorum Israel de tribu in tribum.] ideſt istud fiet, vt possessio filiorum Israel non commisceatur, scilicet possessio vnius tribus, possessioni alterius & hoc de tribu in tribum, ideſt transeundo de vna tribu in alteram. Quare autem non debebant transire possessio vnius tribus ad alteram, & ad quid hoc proficiebat declaratum est satis late supra cap. 27. & Leu. 25.

[Omnes enim viri ducent vxores de tribu, & cognatione sua.

An Iudæi cogerentur non solum accipere vxores de tribubus suis, sed etiam de familys suis.

Quæstio V.

ISta est lex ad omnes Israelitas, quia idem poterat fieri in cęteris, quod in filiabus Salphaad, & ponitur lex tam viris, quam fœminis, quia nõ potest poni vni, quin ponatur alteri, cum matrimonium in vtroque consistat, & dicitur de cognatione, quod secundum aliquos significat familiam, & sic est sensus, quod non solum fœminæ acciperent viros de tribu sua, sed etiam de familia, & hoc forte erat, vt non transeat possessio de familia in familiã, sicut nec de tribu in tribum: videtur hoc etiam colligi, quia infra dicitur de filiabus Salphaad, quod acceperunt viros, & mansit possessio earum in tribu, & familia patris sui: ergo videtur, quod requiratur etiam vnitas familiæ. Sed hoc non stat, quia supra in litera dicitur, quod filiæ Salphaad nubant quibus volunt, tantum vt hominibus suę tribus: ergo præter hoc nõ requirebatur aliquid alte-

alterum scilicet, quòd acciperent de eadem familia, vel de eadem domo.

Item ratio quam dant, scilicet, quod non debeat transire possessio de familia in familiam, sicut nec de domo in domum non stat, quia solum iubetur, vt non commisceantur hæreditates tribuum, supra cum dicitur, scilicet ne commisceatur possessio filiorum Israel de tribu in tribum.

Item quia si non deberet transire possessio de vna familia in alteram, sicut nec de vna tribu in aliam: filii Manasse quando proposuerunt quæstionem de inconuenienti, quod sequebatur si filiæ Salphaad acciperent viros de alia tribu, etiam proposuissent si acciperent viros de alia familia, quia inconueniens æquale esset, & tamen nihil proposuerunt de familia: ergo bene poterat transire possessio de vna familia in alteram, vel saltem nō videbatur esse hoc inconueniens, quod est transeunte possessione de tribu in tribum, & consequenter non erit illicitum, quod viri vnius familiæ accipiāt vxores de alia familia.

Cum autem arguitur, quod hic dicitur de tribu, & cognatione, & necessario accipitur cognatio pro familia. Dicendum, quòd non accipitur, quia cognatio aliquando significat tribum, aliquando autem familiam, & aliquando domum, & generaliter omnis habitudo consanguineorum significatur per cognationem: sic patet supra capit. primo, vbi accipitur cognatio pro tribu, scilicet. Eruntque vobiscum principes tribuum, & domorum in cognationibus suis, ideſt in tribubus scilicet, quod quilibet princeps in tribu sua adiuuaret Moysen ad computationem. Et necesse est accipi ibi pro tribu: quia cum ponantur ibi nomina principum cognationum, ponuntur. 12. qui sunt principes tribuum, & non familiarum.

Cum autem argitur, quod filiæ Salphaad acceperunt viros de tribu, & familia sua, & mansit hæreditas in tribu, & familia patris sui,

Dicendum est, quod hoc nō fuit ex necessitate, sed per accidens, scilicet, quòd elegerunt accipere sibi in viros cognatos suos de eadem familia, magis quā de alia: potuissent tamen accipere de alia: ab eo autem quod est per accidens non debet accipi id, quod est per se, ideſt concludi aliquid necessario: alioquin si arguamus ex facto filiarum Salphaad, dicetur quod eum ipsæ acceperint in viros cognatos suos in secundo gradu, scilicet, filios patrui sui, vt patet infra, quod cogerentur illos accipere, quod falsum est, quia etiam si obligarentur accipere viros de eadem familia, possent accipere non cognatos, vel saltem cognatos in gradu magis remoto.

An Iudæi cogerentur accipere vxores de tribubus suis, quando illæ succedebant patribus, & alias possent accipere vxores de alys tribubus.

Quæstio VI.

SCiendum vlterius, quod quando dicitur, quod viri non accipiant vxores de alia tribu, & fœminæ nō accipiant viros de alia tribu, quidam intelligunt, quando istæ fœminæ succedunt patribus sicut fuit in filiabus Salphaad, quæ successerunt patri suo supra. cap. 27.

Causam huius dicunt esse, quia fœminæ si acciperent viros de alia tribu, vel viri vxores de alia tribu, commiscerentur possessiones tribuum inter se: & tamen hoc nō stat in mulieribus, quæ non succedebant, quia ad quamcunque tribum, illæ transirent, non transibat cum eis possessio aliqua de tribu sua vnde nihil differebat, quod transirent, vel manerent in tribu sua. Quæretur autem circa hoc quid verum sit de mulieribus accipientibus viros, an possent accipere de alia tribu si ipsæ non succederent patri.

Videtur dicendum, quòd non licebat alicui fœminæ accipere virum de alia tribu, siue illa mulier succederet patri, siue non: quod patet ex litera, quia hic generaliter dicitur, quod omnes fœminæ accipient viros de eadem tribu, quod autem limitetur istud vniuersale solum ad fœminas illas, quæ succedebant patribus, non videtur satis rationabiliter dictum, quia illæ valde paucæ erant in comparatione aliarum fœminarum: quia etiam si aliquis haberet 20. filias, & vnicum filium, succederet filius in solidum, & filiæ nihil habebant: ideo non loqueretur scriptura tam vniuersaliter, pro tam paucis fœminis. Etiam quia si de hoc intelligeretur ipse expressisset.

Item non potest hoc stare, quia si non intelligeretur de illis, quæ non succedebant patri, non posset aliqua fœmina vnius tribus nubere viro alterius tribus, nisi expectaret vsque ad mortem patris, vel vsque ad mortem omnium fratrum suorū, quod patet, quia si aliquis habens haberet filias, aut ille habebat filios simul, aut non, si nullum filium haberet, debebant filiæ succedere patri: erat tamen dubium de successione, quia poterat aliquis filius nasci, & ille successurus esset, cum fœminæ nunquam succederent, nisi in defectum filiorum: ergo necesse erat, q. filiæ expectarent vsque ad maximam senectutem patris, in qua nequaquam gignere posset, vt tunc scire possent, an ipsæ succedere deberent, vel aliquis alius, & tunc possent determinate scire si contingeret coniungi viris tribus suæ, vel alterius. Sed hoc modo necesse erat expectare fœminas, vsque ad magnam ętatem suam, interdum quasi vsque ad senectutem, & sic prius elaberetur eis gignendi, & concipiendi tempus, quam in matrimonium ducerentur, quòd erat valde magnum inconueniens, & contra bonum publicum: quoniam sic adimeretur bonū prolis, quod maxime conuenit tempori iuuenili. Si autem diceremus, quod istæ fœminæ haberent aliquem fratrem, oportebat eas adhuc amplius expectare, scilicet, vsque ad mortem fratrum, vel progeniei fratrum. nam quā quam existentibus filiis non succedere debebant filiæ: tamen si morerentur filii ad eas pertinebat successio: ideo necesse erat, vt ad hoc, quod fœminæ scirent si possent cōtrahere cum viris alterius tribus, expectarent vsque ad mortem fratrum: nam vsque illuc incertum erant an ipsæ succedere possent, & dato, quod morerentur fratres si relinquerent prolem: adhuc spectare debebant vsque ad mortem prolis, quia si tota proles moreretur, ad ipsas redibat hæreditas, & hoc modo prius morerentur, vel efficerentur vetustissimæ. Si autem dicas, quod in aliquo casu istorum istæ fœminæ acciperent viros, antequā moreretur pater earum, vel fratres, & tota cognatio, & isti viri essent de alia tribu: contingeret, quod ad eas perueniret successio, vtpote, quia morerentur fratres, & tunc sequebatur inconueniens, scilicet, quod ipsæ succederent patri, & tamen acciperēt viros de alia tribu, ideo impossibile est, quod isti fugiant inconueniens legis huius. Si dicant, quòd fœminæ non poterant contrahere cum viris alterius tribus, siue illæ essent succedentes patri, siue non, & hoc apparet aliqualiter ex litera ista, cum dicatur quod viri semper accipiant vxores, de eadem tribu, & fœminæ semper accipiant viros de eadem tribus.

Si enim solum voluisset litera, quòd fœminæ succedētes patribus non acciperentur, in vxores a viri alterius tribus sufficiebat dicere, quod fœminę maritos de tribu sua accipiant, & non oporteret dicere, quod omnes viri acciant vxores de tribu sua, quoniam omnes viri succedūt patribus, siue habeant filios simul, siue non: ideo ex parte ipsorum non poterat esse aliquis error quantum ad legē istam, quia quæcunque fœminæ eis iungerentur semper ipsi manebant in tribu sua, & hæreditas eorum non transibat ad aliam tribum, ideo non solum voluit excludere commixtionem fœminarum succedentium, cum viris alterius tribus, sed etiam fœminarum non succedentiū, & sic necesse est dici. Et ista positio licet multum conueniat literæ, magis tamen adhuc conuenit modo exponendi catholicorum super capitulum primum Matthæi. Dicunt enim fere omnes veteres, quod Domina nostra fuit de tribu Iuda, & sic Christus fuit de tribu Iuda. Nec de hoc est dubium, cum Lucæ primo, dicatur, quod ista virgo erat de domo Dauid, sed domus Dauid est in tribu Iuda: ipsi tamen conantur probare Dominum nostrum fuisse de tribu Iuda ex genealogia, quam describit Matthæus, capit. primo. Et videtur eis quòd non potest concludi, nisi hoc præsupposito: ibi namque

Pro in-lectu p- m.c. M- thai Ia- cobgenuit Ioseph vi- rum Ma- ie.

solum

solum ponitur genealogia Ioseph viri Mariæ, qui ad generationem Saluatoris secundum veritatem nihil iattinet, cum non fuerit pater Christi, ergo de Virgine non apparet, quod fuerit de tribu Iuda, nisi quia ipsi præsupponunt legem istam, scilicet, quod omnes viri ducebant vxores de tribu sua: sed Ioseph erat de tribu Iuda, vt patet ex genealogia illa, & duxit Mariam in vxorem: ergo oportebat, quod ipsa de eadem tribu esset.

Si autem dicant, quod poterat fœmina non succedens patri accipere virum de alia tribu, non probabitur etiam ex modo isto arguendi, quod esset Domina nostra de tribu Iuda, quia non patet an ipsa successerit patri. Oportet ergo eos dicere quod hoc intelligatur de omnibus fœminis tam succedentib. quam non succedentibus. Sed adhuc isto præsuppositio an modus eorum arguendi sit conueniens, fortè satis videtur quod non. De quo magis dicetur Matt. capit. primo, ad hoc autem videntur esse quædam obiectiones, quæ infra soluentur in alia quæstione.

Et cunctæ fœminæ maritos de eadem tribu accipiēt.] Istud idem est cum sententia superiori: nam nihil aliud est, quod omnes viri accipiant fœminas de tribu sua, quam quod omnes fœminæ maritos acciipiant de tribu sua. Nam si aliquis vir accipit vxorem de alia tribu, oportet quod aliqua fœmina accipiat virum de tribu non sua, quia hic vterque simul est, & non potest aliquis accipere, quin accipiatur. Proficit tamen ista replicatio ad maiorem expressionem, scilicet, quod nullo modo personæ vnius trib. commisceantur personis alterius tribus, vt supra declaratum est.

Vt hæreditas permaneat in familijs.] Ista est causa, quare non debebant misceri personæ diuersarum tribuum, quia tunc transiret hæreditas vnius trib. ad alteram, quod Deus nolebat. Quomodo autem sequatur, quod transirent supra declaratum est, quod vero inconueniens sequatur si commiscerentur hæreditates tribuum, supra declaratum fuit, capitu. vigesimoseptimo. Et accipiuntur hic familiæ pro tribubus, quod patet cum dicatur immediate, ne sibi immisceantur tribus: & tamen ista necessario est eadem sententia, quia permanere hæreditatem in tribubus, faciebat non permisceri tribus, & manere hæreditatem in familiis faciebat non permisceri familias: sed hic dicitur, quod eo quod permanet hæreditas in familiis, non permisceatur tribus, ideo necessarium est dici, quod accipiantur familiæ pro tribubus, alioquin diceretur, ne sibi immisceātur familiæ. Sed obiicietur quod iste sensus est distortus a litera, quoniam familia dicit quandam congregationem specialem sub tribu, & sic reperitur semper: ergo sic debet hic exponi.

Respondetur quod sacra scriptura variat nomina vtēdo eis interdum, vt vult: & sic quamquam communiter accipiatur familia pro congregatione speciali sub tribu: tamen hic accipitur pro tribu: simile apparet, infra cum dicitur, quod filiæ Salphaad nupserunt filiis patrui sui de familia Manasse. Manifestum tamen est quod Manasse non est familia sed tribus, ideo non possunt ex hoc loco habere fundamentum, qui opinantur, quod viri vnius familiæ non poterant accipere vxores alterius familiæ in eadem tribu, de quo supra declaratum est. [Nec sibi misceantur tribus.] Scilicet quantum ad personarum coniunctionem, nec quantum ad sortium determinationem, duæ enim simul fierent coniunctiones, & quamquam vtraque non esset æqualiter prohibita, tamen prohibebatur prima propter secundam, ideo in illis tribubus, in quib. posset fieri coniunctio personarum sine coniunctione hæreditatum, nec sequeretur aliquod inconueniens ex hæreditatibus fiebat vt supra declarabatur. [Sed ita maneant, vt a domino separatæ sunt.] Idest maneant tribus semper distinctæ, sicut Deus distinxit eas.

Circa quæ fuit distinctio tribuum. Quæst. VII.

FVit autem ista distinctio quantum ad possessiones, quoniam Deus specialiter distinxit, vel operatus est in distinctione ista: fuerunt quippe possessiones distinctæ inter Israelitas per sortes supra capit. vigesimosexto, & trigesimotertio, istas autem sortes Deus mouebat, quia cum positæ essent sortes in quodam inuolucro, quælibet tribus mittebat manum, Deus vero dirigebat eam ad accipiendum sortem, quæ illi conueniebat, & sic omnes nutu diuino acceperunt sortes, quæ præordinatæ erant a diuisorib. & quas Deus volebat eis euenire: de quo declaratum est supra 26. & Iosue capit. 15. ideo istam separationem Deus fecisse dicitur.

Alia autem erat separatio inter tribus, scilicet, quod plures personæ eiusdem tribus inter se essent coniunctæ, & separatæ a personis aliarum tribuum, ista autem separatio naturaliter efficitur, quia naturaliter pater genuerat filium suum, & sic extenduntur lineæ, & distinguuntur, & licet Deus istam secundam separationem faciat tanquam prima causa, & primum mouens: tamen solum proprie agere dicitur ea, quæ per se totaliter agit, vt creare, beatificare, mirabilia agere.

Vnde agere de aliquo prædicatur proprie dupliciter secundum quod loqui consueuimus, primo si res illa totaliter producat effectum, & sic Deus solus agere dicitur quia solus creat, solus gratiam donat, & nulli creaturę sic agere conuenit. Nulla quippe creatura aliquem effectum per se totaliter producit, quin Deus concurrat primo causans ad minus, vt Ioan. capit. primo, scilicet sine ip so factum est nihil.

In aliquibus autem effectibus, vt in corporalibus generationibus, non solum Deus, sed etiam tota connexio agentium vniuersi ad hoc concurrit, & hoc nō solum est in actione humana, sed etiam in Angelo, & corpore cęlesti, & etiam in lapide. Nam operatio naturæ secundum Commentatorem, 2. Physico. est opus intelligētiæ, & secundum ordinem naturæ in omnibus operationibus causarum particularium inferiorum, concurrunt simul operationes causarum superiorum vsque ad primā causam, quæ in quolibet effectu magis influit, quàm agentia particularia, & quæcunque causæ secundariæ, vt patet in prima propositione libri de causis.

Secundo modo aliquid agere propriè dicitur, quia effectum vltimate complet, vel quia vltimum est in catena ordinatorum agentium: ideo si Socrates gignitur non dicimus, quod Deus eum genuerit, vel Saturnus, vel alia corpora cęlestia ad hoc concurrentia, sed quod pater eū gignit, qui in ista generatione vltimus est.

Ratio autem, quare vltimum agere dicatur, & non primum, cum primum magis agat, quam secundum, vt patet in prima propositione libri de causis, est, quia vltimū assimilat, vel vniuocat sibi genitum, & non primum: Deus enim pater vniuocè solum filium genuit, alia autem æquiuocè causat communicando eis imaginem, vel similitudinem, vel vestigium suæ bonitatis. Causa autem particularis immediata assimilat sibi passum faciens esse in eadem specie, & tamen quamuis omnis natura a Deo æquiuocè deducatur ad esse, illa tamen perfectior est, quæ minorem habet æquiuocationem. Illa autem imperfectissima, quæ maximam habet æquiuocationem vnde materia prima, quæ imperfectissima est, maximū gradum habet æquiuocationis & sic conformiter dicendum est de medijs, & ab hoc est quod omnes species sunt sicut numeri: vt vult philosophus, quia æquiuoca communicatio bonitatis gradualiter differt, vt numerus: & tamen speciē distinctam facit, hoc vero firmiter notū est, quod communicatio bonitatis diuinæ æquiuoca in creatura perfectissima in infinitum differt ab vniuoca cōmutatione, qua pater suum esse cōmunicat filio, quia dato oppositio sequeretur, quod aliqua creatura distaret a Deo solū per finitā perfectionē, & tunc apponendo creaturas perfectiores possemus deuenire ad equalitatē diuinam, q̄ absurdissimum est. Deus enim si semper crearet

UNIVERSIDAD DE MURCIA

creaturas excedentes se inuicem, sicut numeri se excedunt: nunquam tamen creando ad æqualitatem suam deueniret: infinitum enim a quolibet finito in infinitum differt.

Concluditur ergo ex superioribus, quod Deus non dicitur separare tribus secundum carnalem propagationem, quia naturaliter separantur: sed dicitur separare per sortes, quia ipse faciebat quod talis sors hæreditatis ad talem, vel talem tribum perueniret.

Fecerúntque filiæ Salphaad, vt sibi fuerat imperatum, & nupserunt Mala, & Thersa, & Hegla, & Melcha, & Noa filijs patrui sui de familia Manasse, qui fuit filius Ioseph: & possessio, quæ illis fuerat attributa, mansit in tribu, & familia patris earum. Hæc sunt mandata atque iudicia, quæ mandauit Dominus per manum Moysi ad filios Israel in campestribus Moab supra Iordanem contra Iericho.

Fecerunt que filiæ Salphaad.] Hic ponitur tertium, scilicet præcepti executio: nam filiæ Salphaad obedierunt Moysi quantum ad omnia, quæ iussit de matrimonio contrahendo.

Vt fuerat imperatum.] Ideſt sicut iusserat Moyses, vel Deus per Moysen.

Et nupserunt Maala, & Egla.] Ponuntur hic quinque nomina filiarum Salphaad, quæ omnes petierunt hæreditatem, & omnes acceperunt: nam sicut si fuissent filii succederent patri secundum partes sibi debitas, ita & istæ quinque filiæ successerunt patri in tota hæreditate, quæ ei proueniebat.

Differt tamen successio istarum a successione filiorum quia quando filii succedunt, assignatur in eis primogenito ius primogenituræ: nam primogenitus duplum habet ad quemlibet de filiis tam in bonis mobilibus, quam in immobilibus, vt patet Deutetonom. capit. vigesimoprimo, scilicet dabitque ei de his, quę habuerit cuncta duplicia: iste est enim principium liberorum eius.

In filiab. autem non assignantur iura primogenituræ: ideo cum succedunt omnes æqualiter succedere debent: omnes autem istæ quinque filiæ Salphaad nupserunt: & non apparet quando, sed satis videtur dicendum quod nupserunt post verba ista Moysi valde cito: nam antequam loqueretur ista Moyses nondum sumpserant viros, quia tunc superfluum fuisset, quod conquererentur filii Manasse, cum non posset matrimonium propter hoc dirimi, & tamen conquesti sunt: ideo videtur quod nondum nupserant, & sic ipsi loquuntur de eis, quasi nondum nupserint dicentes supra: Quas si alterius tribus homines in vxores acceperint, sequetur possessio translata ad aliam tribum. Etiam patet ex verbis Dei, cum dicitur. Nubant quib. voluerint. ergo nondum nupserant, acceperunt tamen viros satis breuiter fœminæ istæ post præceptum Moysi cum potuerit Moyses scribere hic quod assumpsissent iam viros, & tamen Moyses satis cito ista scripsit, postquam facta sunt: nam factis his modico tempore vixit, fuerunt enim hæc in vltima mansione in qua ipse mortuus est.

Filijs patrui sui.] .i. acceperunt viros filios patrui sui. Dicitur patruus frater patris: erat autem pater istarum Salphaad: & filios eius assumpserunt, qui erant consanguinei istarum in secundo gradu inter transuersales: erat autem iste gradus licitus apud iudæos inter consanguineos, vt patet Leuit. cap. 18.

De familia Manasse.] Ideſt erat iste frater Salphaad in familia Manasse. Accipitur hic familia large pro tribu contra modum communem loquendi sacræ scripturæ, & necessarium est sic accipi: quia Manasse non est familia, sed tribus.

Ita etiam aliquando accipitur tribus pro familia è contrario supra, capit. primo, cùm dicitur Leuitæ autem in tribubus familiarum suarum non sunt numerati: sed manifestum est, quod Leuitæ non habebant inter se multas tribus, sed vnam, sed dicuntur tribus ideſt familiæ.

Qui fuit filius Ioseph.] Hoc non refertur ad patruum filiarum Salphaad, quia non fuit filius Ioseph: sed refert ad Manasse, qui fuit immediate filius Ioseph: alioquin etiam diceretur, quod Salphaad fuisset immediate filius Ioseph, cum pater istarum puellarum, & patruus earum essent fratres, & sic ambo isti essent fratres Manasse, & non de tribu, vel familia eius, quod est contra litteram, sed fuit Salphaad filius Epher, filii Galaad filii Machir filii Manasse, vt patet supra vigesimoseptimo, capit.

Et possessio, quæ eis fuerat attributa mansit in tribu, & famili a patris earum.] Ideſt possessio, quæ assignata fuit istis puellis nomine patris sui Salphaad mansit in familia, & tribu patris. De tribu manifestum est, quia tam Salphaad quam frater eius patruus istarum puellarum erant in tribu Manasse, ideo accipiendo in viros filios patri sui transibant ipsæ ad viros eiusdem tribus.

Et sicut ipsæ veniebant ad potestatem virorum, ita & earum possessio transibat ad manentes in eadem tribu. De familia autem, quod esset eadem apparet, quia Salphaad, & frater suus patruus istarum puellarum erant in eadem familia, nam computabatur Salphaad de familia Epheritarum, cum sit Epher pater Salphaad supra vigesimoseptimo capit. & sit Epher familia vna de Manasse supra, capit. vigesimosexto, & sic Salphaad & frater eius erant filii ipsius primi principis familiæ, & consequenter omnes descendentes ab eis erant in eadem familia, cum post Epher nullus fecerit familiam de descendentibus ab eo supra, capit. vigesimosexto, ergo filiæ Salphaad vnitæ in matrimonium patruelibus suis manebant in eadem familia, & etiam possessiones earum dicebantur manere in eadem familia, cum transeat possessio cum femina ad familiam, & tribum viri, quem accepit.

Dicet autem aliquis quod ex hoc apparet filias Salphaad accepisse possessionem viuente Moyse, cum ipse dicat, quod mansit possessio earum in tribu sua, & familia. Sed hoc non videtur stare, quia ipsæ acceperunt possessionem in terra Chanaan post transitum Iordanis Iosue, decimoseptimo capit. Moyses autem tunc non erat viuens, quia ante transitum Iordanis mortuus est, cum non transierit Iordanem, ideo non acceperunt possessionem eo viuente, sed dicitur quod mansit possessio earum in tribu, & familia sua, quia postquam ipsæ accipiebant viros de tribu, & familia sua, etiam si nondum accepissent possessionem, manifestum erat, quod illa possessio erat mansura in tribu, & familia earum, quia possessio earum non poterat transire nisi ad viros ipsarum, & filios eorum. Sed quandocunque hoc fieret erat transitus ad viros eiusdem familiæ, ideo necesse erat vt filiab. Salphaad habentibus istos viros, quos nunc habebant, maneret possessio earum in tribu sua, & sic quamquam nondum haberent, possessionem, Moyses locutus fuit de hoc tanquam de re certa, quia quandocunque possessionem haberent illa manerent in tribu sua, & familia.

An ista lex de accipiendo vxores de eadem tribu in succedentibus, vel non, fuerit inter iudæos semper seruata. Quæst. VIII.

QVæret aliquis circa prædicta: an lex ista de accipiendo vxores de eadem tribu, siue in succedentibus, siue in non succedentib. fuerit semper seruata inter iudæos.

Et respondendum est, quod sic, quia iudæi obseruabant leges datas sibi a domino, quarum ista erat vna, & non magis istam infringerent, quam alias: potissimum, quia ista lege violata confunderetur denominatio tribuum propter confusionem hæreditatum, sed ista confusio non fuit facta: ideo lex ista obseruata est.

In contrarium tamen arguitur quod non obseruaretur lex ista, quia illi, qui erant de tribu iuda, poterãt accipere

pete uxores de tribu Leui, ſicut declaratum eſt Leuitic. capit. vigeſimoprimo, & patet in ſacerdote Ioiada, qui accepit filiam regis Ioram in uxorem, & tamen rex Ioram erat de tribu Iuda de hoc. quarto Reg. capit. vndecimo.

Item patet iſtud, quia duo filij Elimelech aſſumpſerunt duas mulieres Moabitidas, ſcilicet, Ruth, & Orpha; & iſtæ non erant de tribu ſua, ſed de gentilitate, & adhuc quando acceptæ ſunt in vxores, & toto tempore, quo eas habuerunt manſerunt in ritu gentilicio, ut colligitur Ruth capit. primo, cum Noemi mortuis duobus filiis ſuis, ſcilicet Maalon, & Chelion rediens de terra Moab, dixit ad nurus ſuas, quod reuerterentur, & reuerſa eſt Orpha: & cum eundem ſermonem precaretur ad Ruth ait illi: En reuerſa eſt cognata tua ad populum ſuum, & ad Deos ſuos: ergo adhuc manebat illa in cultu deorum Moab, & hoc erat poſt mortem duorum ⌄virorum iſtarum puellarum⌄. ergo ⌄videtur quod ſemper manſerant iſtæ puellæ in cultu deorum in gentilitate dum habitæ ſunt in vxores.

Item patet quia licebat iudæis quando ibant ad bellum de virginibus, quas acciperent in bello ducere aliquas in vxores, ut patet Deuter. c. 21. & iſtæ non erant de tribubus uirorum ſuorum.

Item patet quando erant conuerſi Gentiles ad Iudaiſmum poterant accipere vxores de filiabus Iſrael, & filii Iſrael poterant accipere uxores de filiabus illorum, ut patet de Booz, qui accepit in vxorem Ruth poſtquam conuerſa eſt ad Iudaiſmum, ut patet Ruth. c. 4. Salmon etiam princeps in tribu Iuda accepit Raab Ierichontinam in uxorem Matt. cap. 1. & tamen ipſa erat de Chananæis.

Item patet quia Dauid accepit diuerſas vxores, quarum quædam erant de Gentilitate, ſicut filia regis Ieſſuri: aliæ autem erant de Iudaiſmo, & iſtæ erant de diuerſis tribubus, ſicut accepit Michol filiam regis Saulis in vxorem. 1. Reg. capit. 18. & 19. erat tamen Saul de tribu Beniamin, & Dauid de tribu Iudæ. de Saul patet. 1. Reg. 19. de Dauid manifeſtum eſt: & hoc licitum erat.

Item apparet, quod ſolum erat prohibitum accipere vxores alterius tribus cum illæ erant ſuccedentes patribus ſuis, nam omnes uiri de tribubus Iſrael promiſerunt, & iurauerunt non dare filias ſuas in vxores filiis Beniamin Iudic. capit. vlt. ſi tamen a lege cogerentur, fruſtra ipſi promitterent non dare, quia ſicut quod aliquis tenebatur facere, non poterat vouere facere illud: Leuit. capit. vigeſimoſeptimo, vbi dicitur quod primo genita, quæ domino debebantur nullus poterit uouere, ſed iſti filij Iſrael omnes iurauerunt non daturos ſe filias ſuas in vxores filiis Beniamin, alioquin fruſtra iurarent.

In contrarium tamen dicendum, quod Iſraelitæ non poterant accipere uxores de tribubus non ſuis, & fæminæ eodem modo non poterant accipere ⌄viros de aliis tribubus, ſicut hic dicitur, & ſupra declaratum eſt: cum vero arguitur, quod illi, qui erant in tribu Leui accipiebant vxores de tribu Iuda, & econtrario: aliqui reſpondent, quod iſtud fuit factum ex diſpenſatione, ſcilicet propter nobilitatem iſtarum duarum tribuum, ut poſſent coniungi: nam de ſacerdotibus magnis dictum fuit Leuit. capit. vigeſimoprimo, quod non coniungeret ſtirpem ſuam vulgo gentis ſuæ, ſed innuitur quod acciperent vxores de magno genere, hoc autem maxime contingebat, cum acciperent vxores de tribu Iuda, quæ erat tribus nobiliſſima, & regia: & ſic accipiebant, ſicut poſitum fuit exemplum de Ioiada ſacerdote.

Sed dicendum eſt, quod non fuit in hoc aliqua diſpenſatio, nec ſolum licuit viris de tribu Iuda accipere vxores de tribu Leui, & e contra: ſed omnibus tribubus licuit accipere vxores de tribu Leui, & dare eas Leuitis. Cauſa huius eſt, quia Deus prohibuit hic commixtionem perſonarum diuerſarum tribuum, & hoc ne poſſeſſiones miſcerentur, vt patet in litera, ſed quandocunq; uir de aliqua tribu accipiebat uxorem de alia: ſiue illa ſuccederet patri ſuo, ſiue non, ſequebatur commixtio poſſeſſionum, uel aliqua inconuenientia pertinentia ad iſtam commixtionem, vt ſupra declaratum eſt: ideo fœminæ vnius tribus de duodecim tribubus Iſrael non poterant accipi in vxores a viris alterius tribus de iſtis duodecim: Leuitæ autem non habebant aliquam poſſeſſionem, nec fuit eis aſſignata aliqua ſors terræ, vt patet ſupra decimooctauo, & Ioſue decimotertio capit. ideo poterant omnes tribus vniuerſaliter dare, & accipere vxores a Leuitis, quia etiam ſi acciperent Iſraelitæ vxores de Leuitis, non fiebant commixtio poſſeſſionum: cum filiæ Leuitarum, nunquam poſſent ſuccedere, quia non habebant patres earum, terræ poſſeſſionem, Leuitæ quoque poterant accipere vxores de aliis tribubus, & non fieret commixtio poſſeſſionum, quia Leuitæ non habebant poſſeſſiones. Etiam quia vxores illæ eſſent de non ſuccedentibus: in nulla autem alia tribu erat hoc determinatum, quia quælibet habebat poſſeſſiones, ideo mutatis vxoribus, & viris de diuerſis tribubus, eſſet neceſſarium ſequi confuſionem, vel ſaltem eſſet periculum de confuſione poſſeſſionum.

Cum autem dicitur, quod hoc erat ſpeciale inter tribum Iudæ, & Leui ex priuilegio quodam propter dignitatem tribuum.

Dicendum hoc non ſtare: ſolum enim hoc dicunt, quia reperiunt aliqua exempla de commixtione tribus Leuiticæ cum tribu Iuda, & non reperiunt de aliis tribubus, ratio tamen eadem eſt.

Ad aliam rationem quando dicebatur, quod duo filii Noemi acceperunt duas puellas Moabitidas in vxores, & illæ manebant adhuc in ritu gentilico: dicendum, quod in iſtis fuit aliqua ratio, quare acciperent ⌄vxores de alienigenis: nam fugerunt de terra Iſrael propter ſterilitatem terræ, & manſerunt multo tempore in terra Moab, & ne elaberetur tempus generandi viris iſtis acceperunt vxores, & quia ibi non habebant vxores de genere ſuo, acceperunt de alienigenis: debuiſſent autem conuertere eas ad cultum Dei ſui: & tamen quia erant in terra natali earum, non valuerunt propter cognatos ipſarum, vnde manſerunt in cultu Deorum ſuorum vſque ad mortem virorum, vt dictum eſt. Quod autem iſti acciperent vxores de⌄ Moabitis non videbatur contra legem, ſed ſolum quia accipiebant eas manentes in Gentilitate: nam iſta lex quamquam dicat, quòd viri accipiant vxores de tribu ſua, & fœminæ de tribu ſua viros accipiant, tamen debet intelligi negatiuè, ſcilicet viri non accipiant vxores de tribu aliena, & fœminæ non accipiant viros de tribu aliena.

Cum autem aliquis Hebræus aſſumebat vxorem de Gentilitate, non accipiebat eam de tribu aliena, cum non ſit Gentilitas in aliqua tribu de his, quæ computantur hic. Et apparet quod non agat contra legem qui taliter accepit vxorem: nam iſta lex ponebatur, ne⌄ commiſcerentur inter ſe poſſeſſiones tribuum: ſed manifeſtum eſt, quod accipiendo vxorem de Gentilibus, non commiſcebantur tribus cum non haberent Gentiles aſſignatam aliquam ſortem de duodecim ſortibus Iſrael, nec ſolum erat hoc cum viri Iudei accipiebant fœminas de Gentilitate, ſed etiam cum fœminæ Iudæorum accipiebantur a ⌄viris de Gentilitate, quia illi viri non habebant aliquas poſſeſſiones, nec erant de aliqua tribu determinata, ideo ſi acciperent ⌄vxores de Iſraelitis, ſiue de ſuccedentibus, ſiue de non ſuccedentibus, non erat aliquod periculum quia ſi non eſſet fœmina ſuccedens, nihil differebat per quod denominaretur fœmina a viro, vel vir a fœmina quantum ad poſteritatem cauſatam ab eis: nam neutro modo permiſcerentur tribus, nec turbarentur poſſeſſiones.

Si ⌄vero eſſet fœmina de ſuccedentibus, vir Gentilis tranſibat in tribum, & familiam fœminæ quam accipiebat, & non permiſcebatur poſſeſſio tribuum: hoc enim

enim modo omnes Gentiles conuersi ad iudaismum erant sub aliquibus tribubus Israel, cum incipiebant habere vxores de illis tribubus. In vna autem tribu respectu alterius non contingit hoc, quia vir nunquam poterat transire in familiam, & tribum fœminæ, cum viri succederent. accipi ergo vxorem de Gentilitate non est contra istam legem, nec contra aliquam, sed accipi vxores manentes in ritu Gentilicio erat contra Dei mandatum, quia ipsæ poterant conuertere filios hebræorum ad ritum Gentilium.

Ad aliam rationem cum dicitur, quod iudei euntes ad bellum poterant accipere vxores de virginibus, quas in bello accipiebant concedendum est: nec est aliquo modo contra istam legem, quod aliquis iudæus accipiat uxorem conuersam de Gentilitate, vel conuersus de Gentilitate accipiat vxorem de iudæis, sed est contra istam legem, quod vir de vna tribu accipiat vxorem de alia tribu, causa autem supra expressa est, scilicet ne permiscean tur tribus.

Ad aliam rationem, quando arguitur quod poterant iudæi accipere fœminas Gentiles conuersas ad iudaismum concedendum est, quia non est contra hanc legem, cum non sint de diuersis tribubus, & quando dicitur de Salmone quod accepit Raab Ierichontinam in vxorem, non est simile, & de Booz quia accepit Ruth: nam Ruth erat de terra Moab, & non erat iudæis illicitum accipere vxores de Moabitis, cum non esset prohibitum. Prohibitū erat tamen quod acciperetur vxor aliqua de Chananæis, quia de his expresse Deus vetuerat. Exod. trigesimoquarto capit. & Deuteronom. septimo capit. potissimum quia Deus iussit omnes Chananæos occidi tam masculos, quam fœminas vsque ad paruulos: Deuteronom. capit. vigesimo, fuit tamen Raab quamquam esset Chananæa conseruata nec occideretur: & hoc propter pactum, quod interposuit cum exploratoribus hebræorum. Iosue capit. secundo, deinde propter beneficium, quod toti populo egit datus est sibi locus optimus in medio Israel; Iosue capit. sexto.

Ad aliam rationem de Dauid, qui accepit vxores uarias, scilicet quandam de gentilibus filiam regis Iessuri, & alias de Israelitis. Quantum ad filiam regis Iessuri dicendum est, quod licuit sibi accipere vxorem de gentilitate, si illa esset conuersa ad iudaismum: huiusmodi autem credendum est de ista. Sed tunc obiicietur de Salomone, qui accepit vxores plurimas de Chananæis, & Hethæis adhuc manentibus in Gentilitate, quod patet. 3. Reg. cap. 11.

Dicendum est quod ex hoc non debet argui: nam Salomon reprehensibiliter egit, tum quia accepit vxores plurimas, quod erat contra præceptum Dei in regibus, tum quia accepit eas de Chananæis, & Hethæis, de quibus Deus uetuerat, tum quia illæ adhuc manebant in gentilitate, & ipse constituxit templa diis earum, vnde valde uituperatur in sacra scriptura præallegato capit. & Ecclesiastici. 47.

Inter principes multa dispensantur q̃ nõ in aliis

Cum autem arguitur de Michol filia regis Saul, quam accepit Dauid in uxorem, & tamen illa erat de alia tribu, scilicet de Beniamin, Dauid erat de tribu iuda: dicendum, quod hoc erat directe contra istam legem, sed in quibusdam recipiebat dispensationem ista lex, scilicet in viris magnis, ut in regibus, & in aliis similibus: sic enim nunc consueuit etiam in regibus, & in magnis viris circa matrimoniales leges, quod possint ducere cognatas suas in tali gradu, in quo nequaquam licet aliis nubere, nec dispensatur.

Ad aliam rationem cum dicitur de Israelitis iurantibus sub graui maledictione quod non darent de filiabus suis vxores filiis Beniamin: dicendum quòd ipsi a lege ista prohibiti erant dare vxores illis: & tamen superuenerat necessitas magna, propter quam dispensandum esset in lege ista, scilicet, quod omnes viri, & fœminæ paruuli, & magni corruerant gladio in tribu Beniamin præter sexcentos viros; quibus si cæteri Israelitæ non darent vxores oportebat, ut periret una de tribubus Israel, vel quod irent ad habendum uxores de Gentilitate, quæ forte nequaquam eis darentur: licitum ergo erat eis interpretari se non teneri hac lege in hoc casu, sed ante istud, cum esset bellum grauissimum inter filios Beniamin, & reliquos filios Israel, corruissentque quam plurimi de filiis Israel, reliqui cohortantes se contra filios Beniamin parauerunt difficillimum bellum: & nimia ira commoti, atque dolore occisorum iurauerunt se non daturos vxores filiis Beniamin, postea uero deleta fere tota tribu Beniamin relictis duntaxat sexcentis viris, doluerunt Israelitæ, quod periret una tribus, uolueruntque illis dare uxores, quia putabant sibi esse licitum propter necessitatem: quia tamen se graui iuramento constrinxerant, crediderunt, quod non poterant, unde inquisierunt si essent aliqui, qui non iurauissent, ita ut possent dare filias suas, & datæ sunt fœminæ quadringentæ de Iabes Galaad, quia uiri loci illius non iurauerunt, de quo Iud. capit. vigesimoprimo:

Sed contra hoc arguitur, quia si lex ista obligabat, non poterant contra eam licite agere, nisi in necessitate, si autem erat necessitas non obligabat eos iuramentum, quia non est maioris obligationis iuramentum, quam lex, ideo magis obligat lex, quæ a Deo datur, quam iuramentum, quod nos facimus, si ergo cessabat obligatio legis cessaret obligatio iuramenti, sed ipsi non crediderunt se absolutos a iuramento, & crediderunt eos esse liberos, qui non iurauerunt, quia tradiderunt filiis Beniamin uirgines, quæ erant in Iabes Galaad, quia patres earum non iurauerant: filias autem suas non dederunt, ergo uidetur, quod nulla lex erat, quæ obligaret, quia tunc etiam non potuissent eis dari uirgines Iabes Galaad, cum similiter essent obligatæ.

Item quia quando dixerunt isti, quod non poterant dare filias suas filiis Beniamin, allegauerunt, quod erant maledictione constricti dicentes: filias nostras eis dare non possumus constricti maledictione iuramento, qua diximus: maledictus, qui dederit de filiabus suis vxores Beniamin.

Ad istam rationem respondetur, quod in isto casu tam lex, quam iuramentum erant dispensabilia, quia causa erat nimis urgens: intellexerunt tamen Israelitæ, quod facilius erat dispensare in lege, quæ multo tempore ante hoc data fuerat, & non respexit specialiter istum casum, quam in iuramento: ideo uisa necessitate filiorum Beniamin putauerunt se posse dare illis vxores, sed propter malitiam eorum uoluerunt ipsos priuare hoc beneficio legis iurantes, quod non darent eis filias suas, vnde quia iurauerant super isto facto quasi iam conscii totius euentus uidebatur eis grauissimum, quod agerent contra iuramentum: secus autem si iurauissent multo tempore ante, non attendentes ad istum casum, & postea superueniret: nam tunc certissime crederent, quod erat dispensabile. Sed adhuc isto dato, dicemus quod iuramentum non obligabat: & hoc siue quia forte ex magna ira factum est, quam acceperant de filiis Beniamin, & cum hac non potest stare perfecta deliberatio, siue dicamus, quod isti iurauerunt deliberate, & tunc erat illicitum, quod iurauerunt, ideo non debebat obseruari.

Iudæi tamen non erant tantum eruditi illo tempore, vt scirent, quod iuramentum esset obligatorium, & quod non, ideo putauerunt se obligatos, sic enim accidit tempore illo de Iepte Galaadite iudice Israel, qui vouit immolare, quidquid primum ei occurreret de bello reuertenti in domum suam, occurritque ei filia sua vnica, & putauit se obligatum ad immolandum eam, atque immolauit. Iudic. capit. vndecimo, sic quoque fuit tempore Machabæorum, nam tunc cum Gentiles serui regis Antiochi intulissent bellum iudæis in montibus diebus sabbathorum, putauerunt se non posse defendere propter obligationes sabbathi, & permiserunt se occidi non defendentes, corrueruntque hoc modo

modo quasi mille animæ. primo Machab. capit. secundo, quod uidentes cæteri existimauerunt licere sibi pugnare die sabbathorum, ne delerentur faciliter de terra, & sic non dubium, quoniam isti propter imperitiam legis, & obligationis iurisiurandi putauerunt se astrictos ad id, ad quod non erant. nec tamen isti iuramentum obseruauerunt dantes ducentas de filiabus suis in uxores filijs Beniamin, quas ipsi non dederunt, sed dixerunt filiis Beniamin, quod raperent eas, & sic putabant se liberatos a iuramento: Iud. cap vltimo.

Sed cuilibet patet, quod non erant liberati, quia ista erat quædam friuola fraus, quæ in foralibus non admitteretur, quantominus admitetur in obligatione iuramenti istius, quod erat ad soum Deum, qui intentionem nostram solum respicit per imperitiam tamen se liberatos existimanerunt, & cum dicitur, quod isti dixerunt non posse dare filias suas, quia erant obligati maledictione, & iuramento, verum est, quod ipsi sic intelligebant, sed non erat verum, quod putabant.

Patet ergo inductum ex superioribus, quod apud Iudæos ista lex de non comniscendo tribus seruabatur, & quod non solum fœminæ succedentes patribus non poterant accipi in vxores a uris aliarum tribuum, sed etiam fœminæ non succedentes. [Hæc sunt mandata atque iudicia.] Hic pontur epilogus præcedentium, & refertur istud ad omnia quæ habentur supra a ca. 22. vsque huc, quia omnia dicta sunt in mansione ultima apud Iordanem, de qua habetur hic, & dicitur: hæc sunt mandata, solum referendo ad ea, quæ sunt præceptiua, multa autem sunt historic intermedia, & ista non exprimuntur hic.

Verum est tamen quo omnia, quæ habentur a capitulo vigesimosecundo, usue huc siue sint historica, siue præceptiua, acciderunt i ultima mansione, quæ erat apud Iordanem in campestribus Moab, quod patet, quia eadem mansio, quæ nominatur hic, in qua ista facta referuntur nominatur etiam supra capit. vigesimosecundo, & in aliis capitulis fere in omnibus. Non potest tamen intelligi, quod iste pilogus sit generalis ad totum librum: sicut ille, qui habtur Leuitic. capit. vltimo, cum dicitur: hæc sunt præcepta, quæ mandauit dominus Moysi, & filiis Israel in monte Sinai, & refertur ad totum librum, quia omnia quæ in illo libro habentur, dicta fuerunt, & facta in monte Sinai, vt in eodem loco declaratum est: in hoc imè libro continetur gesta multorum temporum, scilicet trigintanouem annorum: nam ab exitu de Aegypto, vque in transitum Iordanis fluxerunt anni quadraginta, quibus dicuntur ambulasse Israelitæ per desertum Exod. capit. decimosexto, & Deuteronom. octauo, sed vque ad finem illorum annorum est historia libri huius, quoniam mansio ista vltima, quæ hic dicitur fuit super Iordanem: & confestim mortuo Moyse transiuit Iosue Iordanem: & illud iam erat ultra annum quadragesimum, scilicet die decimo, anni quadragesimiprimi. Iote capit. quarto, deficit tamen huic libro historia prinanni ab exitu de Aegypto, quoniam principium eius est in mense secundo, anni secundi ab exitu de Aegypto vt patet supra capit. primo, ideo gesta, & dicta huius lili non fuerunt in vnica mansione, sicut ea, quæ habeur per totum Leuiticum: sed in multis mansionibus. Nam ea, quæ habentur a capite primo vsque ad capulecimum inclusiue fuerunt facta in monte Sinai, cuiin primo capite dicatur de numeratione exercitus facta in monte Sinai, & in capite decimo dicatur de recessde monte illo, a capite autem decimo usque ad decimtertium, continetur transitus per mansiones duas, scilet per sepulchra concupiscentiæ, & per Aseroth, & qu in eis factum sit, in capite autem 13. dicitur de mansinibus, quæ factæ sunt in monte, uel deserto Pharan. æ autem fuerunt quasi viginti, scilicet ab Aseroth vsq; Cadesbarne, ut patet supra. capit. trigesimoquinto, scin eodem capit decimotertio, solum exprimitur Asero, & Cades. continetur etiam in decimoquinto quid in dem mansione factum sit, & hæc omnia pertinent ad secundum annum exitus de Aegypto, vt supra decimotertio cap. declaratum est deinde cap. decimoquinto, vsque ad vigesimum exclusiue narrantur quædam partim præceptiua, partim historica, quç dicuntur fuisse facta in monte Sinai primo anno ab exitu de Aegypto; in cap. autem vigesimo, & vigesimoprimo, continetur progressio per multas mansiones, scilicet a Cadesbarne vsque ad mansionem vltimam, ubi sunt mansiones decem, & fuit illud a principio anni quadragesimi, vsque ad magnam partem eiusdem anni: historia autem medii temporis, scilicet quasi a medio anni 2. usque ad principium anni quadragesimi subticetur, quia tunc fuerunt Israelitæ semper in una mansione apud mare rubrum, vt declaratum est supra cap. decimoquarto. A capit. autem vigesimumsecundo vsque huc enarrantur gesta, & dicta in ultima mansione apud Iordanem, ideo istud pronomen demonstratiuum hæc, solum demonstrat ea, quæ habentur a 22. vsque huc.

Mandata atque iudicia.] Solum refertur ad præceptiua non demonstrando historias: vocantur hic mandata tam moralia, quam cæremonialia, quia distinguuntur contra iudicia, quæ sunt præcepta iudicialia, & istud nomen accipitur aliquando pro præcepto cæremoniali, & aliquando pro morali, pro iudicialibus autem rarissime reperitur: nisi cum dicatur vniuersaliter, custodite mandata mea nihil vltra addendo, quia tunc necesse est intelligi de moralibus, cæremonialibus, atque iudicialibus.

Quæ præcepit Dominus per manum Moysi.] Idest, quæ præcepit per Moysen, scilicet, quod omnia, quæ dicta sunt hic præcipiebat Deus, sed non iubebat illa per se populo, quoniam potius iubebat Moysi, & ipse proponebat populo: dicitur autem per manum Moysi, id-est, per Moysen, quia non poterat Deus aliquid præcipere per manus Moysi, cum manus non sit organum interpretatiuum, sicut lingua, sed istud prouenit ex vulgato modo loquendi, vt cum dicimus ista negocia expedientur per manus vestras, & tamen forte negocia illa solum pertinent ad opus rationis, & ad propositionem verbalem: est tamen manus organum organorum, & maxime operatiuum, ideo attribuuntur ei operationes aliarum partium, sicut potentiæ visiuæ, quia est excellentior inter omnes sensitiuas attribuuntur actus aliarum potentiarum, vt cum dicimus ego video istum saporem esse amarum, aut vocem esse acutam, vel odorem esse fœtidum, & tamen ista ad alias potentias pertinent.

Ad filios Israel.] Idest, Deus præcepit ista ad filios Israel. Ad ipsos enim dirigebantur ista præcepta, quia ipsi seruaturi erant: licet Moyses illa proponeret tãquam mediator inter Deum, & illos.

In campestribus Moab.] Idest, fuerunt ista præcepta data in campestribus terræ Moab: ista est vltima mansio, quæ vocatur Belsethim: supra capit. trigesimotertio, vocantur campestria Moab, quia terra ista, in qua castrametati sunt Israelitæ venientes de montibus Abarim versum Iordanem, non est terra plana, nec penitus montuosa, sed est inter valles, & descensum montium: talis autem vocatur in Scriptura terra campestris. Et vocantur campestria Moab, quia erant in terra Moab, non quidem in terra, quæ esset tunc terra Moab, cum Israelitæ non introierint in terram Moab, nisi a principio eius apud ciuitatem nomine Ar, de qua Deuteronom. capit. secundo, istud autem erat in fine terræ Moab apud Iordanem, vbi est latus occidentale terræ Moab, sed erant in terra Moab, scilicet, quæ olim pertinuit ad Moab, quoniam rex Sehon Amorrhæus accepit magnam partem de regno Moab, vt patet de vrbe Esebon, & de aliis, de quibus supra capit. vigesimo, & per quandam partem terræ huius nunc transibant Israelitæ, quæ erat coniuncta terræ Moab, quæ tunc possidebatur a Moabitis, & isto modo est intelligendum quandocunque dicitur, quòd Israeliæ steterunt, vel transierunt per terrã Moab: sic etiam quando dicitur, quòd Moyses sepultus est in valle terræ Moab Deuteronom. capit. trigesimoquarto,

nam

nam non est sepultus in terra, quæ tunc possidebatur a Moabitis, sed quæ possidebatur ab Israelitis, scilicet, in sorte Gad, vt colligitur Deuteronom capit. trigesimotertio, cum dicitur: Et vidit principatum suum, quod in parte sua Doctor esset repositus, qui fuit cum principibus populi super Iordanem.

Ista mansio erat super Iordanem, scilicet, quod erat in quibusdam campestribus, per quæ Iordanis labitur. Et quoniam profundus locus est ipsius fluminis, & excelsior locus mansionis, videtur esse mansio illa super Iordanem, sicut dicimus terram esse super maria Psalm. vigesimotertio, & tamen non est super maria, sed videtur imminere terra ad aquam, quæ per profun- F das concauitates labitur.

Contra Iericho.] Idest ista campestria, per quæ fluit Iordanis sunt contra Iericho, idest ex oppositio illius, scilicet, quod Iordanis est medius inter locum illum castrorum, & urbem Iericho, cum sit illa urbs orientalis in terra Chanaan, & Iordanis sit caput orientale terræ Chanaan supra trigesimoquarto capit. nulla quoque ciuitas in tota terra Chanaan est ita propinqua mansioni illi, nec ita directè oppositia: ideo sola Iericho semper nominatur apud istam mansionem, & tamen ista mansio est in terra duorum regum Amorrhæorum, & Iericho est in terra Chanaan.

Expositionis literalis Alphonsi Tostati in secundam partem Numer. Finis.

VENETIIS,
Ex Typographia Euangelistæ Deuchini. 1614.

UNIVERSIDAD DE MURCIA